

»Tam z visoke pečine grad Kamen obuja
spomine...« poje danes že skoraj ponarodela
Avsenikova pesem. Ta srednjeveška trdnjava je
bila prvokrat omenjena že v 13. stoletju in še
danes njihove razvaline spominjajo na slavno
preteklost. Od tod je bil tudi legendarni
Lambergar ... Foto: Janez Klemenčič

marec

3

1973

SLOVENIJA

Predstavništva v tujini

JUGOBANKA
Repräsentanz Frankfurt/M
Goethe Strasse 2/IV
6 FRANKFURT/MAIN 1
DR Deutschland
tel. 285-957, 285-958

JUGOBANKA
Bureau de Représentation
25, Rue Lauriston
PARIS (16ème)
France
tel. 553-97-58, 553-36-04

JUGOBANKA
Ufficio di Rappresentanza
Via Fatabenefratelli 15/IV
MILANO 20121
Italia
tel. 632-005, 666-695

JUGOBANKA
Representative Office
4th floor, Moor House,
London Wall,
LONDON E.C. 2Y 5ET
England
tel. 628-9081/3

JUGOBANKA
Representative Office
500 Fifth Avenue, Room 4120
NEW YORK, N.Y. 10036
USA
tel. B. Ryant 9-4251-2

JUGOBANKA
MITRE CVETKOVSKI
Mosfiljmovskaja 42
MOSKVA
SSSR
tel. 147-84-09

JUGOBANKA
Representace
Havanska 8/III
PRAHA 7
ČSSR
tel. 376-618

JUGOBANKA

BANKA NAŠEGA ČASA

Devizni račun

Pri naši banki lahko odpre devizni račun vsak državljan SFRJ ne glede na to, če prebiva v državi ali v tujini. Jugobanka priporoča, da se poslužujete posebnih sporazumov, ki vam nudijo razne ugodnosti pri pošiljanju deviz v Jugoslavijo in to iz Francije (brezplačno), Švice (brezplačno), Nemčije (minimalna tarifa 0,5 DM) in Avstrije. Vse posle v zvezi z otvoritvijo in vodenjem deviznih računov opravljamo brezplačno. Jugobanka vam daje najvišje možne obresti za vse vezane hranilne vloge in za vloge na vpogled

- za sredstva na vpogled 7,5 % od tega 5,5 % v devizah in 2 % v din.
 - za sredstva vezana nad 13 mesecev 9 % od tega 7,5 % v devizah in 1,5 % v dinarjih.
 - za sredstva vezana nad 24 mesecev 10 % od tega 7,5 % v devizah in 2,5 % v dinarjih.
- POSOJILA NA PODLAGI NAMENKEGA VARČEVANJA, PRODAJE DEVIZ ALI VEZAVE DEVIZNIH SREDSTEV**

S premišljenim varčevanjem si lahko zagotovite raznovrstna namenska posojila pod izredno ugodnimi pogoji. Radi vam bomo posredovali vse informacije, pismeno ali po telefonu. Če pa v njih ne boste našli ustreznega načina, se oglasite osebno. Skupaj bomo izdelali vaš varčevalni program.

Za vsa pojasnila v zvezi z bančnimi posli so vam na voljo naše poslovne enote in naša predstavništva v tujini.

iz vaših pisem

Lepe Haloze

Moram se vam zahvaliti za redno pošiljanje Rodne grude, ki me vedno, ko jo berem, zelo približa domovini. Prosila bi vas, če bi o kakšni priložnosti nekaj prostora posvetili tudi Ptuj, posebno pa še našim lepim Halozam, od koder nas je tukaj kar precej. Zelo bomo veseli, če bomo v Rodni grudi kaj prebrali tudi iz naše ožje deželice.

Rezika Žunec
Oberkochen, Nemčija

Pismo iz Fontane

Tu nas je veliko Slovencev, od katerih pa je večina že upokojena. Prodali smo svoje domove, zdaj pa se stiskamo v nekaj sobah, zdravimo revmatizem in čakamo... Za objavo v Rodni grudi bom malo popisala svoje življenje pred 60, 50 leti.

Leta 1907 se nas je zbralo nekaj iz naše fare Šmarjeta in smo zapustili domovino. Vsi smo se že prej poznali med seboj, bili sva dve dekleti in nekaj starejših. Pustili smo naše drage in odšli v zlato, bogato Ameriko. Nekateri so imeli srečo, da so prišli v dobre kraje, meni pa sreča ni bila naklonjena in zelo sem bila razočarana. Znašla sem se v rudarskem kraju. Predstavljala sem si bogate hotele, našla pa sem črne in umazane rudarje, ki so prihajali z dela. Bila sem pri sestri in samevala. Niso minila tri leta, ko sem tudi jaz že okusila ameriški kruh. Ni bilo ne dela, ne kruha. Mislim, da je bilo leta 1909, ko so prišli možje domov in začeli pripovedovati, da zdaj delajo po 12 ur na dan in da bodo šli na stavko. Zares so prvega aprila začeli stavkati in stavkali so 18 mesecev. To je bila revščina. Še zdaj mi zveni po glavi, kako so stavkarji marširali okoli premogarjev. Po več dni jih ni bilo domov, potem pa so se vrnili vsi bolni in sestradani. Potem so spet odšli zmerjat stavkokaze. To je bilo grozno. Nazadnje so stavko še izgubili, ostali brez dela in začeli so rajžati iz enega kraja v drugega ter iskali delo. Tudi jaz sem bila na

Značilna stara kmečka domačija v Halozah

stavkah več kot tri leta. Premogarji so veliko naredili za unijo in za delavske pravice, nazadnje pa so prišli v železarne, kjer je bil malo boljši zaslužek. Zdaj, na stara leta smo se preselili v tople kraje in se pogosto spominjamo, kako smo pomagali bogateti Ameriko. Zdaj je res bogastvo, delavci pa še vedno niso dosegli vseh svojih pravic. Doma sem iz Šmarjeških toplic in bi zelo rada, če bi včasih kaj napisali tudi iz naše dolenske dežele, kjer se pride luje dolenski cviček in o tem, kako smo prepevali, ko smo končali delo in se napotili domov.

Josefina Brezovec
Fontana, Kalifornija, ZDA

»Naš fant«

Pošiljam naročnino za Rodno grudo in koledar, obenem pa pošiljam mojo kratko povest (pesem). Če je za tisk, objavite, drugače pa vrzite v koš!

Je hodil po svetu naš fant — kavalir.
Sreče ni našel, iskal je le mir.
Čez Gorjance pride v Belo krajino
med vesele ljudi in dobro vino.
Dekle si izbere tam naš kavalir.
Glej — srečo je našel in našel je mir.
Tam ljubi dekle, hvali Belo krajino,
zdrav in vesel pije metliško črnino.

Leo Trček
Islington, Ont., Kanada

Prijetna obletnica

Mineva že leto dni, odkar smo imeli nadvse lep obisk iz domovine. Tako je bil dobrodošel, kakor takrat, ko je velika suša, pa pade pošten dež. Lepo pozdravljam vse tiste iz uredništva, ki so bili navzoči — Drago Seliger in drugi, pa tudi Jano Osojnikovo ter seveda ansambel Slak in fante iz Praprotna, ki so nam tako lepo zapeli, da so nam solze tekale po licih.

Moja rojstna vas pa je Praproče v Beli Krajini in naši starši — tu živimo kar štirje otroci — imajo v februarju zlato poroko, lep jubilej. Iskreno jima čestitamol!

Maria Stariha
Strathfield, N. S. W., Avstralija

Satinski hrib

Minilo je že leto dni, odkar sem vam nazadnje pisal. Rodna gruda mi tu v tujini resnično dela kratek čas, zato se vam lepo zahvaljujem za redno pošiljanje. Naj vam še nekaj napišem o sebi. Doma sem iz Murske Sobote, Satina 36, pošta Rogaševci v Pomurju. Prosil bi vas, če bi lahko slikali Satinski hrib in ga ob priložnosti objavili v Rodni grudi. To je moja domovina.

Letos gotovo spet pridem na obisk in vas bom obiskal. Nikjer ni lepše, kot je doma, v naši lepi Sloveniji, Jugoslaviji. Pozdravljam vas in vse Slovence po svetu.

Avgust Koller
Hamilton, Ont., Kanada

Ponosni na rojake v Washingtonu

Država Minnesota, kjer živimo, je lepa pozimi in poleti. Pozimi imajo svoje razvedrilo smučarji in »snowmobilarji«, poleti pa je prijetno za nas starejše, ker nas greje sonce in negujemo naše gredice, polne cvetja.

Tukaj smo imeli 4. decembra lani veliko slavnost za našega Johna Blatnika, ki je naš zastopnik v Washingtonu že 32 let. Bilo je veliko ljudi od vsepovsod, ker Johna vsi poznajo in cenijo. Mislim, da je dobro znan tudi v Jugoslaviji. Drugi Slovenec iz naše naselbine, ki je prav tako dobro znan, je Ludvik Andolšek. Tudi on ima v Washingtonu odgovorno službo, slovensko pa govori bolje kot jaz, čeprav je že tukaj rojen. Vidite, da smo lahko ponosni na naše Slovence v Washingtonu.

Ana Trdan
Chisholm, Minn., ZDA

Dolgoletna naročnika

Revijo Rodna gruda, na katero sva z možem naročena že polnih 18 let, oba z možem zelo ceniva. Jaz sem v Ameriki že čez 52 let, mož pa 60. Slovenske besede nisva pozabila in je tudi ne bova. Prosveta je najina dušna hrana vsa dolga leta, poleg Rodne grude pa sva naročena še na nekatere druge časopise v angleščini. Tako zveva, kaj se godi po vsem svetu.

Andy in Alice Mirtlich
St. Petersburg, Florida, ZDA

Pozdravi iz Kanade

Ko vam to pišem, minevajo zadnje ure starega leta. Spet bomo dvignili kozarce ter si nazdravili na zdravo in uspešno novo leto, v mislih na hitro preletimo dogodke, nato pa se bomo ob veselih polki zavrteli.

Vsem bralcem Rodne grude in Slovencem po svetu ter uredništvu Rodne grude želim, da bi še naprej tako uspešno širili in oživljali slovensko besedo po svetu.

S. Paulič s sinkom Vilijem in ženo Majdo
Willoudale, Ont., Kanada

»Sem mati šestih otrok...«

Oprostite, ker se vam nisem oglasila celo leto. Nikoli ni bilo časa, pa še bolehal sem vse leto. Zdaj je končno malo bolje. Jaz sem mati šestih otrok, tu v New Yorku pa smo od leta 1968. Dva sta že poročena, drugi pa so še samski in študirajo ter hkrati delajo. Nič nam ne manjka, le na domovino se pogosto spominjamo, posebno ob praznikih. Tu ni tistega veselja, ki je bilo pri nas v domovini. Imela bi veliko za pisati, vendar bi bil to predolg roman. Doma se veliko pogovarjamo o domovini in radi prebiramo Rodno grudo, le žal tako pozno prihaja. Koliko stane, če bi mi jo pošiljali z letalsko pošto?

Marija Tepeš z otroki
Ridgewood, N. Y., ZDA

Planiške skakalnice

Že večkrat sem vam nameraval pisati, pa vedno pride kaj vmes, da odložim za drugič, včasih pa so zvečer roke tako trde, da niso za pisanje. Če bo šlo vse po sreči, bo letos prišel moj sin v Slovenijo. Rad bi se kaj smučal, predvsem pa bi rad videl slovite smučarske skakalnice v Planici. Sin je dober smučar in je doslej dobil že deset pokalov in drugih nagrad.

V vsaki številki Rodne grude me posebno zanimajo zapisi o slovenskih gozdovih. Ravno sem vam mislil pisati, da fotografirajte kdaj tudi grad Rihemberk (Branik), ko je prišla oktobrska številka in zagledam ta znani kraj. Zanima me tudi, če boste napisali tudi kaj o zgodovini tega gradu. Ob priliki se bom še oglasil.

Herman Bačer
San Carlos de Bariloche, Argentina

Kužno znamenje

Lepo se vam zahvaljujem za redno pošiljanje Rodne grude, ki mi vedno nudi kaj zanimivega. V zadnji številki, ki sem jo prejel, je posnetek »kužnega znamenja s kozolcem ter ozadjem Kamniških planin«. Ta tipičen slovenski motiv nam je uganka, kje je ta slika posneta. Skoraj je prišlo do prepira, zato se obračam

na vas, da objavite kraj. Ne zaradi mene, temveč zaradi mojih nasprotnikov, ki trdijo, da je bil posnetek narejen nekje na senčurskem polju. Jaz ostajam pri moji trditvi: znamenje s kozolcem je ob cesti, ki pelje iz Šmartna pod Šmaro goro proti Vodiciam. Upam, da je moja trditev pravilna.

Vinko Tarzan — šmarnogorski
Vancouver, B. C., Kanada

Zdaj smo pa kar veseli, da v podpisu k sliki nismo navedli kraja, kje je bila posneta. Tako smo vam dali hkrati s sliko tudi uganko. Upamo, da ni bilo preveč žolčnih preprirov in stav. Zdaj pa rešitev: fotografija je bila posneta ob glavni cesti, ki pelje iz Ljubljane proti Celju, na odseku med Trzinom in Domžalami!

Rad bi se učil slovenščino

Sem sin Slovenca in Francozinje. Skoraj vsako leto preživimo letni dopust v Sloveniji, kjer imamo sorodnike in vsako leto več prijateljev. Moje prijetno počutje med njimi kviri le to, da se ne znam z njimi tekoče pogovarjati in se z njimi dopisovati. Zato sem sklenil, da se naučim slovenščine.

Upam, da imate pri vas učbenik slovenščine za tiste, katerih pogovorni jezik je francoščina. Prosim, da mi pošljete en izvod. V orientacijo naj navedem, da sem star 16 let. Iz istega učbenika bi se učila slovenščine tudi moja dva mlajša brata, stara 13 in 10 let.

Raphael Hladnik Malzeville, Francija

Tečaj nemškega jezika

Revije sem vedno zelo vesel, ko jo prejmem, le škoda, da ne objavljate več tečaja nemškega jezika, ki nam je bil v veliko pomoč pri delu in življenju v Nemčiji. Najlepša hvala za vaš trud, saj je revija skrbno opremljena in urejena.

Franz Bogataj Kuchenheim, ZR Nemčija

Novi naročniki — knjižnica

Na zadnjem občnem zboru Slovenskega društva v Stockholmu smo sklenili, da bomo pridobili tudi čimveč naročnikov za vašo in našo revijo Rodna gruda. Precej članov revijo že prejema, uspelo pa nam je pridobiti še šest novih.

Število članov našega društva stalno raste, zato upamo, da se vam bomo še oglasili s podobnimi veselimi novicami. Odkrito vam moramo priznati, da nam je pobudo za zbiranje novih naročnikov dal tudi vaš razpis v zadnjih številkah Rodne grude. Vsako knjižno darilo je pač dobrodošlo na policah naše knjižnice in čitalnice, ki jo imamo v načrtu.

V imenu upravnega odbora Slovenskega društva v Stockholmu vas prisrčno pozdravlja

Tone Jakše Stockholm, Švedska

Izdaja — Publisher:
Slovenska izseljenska matica
Naslov — Address:
61000 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Jugoslavija

Telefon:
23 102 — uredništvo, 21 234 — uprava

Glavni urednik:
Drago Seliger

Odgovorni urednik:
Jože Prešeren

Urednica:
Ina Slokan

Uredniški odbor:
Dragan Flisar, Anton Ingolič, Branka Jurca, Janez Kajzer, Tone
Krašovec, Zvone Kržišnik, Stane Lenardič, Ernest Petrin, Boštjan
Pirc, Anton Rupnik, Mila Šenk, France Vurnik

Upravnica publikacij:
Vera Valenci

Oblikovalec:
Jože Boncelj

Prevajalci:
Milena Milojevič-Sheppard / angleščina
Albert Gregorič / španščina

Revija izhaja mesečno — 7. in 8. številka izideta skupno
Cena posameznega izvoda: 5 din

Letna naročnina: Jugoslavija: 50 din, Inozemstvo: 5 am. dolar-
jev, Argentina: 5 USA dol., Avstralija: 4,5 avstr. dol. ali 2,2 Lstg,
Avstrija: 115.— Ash, Belgija: 220.— Bfr, Brazilija: 5.— dol.,
Danska: 35.— Dkr, Finska: 20.— Fm, Francija: 25.— FF, Holan-
dija: 16.— Hfl, Italija: 2.900.— Lit, Nemčija: 16.— DM, Norveška:
33.— Nkr, Švedska: 24.— Skr, Švica: 19.— Sfr, ZDA — USA:
5.— dol.

Plačila naročnine:
za dinarje tekoči račun: 50100-678-45356
iz inozemstva: dev. račun: 501-620-7-32002-10-575 pri Ljubljanski
banki, po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporo-
čenem pismu

Payment from abroad:
assignment to our account no. 501-620-7-32002-10-575 at Ljub-
ljanska banka or by international money order or by check in
registered letter

Tisk — Printed by Kočevski tisk, Kočevje

rodna gruda

revija za Slovence po svetu

3

LETO XX — MAREC 1973

REVIIJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD

REVUE POUR LES SLOVENES DANS LE MONDE
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS EN EL MUNDO

Iz vsebine

Iz vaših pisem	1
Na kratko	4
Prešernove nagrade 1973	6
Nova tečajna lista	6
Grad Kamen	7
Kako se oblačijo Slovenke	8
Šah kot učni predmet	9
Čudežna deklica ni ugasnila	10
Most za osamljena srca	12
»Prinesi mi rože«	13
Kjer je doma cviček	14
Industrijsko oblikovanje na Slovenskem	16
Gaspari v anekdotah	18
I. English Section	19
II. Začasno na tujem	19
Jubilej Moderne galerije	27
Slovenska knjižna žetev	28
Kje povsod živijo Slovenci	29
Naši po svetu	30
Naši pomenki	34
Iz vaših zgodb	35
Otroci berite	36
Ob štiristoletnici kmečkih uporov na Slovenskem	38

Jože Prešeren
odgovorni urednik

Vedno krajše razdalje med nami

Komaj se je leto dobro začelo, že nam v pismih najavljate svoj letošnji obisk Slovenije. Veseli smo, da ste v načrt svojega bivanja vključili tudi obisk na Matici oziroma na našem uredništvu. Marsikdo izmed vas ima to že za obveznost, čeprav seveda to ni niti najmanj, saj vendar gre le za vljudnostni

obisk in povečini spotoma še za poravnane naročnine. Prav gotovo boste presenečeni, če vam ob tej priložnosti zapramo številko, ki v naši reviji še ni bila objavljena: iz letnega poročila Slovenske izseljenske matice povzemam, da je prišlo v letu 1972 v Jugoslavijo s čarterskimi letali in v eni skupini z vlakom (iz Holandije) skupno kar 6243 naših rojakov! Tako visoke številke doslej še nismo imeli priložnosti omeniti. Več kot pet tisoč od teh jih je bilo iz Združenih držav Amerike. Seveda pa so v njej zajeti le potniki, ki so dopotovali v skupinah, koliko pa jih je prišlo še posamezno! In še to: to so bili sami izseljenci in njihovi otroci, v tem številu zato niso vključeni naši »začasni izseljenci«, ki so z domovino tesneje povezani in mnogi prihajajo domov tudi po večkrat na leto, ob različnih večdnevnikih praznikih in preživljat svoj letni dopust.

V omenjenem poročilu je poudarjeno še nekaj: kolikor bolj se Slovenci po

svetu zanimajo za Slovenijo, toliko bolj se tudi slovenska javnost zanima zanje. Izseljencem posvečajo vedno večjo pozornost domači časopisi in revije ter televizija in radio. O izseljenskih problemih razpravljajo tudi na oblastvenih forumih in na družbenih organizacijah.

Prav gotovo se bo s tem tudi vaša zaveza, da v tujini niste osamljeni, še okrepila, naši stiki pa bodo spričo ugodnejših možnosti za potovanja še pogostejši.

Iz vseh vaših pisem veje tesna navezanost na domovino, naša revija vam, čeprav nenamerno, često povzroča domotožje. Rojak iz Avstralije pa je zapisal kar neposredno: »Nam 'domotožcem' je ta revija edino razvedrilo...« Beseda je zanimiva in po svoje pretresljiva, čeprav sem jo prvokrat slišal. Že sama po sebi nam pove, kako se naš človek vsaj v začetnem času počuti v tuji deželi.

Janez Vipotnik na RTV, Mitja Ribičič na SZDL

V januarju je bil imenovan za generalnega direktorja RTV Ljubljana Janez Vipotnik, dosednji predsednik republiške konference Socialistične zveze Slovenije, hkrati pa so sprejeli postopek o kandidiranju Mitje Ribičiča za predsednika SZDL Slovenije. Z imenovanjem Janeza Vipotnika je bil nedvomno dan še večji poudarek radiu in televiziji.

Slovenci za Vietnam

Republiški koordinacijski odbor za pomoč žrtvam imperialistične agresije že dalj časa po svojih močeh pomaga pri zbiranju pomoči za opustošeni Vietnam. Številne slovenske delovne organizacije so že prispevale denarna ali materialna sredstva v ta namen; Gorenjska predilnica je nakazala 50.000 din, tovarna Lek iz Ljubljane je poklonila Vietnamu za 10.000 din zdravil, podobno pa prispevajo tudi druga podjetja in posamezniki.

Rudi Čačinovič doma

Dosednji jugoslovanski veleposlanik v ZR Nemčiji je bil imenovan za podpredsednika slovenske vlade. Pred odhodom iz Bonna je Rudija Čačinoviča sprejel predsednik ZR Nemčije dr. Gustav Heinemann, poslovil pa se je tudi od predsednice nemškega parlamenta Anemarie Renger-Lončarjevič ter od ministra za zunanje zadeve Walterja Scheela.

Zemlja, na kateri se spleča živeti

V Beogradu je bila v prvih dneh februarja skupščina jugoslovanskega sveta za zaščito človekovega okolja, ki se je je udeležilo okrog 200 strokovnjakov in predstavnikov družbenih organizacij. Na skupščini so ustanovili jugoslovanski svet za zaščito okolja, za njegovega predsednika pa izvolili dr. Aleša Beblerja. V pozivu, ki so ga naslovili na vse Jugoslovane, so poudarili, da moramo bodočim generacijam zapustiti takšno Zemljo, na kateri se bo splečalo živeti.

Tito sprejel Gino Lolobrigido

Italijanska filmska igralka Gina Lolobrigida (ki je bila svojčas poročena s Slovencem Milkom Škofičem) se je udeležila beograjskega filmskega festivala FEST. Ob tej priložnosti jo je sprejel tudi predsednik Tito, igralka pa mu je poklonila svojo knjigo fotografij »Italia mia«.

zanimivosti iz domovine

Največja ladja

V Splitu so splovili 108.000-tonsko ladjo »Motilal Nehru«, ki velja za največjo ladjo v enem kosu, ki je bila doslej zgrajena v jugoslovanskih ladjedelnicah. Ladja bo prevažala tekoč in razsut tovor, naročila pa jo je indijska ladijska družba. Znano je, da so v Jugoslaviji izdelali tudi že večje ladje, vendar pa so jih sestavili iz dveh kosov.

Predsedstvo o delavcih v tujini

Predsedstvo SFR Jugoslavije je na svoji nedavni seji, na kateri so obravnavali vprašanje naših delavcev v tujini, poudarilo, da je treba spričo odprtosti jugoslovanske družbe tudi v prihodnje računati z zaposlovanjem v tujini in da je to proces, do katerega prihaja zaradi razlik v gospodarski razvitosti posameznih držav. Predsedstvo je tudi sklenilo, da je treba storiti veliko več kot do zdaj, da bi se zmanjšalo število ljudi, ki odhajajo v tujino — zlasti strokovnjakov, v tujini pa naj bi se naši državljani počutili kot polnopravni državljani samoupravne socialistične Jugoslavije.

Josephine Baker pri Titu

Predsednik republike Josip Broz Tito je v začetku februarja na Brionih sprejel znano umetnico in pobudnico številnih humanitarnih akcij Josephine Baker. Umetnica je Tita seznanila z delom svoje ustanove, katere cilj je skrb za otroke in zbliževanje mladih vseh ras in z vseh celin. Enega od podobnih centrov bodo odprli tudi blizu Šibenika.

Kemikalije v koprski luki

V koprski luki so pred nedavnim odprli poseben terminal za tekoče kemikalije, ki sta ga skupno zgradila Luka Koper in tvrdka »Grupa Johanna« iz Amsterdama. Novi terminal, ki so ga zgradili po najsodobnejših metodah, bo omogočal preskrbo naše industrije s kemičnimi surovinami, zadovoljeval pa bo tudi potrebe velikega dela kemične industrije srednje in vzhodne Evrope. Ta terminal bo koristil tako Jugoslaviji kot tudi Italiji, Avstriji, Madžarski, Češkoslovaški, južni Nemčiji in Švici.

Gospodarsko sodelovanje z Združenimi državami Amerike

Pred kratkim so v Beogradu podpisali sporazum med jugoslovansko vlado in ameriško agencijo za prekmorska vlaganja, s katerim ta agencija zagotavlja jamstvo tako imenovanih neposlovnih rizikov privatnemu kapitalu, ki bo investiran v jugoslovansko gospodarstvo. Ameriška vlada je s tem prevzela jamstvo za vloženi ameriški kapital, kadar bi ta trpel škodo zaradi politično-

pravnih sprememb v Jugoslaviji. Jugoslavija je tako postala prva socialistična država, za katero je sprejela jamstvo ta agencija. To vsekakor govori tudi o tem, da je ameriška vlada zainteresirana za to, da se del ameriškega privatnega kapitala usmeri tudi v Jugoslavijo.

Letos več tujih turistov

Jugoslovanski turistični delavci pričakujejo, da bo prišlo letos v našo državo okrog 20 odstotkov več ameriških turistov kot lani. Doslej imajo že sklenjene pogodbe za 250 večjih skupin turistov iz ZDA, zanimivo pa je, da je med tujimi gosti precejšnje zanimanje tudi za pred- in posezono v jugoslovanskih turističnih središčih. Podobno povečanje prihoda tujih gostov pričakujejo tudi iz zahodnoevropskih držav.

Termalni vrelec v Tuhinju

V vasici Vaseno v Tuhinjski dolini so strokovnjaki ljubljanskega Geološkega zavoda odkrili nov vrelec termalne vode. V globini 41 metrov je bila temperatura vode 28 stopinj Celzija, kar bi zadostovalo za termalno kopališče. Če bodo ugotovili, da je upravičena graditev turističnih objektov v tem kraju, bo lahko ta odločitev vplivala na hitrejši razvoj teh krajev.

Dobro poslovanje Inex-Adrie

Slovenska letalska družba Inex-Adria avio-promet, ki je bila ustanovljena leta 1960, leta 1968 pa se je združila s podjetjem Interexport, je imela v letu 1972 štiri letala DC-9, nekaj časa pa tudi letalo caravelle in DC-8. V Jugoslaviji vzdržuje ta družba red-

Turistični kažipot v Kostanjevici na Krki, v enem izmed najmanjših slovenskih mest. Mestece obkroža rokav Krke, zato pravzaprav leži na otoku.

no letalsko linijo med Ljubljano in Beogradom, v sezoni pa tudi med Ljubljano in nekaterimi dalmatinskimi mesti. Redne letalske zveze vzdržujejo tudi med nekaterimi nemškimi in jugoslovanskimi mesti. Od 2. marca naprej ima IAA redno linijo med Beogradom, Zagrebom in Ljubljano ter Frankfurtom in Düsseldorfom. Ta linija je namenjena predvsem našim delavcem, ki so zaposleni v ZR Nemčiji in njihovim svojem. V letošnjem letu namerava Inex-Adria avio-promet razširiti svojo floto na šest letal s skupno 690 sedeži. Lani je podjetje prepeljalo skupno 377.124 potnikov.

Nafta pod Jadranom?

Letos nadaljujejo s podmorskim vrtanjem na Jadranu. Francoska družba Neptun, ki je specializirana za tovrstne raziskave, je doslej že naredila prve štiri vrtine, ki so pokazale optimistične rezultate. Točen odgovor na vprašanje, če je pod Jadranskim morjem nafta, pa bo znan šele po končanih raziskavah.

Najstarejša trta na svetu

V starem delu Maribora raste ob hiši na Vojašniškem trgu št. 8 trta, za katero nekateri Mariborčani trdijo, da je najstarejša na svetu. Strokovnjak za ugotavljanje starosti dreves je namreč ocenil starost te trte na najmanj tristo let, sodijo pa celo, da je stara že štiristo let. Po vseh ugotovitvah, sodijo Mariborčani, je to najstarejša trta na svetu. Trta še vedno lepo uspeva in daje celo po nekaj grozdov. Trta je pod zaščito zavoda za spomeniško varstvo.

Izola postaja pomembno gospodarsko in turistično mesto ob slovenski obali

V jubilejnim letu kmečkih puntov, enem izmed najpomembnejših mejnikov v slovenski zgodovini, bodo v Ljubljani postavili veličasten spomenik, za katerega je izdelal osnutek akademski kipar Stojan Batič.

Prešernove nagrade 1973

Ob slovenskem kulturnem prazniku, na dan obletnice smrti dr. Franceta Prešerna — 8. februarja, so v Ljubljani podelili tudi Prešernove nagrade, najvišja slovenska priznanja na področju kulture. Letos sta bili podeljeni dve glavni Prešernovi nagradi, ki sta ju prejela: pisatelj Lojze Kovačič za pripovedno delo »Sporočila v spanju — resničnost« in Danilo Švara za življenjsko skladateljsko delo.

Lojze Kovačič je s svojo pripovedjo »Sporočila v spanju — resničnost« ustvaril delo, ki pomeni slovstveno sintezo in dogajanje vseh tistih snovnih, slogovnih, pripovednih in izpovednih kvalitet, ki so slovenski kulturni javnosti že dobro znane. Zadnja Kovačičeva knjiga pomeni tako enega izmed najtehtnejših dosežkov sodobne slovenske pripovedne književnosti.

Z imenom Danilo Švara je slovenska glasbena umetnost tesno povezana že več kot štiri desetletja. Težišče Švarovih kompozicijskih snovanj je predvsem v operah, vendar je ves čas svojega ustvarjanja uspešno posegal tudi na druga glasbena področja. Podeljene so bile tudi nagrade Prešernovega sklada. Dobili so jih: igravec Boris Cavazza, pisatelj Primož Kozak za knjigo »Peter Klepec v Ameriki«, akademska slikarka Meta Krašovec, akademski slikar Vladimir Lakovič, arhitekt Saša Mächtig, pevec Danilo Merlak, filmski režiser Dušan Povh, režiserka Rosanda Sajko, pesnik Tomaž Šalamun in skladatelj Dane Škerl.

Spremenjena vrednost dinarja

Po večdnevni monetarni krizi, ki je pretresala ves svet, je bila znana odločitev, da je ameriški dolar razvrednoten za 10 odstotkov. Vrednost posameznih valut po svetu se je spreminjala, nekatere pa so se odločile, da obdržijo dosedanje razmerje do dolarja. Tudi jugoslovanska vlada je skrbno proučila mednarodni monetarni položaj in uskladila tečaj dinarja z nastalimi spremembami. Sprejeli so tudi odlok, po katerem ostaja tečaj dinarja v primerjavi do ameriškega dolarja nespremenjen — 17 din za en dolar.

Nova tečajna lista

Narodna banka Jugoslavije je objavila novo listo kupo-prodajnih tečajev, ki velja od 15. februarja 1973.

Država	valuta	enote	nakup	prodaja
AVSTRIJA	šiling	100	77,50	78,00
BELGIJA	frank	100	40,70	41,10
DANSKA	krona	100	249,00	252,00
FINSKA	marka	1	4,25	4,27
FRANCIJA	frank	100	355,50	359,00
NIZOZEMSKA	forint	100	560,00	564,00
ITALIJA	lira	100	2,858	2,87
JAPONSKA	jen	100	6,10	6,20
KANADA	dolar	1	16,65	16,75
ZR NEMCIJA	marka	100	563,50	569,00
NORVESKA	krona	100	260,00	264,00
ZDA	dolar	1	16,62	16,72
ŠPANIJA	pezeta	100	26,00	26,20
ŠVICA	frank	100	480,00	488,00
ŠVEDSKA	krona	100	360,00	365,00
V. BRITANIJA	funt	1	40,50	41,50

cerkev

Novе cerkve v Sloveniji

Na tradicionalnem novoletnem sprejemu za predstavnike verskih skupnosti v Sloveniji, ki ga prireja predsednik komisije SR Slovenije za verska vprašanja Pavle Bojc, je v imenu predstavnikov verskih skupnosti govoril tudi ljubljanski nadškof Jože Pogačnik in med drugim dejal:

»V preteklem letu moramo naštetati tudi zadovoljive uspehe, katere smo dosegli, ker smo našli podporo in razumevanje pri naših oblasteh. Na tem mestu naj izrečem zahvalo za podporo naši teološki fakulteti. Tudi vaša zasluga je, da smo bili oproščeni davčnih dajatev, saj bi sicer bila zidava nemogoča. Končana je zidava cerkve v Grosupljem, v teku je zidava cerkve na Kokrici, po devetih letih razgovorov so stekla dela pri novi cerkvi v Kosezah. Dano je dovoljenje za zidavo župnišča in cerkve v Senovem ter cerkve v Šošanju. V preteklem letu so bile dozidane cerkve v Ljubčini pri Vojniku, v Tepanjah, v Josipdolu, v Gornji Bistrici, v župniji Črešnovci v Prekmurju in v Radmožancih v župniji Dobrovnik v Prekmurju. To nam daje tudi upanje, da se bodo nujne potrebe po kulturnih prostorih za verne državljane tudi v bodoče ugodno reševale.«

Grad Kamen

»Tam, kjer murke cveto... v lepi Dragi...« Tako sta zapela brata Avsenik o Dragi, dolini krvi, starih sanj in pesmi o svobodi. In naprej: »Tam z visoke pečine grad Kamen obuja spomine...« Spomine na žulje slovenskih tlačanov, ki so zgradili to srednjeveško trdnjavo (pisani viri jo prvič omenjajo v 13. stoletju). Spomine na staro tovarniško pot skozi dolino Drage na Prevalo in potem naprej čez Ljubelj na Koroško. Spomine na fevdalce, na Lamberge, Ortenburžane, grofe Celjske in druge, ki so s tega gradu stražili dolino, nadzirali promet skozi njo. In ne nazadnje spomine na slavnega Lambergarja, junaka slovenske narodne pesmi, ki je na Dunaju premagal ošabnega Pegama, s katerim se v vsem cesarstvu nihče drug ni upal spoprijeti...

Razvaline gradu Kamna ob vstopu v dolino Drage pri Begunjah so — tako po svoji zunanosti kot po tlorisu — odličen primer srednjeveške grajske utrdbene arhitekture. Grad je v renesančni dobi doživel večje, predvsem utrdbene prezidave in nato še enkrat v zgodnjem baroku, ko so bile izvedene nekatere dozidave, in sicer predvsem v smislu stopnjevanja stanovanjske kulture. V gradu so najprej prebivali gospodje iz Kamna, kasneje je bil v posesti Celjanov in Ortenburžanov. Od leta 1436 naprej so v njem bivali Lambergi, stara plemiška rodbina. Najpomembnejša iz tega rodu sta bila prvi ljubljanski škof Žiga in njegov brat Gašper, zmagovalec na mnogih turnirjih. Prav njega opeva naša ljudska pesem.

Ta je bila — tako domnevajo — prvotno verjetno bajeslovnega izvora. Opevala je boj med »dobrim — svetlim« in »hudobnim — temnim« junakom. Sčasoma je pesem privzela oris srednjeveških viteških turnirjev, torej je morala nastati prej, kot so se v slovenski zgodovini pojavili Lambergi. Naš anonimni ljudski pesnik je — najbrž v drugi polovici 15. stoletja — v pesem vpletel ime pogumnega viteza svoje dežele, ker je hotel podčrtati misel, da je ravno Lamberg, junak iz slovenskih krajev, premagal Pe-

Ančka Tomšič: Zasanjani macesni

gama. V tem oziru spominja pesem na Levstikovega Martina Krpana, junaka iz slovenskega ljudstva, ki je prav tako v dvoboju pobil velikega Brdavsa in odvrnil s tem nevarnost od cesarja, od Dunaja in od velikega cesarstva.

V prvi polovici 18. stoletja je grad Kamen razpadel. Grajsko streho so namreč razkrili in opeko uporabili za prekritje baročne cerkve v Begunjah. Prav nasilna razkrivanja, rušenja in nezadržno razpadanje dobrih dveh stoletij — vse to je iz nekdanjega mogočnega gradu ustvarilo eno izmed najslikovitejših graščin pri nas. Zato ni čudno, da Kamen — mogočen tudi še v razvalinah — vzbuja pozornost vsakogar, ki ga vidi. In zob časa bi še naprej počasi, toda vztrajno in učinkovito razjedal razvaline, če jih ne bi začeli leta 1959 na pobudo takratne okrajne spomeniške komisije v Radovljici in kasnejšega okrajnega zavoda za spomeniško varstvo v Kranju utrjevati in konservirati. Ta dela še niso končana, čeprav je že veliko narejenega. Najprej je bilo treba očistiti razvaline drevja in grmovja, ure-

diti peš poti do razvalin, potem pa odstraniti ogromno materiala — skal, peska in prsti. Do leta 1961 je bil konserviran celotni jugozahodni del gradu, očiščene in deloma zavarovane pa so bile tudi razvaline osrednjega in južnega grajskega trakta. Leta 1964 so z deli nadaljevali. Takrat so predvsem v celoti restavrirali prvo grajsko teraso ter dozidali in utrdili stene, ki povezujejo okrogli stolp ob obrambnem jarku in stolp na jugozahodnem delu gradu. Pozneje je bil v celoti obnovljen jugovzhodni trakt razvalin, restavrirani sta bili druga in tretja grajska terasa itd. Del je bilo doslej že ogromno, a še niso končana.

Z restavratorskimi deli Kamen spet postaja monumentalna zgradba, čeprav gre le za razvaline. Te so zdaj lepo vidne tudi že s ceste Radovljica—Lesce. Ko bo grad povsem obnovljen in ko bodo v njem uredili tudi reprezentativne gostinske lokale, kot je v načrtu, potem nedvomno lahko pričakujemo, da bo pomembna turistična privlačnost.

Andrej Triler

Kako se oblačijo Slovenke

Sejem mode je največja modna prireditel v Sloveniji. Januarja vsako leto namreč privabi na Gospodarsko razstavišče v Ljubljani na tisoče obiskovalcev. Letos se je pod kupolo razstavišča zbralo 184 jugoslovanskih proizvajalcev, ki so razstavišče zasedli do zadnjega kotička, celo balkone. Kdor je pač mogel, je pristavil svoj lonček novosti na sejmu, da bi vsaj opozoril nase oziroma na svoje izdelke, če ne drugega.

Moda se res spreminja iz leta v leto, vendar pa osnovna usmerjenost le ostaja dalj časa na površju. Zato bi vseeno rekli, da je bil letošnji sejem modni, čeprav mu mnogi očitajo, da ga prirejajo na nesrečen datum; januarja še ne vemo, kakšna bo moda poleti, z zimskimi modeli pa smo že na repu modnih smernic. Modni strokovnjaki in modni novinarji to že ves čas poudarjajo, ven-

dar pa kaže, da so prireditelji za te glasove, žal, gluhi.

Letošnji sejem mode je bil osemnajsti po vrsti. Ni kaj, modnim ustvarjalcem oziroma proizvajalcem v prid moramo priznati, da je na sejmu iz leta v leto manj kiča in parade neokusa. Kvaliteta počasi a trdno prodira v vzorčne oddelke naših tovarn in izpodriva dolgočasne modele, kakršnih je še vedno preveč po naših trgovinah.

Tovarne pletenin, usnjenih izdelkov, konfekcije in obutve so na sejmu v Ljubljani prikazale kolekcije modelov, ki so po njihovem mnenju najbolj uspeli minulo leto. Le redki so modeli, ki bi jih tovarne pripravile nalašč za ljubljansko modno prireditev.

Med paviljoni je bilo precej takšnih, ki so vzbujali pozornost, nekaj pa tudi takšnih, ki so bili površno zmetani sku-

paj in niso vzbudili nikakršnega zanimanja. So pač razstavljali, da so bili navzoči.

Mislil pa, da ni bilo ženske, ki ne bi vzdihovala pred izložbo Industrije usnja iz Vrhnike, kjer so bile razstavljene torbice v različnih barvah od oranžne do sivo-modre, potovalke, kovčki in usnjena konfekcija. Novost je na primer predstavljala kratka jakna iz zajčka in modeli iz na poseben način strižene in pobarvane ovčje kože. Seveda ni manjkalo tudi plaščev iz krzna, ki pa so v glavnem le vzbujali skomine, saj za ceno marsikatera še vprašati ne bi upala. Tudi Konus iz Slovenskih Konjic je imel nekaj prikupnih hlačnih kostimov iz usnja.

Kar zadeva proizvajalce konfekcije, za katere običajno menimo, da so nedomiselni, uniformirani in sploh dolgočasni, je bilo tukaj nekaj izjem. Tako ni bilo človeka, ki ne bi občudoval modelov Kroja iz Škofje Loke iz oranžnega in beige jerseyja. Tudi ljubljanski Tip-Top je zaslužil pohvalo, medtem ko Varteks ni pokazal nič posebnega. Z nekaj prav elegantnimi poročnimi oblekami pa se lahko pobaha razstavljalec lahke konfekcije Gorenjska oblačila.

Največ paše za oči pa so imele nedvomno pletenine. Tako pletenine tovarne Rašica z drzno kolekcijo spomladanskih oblek v kombinaciji bele z zeleno barvo, potem Angora z nekaj poletnimi oblekami v safari-look in Almirini modeli v močni modri barvi, h kateri so pritaknili nekoliko zelene. Ni kaj, delovali so zares očarljivo.

Kot vsako leto, so tudi letos podelili Ljubljanskega zmaja kot priznanje za najboljše modele. Tako je bilo na Gospodarskem razstavišču podeljenih enajst kipcev zelenega zmaja in enajst diplom za letošnje vrhunske dosežke na Modni 73. Med drugimi so nagrade prejeli Kroj iz Škofje Loke, Angora, Lisca iz Sevnice, Konus iz Slovenskih Konjic, Galant iz Ljubljane, tovarna obutve Peko iz Tržiča in drugi.

Kljub modnemu sejmu, pa se le še vedno sprašujemo, kako se bomo Slovenke letos oblačile. Res je sicer, da imamo Slovenci na splošno raje manj upadljivo klasično obleko, vendar je zlasti med mladimi vse več sproščenih in drznejših ljudi, ki nekaj dajo tudi na modo. S tem pa nočem trditi, da obleka dela človeka, ampak v lepši, kvalitetnejši obleki je tudi človek lepši, samozavestnejši.

Take bodo letos obleke nekaterih Slovenk, ki se bodo odločile za odločilni korak — poroko ...

B. P.

Šah kot učni predmet

Vsak četrtek dopoldne učenci enega izmed drugih razredov kočevske osnovne šole prestajajo preizkušnjo. So nekakšni »poskusni« učenci, ki jim predmetni učitelj glasbe Ive Stanič vrtinči možgane s šahom. Šah je v poskusnem razredu v Kočevju obvezni učni predmet. Je že res, da gre za poskus, toda učenci jemljejo pouk šaha povsem resno. Njihovo znanje odseva v redovalnici, res pa je, da ocene niso napisane v spričevalu.

Človek bi si mislil, da bi bilo poskusno igranje šaha lažje uresničiti v Ljubljani. Pa ni tako. Šah je že leta in leta zabava vse večjega števila prebivalcev Kočevja, postal je nekakšna ljudska igra. To vesplošno zanimanje pa odseva tudi šahovski musical, ki se je v začetku februarja začel prav v Kočevju in se bo nadaljeval vsak petek tja do konca marca. Del te šahovske prireditve, h kateri sodijo še zabavna glasba, balet, recitacije, kviz in drugo, bo prenašala tudi televizija. Tako se bo Kočevje vsej Sloveniji na zabaven način predstavilo kot slovenska šahovska metropola.

In zakaj šah še med rednim poukom, tako kakor računstvo, spoznavanje prirode in glasba? Ima to smisel, ni dovolj šahovski krožek?

»Ne, šah je igra, ki jo je treba vpeljati kot obvezni učni predmet v vse osnovne šole,« trdi Ive Stanič, ki je o svojem poskusu obvestil pristojne prosvetne organe. Niso mu dali kakšnega posebno navdušenega pristanka, nimajo pa nič proti, da poskusi in potlej o vsem poroča strokovnjakom za šolstvo.

»Veste,« rad razlaga Ive Stanič, »šah je posebna igra, ki ni le igra. Po mojem načrtu bi jo morali uvajati kot obvezni predmet v tretji razred osemletke. Ker pa je težko obdržati nespremenjene razrede čez četrti razred, v petem se dijaki v razredih navadno precej pomešajo, jaz pa moram imeti za poskus isti razred tri leta zapored, sem začel s šahom že v drugem razredu. To je malce prezgodaj, a tudi v drugem razredu se že kažejo sadovi. Pol leta moji dijaki vsak teden eno uro poslušajo razlage in igrajo šah in mislim, da se jim to že pozna. Ne le v znanju šaha, marveč v vedenju, v pridobivanju volje, tovarištvu...«

Ive Stanič namreč zatrjuje, da bosta s psihologom, ki je vse dijake pred uvedbo šahovskih učnih ur testiral, dokazala, da šah zelo močno vpliva na splošni razvoj mladih.

»Dijaki drugega b razreda kočevske osnovne šole bodo drugačni od sovrstni-

Pri šahovski učni uri

kov. Saj šah kot tekma vpliva na tovarštvo, disciplino, delovne navade, predvsem pa na voljo, vztrajnost, odločnost, hrabrost, odgovornost, iznajdljivost in doslednost. S samo vsebino pa prav gotovo razvija tudi mišljenje. Vse to se na dijakih pozna, psiholog dijakov ob polletju ni testiral na novo, toda že zdaj so vidne razlike. Lahko trdim, da je razred bolj discipliniran, da so otroci bolj tovariški. To se da opaziti, zelo zanimivi pa bodo rezultati učnega uspeha in sploh duševne razvitosti na koncu šolskega leta...«

In medtem ko je Ive Stanič pripovedoval o šahu, so otroci sedeli obrnjeni drug proti drugemu in zamišljeno zrli v deske. Že na začetku šahovske ure jim je učitelj razložil, kakšno moč ima sredinski kmet v primerjavi s stranskim, obnovili so znanje o skakaču in zdaj so praktično preizkušali moč sredinskih kmetov.

Toda ni presenetila le resna igra, zavzetost, dosledno spoštovanje pravil in pošten stisk roke zmagovalca in premagan-

ca, presenetil je tudi Ive Stanič, ki vsako šahovsko uro otrokom ne razlaga le vloge skakača, tekača... Tisto, kar morda otroci pogrešajo, se v drugem b razredu uveljavlja prav pri šahu. Še sedaj so mi v spominu stavki, izrečeni na začetku šahovske učne ure:

»Šah je igra za plemenite, drzne ljudi...«

»Šah ni matematika, igrati ga je treba s srcem, do konca...«

»Pravi šahist se nikoli ne preda, vztraja do konca...«

»Kako naj igrajo šah ljudje, ki so brez srca, treba je tvegati ob pravem času in se ob pravem času tudi umakniti...«

»Dvakrat je treba premisliti, enkrat potegniti...«

In tako Ive Stanič neopazno, med razlago šaha, v mlada srca polaga kopico napotkov, ki se bodo v mladih utrdila in iz njih naredila ne le poznavalce šaha, marveč resnično klene ljudi. Morda pa je prav v tem tisto, čemur pravimo šah. Bitka, obzirna a dokončna. Kot življenje dvajsetega stoletja.

Jože Vetrovec

kim čelom, »sem že znala igrati na klavir več kot 100 pesmi.«

Z velikim in zbranim mirom v vsem telesu, kar je bilo prav tako razločno opaziti, nam je Dubravka Tomšič, žena slovenskega skladatelja sodobne glasbe Alojza Srebotnjaka in mati 11-mesečnega sinka Martina, opisovala nekatere v spominu ostale kratke odbleske zgodnje zvezde njenega talenta, opisovala v lepo urejeni sprejemnici družinskega stanovanja v tretjem nadstropju hiše, stoječe tik ob prometni in glasni in za svet urejenih klavirskih zvokov kar neprimerni Celovški cesti v Ljubljani.

»Tedaj se je vojna že iztekala, ljudje so prepevali narodne pesmi, jaz pa sem poskušala melodije ponoviti na klavirju. Enkrat ali dvakrat mi je nekdo zaigral, jaz pa sem sedla in zaigrala melodijo. Imam perfekten posluh.«

— Kaj to pomeni, imeti perfekten posluh?

»Človek se včasih jezi, če naleti na slabo uglasen klavir. No, to pomeni, da sem jaz v drugi sobi, vi pa lahko tukaj zaigrate več tonov, pa vam bom natanko povedala, katere tone ste zaigrali. Recimo, če je klavir razglašen za četrtno tona, me to moti. Ali pri ploščah, te so včasih malo nižje ali malo višje, in jaz to opazim. Perfekten posluh, to je prirojena stvar.«

Seveda, če za hip še ostanemo pri Dubravki kot 4-letni čudežni deklici, so starši postali pozorni na otroka, ki čuje melodijo in gre precej h klavirju ter zaigra tó melodijo. Poklicali so na dom glasbenike in jih prosili za svet.

»In bili so vsi prepričani,« se spominja naša sogovornica, »da imam talent, in svetovali so, naj grem študirat glasbo. Ko sem začela študirati in ko sem se

Dubravka Tomšič, znana slovenska pianistka: »Hvaležen moraš biti, da si se rodil s talentom. Zato ne moreš biti nad drugimi!«

Čudežna deklica ni ugasnila

Dubravka Tomšič, znana slovenska in jugoslovanska pianistka z velikim mednarodnim ugledom, o čemer med drugim pričajo laskave časopisne ocene, priobčene v domala brez števila deželah, ki jih je obiskala na svojih koncertnih poteh (vendar pribijamo, da umetnica ne mari dosti za kritike), je pri svojih 32 letih na koncertnem odru polnih 27 let. To je skoraj neverjetno, ali ne?

Vendar je imel nekdanji čudežni otrok iz Dubrovnika, je imela nekdanja čudežna deklica iz Dubrovnika, ki — kot vidimo — ni ugasnila v žarkem in divjem sijaju svoje naključne zvezde, kar se je

zgodilo mnogim talentom na svetu, svoj prvi samostojni koncertni večer, ko je bila stara samo 5 let. Igrala je skladbe Bacha in Mozarta, vendar pa se pianistka dandanes ne spominja več natančno, kakšen je bil tedaj njen spored.

Zaradi jasnosti moramo še zapisati, da je Dubravka Tomšič rojena v Dubrovniku, da je njena mati Dubrovčanka, oče pa Slovenec, doma iz Tacna pri Ljubljani in da se je družina že v pianistkinih zgodnjih mladih letih preselila v Ljubljano.

»S štirimi leti,« je dejala temnolasa umetnica z izrazitim in vpadljivo viso-

razvijala, je bilo videti, da je bil storjen pravi korak.«

Ko ji je bilo 11 let, se je Dubravka Tomšič vpisala na slovito Juilliard School of Music v New Yorku, najboljšo glasbeno akademijo v Ameriki in, tak je njen sloves, tudi eno najboljših na svetu. Po tistem, ko jo je uspešno absolvirala, se je še 2 leti izpopolnjevala pri znamenitem klavirskem mojstru Arturju Rubinsteinu tako, da je mogoče kdaj v kritikah o njenem nastopu ali o naznanilih o njenem bližnjem koncertu domala vedno zaslediti stavek: »Nastopila je,

ali bo, mlada jugoslovanska pianistka, Rubinsteinova učenka«...»

— Koliko ur na dan, da vas tako ljudsko vprašam, pa vadite, ker je splošno znano, kako naporen vsakdanji »training« morajo redno opravljati pianisti in violinisti, o tem dosti pišejo?

»Jaz pravzaprav še malo delam, približno 4 ure na dan, drugi vadijo od 8 do 10 ur na dan, to vse je seveda odvisno od posameznega človeka, nekateri imajo bolj razgibane roke in potrebujejo manj vaje, drugim pa je za razgibanost spet potrebno več časa.«

— Vi se pravzaprav še razvijate, kajne?

»Čilj vsake umetnosti je, da napreduje. Vsakič je v istem programu nekaj novega, nikdar ne moreš reči, da si naredil tokrat popolnoma enako, kot prej. Uspeh je, mislim, v tem, da si zrelejši. Da, naš uspeh je v tem, da ne stagniraš. Pri umetnosti, vsaj tej, moji, je tako, da čim starejši si, tem boljši si. Vsi veliki mojstri so pri 50, 60 ali 70 letih. Nenehno rasteš, po dvajsetem začenjaš dozorevati, potem pa to zorenje raste in modrost raste.«

— Kako občutite občinstvo, lahko rečete nekaj o tem?

»Jaz nimam treme, jaz uživam pred občinstvom. So umetniki, ki bi najraje imeli zastor razgrnjen pred publiko, da bi jih ločil od ljudi. Z menoj pa je tako, čim večja je dvorana, čim več je ljudi, tem bolj se uživim.«

— Morda je to vaše stanje posledica tega, da ste tako zgodaj začeli nastopati, v najzgodnejših otroških letih?

»Možno, so pa nekateri prav tako rano začeli, a imajo vseeno tremo.«

— No, kaj čutite, ko pridete na oder in sedete za klavir, ali je kakšna zveza med vami in publiko, kako čutite to zvezo, ali jo je mogoče opisati?

»Ko stopim na oder, ko imam pred seboj dvorano, publiko, tedaj lahko res čutim, kakšna je ta publika, samo vzdrušje čutim, in dobivam vase elektriko, ki jo dvorana oddaja, tako nekako. Čutiš, ali je hladna ali topla publika, in tvoj namen je, da hočeš dati človeku nekaj lepega. Če doživlja nekaj lepega, potem je tvoj cilj uspel. Tvoj cilj pa je doseči, da doživi tvojo glasbo preprost človek, ki sicer ne vé veliko o glasbi. To je večji uspeh, kot pa če pripraviš do tega nekega glasbenika, ker je težje pripraviti do lepega doživljaja človeka, ki se na glasbo ne spozna.«

— Vendar, saj vi med to množico ne morete čutiti takega, bi rekel, neglasbenega človeka, ki ste ga pripravili v doživljaj?

»O, to se čuti, zlasti ko gre tvoj koncert h koncu, ko končaš. Tedaj čutiš, da se je publika odprla, potem ko je bila najbolj nekomunikativna, čutiš toplino.«

— Po svetu je veliko naših ljudi, naših izseljencev, gotovo ste jih na svojih po-

potovanjih in koncertih tudi srečali, se spominjate kakšnih doživetij ob takih srečanjih?

»V Evropi naši izseljenci bolj malo prihajajo na koncerte. Če pa pride kakšen naš človek na koncert, tedaj redko kdaj stopi zadaj, za oder, da bi me pozdravil. Nekajkrat se mi je to zgodilo. Njihovo delo je utrudljivo in jim je zvečer težko iti na koncert. V Avstraliji pa je drugače, tam sem se mnogokrat srečala z našimi izseljenci. V Melbourneu, se spominjam, so mi priredili majhen sprejem, da bi me spoznali. Potem se spominjam takih snidenj v Broken Hillu, bogatem rudarskem mestu, tu hodijo na vse kulturne predstave, pa v Sydneyju. V Sydneyju sem postala prva častna članica društva Triglav. Bila sta sprejem in spoznavno srečanje in bilo je zelo prisrčno. Tam živijo odmaknjeno in so veseli, če srečajo rojaka. Mogoče je razlaga, zakaj v splošnem naših ljudi, zdaj ne mislim na Avstralijo, ni na koncerte tudi v tem, da meni pripravljajo koncerte tuje agencije, tuji menažerji, in ti koncerti, ki jih imam v evropskih centrih, so pripravljeni tako, kot so pripravljeni tudi za njihove umetnike, to so abonmajski koncerti. Kadar pa gre na gostovanje kakšna naša folklorna skupina, tedaj ji pripravi nastope kako naše društvo v tisti državi, kamor je odšla na gostovanje. In prireditelj verjetno tudi obvesti naše izseljence, da bo ta skupina nastopila.«

— Ali se med igranjem tudi kdaj zmotite, da pritisnete, zelo poenostavljeno povedano, kakšno napačno tipko? Sploh nam je že večkrat prišlo na misel, poslušajoč različne koncerte in umetnike, če se je nastopajoči vmes tudi kaj zmotil, a mi tega v procesu igranja pač nismo zaznali? Ali lahko rečete nekaj o tem?

»To je težko povedati. Lahko pritisnete kakšen ton napačno, pa temu ne rečeš, da si se zmotil, to pravzaprav ni pomota, težko je to razložiti. Kadar napraviš skok čez dve oktavi, na primer, pa mimogrede pritisneš še na nek ton. To se lahko zgodi največjim mojstrom, ali pri kaki pasaži, ali pri akordu, umetniki smo ljudje.«

— Pa se to sliši?

»Če se velikemu mojstru kaj zgodi, poslušalec tega ne bo vedel, ne bo zaznal. So pa nekateri glasbeniki, ki imajo velike nečistosti v tehniki, zmote, spominske lapsuse, takšne, da lahko to zazna že poslušalec.«

— Kaj je to spominski lapsus?

»To je recimo tisto, če ste se naučili nekaj na pamet, pa nenadoma pride praznina. Zato mora biti dobra koncentracija, da se kaj takega ne zgodi. Če pa že pride, je tehnika taka, da se lapsusa

ne čuti. Nekateri se trudijo premagati lapsus, da začnejo ponavljati, to je tako vidno, da bi še vi čutili.«

— Ste vi imeli kdaj tak lapsus?

»Nikdar.«

— Kako to?

»Veliko koncentracijo mora imeti človek pri svojem delu. Slikar lahko popravi, če se mu na sliki kaj pripeti. Pri nas je važna koncentracija; če si na odru, moraš delo izvesti čimbolj popolno. Kipar lahko dela mesece, pri nas je izvedba enkratna. Dobri živci so zelo važni.«

— Zaradi nosečnosti in poroda ste morali za nekaj časa nehati nastopati, mar ne?

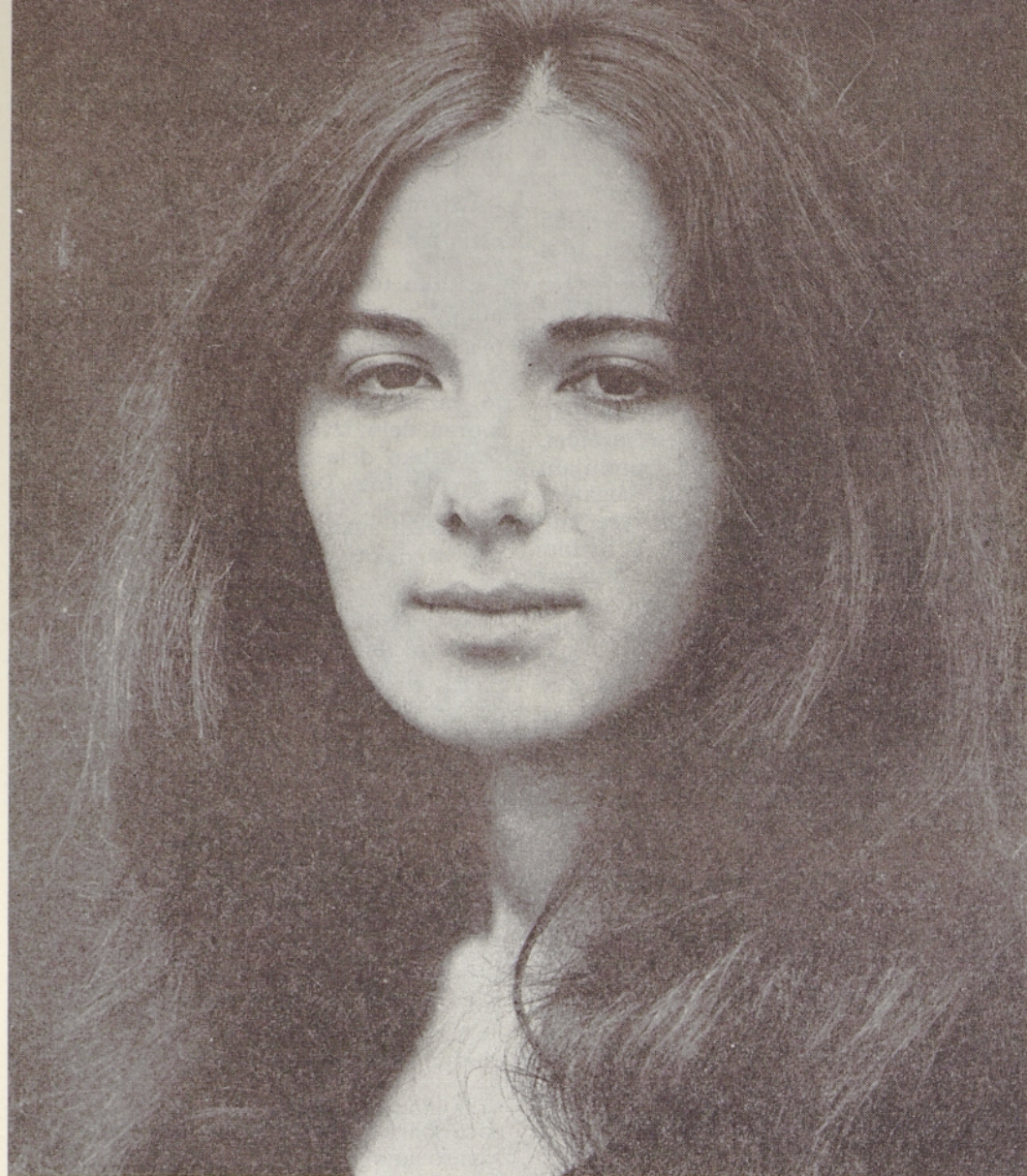
»Pavza je bila dolga kakšnih 10 mesecev. Ko sem bila v tretjem mesecu nosečnosti, sem še imela koncert, v Kanadi. Potem sem nehala, da bi to ne škodovalo otroku. Prvi koncert po porodu sem imela lanskega septembra v Münchnu. Trije koncerti so bili z orkestrom. Nato sem imela, prav tako septembra, v Londonu solistični večer in nato snemanje za BBC. To je za nas pianiste velika stvar. Kritika je bila odlična, fantastična kritika, recimo v londonskem časniku »The Times«. Jaz sicer ne dam dosti na kritike, ker sam veš, kako si stvar izvedel. Vendar sem bila tu izredno vesela, ker je kritiko napisala znana londonska glasbena osebnost.«

— Radi bi vas vprašali še to, saj je mogoče banalno vprašanje, če imate roke zavarovane?

»Na žalost pri nas specialno to zavarovanje ne obstoja, zunaj pa je zelo drago. Če bi si jaz zlomila roko, bi dobila tako zavarovalnino kot drugi državljani. Vendar je pri nas konec kariere, če si zlomiš prst. Tisti državljani pa lahko dela tudi z zlomljenim prstom, lahko še vedno piše. Njegov prst je lahko tudi negibljiv, pa bo lahko pisal in delal. Pri nas pa je, kot rečeno, konec kariere. Lahko še poučuješ, z igranjem je pa konec. Te vrste zavarovanje pri nas še ni uveljavljeno, bi pa moralo biti. Zunaj pa imajo roke zavarovane.«

— Še tole, prijazna ženska ste, nič niste privzdignjeni (ali napihnjeni), kar bi zaradi zgodnjega oboževanja občinstva ne bilo tako čudno in nenavadno. Kaj praviate na to?

»Na to so vplivali starši, celotna vzgoja je bila taka, da je uspeh, če dobro delaš. Stremiš k uspehu, ne zato, da bi se povelečeval, ampak zato, ker si toliko truda vložil. Talent, s tem se rodiš, talenta se ne moreš naučiti, tak se rodiš, in moraš biti hvaležen, da si se s tem rodil, ne moreš biti zaradi tega visok na drugimi. Nato pa so potrebni delo, volja in dobra šola. Lahko se rodiš z največjim talentom, pa brez teh treh stvari nič ne dosežeš.«

Milenko Pegan: Osamljena

Most za osamljena srca

Pravijo, da je Bog Adamu ustvaril Evo za to, da mu v rajju ne bi bilo dolgčas. Kolikor je v tej domisljici šale, toliko je tudi globoke resnice, kajti dolgočasje oziroma osamljenost, če se sodobneje izrazimo, je strla že marsikatero srce. Da je osamljenost bolezen našega časa, nam med drugim kažejo mali oglasi, v katerih nešteto Adamov išče svojo Evo in obratno — nešteto Ev išče svojega Adama. To je eden od načinov, kako najti prijatelja, življenjskega tovariša. So pa še drugi, organizirani mostovi za premagovanje osamljenosti. To so ženitvene posredovalnice, kjer se običajno cela strokovno usposobljena skupina ljudi ukvarja z navezovanjem stikov med ljudmi.

Ena takšnih in edina v Jugoslaviji je ženitna posredovalnica »Živa« v Ljubljani s svojimi filialami v Mariboru, Zagrebu in Beogradu, skozi katere je šlo že več tisoč ljudi. V Ljubljani jo

najdemo v eni od tihih ulic za Bežigradom, kamor večinoma z nogoto-vostjo in morda tudi s težkim srcem prihajajo ljudje, da bi našli sebi primernega partnerja. Tu ga bodo verjetno lažje našli kot na ulici ali v ozkem krogu svojih znancev. Prihajajo mladi in stari, preprosti ljudje in ljudje z akademskimi naslovi, iz Slovenije, Hrvaške, Srbije, pa iz Francije, Amerike in celo iz daljne Avstralije.

Da, povsod po svetu živijo ljudje, ki jih preganja osamljenost, tare razočaranje ali pa mori domotožje. Le-teh je vse več: 15 odstotkov vseh strank pri »Živi«. So takšni, ki so si za domovino izbrali drugo deželo, hočejo pa z ženo iz rodnega kraja ustvariti domače ognjišče in so takšni, ki so na tuje odšli samo začasno, da bi si zaslužili večji kos kruha, ampak brez tujke. Hočejo se poročiti s Slovenko, Hrvatico...

Preden so pred štirimi leti v Ljubljani ustanovili ženitno posredovalnico, so izseljenci iskali svoje družice drugje. Tako je na primer nek avstralski Slovenec iskal ženo na Poljskem, da je bila vsaj slovanskega, če že ne slovenskega rodu. Zdaj marsikdo pride sem samo, da bi si našel ženo.

Pred nekaj leti je iz Kanade prišel Slovenec in s pomočjo »Žive« dve leti iskal primerno ženo. Menda so ga spoznali z dvajsetimi dekleti, preden je naletel na pravo. Ampak našel jo je in se takoj vrnil v Kanado.

Veliko pa je tudi takšnih, ki si najdejo družico že ob prvem, drugem ali tretjem sestanku. Pred kratkim se je »Živi« prijavil 35-letni rojak iz Švedske in že v predsobi posvetovalnice naletel na dekle, ki je čakalo drugega partnerja. Le-tega pa ni bilo, kar je bila tudi sreča v nesreči. Švedski Slovenec se je pozanimal zanjo in v treh tednih sta bila poročena.

»Moram pa poudariti, da mi naših uspehov ne merimo po številu porok, ker o tem niti ne vodimo evidence. Poglavitno naše delo je v tem, da navezujemo stike med ljudmi, za katere mislimo, da bi se lahko razumeli, da bi si lahko postali prijatelji in šele potem tudi zakonci,« je povedala Katarina, direktorica te ustanove.

Ženitna posvetovalnica je konec koncev tudi socialna ustanova. Zapolnjuje vrzel, ki jo je povzročila moderna industrijska doba, ko imamo ljudje vse manj in manj časa za drugega človeka in ko se vse bolj in bolj zapiramo vase in svoj ozek krog znancev. Stiki med ljudmi se rahljajo, osamljenost razžira marsikaterega posameznika.

»Me se z vsakim človekom posebej pogovarjamo. Brez uradnega tona. Prijateljsko. Tako se nam marsikatera duša odpre in pove, kar ji leži na srcu. Poslušamo jih, jim svetujemo, predvsem pa odpremo zeleno luč upanja,« je dejala Katarina.

— Kako je s predsodki?

»Teh ne manjka. Konec koncev smo tudi narod, ki se težko sprosti, ki težko naveže stike z drugimi. Pa še nekaj je: nekoliko smo nevzgojeni in zgodi se, da moramo tu marsikoga poučevati, kako se mora obnašati, da bo bolj ugajal.«

»Vsak izpolni osem strani dolg vprašalnik, kjer ga sprašujemo vse, od kraja rojstva do seksualne aktivnosti. Na osnova za zakon je povsem razumska, čustva se lahko rodijo potem.« Takšno je delo z osamljenimi srci. Seveda pa vsako srce ne more biti potolaženo. Preveč različna so si med seboj.

B. P.

»Prinesi mi rože«

Največji uspeh ansambla Borisa Kovačiča

V tej številki začnemo predstavljati nekatere bolj ali manj znane ustvarjalce in izvajalce narodne in narodno-zabavne glasbe. Želimo vam veliko zabave pri prebiranju in upamo, da bomo s tem ustregli tudi vašim številnim željam.

Že kakih petnajst let bo minilo od ustanovitve ansambla Borisa Kovačiča, ki velja za enega izmed najbolj kvalitetnih in priljubljenih na Slovenskem. Pravijo, da sega v sam vrh izvajalcev slovenske narodno-zabavne glasbe.

Takrat, ob ustanovitvi, leta 1958, je bil Boris Kovačič študent glasbene akademije. Pri raznih skupinah je igral klarinet. Spoznal je, da bi prav lahko ustanovil svoj lastni ansambel. Omenjenega leta pa mu je misel prerasla v dejanje. Prvi člani so bili: Ivan Papež — harmonika, Ivo Ciani — bas kitara, Milan Izgoršek — ritem kitara, klarinet pa je do leta 1963 igral sam. Pri različnih skupinah si je nabiral izkušnje in zamisli, ki jih je uvedel v svojo skupino. V ansamblu je prihajalo do sprememb in menjav članov, predvsem trobentačev. Danes nastopajo v zasedbi: Tone Grčar — trobenta, Franc Tržan — klarinet, Vital Ahačič — harmonika, Boris Vede — bas kitara in Milan Ferlež — ritem kitara. Boris Kovačič pa je vodja, aranžer in komponist skupine. S skupino nastopa kot pevka tudi Borisova žena, Stanka Kovačič, ki je zelo popularna. Danes imajo vsi člani visoko glasbeno izobrazbo. Tone Grčar je prva trobenta v Jugoslaviji. Nastopal je že v New Yorku, v Filharmoniji, in dobil visoka priznanja. Ostali člani skoraj ne zaostajajo za njim. Besedila Kovačiču včasih napiše tudi znani pesnik Gregor Strniša. Boris Kovačič je edini slovenski ustvarjalec, ki mu je uspelo najti in tudi uspešno izvesti kompromis med narodno in zabavno glasbo. Poleg tega pa nikoli ne kopira, »krade« tujih skladb. Vedno želi biti iskalec nečesa novega in boljšega v slovenski glasbi. Njegova glasba bi ravno tako dobro in kvalitetno zvenela, če bi besedilo prevedli v tuj jezik in zaigrali. Ohranila pa bi slovensko jedro.

Ansambel je dobil že številna priznanja in nagrade. Naj omenim le nagrade, ki jih podeljuje gramofonska hiša Helidon za prodane plošče. Stanka Kovačič je dobila »Zlato lastovko« strokovne žirije za leto 1972, »srebrno lastovko« strokovne žirije za leto 1971, »zlato lastovko« žirije občinstva za leto 1972. Ansambel Bo-

Ansambel Borisa Kovačiča

risa Kovačiča pa je dobil za instrumentalno izvedbo »srebrno lastovko« strokovne žirije za leto 1972.

Skupaj so izdali okoli 25 plošč. V letu 1971 in prvi polovici 1972 je vladalo v ansamblu neko mrtvilo in niso snemali novih skladb. V drugi polovici pa so se spet zagrizli v delo in v februarju je izšla nova LP plošča Stanke Kovačič. Brez dvoma se bo poslušalcem priljubila in s tem tudi zelo dobro prodajala. Poleti pa bo izšla instrumentalna LP plošča ansambla, ki bo prav gotovo naletela na zadovoljstvo in ugoden sprejem pri občinstvu. Boris Kovačič pravi, da je v zadnjih dveh letih naredil le eno veliko napako. Na prigovarjanje poklicnih kolegov, da naj Stanka posname izrazito zabavno glasbo, je tako ploščo res izdal. Prodajala pa se je veliko slabše kot druge. Od takrat se drži pravila, naj vsakdo igra le eno zvrst in ne vsega, kar v glasbi obstaja.

Njihove najbolj znane skladbe so: Vrni se sinko, Mak je vzcvetel, Kaj mi lažeš, Rekel mi je, Prinesi mi rože, Mati, Kitara. Najbolj je uspela skladba Prinesi mi rože.

Dobili so že številne vabljuje ponudbe za stalne aganžmaje v Švici, Avstriji, Nemčiji, toda vse so odklonili. Ansambel ne nastopa na koncertih in turnejah. Snemajo le za televizijo, radio, plošče in kasete. Vodja ansambla pa se posveča tudi vzgoji mladih glasbenikov. Tega ne dela iz materialnih razlogov, pač pa le zaradi svojega osebnega zadovoljstva. Tudi mlademu celjskemu pevcu Franju Bobincu, ki je zaslovel s skladbo Lidija, je prav on pomagal do uspeha.

Boris Kovačič pripravlja v ansamblu osvežitev in spet bodo nastopile menjave v zasedbi, ker so nekateri člani preobremenjeni z delom.

Silvo Pust

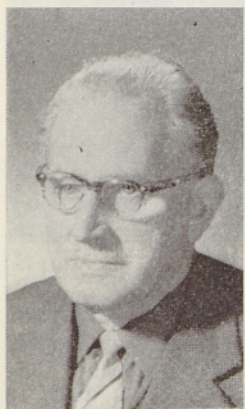
Foto: Stane Jerko

Gadova peč zajema le petnajst do dvajset hektarov vinogradov nad vasjo Podbočje, nič slabši cviček pa pridelujejo tudi na Brezovici, Banovcu Gradiščku

Kjer je doma cviček

Držim v roki čašo cvička, srknem ga požirek, pravi je, iz domačega vinograda, »ta zaresen«, bi rekel, in besede Jožeta Likarja, priznanega enologa iz Kostanjevice na Krki, poslušam le napol: »Vino nima z alkoholom nobenega opravka... Plemenita, najstarejša pijača... Nežna, dehteča skladnost...« Ta mladenič pri skoraj osemdesetih letih, ki je vse življenje posvetil skrbi za vino, za vinograde in vinogradnike, je zaljubljen v vina, najbolj najbrž v cviček. O njem je

Jože Likar

leta 1954 že napisal knjigo, ki je razprodana, novo knjigo o vinih pa ima v rokopisu že pri založniku, pri podjetju SLOVENIJA VINO. Naslov knjige bo značilen za njegov odnos do vina: »Slovenska vina, njih lepota in uporaba«. Kozarček ali dva, pravi, in če je pravo, plemenito, potem je vino živilo, pomembno za vsakega človeka. Napačno je gledanje tistih, ki v vinu vidijo le alkohol.

Vino je Dolenjcu hrana

Poslal vam bom knjigo, ko bo izšla, s posvetilom, mi reče. Vesel je, ker sem ga obiskal, ker se zanimam za cviček, za kraje, kjer je domovina te žlahtne pijače, ponudi mi pridelek iz svojega vinograda, v isti sapi me že povabi v svojo zidanico, kdaj drugič,

pravi, ko ne bo snega, in kar vidim ga, kako skrbno obdeluje vsako trto in s kakšno obredno natančnostjo potem preša grozdje v mošt. Potem pa se spomni, da ima še tri izvode knjige »Kostanjevica na Krki«, zbornika, ki je izšel leta 1953 ob 700-letnici, odkar je Kostanjevica mesto, in iz sosednje sobe mi jo prinese in napiše vanjo posvetilo: »Tov. Triler Andreju v prijeten spomin.« Hvaležen sem mu in kar precej presenečen, spoznala sva se pred pol ure, on pa že govori naprej o svojih načrtih, delo mu je obenem konjiček, toliko dela ima še, pravi in se prime za glavo, toliko bi še rad naredil, vse je seveda v zvezi z vinom in s kraji pod Gorjanci, s Kostanjevico, z domovino cvička, njegovega marvina.

Vino je Dolenjcu življenjska hrana, berem v njegovem uvodnem prispevku v knjigi o Kostanjevici. Zato čestokrat srečaš našega kmeta s čutaro čez ramo, ko gre po »pit«. Zakaj brez vina ni praznika, ni setve ne pletve, ni košnje, ne žetve, ne mlačve, ni veselja in celo ne žalosti. V mnogih hišah opoldne navadno ne kuhajo. Prej kuhan krompir v oblicah, v jeseni kuhan kostanj pa kozarec vina, in zadovoljna je vsa družina od starca do otroka. Ako pa gre naš človek na »taberh«, to je na delo k drugemu, mora biti vsaj potica ali meso; še boljše, če oboje. Seveda brez vina ali vsaj »mošta« ni nič!

Marvin razburi Slovenijo

Marvin je dolenjski cviček. Spominjam se, da je to Likarjevo odkritje, to novo ime za cviček, ki pa naj bi bilo pravo, starejše, obenem pa tudi zaščitno ime za cviček, pred letom ali dvema razburkalo vesoljno slovensko javnost. Vem, kakšen hrup sem povzročil, večkrat mi je žal, ampak — dokaze imam, da je to prav, mi reče in mi začne razkazovati fotokopije iz raznih starih knjig. Pleteršnik piše v svojem slovarju,

da je marvin dolenjsko vino. Ime pride od markwein, kakor ga imenuje Valvasor, torej vino iz marke. V zgodnjem srednjem veku je namreč Kostanjevica z okolico pripadala Veliki Karantaniji. Potem pa, ko se je ta začela drobiti v krajine — marke, je pripadala najprej posavski marki (leta 830), pozneje (leta 955) pa je prešla v sklop kranjske marke — Creina marcha. Vino z obronkov Gorjancev je zaslovelo kot eno najboljših namiznih vin, o tem je pisal August Dimitz že leta 1593 v svoji Zgodovini Kranjske, in

Gostišče »Gadova peč« v Podbočju

spet mi dokaže to s fotokopijo. Nazadnje pa mi pokaže še dve strani v prvem delu Gospodarske in družbene zgodovine Slovencev, ki je izšla pozneje, kot je poslal v svet svoje ime marvin, v kateri pa je tudi našel potrditev, da ima prav.

Jaz pa bom ostal kar pri cvičku, prijetneje mi zveni v ušesih, na Gadovo peč se spominim ob tej besedi in na prijetno kiselski okus v ustih. Nekako takole je ponavadi, ko pride družba v gostilno: Kaj bomo? Nisem za kaj žganega, vino bi, Kakšno? Cviček. Imate cviček? Imamo. Potem pa liter gor! Za začetek.

Ta ubogi cviček! Malo se ga pridela, tistega ta pravega kajpak, precej se ga porabi doma, pa še vsaka gostilna v Sloveniji ga ima. To nekako spominja na tisto svetopi-semko legendo, kako je Jezus vodo v vino spremenil. Ne da bi hotel biti zloben, ne da bi hotel kaj natolcevati, sploh ne, ampak z računico, s seštevanjem pa odštevanjem, to nekako ne gre skupaj.

Pravšnja mešanica grozdja, pa zemlja in podnebje

Spet sedim ob litru cvička, poskušam ga in rekel bi, da je pravi, ta zaresen. V Podbočju, pred vojno pri Sv. Križu blizu Kostanjevice, sem se oglasil pri Karelenu Kerinu. Rekli so mi, da se on spozna na cviček, da ima vinograde na Bočju in v Gadovi peči in da je dober, umen proizvajalec, zraven pa še obrtnik, zidno opeko izdeluje že 18 let.

Cviček? Poskusite ga, mi nazdravi, tale je ta pravi, domač! Priljubljeno vino je to, to veste, kislo, zdravniki ga priporočajo za diabetike. Iz česa je res dober cviček? Kakšnih 60 odstotkov mora biti črnine, najboljše je drobna črnina, ne žametovka, potem 20 ali do 25 odstotkov rdeče kraljevine, 10 odstotkov modre frankinje in potem 10 odstotkov še ostalih vrst trte, nekaj portugalke na primer in še druge. Seveda bi podobno mešanico vinskih vrst lahko pridelovali in nato skupaj sprešali v mošt kje drugje, vendar ne bi bila nikjer drugje okus cvička in njegova kvaliteta taka, kot sta tu, na obronkih Gorjancev. Kvaliteta je odvisna tudi od zemlje, od pedoloških razmer, delno pa najbrž tudi od podnebja. Cviček pridelujejo tudi okrog Krškega, Lukovice, Bučja in Škocjana, vendar tam ni tako kvaliteten kot naš in tudi takšne cene ne dosega na trgu.

Gadova peč, to je cviček

Zraven Kerinove domačije v Podbočju je gostilna, ki ima že kar simbolično ime: Gadova peč. Cviček in Gadova peč sta nekako že kar sinonima. Saj je prav to, v Gadovi peči je doma pravi cviček, vendar Gadova peč še zdaleč ni največje področje, kjer »raste« ta

Karel Kerin, podboški strokovnjak za cviček

žlahtna pijača. Kerin pravi, da je največja gorica, na kateri raste grozdje, iz katerega stiskajo cviček, Bočje. Po tej gorici so po vojni prejšnji Sv. Križ tudi preimenovali v Podbočje. Bočje je dolgo tri do štiri kilometre in tam je več kot sto nagrađov, kot pravijo Dolenjci vinogradom. Po velikosti potem pride gorica Brezovica, potem pa so še Gadova peč, Banovec in Gradišček. V Gadovi peči je okrog 15, največ 20 hektarov vinogradov.

Središče vinorodnega področja na obronkih Gorjancev, kjer je doma cviček, je vas Podbočje, ki ima okrog 80 hiš, nekaj je v zadnjih letih novih. Pri nas ima skoraj vsak nagrađ, se pohvali Kerin, vsaka hiša, še šolski upravitelj ga ima. Vinski trgovci in gostilničarji, ki kupujejo cviček, pridejo k Sv. Križu. No, v Podbočje, zmotil sem se, tu med seboj še vedno govorimo po starem. Sploh je bilo staro ime boljše, se pošali, samo Sv. si napisal in zraven narisal križ, pa je tudi pošta vedela, kje je to. Tu smo včasih imeli celo vinske razstave in sejme, čeprav je vinarska zadruga, ki zdaj sodi h kmetijski zadrugi Krško, v Kostanjevici.

Pogled na Gadovo peč z okoliškega vinograda

Cvička bi bilo lahko več, če vinogradi ne bi bili tako razdrobljeni, če bi bile ceste do njih boljše in če bi bili obnovljeni, da bi jih lahko strojno obdelovali. Tega pa je malo. Računamo, da se na hektar vinograda pridela okrog 50 hektolitrov cvička, pojasni Karel Kerin. Jaz imam poldrugi hektar nagrađov in vem, da bi lahko več pridelal, da bi več zraslo, če bi bila obdelava res intenzivna. Ročno delo v vinogradu pa zahteva veliko časa in veliko truda. Za vinograd se naš človek trudi, trpi in dela od januarja do oktobra, potem pa obiskuje zidnico ali hram, pregleduje in urejuje svoj pridelek in že pričinja pripravljati kolje za naslednje leto. Kjer raste vinska trta, tam je največja revščina. A vedite, da živijo tam dobri ljudje, ne premožni, a pridni in skromni. Težko bi bilo približno točno reči, koliko pravega cvička z goric okrog Bočja in Gadove peči pride vsako leto na naš trg. Vinogradniki ga največ prodajo individualno, po svojih zvezah in poznanstvih, le malo tega dobi vinska zadruga. Vsekakor pa drži, da je pravega cvička precejkrat manj kot tistega, ki se ga pod tem imenom popije vsako leto v slovenskih gostilnah.

Andrej Triler

Motiv iz Podbočja

Značilni vinski hram na Gadovi peči

prof. Niko Kralj

Za lepše oblike

pozornost, ko je v mednarodni konkurenci na razstavi AS Design na Gospodarskem razstavišču prejel za svoje predloge vrsto nagrad in priznanj.

Lani je bil storjen velik korak naprej: večje je bilo število gospodarskih organizacij, ki so sodelovale na tem natečaju, skupna vsota nagrad se je povečala, zelo pa se je povečalo tudi število udeležencev.

Vaš inštitut je dobil na natečaju zelo veliko nagrad ...

Dobil je 21 nagrad in priznanj. Res pa je, da smo se mi te akcije lotili profesionalno. Veste, večina naših kolegov oblikovalcev dela kot arhitekti-projektanti in se z oblikovanjem ukvarja dodatno, ne tako kot mi. Mi pa jemljemo industrijsko oblikovanje povsem profesionalno. Smo zavod, ki predvsem raziskuje. Glede na to, da smo menili, da je ta razstava, na kateri so razstavljali tudi oblikovalci iz sveta, preverjanje lastne sposobnosti in lastnih sil, smo se množično udeležili natečaja.

Kakšna so danes razmerja med vami, oblikovalci, in gospodarskim življenjem, ki vam omogoča, da realizirate svoje projekte?

S proizvodnjo imamo zelo dobre stike. Zdi se mi, da je to mogoče eden redkih inštitutov, ki ima zveze s celo vrsto industrij. Zdi se mi, da smo v tem doma, kajti tudi sam sem bil deset let šef razvojnega oddelka v nekem slovenskem podjetju in vem, kaj so problemi industrije. Z njo danes zelo hitro najdemo skupni jezik.

In vendar, ko si človek v trgovinah ogleduje izdelke slovenske, vzemimo pohištvene industrije, vendarle opaža, da je kar preveč povsem konvencionalnih estetskih rešitev.

Res še ne moremo biti zadovoljni z našim industrijskim oblikovanjem. Lahko pa ugotovimo, da je bil storjen korak naprej predvsem z mnogo sodobnejšo tehnologijo, ki jo Slovenija zmore, oblikovanje pa tej tehnologiji šele sledi. Res pa je, da postavlja tržišče čedalje večje potrebe po industrijskem oblikovanju. Res je tudi to, da ta potreba ni enakomerno porazdeljena po celi državi. V Sloveniji je želja po teh uslugah zelo močno prisotna.

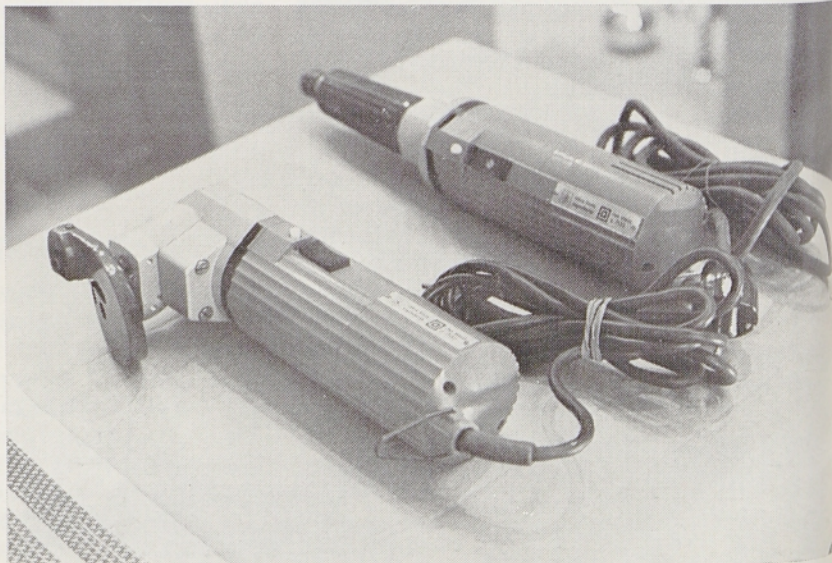
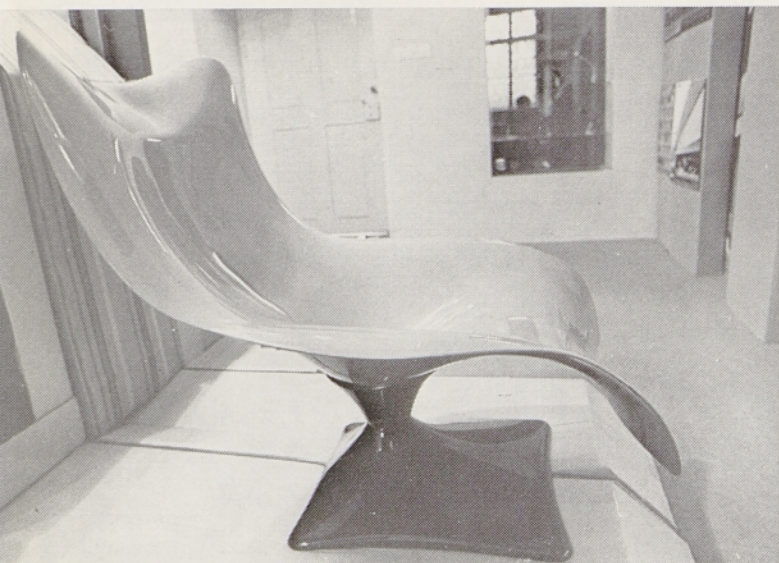
S katerimi deli ste lani tako uspešno sodelovali na natečaju AS Design?

Tega natečaja smo se udeležili skoraj na vseh področjih: svetila, pohištvo, elektronika, metalni sistemi, itd. Nismo se omejili na nobeno posamezno področje, vsega smo se lotili: embalaže, nakita itd.

Ta vaš inštitut sodeluje tudi z zunanjimi sodelavci, ali ne?

Inštitut za industrijsko oblikovanje je fakultetna enota. Njegova naloga je predvsem raziskovalno znanstveno delo, njegova druga naloga pa je vzgoja za to področje, čeprav v učnem načrtu tega nimamo posebej. Ker se osebno nagibam k tej stroki, uvažam cel krog mladih ljudi v studio, kjer se ukvarjamo s področjem industrijskega oblikovanja.

Kdaj pa ste se vi začeli ukvarjati z industrijskim oblikovanjem?

Izviram iz obrtniške družine. Oče je bil mi-zar in je izrezoval tudi angelčke. Oče je bil trojanski samouk-umetnik in že pri njem v delavnici sem dobil veselje do oblikovanja. Pozneje pa sem dobil štipendijo industrije pohištva »Stol« iz Kamnika in sem bil tam kasneje deset let šef razvojnega oddelka. Tam sem eksperimentiral in oblikoval. Po-tem sem bil povabljen na fakulteto.

Med evropskimi oblikovalci so zlasti znani Skandinavci. Ali vidite kakšne stične točke med oblikovalskimi prijemi pri njih in pri nas?

Mislim, da danes o kakšnem nacionalnem industrijskem oblikovanju ne more biti go-vora. Če so stroji podobni, če so ljudje po velikosti, po antropometriki nekako enaki in če so tudi naše želje po stanovanju v lepem ambientu podobne, potem rezultati ne more-jo biti zelo različni. Gre predvsem za to, kakšna je podedovana stanovanjska kultura. V skandinavskih deželah, ki jih imenujete, je stanovanjska kultura visoka predvsem zato, ker človek velik del svojega življenja prebije v stanovanju, medtem ko pa se na primer življenje v Italiji odvija bolj na cesti. To vpliva na stanovanjsko kulturo. Sam sem bil šest mesecev v Stockholmu, kjer sem delal pri neki veliki firmi za notranjo arhi-tekturo, tako sem si pred dobrimi trinajsti-mi leti nadrobno ogledal to stanovanjsko kulturo in zdi se mi, da jo je treba videti, saj je res najvišja.

Vendar pa se poleg vašega, naj temu reče-mo »spodbujanja« bodočih oblikovalskih ta-lentov, pojavljajo zunaj fakultete in vašega inštituta številni mladi oblikovalci. Kako bi označili te pojave?

Zelo me veseli, da je cela vrsta mladih ljudi, ki odpira lastne biroje. Takšen biro, ki je perspektiven, je biro arhitekta Skar-larja. Imamo tudi Mächtiga... in slednjič Kogoja. To so mladi zagnani ljudje in njaho-vo delo je treba samo pozdraviti.

Ali tudi sodelujete s temi mlajšimi arhitek-ti-oblikovalci?

Z njimi sodelujem predvsem v društvu. Po-drobnih kontaktov ni, toda srečujemo se v društvu likovnikov-oblikovalcev in na raz-stavah.

S čim se na vašem inštitutu zdaj ukvarjate?

Trenutno se na inštitutu ukvarjamo s prob-lemi gradbene prefabrikacije, s serijsko pro-izvodnjo gradbenih elementov za predšolske ustanove, za šole in v bodoče tudi za sta-novanjske zgradbe. Navadno gradijo stavbe z opeko, mi pa mislimo, da je to prepočasen način. V takih gradbenih sredinah kot je

Uspeh mladega slovenskega arhitekta Saše Mächtiga: kiosk, ki je bil med drugim na posebnem natečaju izbran tudi za opremo olimpijske vasi v Münchnu. Arhitekt Mächtig, ki je svojčas oblikoval tudi našo revijo, je dobil za svoj sistem kioskov tudi letošnjo nagrado Prešernovega sklada. Foto: Joco Žnidaršič

Ljubljana, kjer zgrade letno nekaj tisoč sta-novanj, že prihaja do potrebe v industria-lizaciji in pocenitvi te gradnje. Zelo ozko smo povezani s celo vrsto inštitutov po svetu, ki se ukvarjajo s tem problemom. Mi smo začeli tam, kjer so drugi nehali. Mi-slim, da smo v teh raziskavah že precej daleč.

Na katerem področju pa smo v industrijskem oblikovanju v Sloveniji najbolj uspešni?

Po rezultatih, ki smo jih dobili na natečaju AS Design, vidimo, da se lesna in pohištve-na industrija najbolj zanimata za nove oblikovalske predloge. To je najbrž zato, ker je to področje sorazmerno zelo zgodaj stopilo v oster konkurenčni boj. To industrijo ima-mo zelo močno razvito in smo velika sila za pohištvo v Evropi in celo v svetu. Naši izdelki te industrije se v tujini srečujejo s tamkajšnjimi in se med seboj primerjajo. V konkurenčnem boju pa je lahko uspešna samo dobra oblika. To je najbrž prvo pod-ročje, ki je najbolj poudarjeno. Uspešni smo tudi v oblikovanju svetil, kovinskih izdelkov, tekstila, nakita itd.

Katera industrija pa se najbolj zanima za sodelovanje z oblikovalci?

Kar zadeva napredno gledanje, uzakonitve industrijskega oblikovanja v tovarni, je go-tovo »Iskra« storila prvi korak.

Delate tudi vi za Iskro?

Jaz konkretno z »Iskro« ne sodelujem, spremljam pa njihove napore, po tem, da bi šel vsak predlog skoz oblikovalski »filter«. To je pri njih sprejel tudi delavski svet. To je danes njihova veliki prednost.

Ste s svojim delom zadovoljni?

Globoko me veseli raziskovalno delo, delo s študenti. Predvsem se mi zdi ta mlada generacija fantastična. Vsaj večji del kaže izredno ljubezen do stroke.

Vendar pa je znano, da se večji del diplo-miranih arhitektov po odhodu s fakultete le težko znajde, ali ne?

Mislim, da je na področju industrijskega oblikovanja še veliko možnosti. Niti načeli jih še nismo! K nam prihajajo direktorji industrij in nas prosijo za sodelavce.

Studijska leta na Dunaju so bila leta stradanja, pa seveda tudi veselih doživljanj. Tako je v krogu Gašperjevih prijateljev nastala šala, ki je bila pozneje tudi objavljena in ilustrirana.

K mlademu slikarju pride ženski model, ki pa ga slikar odkloni:

— Za moj namen si predebela.

— Kaj, je zaklicalo dekle, predebela?! Ti sestradani pajac! Namesto da bi bil ve-

sel, da ti je vendar enkrat prišlo meso v hišo!

Gašper se je oženil med drugo vojno. Stric jima je dal zatočišče v čumnati. Vendar poročni noči ni bil usojen naveden potek. Nenadoma so se začeli pred hišami v okolici ustavljati kamioni in zaslišalo se je topotanje italijanskih vojakov, ki so med racijo vdiral v hiše. Stric se je znašel. Vrgel je Gašperja iz

postelje, ga posadil k mizi in Gašper je moral takoj narisati mrtvaško glavo s pripisom spodaj v italijanščini: »KOLERA — VSI BOLNI — KARANTENA«. Stric je list nemudoma izobesil na vidno mesto.

Kmalu nato so prišli Italijani. Verjetno niso napisu čisto verjeli — ampak za vsak primer so se obrnili in jo odkurili s hitrostjo, ki so jo z lahkoto obvladali.

Gaspari v anekdotah

M. G.
1957

RODNA GRUDA

Slovenski slikar Maksim Gaspari, ki mu povsem upravičeno pravimo ljudski slikar, je v januarju praznoval visok življenjski jubilej — devetdesetletnico. Daljši razgovor z njim smo objavili v letošnjem Slovenskem koledarju, zato ga v Rodni grudi nismo posebej predstavljali, vendar pa smo mu poslali čestitko tudi v imenu vseh ljubiteljev njegove umetnosti po svetu. Prijatelji kličejo Maksima Gasparija — Gašper. In pod tem imenom je bila pred kratkim v ljubljanskem Delu objavljena vrsta njegovih anekdot, ki kažejo tudi Gašperjevo zasebno stran. Nekatere od teh anekdot ponatiskujemo. Leta 1957 je mojster Gaspari izdelal tudi opremo za našo revijo. Starejši bralci se je bodo še spominjali, mlajšim pa bo tudi zanimiva. Naj s ponatisom takratne naslovne strani počastimo slikarjev visoki jubilej.

»Lažni zdravnik« v Stuttgartu

V okviru slovenskega kulturno-umetniškega društva »Triglav« v Stuttgartu deluje tudi dramska sekcija, ki je imela že v preteklem letu nekaj vidnih uspehov. Tudi njihov letošnji program je zanimiv in razgiban.

28. januarja se je v Sindelfingnu zbralo precej ljudi, ki so si ogledali veseloigro, dvodejanko »Lažni zdravnik« v izvedbi te dramske sekcije. Nastopili so: Martin Pavlovič, Franc Skleder, Toni Seher, Viktor Štuhec, Franc Podplatnik, Ana Štuhec, Sonja Štuhec, Franc Staroverški; kot šepetalki sta sodelovali Dragica Nuncič, slovenska učiteljica, in Irena Skleder. Igro je režiral Vladislav Kiderič. Prireditelj smo popestrili še z nastopom pevskega zbora »Domači zvon« in z dvema skečema. Gledalci so vse izvajalce nagradili z burnim ploskanjem, kar kaže, da so bili s prireditvijo nadvse zadovoljni.

Že zdaj opozarjamo vse rojake v okolici Stuttgarta na našo prihodnjo prireditev, ki bo v počastitev dneva žena, 8. marca. Tudi na tej prireditvi bo sodelovala dramska sekcija, razen nje pa tudi otroci slovenske dopolnilne šole. Po prireditvi bo tudi ples.

Dramska sekcija pripravlja v aprilu mesecu uprizoritev Linhartove igre, dvodejanke »Županova Micka«. S to igro bi radi gostovali tudi med drugimi našimi rojaki na tujem.

Pri igri, ki zahteva več nastopajočih, pa se pojavlja vprašanje razdelitve posameznih vlog, zato vabimo vse tiste, ki imajo veselje do kulturno-prosvetnega dela, da se nam pridružijo. Vaje imamo redno vsak torek po 19. uri v društvenih prostorih na Filderstrasse 1 v Stuttgartu. V društvenih prostorih je tudi lepa zbirka knjig, ki so na voljo vsakomur. Dežurna služba je po naslednjem razporedu: od ponedeljka do petka od 18. do 20. ure, ob sobotah od 16. do 18. ure in ob nedeljah od 10. do 12. ure. V tem času lahko igrate šah, berete knjige in podobno. Prostorji so ogrevani.

Dejavnost SKUD »Triglav« je res obširna, zato bo v resnici za vsakogar nekaj. Vabimo vas k sodelovanju in pozdravljamo vse Slovence po svetu, posebej pa še tiste v okolici Stuttgarta!

Vladislav Kiderič, Stuttgart

Ne prodajajte davčnih kart!

Večina jugoslovanskih delavcev, ki so zaposleni v ZR Nemčiji, je ob izplačilu januarskih osebnih dohodkov prejela tudi davčno karto (Lohnsteuerkarte) za leto 1972. Tisti, ki karte niso prejeli, bi se morali oglasiti v oddelku za obračun plač in vprašati, kako je z njihovim davčnim kartonom. Brez davčne karte nikakor ne morete narediti dokončnega obračuna davka na dohodek in zahtevati vračila dela tega davka. Seveda gre pri tem včasih kar za precejšnje vsote denarja, zato naj še enkrat opozorimo na nekatera navodila za davčni obračun.

Prvo in najvažnejše, kar se nekaterim nepoučenim tujim delavcem neredko dogaja, je: nikdar ne prodajte davčne karte! Številni naši rojaki so bili že na ta način prevarani in oškodovani celo za zneske prek tisoč nemških mark. Nekateri prevaranti so ustanovili celo prave »firme«, ki se ukvarjajo z obračunom davka. Večina manjši del denarja izplačuje takoj, vendar pa je neredko to komaj polovica tistega, kar kasneje dobi »firma«. Poprečno zadrži posrednik najmanj tretjino in to opravičuje s taksami, obrestmi ali drugimi dajatvami. Te »firme« običajno poslušujejo takole: ko prinese delavec karto in potrebna potrdila in račune, mu »izračunajo«, koliko naj bi dobil vrnjenega davka. Potem od predvidene vsote odštejejo stroške uslug in obresti, razliko pa mu izplačajo kot posojilo. Dokončno višino vračila določa finančni urad. Če je posrednik »uganil« ta znesek, potem je vse v redu. Če pa se je v svojih računih uštel, potem zahteva vračilo posojila.

Kaj pa se zgodi takrat, kadar finančni urad odobri več, kot je izračunal posrednik? »Mi ne moremo po vsej Nemčiji iskati ljudi, da bi jim naknadno izplačali še tistih sto ali dvesto mark!« je izjavil eden izmed takih posrednikov. Nauk iz tega je torej znan: dobro premislite, preden boste komu zaupali svojo davčno karto! Zakaj bi nekomu poklanjali denar, ki je samo vaš?

Svetujemo vam, da se v primeru, ko sami ne znate izpolniti obrazca za dokončni obračun davka, pogovorite s prijateljem ali znancem, ki je v Nemčiji že dalj časa in se na to bolj spozna, če pa ne poznate nikogar, potem vam bo pomagal najbližji socialni delavec, sindikalni zastopnik ali pa pooblaščen uradnik na davčnem uradu. Delo boste olajšali, če boste imeli s seboj vsa potrebna potrdila in račune.

Ko prejmete davčno karto, je dobro, če preverite, ali je delodajalec vanjo vpisal točen znesek letnega bruto zaslužka in

koliko je bilo zadržanega davka na zaslužek.

Izpolnjeno zahtevo za letno izravnavanje davka (Antrag auf Lohnsteuer-Jahres-augleich) z davčno karto in z dokaznimi dokumenti se pošlje tistemu finančnemu uradu, na področju katerega je bil delavec prijavljen na dan 20. 9. prejšnje leto. Kadar pošiljate po pošti, je bolje, če je v priporočenem pismu.

Tisti, ki na zahtevi navede številko svojega tekočega računa, lahko mirno čaka nakazilo. Kdor pa je zahteval izplačilo prek pošte, naj navede svoj točen naslov, posebno še, če se je med tem časom preselil. Znano nam je, da na nemških finančnih uradih čaka več deset milijonov mark, ker pošta ni našla njihovih lastnikov.

Ko boste prek banke ali pošte dobili vrnjen del davka na zaslužek, menite pa, da obračun ni bil točen, lahko kasneje v roku enega meseca vložite pritožbo. Ta naj bo pismena, pošljite pa jo finančnemu uradu, ki je izdal odločbo o izplačilu.

Še dva datuma sta važna pri zahtevkih za vračilo dela odtegnjenega davka na zaslužek. Do tega dneva morajo namreč davčni uradi prejeti vašo zahtevo po izravnavi. Za neporočene in za poročene, kjer je zaposlen le en zakonec, je ta rok 30. april, za poročene, kjer sta zaposlena oba, pa 31. maj. Zahtevkov, ki jih finančni urad prejme po tem datumu, sploh ne rešujejo.

Jugoslovanski informativni centri

Prvi jugoslovanski informativni center v Stuttgartu v ZR Nemčiji je bil uradno odprt 29. novembra 1972, poleg tega pa nameravajo odpreti še pet podobnih centrov — v Kölnu, na Dunaju, v Zürichu, Stockholmu in v Parizu. Zaradi nekaterih nerazčiščenih stvari je gotovo, da bosta letos odprta le centra v Kölnu in Stockholmu, medtem ko za centre na Dunaju, v Parizu in Zürichu še trajajo pogovori. Vsi ti centri so predvsem namenjeni delovanju med našimi rojaki, ki so zaposleni v teh deželah.

Še nekaj odmevov na novoletne sestanke v domovini

Čeprav so se pogovori o novoletnih sestankih jugoslovanskih delavcev, ki so začasno zaposleni v tujini, s predstavniki domačih oblasti v glavnem vrteli okoli možnosti vrnitve v domovino, carinskih vprašanj, deviz in podobno, je bilo izrečenega veliko tudi v zvezi s pomanjkljivostmi v socialni varnosti naših delavcev v času dela v tujini.

Naši delavci so precej ostro kritizirali poslovanje jugoslovanskih občin, ki nimajo večjezičnih obrazcev za izpiske iz jugoslovanskih matičnih knjig v skladu s sklepi konference v Parizu o večjezičnih izpiskih. S temi obrazci bi bilo našim delavcem veliko pomagano pri uveljavljanju pravice do otroških dodatkov in do ureditve raznih družinskih zadev v tujini (poroka, razveza, rojstvo, dedovanje). Tako pa morajo jugoslovanski delavci na svoje stroške oskrbeti prevod izpiskov, ki jih jugoslovanske občine izdajajo v jugoslovanskih jezikih, kar seveda predstavlja za naše delavce izgubo časa in tudi denarja.

Druga pomanjkljivost, na katero so opozorili naši delavci na teh sestankih, je v zvezi z boleznijo, ki jih zateče v času dopusta ali siceršnjega začasnega bivanja v Jugoslaviji. Jugoslovanski zdravniki namreč le redkokdaj izdajajo potrdila o bolniškem stanju na predpisanih dvojezičnih obrazcih, ki jih predvidevajo ustrezni meddržavni sporazumi o socialni varnosti, temveč pišejo svoja mnenja kar na navadne jugoslovanske obrazce, včasih celo v cirilici, kar seveda tujim nosilcem zavarovanja ne zadostuje. Posledica je, da ostanejo naši delavci zaradi neizpolnitve predpisanih formalnosti brez svojih pravic, ali jim celo grozi odpust zaradi »samovoljnega« izostanka z dela.

Precej kritike so doživeli tudi jugoslovanski zavodi za socialno zavarovanje, češ da ne zagotovijo pravočasno in učinkovito zdravstvenega varstva družinam, ki ostanejo v Jugoslaviji. Sicer je res precej dolga pot, dokler dobijo družinski člani zdravstvene legitimacije od pristojnega komunalnega zavoda za socialno zavarovanje v Jugoslaviji: najprej mora delavec predložiti tujemu zavarovanju jugoslovansko potrdilo o družinskem stanju (tega mora izdati delavcu jugoslovanski komunalni zavod za socialno zavarovanje, na območju katerega družina živi), nato mora ugotoviti tuji nosilec, kateri od navedenih družinskih članov so upravičeni do zdravstvenega varstva po tujih predpisih, nato pošlje tuji nosilec en izvod tako potrjenega stanja

nazaj jugoslovanskemu zavodu za socialno zavarovanje, ki na podlagi tako potrjenega obrazca zagotovi končno upravičenim družinskim članom zdravstveno varstvo v Jugoslaviji (seveda v breme tujega nosilca zavarovanja). Kljub temu so naši delavci na sestankih trdili, da so obležali že potrjeni obrazci v predalih

Postopno vračanje

Vprašanju zaposlovanja naših delavcev v tujini posvečajo veliko skrbi mnoge pristojne ustanove in družbeno-politične organizacije v Sloveniji, o tem problemu pa je že in še bo razpravljala tudi republiška skupščina. Eden prvih posvetov je bil letos pred nedavnim, ko je odbor za družbeno-ekonomske odnose gospodarskega zbora skupščine Slovenije obravnaval informacijo Izvršnega sveta o problematiki zaposlovanja delavcev iz Slovenije v tujini za leto 1971 in za prvo polovico lanskega leta. Odbor je informacijo sprejel, z njo pa bo seznanil tudi gospodarski zbor na njegovem zasедanju.

Iz razprave povzemamo, da je po najnovejših podatkih ta čas v tujini zaposlenih milijon 144 tisoč Jugoslovancev — tu so poleg Evrope mišljene tudi nekatere čezmorske dežele, predvsem Avstralija in Kanada — z družinskimi člani, ki živijo pri delavcih na tujem, se pa ta številka še močno poveča. Od tega je po približnih podatkih 71 tisoč Slovencev, med njimi pa so najbolj številno zastopani delavci iz Pomurja, saj jih je skoraj za polovico vseh. Po teh podatkih, ki izvirajo iz dežel, kjer so zaposleni naši ljudje, jih je največ v ZR Nemčiji — približno 35 tisoč, v Avstriji 12 tisoč, v Franciji 3 tisoč, v Švici 2 tisoč itd. Zanimivo je, da je v evropskem migracijskem procesu Jugoslavija med vsemi državami, ki imajo na tujem svoje delavce, po številu strokovnjakov na prvem mestu, v jugoslovanskem merilu pa pripada to mesto Sloveniji, saj ima na tujem okrog 16 tisoč strokovnih delavcev, tja do akademsko izobraženih.

Že sedanje število na tujem zaposlenih Jugoslovancev je nevzdržno iz raznih vzrokov, vsako nadaljnje naraščanje odhodov pa bi lahko resno prizadelo naše gospodarstvo. Tako je v Sloveniji po podatkih republiškega zavoda za zaposlovanje zdaj 13.800 prostih delovnih

jugoslovanskih zavodov za socialno zavarovanje, njihove družine pa ta čas niso mogle uživati brezplačnega zdravstvenega varstva, temveč so morale same plačevati zdravnika, bolnišnico, zdravila itd.

Naj bo tako ali drugače — tudi na jugoslovanski strani je precej slabih točk v zaščiti naših delavcev v tujini, zato upamo, da je razprava na letošnjih — čeprav ne množično obiskanih sestankih — tudi v tej smeri vplivala na boljše reševanje vprašanj naših rojakov na tujem.

dr. Lev Svetek

mest, čeprav pomanjkanje delovne sile pokrivajo z delavci iz drugih jugoslovanskih republik, njihovo število pa znaša okrog 120 tisoč in v sezoni celo do 140 tisoč. Zato je Slovenija še posebej zainteresirana ne le za ustavitev oziroma čim manjše odhajanje delavcev in še zlasti strokovnjakov v tujino, ampak tudi za njihovo postopno vračanje.

Člani odbora za družbeno ekonomske odnose gospodarskega zbora so med drugim poudarili, da že vse preveč časa govorimo o problemu vračanja naših ljudi iz tujine, posebno strokovnjakov, samo na splošno in so zahtevali, da je treba od načelnih razprav čimprej preiti tudi k dejanjem. Pri tem ne gre za prepoved ali podobne ukrepe o odhajanju, ampak za njihovo administrativno urejanje. Bilo je na primer tudi rečeno, da bi morali tisti, ki jih je naša družba izsolala in jim nudila določeno strokovnost, zdaj pa svoje delo prodajajo v tujini, vsaj delno poravnati stroške, ki jih je družba imela z njimi pri njihovem usposabljanju. Nadalje so poslanci — člani odbora menili, da bi moral Izvršni svet izdelati konkreten načrt zlasti glede vračanja delavcev na ponovno zaposlitev v domovini in predlagali, naj bi v njegovem okviru ustanovili posebno telo, strokovno in družbeno usposobljeno, ki bi predvsem skrbelo in urejalo vprašanje ponovnega zaposlovanja delavcev iz tujine doma.

DOPISUJTE

V

RODNO GRUDO

V Essnu — društvo »Bled«

Iz krajev, kjer je že v začetku našega stoletja živelo na tisoče Slovencev, se je spet oglasila slovenska pesem. V Essnu je imelo novoustanovljeno športno in kulturno društvo »Bled« 10. februarja svojo prvo kulturno prireditev. V prijetni dvorani Kolpinghausa se je zbralo nad 300 Slovencev in pripadnikov ostalih jugoslovanskih narodov, da bi počastili spomin na obletnico smrti Franceta Prešerna. Prireditev se je pričela ob poskočnih polkah in valčkih kvinteta »Blejski fantje«, ki ga vodi Franc Hriberšek. Nato pa je ing. Vinko Piber predstavil odbor društva: predsednico Jožico Sieger, podpredsednika Stanka Čeplaka, tajnika Franca Umeka in blagajnika Heinricha Siegra. Predsednica Jožica Sieger je v svojem nagovoru orisala namen in cilje društva, ki si je v svojem programu zastavilo pomembno nalogo, da goji slovensko kulturo ter spodbuja športno in rekreativno dejavnost med svojimi člani. Po njenem govoru, ki je žel vsestransko odobravanje, sta se zvrstili recitaciji Prešernove Zdravice in O, Vrba, najmlajši pa so s petjem slovenskih pesmi ter igranjem na klavir

in piščali pokazali, da bodo nekoč pravi umetniki. Veselo razpoloženje je ustvaril nastop slovenskega fanta in dekleta, ki sta zapela Prešernovo Železno cesto. Spored se je končal s petjem narodnih pesmi, ki jih je zapel moški zbor »Fantje na vasi«. Posebna privlačnost pa je bila izbira treh najlepših deklet na prireditvi, ki so jim fantje pripenjali vrtnice, Inex-Adria pa jih je obdarila z brezplačnimi vozovnicami do Zagreba in nazaj. »Blejski fantje« so po končanem sporedu igrali do pozne ure za ples in zabavo.

Društvo »Bled« je bilo formalno ustanovljeno že 22. novembra lani. Po prvi uspeli prireditvi pa pripravlja njegova dramska sekcija, ki šteje 15 članov, igro »Za grunt« in Jurčičevega »Desetega brata«. Do sedaj se je v društvo vpisalo nad 100 članov. V Essnu in okolici pa po njihovem pripovedovanju živi nad 2.000 Slovencev. Slovenska izseljenska matica želi, da bi se vsi združili v novem društvu in po svojih močeh podprli njegovo prizadevanje za uveljavitev slovenske kulture in tesnejše povezovanje z matičnim narodom.

F. Ž.

Uspelo slovensko srečanje v Münchnu

Takšna množica Slovencev se v Münchnu ni zbrala še nikoli, so mi zatrjevali nekateri rojaki. Dvorana Bürgerbräukeller na Rosenheimstr. 29 je bila napolnjena do zadnjega kota. Le na balkonu je bilo še nekaj prostora, pa kdo bi hotel biti tam, tako daleč od odra, kjer so nastopali dragi gostje iz domovine. Po približni oceni se je 17. februarja skupaj poveseilo v Münchnu kar okrog 1500 Slovencev.

»Bili smo, smo in ostajamo Slovenci, navezani na našo rodno grudo!« Te besede predsednika Slovenskega kulturnega društva »Triglav« Franca Gerjoviča so naletele v dvorani na glasno odobravanje in ob tem se je tudi začelo pravo prisrčno slovensko srečanje ob številnih pogovorih o tem, kako je kaj doma, kdaj se bomo vrnili, kako lepo je, da nas je danes obiskal prav ansambel Lojzeta Slaka. Res, tudi zasluga priljubljenosti Slakovega ansambla je, da se je ta dan v Münchnu zbralo toliko naših ljudi. Enako radi so mu prisluhnili številni Pomurci, ki so se v München pripeljali iz Ingolstadta, kakor tudi Dolenjci, Gorenjci, Štajerci ali Primorci. V začetnem koncertnem programu, ki ga je vodil gledališki igralec Milan Kalan, ni manjkalo tudi zabavljic na ta ali oni račun. Res spretno voden in pester program je pritegnil zanimanje celotne dvorane in pregnal strah nastopajočih, da bo pozornost publike zmanjšana zaradi tega, ker so že od začetka stregli tudi pijačo. Po

programu je Slakov ansambel igral še za ples, kasneje pa ga je zamenjal domači ansambel Jožeta Ekarta.

V pogovoru z nekaterimi našimi ljudmi sem ugotovil, da številni svojega življenja v Münchnu ne doživljajo kot odtrganosti od doma, saj neprevelika oddaljenost omogoča, da gredo lahko pogostje domov. Nekateri obiščejo domače vsak mesec, večina pa vsaj nekajkrat na leto. Neredki so tudi, ki so prej živeli v kakih drugih, oddaljenejših nemških mestih, pa so se prav zaradi sorazmerne bližine domu preselili v München.

Tako številna udeležba na tej zadnji veliki slovenski prireditvi tudi kaže, da je upravičena namera nürnberškega kluba »Triglav«, da del svoje dejavnosti prenese tudi na področje Münchna. Tu doslej ni bilo prave pripravljenosti za večje organizacijske poskuse in še zdaj je predsednik »Triglava« bolj ali manj osamljen, vendar pa smo prepričani, da je »led že prebit«. Možnosti obstajajo, prav gotovo pa je tudi dovolj ljudi, ki se zavedajo, kako je potrebno slovensko kulturno-umetniško društvo in so tudi pripravljeni sodelovati pri njem.

Münchensko slovensko srečanje je posnela tudi ljubljanska televizija in kratko poročilo že objavila, posneto gradivo pa bo uporabila tudi kot del reportaže o naših ljudeh v ZR Nemčiji, ki bo predvajana pred obiskom kanclerja Brandta v Jugoslaviji.

J. P.

Slovenska dopolnilna šola tudi v Calwu

Tri mlade slovenske učiteljice Dragica Nunčičeva, Milica Puklova in Marija Kurentova požrtvovalno in uspešno seznanjajo naš mladi rod na Baden-Württembergem z lepo materino besedo. To delo je naporno in se le malokrat utegnejo oddahniti. V nekem svojem pismu pripominja učiteljica Nunčičeva: »Ves januar sem bila dopoldne na terenu pri obiskih staršev, popoldne v šoli, zvečer pa na sestankih ali vajah.« Zares tovarišice zaslužijo vso pohvalo in priznanje. Nedavno sta bili v Plochingenu in Calwu prva roditeljska sestanka, ki sta bila dobro obiskana. V Calwu so nedavno tudi odprli slovensko dopolnilno šolo. Z rednim poukom so začeli v četrtek, 8. februarja, ob 14. popoldne. Na tem področju v Schwarzwaldju je še veliko slovenskih družin, ki bodo prav gotovo z veseljem sprejele to novico. Čeprav žive raztreseno in so nekateri od Calwa oddaljeni, si bodo že kako pomagali s prevozi otrok. Ne pozabite: tudi v Calwu je odslej slovenska dopolnilna šola!

Manjka prizadevnih Slovencev

Končno smo tudi pri nas le prišli do tega, da lahko otroke pošljamo k slovenskemu pouku. Edini problem za nas je, da nam je Pforzheim, kjer je za nas najbližja slovenska dopolnilna šola, še vedno precej oddaljen. Morda se bo sčasoma v območju Karlsruhe, Etlingena in Rastoka našlo več Slovencev, da bi se lahko organiziral pouk tudi v tem okolju, saj vsa ta tri mesta leže precej skupaj.

Alojz Medle, Durmersheim

Srečno pot, »zdomci«!

Vrnitev v tujino po novoletnih praznikih ni bila lahka. Jaz sem v Berlin potoval prek Dunaja, Prage in Demokratične republike Nemčije. Zelo pa sem se razočaral na mejnem prehodu DDR, kjer so mi pobrali vse, kar sem imel od mesa in domačih klobas, ki mi jih je dala mama za rajžo in priboljšek. Prosil sem carinika, naj mi pusti vsaj suhe klobase, pa mi je dejal, da tega ne more dovoliti. Če želim to obdržati, naj se obrnem nazaj proti Češki. Prijazno je razložil, da je bilo dovolj podrobno obveščeno v časopisih, da je začasno prepovedano prinašati meso v državo tranzitne poti v Berlin. Vprašujem se, kdaj je bilo objavljeno to obvestilo v naših domačih časopisih in v radiu, da bi bili mi pravočasno obveščeni?

V tolažbo mi je bilo, ko sem videl, da v svoji nesreči nisem sam, saj je na smetišču mejnega prehoda »Zinwald« vidno rasel kup jugoslovanskega mesa. Upam, da se nam ne bo več kaj takšnega primerilo.

Rok Leskovšek, Berlin

Domovina je kakor zdravje...

Za minule božične in novoletne praznike je obiskalo domovino — prihajali so že od 15. decembra — nad 100 tisoč Jugoslovancev, med njimi je bilo prav gotovo do 30 tisoč Slovencev, ki si služijo kruh v Avstriji, Švici, Zahodni Nemčiji, Franciji, Belgiji, Holandiji in na Švedskem. Največ zdomcev pa je prišlo iz Zahodne Nemčije, kjer je zaposlenih — podatki so iz nemških časopisov — 2,300.000 tujcev in med njimi tudi okoli 60 tisoč Slovencev. Samo iz Zahodne Nemčije je odšlo za praznike na dopust v domovino okoli 480 tisoč zdomcev. Zvezna republika Nemčija je dala za prevoz zdomcev poleg rednih še 220 posebnih vlakov, ki so zdomce odpeljali v Italijo, Jugoslavijo, Grčijo in Turčijo. Tudi Jugoslavija je pripravila poleg rednih še 154 posebnih vlakov.

Moj znanec ing. L. Renko, ki si že veliko let služi kruh v Rheine na Vestfalskem mi je med drugim pripovedoval:

Vsako leto — posebno v decembru pred božičnimi in novoletnimi prazniki zaje človeka na tuji zemlji nepopisno domotožje. V tem času bivajo naši ljudje samo še telesno na tuji zemlji, v duhu pa so pod domačo streho med svojci. In kdor le more, pohiti za nekaj dni na oddih v domovino. In tako v zadnjih letih vsako leto prihajajo naši ljudje že nekako od 15. decembra v domovino, okoli 15. januarja pa se vračajo na delovna mesta v tujino. Ko človek nekaj dni biva na domači zemlji med svojci, se mu zdi, da je domovina kakor zdravje... Pod rodnim krovom se človek šele prav zave, da je res, kar imajo naši rojaki v tujini napisano na stenskih prtovih:

Več je vredna domača gruda,
kot na tujem zlata ruda.

Poudariti moram, da morajo naši ročni delavci pogosto prijeti za taka dela, ki se jih domačini sramujejo. Trdo morajo delati in tudi večkrat stradati, če si hočejo nekaj prihraniti. V mestu Rheine živi nekaj rojakov iz Like in veliko Grkov. Pripovedovali so mi, da v Liki niso mogli dobiti dela in zaradi tega so odšli v tujino, kjer so upali, da bodo dobro zaslužili in veliko prihranili, da bodo lahko popravili svoje domove, oblekli otroke ter jim preskrbeli tudi hrano. Ličane vsak dan vidim, kako pridno čistijo cestne kanale, pometajo ceste in prenašajo razne tovore. Tujci imajo naše ljudi radi, ker so vestni, pridni in skromni. Pred odhodom v domovino sem se z njimi pogovarjal. Žalostni so mi potožili, da zaenkrat ne morejo obiskati domovine, pač pa se vsak dan pogovar-

Na sestanku z »inozemci«...

Vrniti se domov...

To je želja in cilj vsakega izmed nas, ki živimo v tujini. Vendar pa je, ko o tem razmišljaš, to tako široko vprašanje, da mu pogosto ne najdeš rešitve zlahka. Pogovarjal sem se z rojakom Tonetom in približno bom zapisal ta najin razgovor.

»Kdaj se nameravaš končno vrniti domov?« sem ga vprašal, saj vem, da Tone živi z družino v Zahodni Nemčiji že osem let.

»To je že lepa doba,« mi je odvrnil in se zazrl nekam v daljavo, na obrazu pa sem mu videl, da ga je vprašanje spravilo v zadrego. Zajel je zraka, potem pa začel pripovedovati s hripavim glasom: »Veš, prijatelj, takoj jutri bi šel. Kot ti je znano, imam dve hčerki, ena gre v šolo drugo leto, druga pa je nekaj mlajša. Veliko se trudim z njima, vendar pa obe govorita bolj dvomljivo slovenščino. Ker sva z ženo oba zaposlena, ju pošiljava v otroški vrtec, kjer se vživljata v nemško okolje. Zdi se mi, da ju ves čas nekaj muči, vendar pa si otroka ne znata tega razložiti. Bojim se, kaj bi bilo, ko bi se zdaj vrnil, ko bi se morala otroka spet privajati na njima nezane navade.«

Pričakoval sem tak odgovor, zato sem mu rekel, naj se za trenutek povrne za osem let nazaj, naj pomisli na to, kako je bilo njemu pred osmimi leti težko, kako težko se je privadil na neznanu okolje. Zardel je in mi odvrnil, da hočem reči, da se otrok laže privaja neznanemu okolju in spremembam. Strinjal sem se z njim in mu še dodal: »Pomisli samo na to, koliko huje bo z otrokoma, če se boste vrnil pozneje, ko bosta morala že prekiniti šolanje v Nemčiji!«

Potrepljal me je po rami in mi dejal: »Prav imaš, prijatelj! Ljudje se vse pre-

več ukvarjamo z današnjim časom, na preteklost, še bolj pa na prihodnost pa tako radi pozabljamo.« Zamislil se je, potem pa se mu je obraz nenadoma zjasnil in nadaljeval je: »Torej, če se vrnem, ali bodo doma upoštevali moje delovne izkušnje, saj veš, da sem šel v Nemčijo kot nekvalificiran, danes pa ti lahko zatrdim, da se lahko kosam z vsakim izučenim zidarjem. Vem pa, da doma najprej vprašajo po kvalifikaciji, papirju. Ne vem, morda bi bilo doma ravno nasprotno, kot pričakujem.«

»Vidim, da se predvsem bojiš začetka v domovini, zato dovoli, da ti nekaj pojasnim. Pred osmimi leti si prišel sem in začel z enim samim kovčkom. Danes pa imaš v domačem kraju že zgrajeno in opremljeno hišo, zato mislim, da je tvoja bojazen povsem odveč.«

Tone, pridni in varčen človek, pa že razmišlja o tem, kam bo s stvarmi, ki jih ima zdaj tu, koliko bi stal prevoz, pa tudi o tem, kako bi se mu smejal sosed, če bi pripeljal vso to kramo. Smejati se mu, češ da vozi stare stvari, njega pa bi to bolelo. Pritrdil sem mu, da bodo šle stvari, ki jih imamo tukaj, res najbrž v izgubo, saj imamo tu urejena stanovanja, ne stanujemo vsi tujci v barakah, kot mislijo nekateri. Marsikdo izmed nas v Nemčiji si privošči celo drago stanovanje, ki ga odlično opremljeno in razumljivo je, da mu je škoda zavreči vse to. Vendar pa se da rešiti tudi to, s seboj v domovino vzameš pač najvrednejše stvari.

O tem razmišljamo, o tem tečejo številni naši pogovori. Rešitve nam pogosto povzročajo velike probleme, v vseh naših srcih pa nas le greje misel na domovino. Vsi toplotni žarki so usmerjeni le tja, kjer je tekla zibel vseh nas.

Franci Ketiš Hatzenport/Mosel, Nemčija

jajo o svojcih v domovini. Prosili so me, naj toplo pozdravim domovino in vse rojake v njihovem imenu. Obljubili so mi, da me bodo v duhu spremljali...

V tovarni, kjer sem zaposlen, dela tudi veliko Grkov. Opazoval sem jih, kako so se pripravljali na novoletni obisk domovine. Kupovali so različna darila, da bi vsaj nekoliko razveselili svojce, ki željno čakajo njihovega prihoda. Pred odhodom vlaka so se na kolodvoru zbrali vsi Grki. Ganljivo je bilo slovo. Sorojakom so naročali, naj pozdravijo rojake v domovini in naj v njihovem imenu poljubijo rodno zemljo.

Ko je vlak skozi Jugoslavijo — tako so mi pripovedovali, ko sem se z njimi vračal iz Beograda do Ljubljane — pripeljal grške zdomce na domačo zemljo, so jih fantje in dekleta v narodnih nošah z rajanjem toplo pozdravili. Sorojaki so jim v pozdrav zapeli in nato je zaigrala godba. Domačini so jim ponudili cigarete in jim na prsi pripeli razne domače spominke. Zatrjevali so mi: Sprejem na domači zemlji je bil tako prisrčen, da so navzočim od veselja solze zalile oči. Še prav posebno toplo so jih sprejeli svojci pod rodno streho. Pripravili so jim slovesno kosilo. Mizo so bogato okrasili in pripravili najboljša domača jedila in vina. Presenečen sem bil, ko so mi pripovedovali, da so bogato okrasile mizo tudi družine, čeprav se njihov član družine ni mogel vrniti v domovino. Tudi zanj so pripravili krožnike in jedilni pribor ter veliko cvetja. Vse to so storili zaradi tega, da so se ga še bolj spominjali in da so ostali z njim v duhu še bolj povezani...

V zanimivem razgovoru z ing. Renkom, ki se je pravkar vrnil na delo v tujino, sem se spomnil pisatelja Ks. Meška, ki so ga okupatorji med zadnjo svetovno vojno nasilno odtrgali od slovenske zemlje. V tujini je takole zapel:

*Ob tihih večerih vse misli
v domače mi kraje hite,
na nebu smehlja se luna,
a v meni joka srce.
Kdor nikdar živel ni v tujini,
samoten, od vseh zapuščen,
ne ve, kaj je hrepenenje,
v nočeh kako težek je sen...*

Nekaj dni kasneje sem bral zanimivo razpravo o italijanskem pesniku Danteju, ki je več let živel v tujini in na lastni koži okušal, »kako grenak je tuji kruh in kako težko je prihajati in odhajati po tujih stopnicah«.

Dr. Jože Premrov

Erinnerung an Slowenien

Aus Anlaß meines letztjährigen Urlaubes, den wir wieder in Jugoslawien verbracht haben und besonders beim Be-

Prijatelj se je poslovil od nas

V prvih dneh po Novem letu je neusmiljena smrt iztrgala iz naše srede skromnega in dobrega prijatelja, štiriintridesetletnega Franca Petelina, doma iz Žirov. Delal je kot gradbinec. S svojo pridnostjo in varčnostjo si je doma uredil lepo hišico, ki je dolgo samevala in čakala njegove vrnitve. Med prijatelji je govoril, da bo za letošnje Novo leto ostal v Berlinu ter morda šel v Slovenski klub, kjer bo našel prijatelje in znance. Vendar pa se je premislil, kakor da bi ga vodila slutnja ter pred Novim letom z letalom poletel v domovino k domačim, kjer je preživel kratke praznike in se zatem spet vrnil na delovišče. Prvi koraki v tem letu pa so postali zanj usodni: nihče ne more določno povedati, kako se je na delovišču ponesrečil. Domnevajo, da je bila glavni vzrok poledica, da je omahnil in padel nekaj metrov globoko ter se smrtno ponesrečil.

Mrtvega so prepeljali v domači kraj, kjer je našel počitek v naročju svoje slovenske zemlje.

Vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, iskreno sožalje! Tebi, dragi France, pa miren počitek pod domačo zemljico!

R. Leskovšek, Berlin

trachten der Urlaubsbilder und Farbdias habe ich beiliegendes Gedicht verfaßt mit dessen Übersendung ich Ihnen eine kleine Freude machen möchte und die Genugtuung daß ihr schönes und gastliches Land bei uns so großen Anklang gefunden hat.

Natürlich kann man in einigen wenigen Zeilen nicht die Schönheit eines Landes wie Slowenien darstellen. Vieles muß hier unerwähnt bleiben, so etwa die gute Küche, der Blumenschmuck, gepflegte Anlagen und die Gastlichkeit der Menschen. Es ist mir als »altem Jugoslawienbesucher« auch nicht entgangen, welchen enormen Fortschritt Ihr Land in den letzten zehn Jahren etwa auf allen Gebieten genommen hat!

Imponiert hat mir vor allen Dingen der Vertrieb von Lebensmitteln in den vielen Supermärkten selbst in den kleinsten Dörfern draußen mit der genauen Datumsangabe verpackter Waren, wo Sie uns deutlich voraus sind.

So will ich meine Zeilen beschließen mit den herzlichsten Grüßen und auf Wiedersehen mit Slowenien!

Walter Baur
Bartholomä, Deutschland

*O See von Bled, du Edelstein
auf dieser schöne Erde,
als hätte Gott im Sonnenschein
gesprochen hier sein Werde!*

Kako sem razveselil mamico

Bilo je 6. marca. V šoli smo že delali kartice za 8. marec. Tudi jaz sem že naredil lepo kartico. Na njo sem napisal čestitko. Na zunanji strani sem pa narisal šopek rož. Drugi dan pa sem vzel denar, ki sem ga hranil. Odnesel sem ga v šolo. V šoli smo dobili tudi kartice. Po pouku sem šel v trgovino. Tam sem kupil zavitek kave in škatlo napolitank. Ko sem plačal, sem dal kavo in napolitanke v torbo. Doma sem vzel iz torbe čestitko in jo privezal na kavo in na napolitanke. Vse skupaj sem skril na omaro. Zjutraj je mamica v kuhinji pripravljala zajtrk. Hitro sem vzel zavitek in šel v kuhinjo. Čestital sem ji in ji dal darilo. Poljubila me je in videl sem, kako so ji prišle solze v oči. Vprašala me je, kako da sem se spomnil na materinski dan. Povedal sem, da smo v šoli delali čestitke za 8. marec. Vzela je zavitek in ga spravila v omaro.

Svojo mamico imam zelo rad, saj vem, da imam samo eno.

Tomaž Modic
Immenhoferstr. 49
7 Stuttgart 1, Nemčija

*Golden strahlt der Abendglanz
im See beim letzten Scheinen,
die laue Nacht im Sternenkranz
lässt manche Wünsche keimen!*

*Sein Glitzern füllt di Morgenstund,
mittags herrscht frohes Treiben;
die Berge grüssen in der Rund
hier möcht ich gerne bleiben!*

*Wie war so schön die Vintgarklamm
es schäumten Wasserfälle,
wir sahen freudig wie da schwamm
manch muntere Forelle!*

*Wie waren jene Bergeshöhn
geschmückt mit tausend Blüten
als sollten wir sie sieghaft schön
im Herzen treu behüten!*

*Bohinjer See waldbergumsäumt
wollt still im Traum sich wiegen,
vom Vogel sahn wir ihn verträumt
zu unseren Füßen liegen!*

*Wie ging so steil der Pfad bergan
zu Triglavs lichten Höhen,
wir konnten hoch vom Felsaltan
ins Tal hinunter sehen!*

*Was zu der Erde Wundern zählt
mit schönsten Stalagmiten,
Postojnas dunkle Zauberwelt,
wir haben sie durchschritten!*

*Wie war das Meer so leuchtend blau
im leisen Spiel der Wellen,
das Wasser war so weich und lau
umglänzt vom Licht, dem Hellen!*

*Bewahre nun Slowenierland
die Schönheit, deine Lieder
mit Freuden reich ich dir die Hand,
denn sieh, wir kommen wieder!*

W. B.

Bolezen v tujini

Jugoslovanski delavci, sicer zaposleni v tujini, so lahko zavarovani pri tujem nosilcu zavarovanja (kadar so zaposleni pri tujem delodajalcu), ali pa v jugoslovanskem zavarovanju (kadar jih pošlje na delo v tujino jugoslovanska organizacija združenega dela — t.i. detaširani delavci). Zato so različne tudi pravice iz socialne varnosti, ki gredo prvim in drugim v primeru, kadar zbolijo, postanejo invalidi, uveljavljajo starostno pokojnino, otroške dodatke in podobno.

Jugoslovanski delavci, ki so zaposleni pri tujih delodajalcih, so torej obvezno zavarovani v tujem zavarovanju in uveljavljajo ta čas pravice enako, kakor delavci tiste tuje države, saj jim meddržavni sporazumi o socialni varnosti zagotavljajo enake pravice (in tudi dolžnosti), kakor jih uživajo tuji delavci. To velja tako za pravice iz zdravstvenega zavarovanja (zlasti bolniške hranarine), kakor za pravice iz invalidskega in pokojninskega zavarovanja ter za pravice do družinskih dodatkov.

Nasprotno pa ostanejo jugoslovanski delavci, poslani na delo v tujino, v delovnem razmerju z jugoslovansko organizacijo združenega dela in so tudi še naprej zavarovanci jugoslovanskega zavarovanja. Zato uveljavljajo vse pravice iz socialne varnosti (bolniška hranarina, invalidska pokojnina, starostna pokojnina, otroški dodatki) po jugoslovanskih predpisih in ne po predpisih, ki veljajo v tuji državi.

Nekateri jugoslovanski »detaširani« delavci se pritožujejo, da so zato slabše obravnavani kot tuji delavci, ki morda delajo z njimi na sosednjem delovišču, pa tudi kot jugoslovanski delavci, ki so se zaposlili pri tujih delodajalcih in so torej zavarovani po tujih predpisih. Posebno se pritožujejo glede dajatev v primeru bolezni, češ da se jim dajatve zelo znižajo v primeru z njihovo plačo, ki jo dobivajo na delu v tujini.

Vsem takšnim delavcem naj pojasnimo, da se njihove pravice iz socialne varnosti ravna v glavnem po jugoslovanskih predpisih, in sicer po določbah republiških zakonov o zdravstvenem zavarovanju in statutih skupnosti zdravstvenega zavarovanja. Te določbe pa predvidevajo, da prejema detaširani jugoslovanski delavci, dokler bolujejo v tujini, še naprej svojo dogovorjeno plačo za delo v tujini, ko pa nadaljujejo bolovanje v Jugoslaviji, se ravna njihove pravice po jugoslovanskih predpisih o nadomestilih v času bolezni ali druge zadržanosti od dela.

L. S.

Škoda je sleherne zamujene ure

Govori Dragica Nunčič, slovenska učiteljica v pokrajini Baden-Württemberg v ZR Nemčiji

RAZGLEDI: Že drugo šolsko leto delujete kot slovenska učiteljica med slovenskimi zdomci v Stuttgartu oziroma v pokrajini Baden-Württemberg. Kaj štejete za svoje pglavitne naloge in kakšne so delovne okoliščine?

DRAGICA NUNČIČ: 1. februarja 1972 sem nastopila službo slovenske učiteljice v Stuttgartu, Sindelfingu, Reutlingenu, Ravensburgu in v kratkem času me bo pot vodila še v Calw. Prve podatke o svojih prihodnjih učencih sem dobila na našem predstavnštvu v Stuttgartu. Moja dolžnost je, čimprej obiskati starše, ki so od šole, katero bodo obiskali njihovi otroci, oddaljeni tudi po več deset kilometrov. Da nam sestanek z roditelji na že določeni šoli uspe, ga je večkrat treba po dvakrat sklicati, zakaj starši so zaposleni in delajo v izmenah, pa tudi kraj bivanja pogosto spreminjajo. Moji stiki s starši so velikega pomena, saj jim predstavljam kulturnega in prosvetnega delavca, poslanega iz domovine, pomeniti jim moram delček domače zemlje in jim dolivati ljubezen do rodnega kraja, domače besede in vsega, kar je naše, saj je mnogim čas desetih ali še več let obledil čustva, ki jih naj neguje vsakdo posebno še, če je zunaj domovine.

Delovni čas, ki traja od jutra do večera, ne dopušča staršem, da bi se intenzivneje ukvarjali z vzgojo otrok. Tudi šolskemu delu se ne uspejo posvečati, kaj šele odločilnejšim vprašanjem. Vendar sem trdno prepričana, da vsakdo izmed naših zdomcev le ve, da je domovina samo ena, da se zaveda, da ga samo ona sprejme kot svojega, le časa za poglobljanje v to resnico ni v deželi, v katero so prišli naši ljudje le za zaslužkom.

Moja naloga je, povedati otroku na tujem resnico, mu prikazati domovino kot deželo, ki je prav tako lepa, deželo, v kateri živijo dobri in pošteni delovni ljudje, deželo, ki se trudi, uresničiti svojim narodom čimboljši jutrišnji dan. Če se mi bo posrečilo pri svojih učencih v tujini vzgojiti ljubezen do domovine in slovenskega jezika, potem se bom zadovoljna vračala tudi jaz.

Ob prvih stikih z nekaterimi učenci sem bila kot mati, še posebej kot slovenska učiteljica in pripadnica majhnega, a delovnega naroda, domovinsko prizadeta,

in čustva, ki me vežejo nanj, so bila ranjena kot nikoli v domovini. Nisem zamerila in še danes ne zamerim šolarju, ki se je rodil v Nemčiji ali že več let živi tu s svojimi starši, da pove v nemškem jeziku, česar ne zmore v materinskem. Skupaj najdeva rešitev v domači besedi in uspeh je obojestranski. So pa učenci, ki znajo toliko slovensko, da me v vsem razumejo, a se ponajša z nemščino in smeje zavračajo materin jezik. Borim se zanje, žal tudi prav ti neredno prihajajo k pouku, osvaja jih okolje, pripomore še domača vzgoja družin, ki pozabljajo, da smo samo Slovenci. Takih izgubljenih družin je sicer malo. Porazgubijo se med družinami, katerih končni cilj je domovina.

RAZGLEDI: Ali vas starši v splošnem izrazito podpirajo pri vašem poslanstvu?

DRAGICA NUNČIČ: Večina staršev sodeluje s šolo, marsikdo je celo potožil, češ kje sem bila prej, kajti otroci jim odrasčajo in znajo prav malo materin jezik. Na roditeljskih sestankih sem opazila solze v očeh naših zdomcev, ko sem jih v besedi vodila po domovini, naših običajih in dolžnostih, ki jih imajo še posebej kot starši do svojih otrok tu v tujini.

Opažam tole: kar obstaja slovenska šola, je tudi povezava z domovino pogostnejša, otroci govore s starši več v domači besedi, čeprav jim teče nemščina gladkeje, starši celo mešanih zakonov so začeli pošiljati otroke v šolo, za večje otroke prosijo za dodatni pouk, dokler ne bi mogli k rednemu pouku slovenskega jezika. V Sindelfingu, kjer je največ otrok iz mešanih zakonov je seveda pouk posvečen materinemu jeziku. Prav v tem mestu sem spoznala mater po rodu iz Ljubljane, ki je svoje tri otroke vzorno naučila slovenskega jezika, čeprav oče ni Slovenec. Pri izpolnjevanju mojega poklica me starši podpirajo, saj vozijo svoje in še sosednje otroke k pouku, večkrat ostajajo tudi sami kot učenci, s pojasnilom, da so v teh letih že marsikaj pozabili. Starši sodelujejo in pomagajo pri organizacijskih vprašanjih šole v kraju, celo pri nabavi učil so se izkazali, čutijo se odgovorne za uspeh slovenske šole. V Reutlingenu pripelje več mladih mater svoje otroke v šolo, same pa so pred več leti v domovini komaj končale osnovno šolo. Med našimi zdomci sem v Ravensburgu srečala očeta, ki ga je pot pripeljala v ta kraj že

pred 12 leti. Bil je borec med vojno, brigadir na mladinski progi bratstva in enotnosti. Med prvimi je vpisal sina v slovensko šolo in z menoj obiskal večino slovenskih družin v Ravensburgu in okolici. Ob neprijaznem sprejemu pri slovenski materi treh hčera, češ da me ne potrebujejo, ker bodo ostali v Nemčiji in da imajo tudi že nemško državljanstvo, ga je ta med pogovorom vprašala: »Ali vi nimate potnega lista zelenega oziroma nemškega državljanstva?« Mož, čeprav raven in ponosen, je še bolj dvignil glavo in dejal: »Ne, za kaj mi pa bo?« V tem mestu je še več takih družin, ki imajo enak namen kakor ta mati. Potrta sem stopila ob desni strani dobrega očeta. Iz negotovosti me je dvignil prijeten glas druge matere, ki naju je že od daleč pozdravljala s svojim prvošolcem, na rokah je nosila drugega. »Vsak dan je za otroke izgubljen,« je rekla, »če ne bo slovenske šole, saj ne bodo znali slovensko, ko se spet vrnemo domov!«

Mnogo staršev želi ostati v tujini toliko časa, da se otroci tu tudi izšolajo oziroma da dosežejo svoj poklic.

Tuji jezik otroci kmalu osvojijo, težave jim dela pravopis, materin jezik pa začnejo pozabljati, če ni doma primerne vzgoje. Nujno je bilo torej slovensko šolstvo in mislim, da bi bilo edino prav, ko bi bil za vse naše državljane obisk dopolnilnega pouka obvezen.

Na nemški šoli v Zuffenhausenu in Sindelfingnu je najboljši učenec Slovenec. Ob razgovoru na nemški gimnaziji mi je odličnjak Božo odgovoril, da bo šolanje sicer dokončal v tujini, znanje pa želi uporabljati v domovini.

RAZGLEDI: Kako se ohranja med našimi ljudmi na tujem narodna zavest, pač spričo vseh okoliščin zdomstva?

DRAGICA NUNČIČ: V kateri koli kraj me vodijo dolžnosti, povsod slišim materin jezik. Rečem lahko celo, da se zato v tujini ne počutim tuje. Res pa je, da vsi ti tisoči ljudi le hite po hrupnih ulicah zdaj domov zdaj proti tovarni na delo. Za družabno življenje je tu čas zelo okrnjen, ljudje so izčrpani, konec tedna potrebujejo počitek in delček družinskega miru. Več let so živeli sami in pravijo, da se do nedavna nihče ni brigal zanje, ne za to, kje delajo in ne kako jim je. Verjamem jim, da tako počutje, če je imelo stvarno podlago, ni bilo prijetno. Zadnja leta, ko je tu že mravljišče zdomcev, ustanavljamo slovenska društva — po Nemčiji, Franciji in Švici. Eno takih društev imamo od novembra 1971 tudi Slovenci v Stuttgartu. Društvo ima več sekcij. Neutrudno zbira člane in jih vključuje v kulturno dejavnost. Prav dramska sekcija in pevski zbor imata možnosti, da dvigneta narodno zavest.

Med obiskom pri slovenskih družinah dobivam različna mnenja o narodnem

ponosu. Družine z že sprejetim tujim državljanstvom štejem za priseljence in za nas izgubljene. Takih družin ni malo. V pogovoru z njimi pogrešam navezanost na domovino, željo po vrnitvi in mesto materine besede se oglašča nemščina. So lastniki obrtniških delavnic, restavracij in manjših gostišč. Med temi so tudi družine, katerih starši se bodo verjetno vrnili, otroci, že dorasli seveda, pa žele ostati tu.

Slovenci v Stuttgartu se zbiramo torej v slovenskih društvenih prostorih, kjer imamo knjižnico, slovenske časopise, vaje za kulturne prireditve in kjer delamo načrte za čimbolj plodno delo slovenskega društva. Vpisanih je že nad 200 članov, aktivnih je četrtnina.

Veliko zadovoljstvo prevladuje med Slovenci ob resnici, da imamo v tej pokrajini slovensko šolo. Nekaj družin se je prav vztrajno potegovalo zanjo. Šola in učitelj v tujini pa sta najtesnejša vez med starši in domovino, ohranjata materin jezik, vzgajata ljubezen do domovine in narodni ponos.

Kako potrebna je bila slovenska šola posebno tu v Nemčiji, naj pove resnica, da so razen nekaj izjem otroci zelo slabo govorili materin jezik. Devet- in desetletni učenci, rojeni v Nemčiji, iz mešanih zakonov, me pri pouku še vedno ne razumejo. Da je pouk tudi zanje zanimiv, jim moram dodatno v nemščini pojasniti učno uro. Pri obnovi snovi v materinem jeziku jim pri izgovoru delajo težave soglasniške skupine. Vsi pogrkujejo.

Starši šoloobveznih otrok večinoma pošiljajo otroke redno k slovenskemu pouku. V nekaterih oddelkih je mesečni obisk 100-odstoten. K pouku še niso zajeti učenci, ki so od šole zelo oddaljeni in nimajo možnosti prevoza, zaradi zaposlitve staršev ali drugih vzrokov.

Redno obiskujem slovenske družine in čutim, da so starši šoli naklonjeni. Ceni jo kot zakladnico slovenske besede. Radijske in televizijske oddaje, nastopi slovenskih otrok v tujini, uspehi, ki jih dosegajo v šoli, možnosti napredovanja v višji razred z uradnim spričevalom — to so dejavniki, ki povezujejo naše ljudi in ohranjajo med njimi narodno zavest.

RAZGLEDI: Nemške šolske oblasti so prav gotovo vpliven dejavnik pri vašem izpolnjevanju svojih učiteljskih pravic in dolžnosti. Ali čutite torej med odgovornimi ljudmi dovolj razumevanja?

DRAGICA NUNČIČ: Preden more oddelček slovenskega dopolnilnega pouka v kakem kraju začeti delati, je potrebno vložiti na šolski urad pismo prošnje za odobritev oddelka za otroke »gastarbeiterjev«. Pogoji za oddelček je zadostno število učencev. Predstavniku za šolstvo pri pristojnem uradu predlagam sama, največkrat pa naše predstavništvo, katera šola bi bila najprimernejša, glede na oddaljenost otrok, za poučevanje slo-

venskih otrok. Iz šolskega urada me vodi pot k rektorju šole. Večinoma imajo vsi in povsod do mene tovariški odnos in se strinjajo z mojo, oziroma »našo« željo, ohraniti materin jezik svojim rojakom. Seznanijo me z redom šole, dodele razred, kjer bom poučevala, in zažele mnogo uspehov pri delu.

Dvakrat letno podpišem pogodbo o uporabi prostora v popoldanskem času. Drugih stikov z nemškimi šolskimi oblastmi nimam. Po dodelitvi učilnice skličem starše na roditeljski sestanek in slovenska šola začne svojo pot, da ohrani materinščino, ki je v kratkem času med mladino naših zdomcev vidno zbledela.

V letošnjem šolskem letu prispevajo nemške oblasti za vsak oddelček letno 2370 DM.

RAZGLEDI: Kakšno podporo in razumevanje za vaše težave pri izjemnem šolskem delu vam namenjajo šolski prosvetni in kulturni krogi v domovini?

DRAGICA NUNČIČ: Terensko delo slovenskega učitelja je težko. Tu ni časa za počitek. Na pouk se pripravim zjutraj, zvečer se pač prepozno vračam. Otovorena s knjigami, zvezki in mladinskim tiskom hitim proti šolam. Najbližje delovno mesto, razen v Stuttgartu, je oddaljeno 26 km; Weingarten pri Ravensburgu pa je 200 km od kraja mojega bivanja. Vsak dan sem torej zvesta uporabnica različnih prevoznih sredstev in žrtev prehladov. Naše šolske oblasti naj bi upoštevale naše težko terensko delo in mu prisodile tudi kakšno vrednotenje. Ob večerih, kadar se še pravočasno vrnem s terena, sodelujem v dramski sekciji SKUD, ob sobotah in nedeljah dopoldne zbiram učence v društvenih prostorih, kjer šahirajo, pojejo in igrajo. ZKPOS naj bi nam svetovala oziroma poslala nekaj izvodov lažjih dramskih del, ki naj bi jih člani naše sekcije s pridom uporabili. Učila, učne in leposlovne knjige nam pošilja Zavod za šolstvo SRS. Tudi mladinski tisk prihaja v roke malim zdomcem. Vsakič znova se ga razvesele.

Za »razumevanje« ob našem izjemnem šolskem delu, ki ga opravljamo z vso zavzetostjo in ljubeznijo, se mi zdi, da je ta beseda premalo. Odgovorne za uspeh našega delovanja vabim na teren. Šele takrat bo lahko vsakdo spoznal in razumel izjemno prizadevnost slovenskega učitelja, da ohranja materin jezik in narodno zavest med rojaki na tujem.

Naši razgledi, 26. januarja 1973

Posvetovalnice za jugoslovanske delavce pri Arbeiterwohlfahrt-u v ZR Nemčiji

Naslov društva Arbeiterwohlfahrt, oddelek za tuje delavce:

Bundesverband der Arbeiterwohlfahrt, 53 Bonn, Ollenhauerstr. 3

Telefon: 02221/22 31 84 - 88

Abteilung Ausländische Arbeitnehmer

Skupni naslov vseh pokrajinskih posvetovalnic:

Arbeiterwohlfahrt, Beratungsstelle für jugoslawische Arbeitnehmer (+ naslov)

Schleswig-Holstein
23 Kiel
Holstenstr. 51-53
Tel.: 0431/51711-12

Hamburg
2 Hamburg 13
Rothenbaumchaussee 44
Tel.: 0411/457151-52

Bremen
28 Bremen
Kohlhökerstr. 13
Tel.: 0421/327004

Niedersachsen
33 Braunschweig
Helmstedter Str. 163
Tel.: 0531/75865

3 Hannover
Posthornstr. 30
Tel.: 0511/445683

45 Osnabrück
Spindelstr. 26 a
Tel.: 0541/56263

332 Salzgitter-Lebenstedt
Breite Str. 27
Tel.: 05341/43601

Nordrhein-Westfalen
51 Aachen
Gartenstrasse
Westpark
Tel.: 0241/73785

48 Bielefeld
Arndtstr. 8
Tel.: 0521/63511

463 Bochum
Untere Markstr. 3
Tel.: 02321/60304

53 Bonn-Bad Godesberg
Koblenzer Str. 40
Tel.: 02229/57044

46 Dortmund
Schumannstr. 6
Tel.: 0231/812437

4 Düsseldorf
Graf-Adolf Str. 63-65
Tel.: 0211/16261

41 Duisburg
Friedrich-Engels-Str. 42
Tel.: 02131/401367

43 Essen
Schützenbahn 11-13
Tel.: 05434/238641

465 Gelsenkirchen
Margaretenhof 14
Tel.: 02322/64429

58 Hagen
Böhmerstr. 11
Tel.: 02331/23429

586 Iserlohn
Viktoriastr. 24
Tel.: 02371/22114

5 Köln
Magnusstr. 2
Tel.: 0221/244661

415 Krefeld
Westwall 29
Tel.: 02151/26847

509 Leverkusen-Wiesdorf
Kaiserstr. 3
Tel.: 02172/73888

44 Münster
Dammstr. 21
Tel.: 0251/75090

59 Siegen
Freundenberger Str. 16
Tel.: 0271/516445

565 Solingen
Kölner Str. 45
Tel.: 02122/18096

56 Wuppertal-Barmen
Bachstr. 5 a
Tel.: 02121/555567

Rheinland-Pfalz

54 Koblenz
Bahnhofstr. 31
Tel.: 0261

67 Ludwigshafen
Maxstr. 63
Tel.: 0621/511706

65 Mainz
Kaiserstr. 26-30
Tel.: 6131/25898

Saarland

66 Saarbrücken
Hohenzollernstr. 160
Tel.: 0681/65034

Hessen

61 Darmstadt
Nieder-Ramstädterstr. 13
Tel.: 06151/447000

6 Frankfurt 1
Münchener Str. 48
Tel.: 0611/252467

35 Kassel
Ruhlstr. 6
Tel.: 0561/14384

605 Offenbach
Herrnstr. 14
Tel.: 0611/881236

633 Wetzlar
Moritz-Hensold-Str. 6
Tel.: 06441/6788

62 Wiesbaden
Weilritzstr. 49
Tel.: 0621/301476

Baden-Württemberg

708 Aalen
Bahnhofsplatz 36
Tel.: 07141/23456

746 Balingen
Wilhelmstr. 25
Tel.: 07433/6710

726 Calw
Marktplatz 1
Tel.: 07051/8551

798 Ravensburg
Schussenstr. 12
Tel.: 07141/23456

78 Freiburg
Brombergstr. 34
Tel.: 0761/75350

Socialni delavec

Kemperle Kristina
Mesić Mandica
Božović Dragomir

Čalić Ivan

Koren Franc

Lazarević Dimitrije

Grujičić Stojan

Majerle Zalka

Šimanek-Rajter
Aleksandar

Milošević-Gobac
Mirjana

Bartulović Jozo

Lakčević Mihajlo

Despi Vlado

Lončarić Vid

Billich Veseljka
Čerkez Hajrija
Sedaj Franklin

Valdec Mihajlo

Bedecković Franjo

Džakula Branko

Würth Robert

Djekić Petar

Laznik Milan
Božić Miodrag

Micek Stanislav

Živković Novak

Ošap Jovan
Propadović Raško

732 Göppingen
Uhlandstr. 5
Tel.: 07161/69420

69 Heidelberg
Jahnstr. 28-30
Tel.: 06221/44020

71 Heilbronn
Bahnhofstr. 27
Tel.: 07131/85862

75 Karlsruhe
Kaiserstr. 91
Tel.: 0761/64212

714 Ludwigsburg
Sölitude-Str. 41
Tel.: 07141/26091

68 Mannheim
Murgstr. 11
Tel.: 0621/371931

735 Pforzheim
Jahnstr. 31
Tel.: 07231/16131

703 Böblingen
Maxplatz 23

741 Reutlingen
Hofstadt 7
Tel.: 07121

707 Schwäbisch-Gmünd
Türlenteg 32

717 Schwäbisch-Hall
Gelblinger Gasse 83
Tel.: 0791/71481

77 Singen
August-Ruf-Str. 8

7 Stuttgart
Weissenburgstr. 14
Tel.: 0711/600509

72 Tuttlingen
Möhringerstr. 68
Tel.: 07461/5925

79 Ulm
Neue Str. 93
Tel.: 0731/64356

Bayern

89 Augsburg
Georg-Haindl-Str. 3
Tel.: 0821, 22929

867 Hof
Von der Taun Str. 15

896 Kempten
Kesselstr. 37
Tel.: 0831

8 München 21
Von der Pfordten Str. 44
Tel.: 0811/565721

85 Nürnberg
Marthastr. 60
Tel.: 0911/590758

84 Regensburg
Richard-Wagnerstr. 2

87 Würzburg
Berliner Platz 10
Tel.: 0931/51619

Berlin

1 Berlin 19
Suarezstr. 11
Tel.: 0311/3063141

Socialni delavec

Cerovina Milenko
Mamula Vera

Kreković Mirjana

Jovanović
Aleksandar

Andonovski Savo
Hmelaš Dragutin

Čupović Zdravko

Rostohor Pavel

Sitzler Olga

Muratović Ermina

Adžić Radovan
Zbil Oto

Pošer Davorka

Ivčić Jovan

Greben Jože
Hasagić Miniba

Brun Julije
Gorup Marta
Jordanov Velimir
Popović Branko

Hudin Nevenka

Ignjatijeff Danica

Blagojević Mihaina

Momnirovski Toma

Juraković Zvonimir

Ilinčić Rajko
Pavlović Mira

Redžek Ela
Nikolin Justin

Šikloši Tereza

Hercegov Obrad

Janković Damjanka
Lanzke Hans
Škorić Djuro
Zakrajšek Janez

Jubilej Moderne galerije

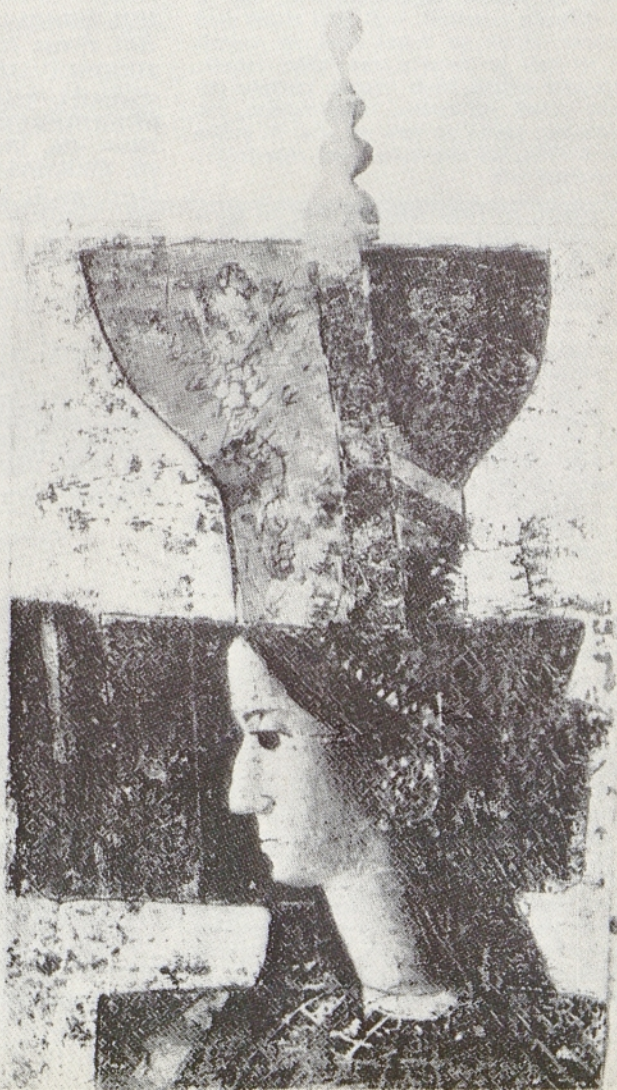
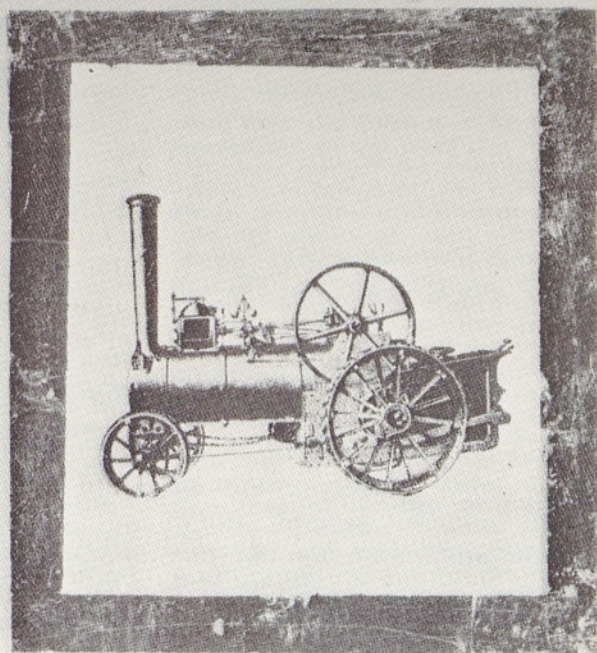
Moderne galerije v Ljubljani, hram slovenske sodobne likovne umetnosti, je pred dnevi slavila pomemben jubilej, 25-letnico ustanovitve. »Ko ob četrstoletnem jubileju pregledujemo pot,« je dejal v slavnostnem govoru ob tem jubileju ravnatelj Moderne galerije Zoran Kržišnik, »ki jo je ta ustanova prehodila od svoje ustanovitve do danes, občutimo gotovo nekaj zadoščenja zaradi njenih uspehov, predvsem pa hvaležnosti do vseh, ki so ji te uspehe omogočili, in razumljivo tesnobo spričo velikih obveznosti, ki nam jih nalagajo v prihodnje.« Obračun Moderne galerije s preteklostjo je vsekakor v prid tej ustanovi. Spremljala je slovensko likovno tvornost, na moč živo pa se je odpirala tudi v jugoslovanski kulturni prostor in v Evropi. Prav Moderna galerija je bila tista, ki je v slovenski kulturi prva in tudi najbolj hitro našla pot v svet. Danes ni nobena novost več, da je po njeni zaslugi svet spoznal izjemno zanimivo umetniško šolo, ki je zrasla v Sloveniji po osvoboditvi — ljubljansko grafično šolo. Imeni kot Debenjak ali Bernik se pojavljajo po številnih svetovnih grafičnih razstavah, kamor si je Moderna galerija s svojim mednarodnim ugledom pridobila vstop.

Moderne galerije v Ljubljani budno spremlja nastajanje likovne umetnosti pri mladem rodu, s svojim oddelkom sredi Ljubljane — Malo galerijo — pa posega predvsem v jugoslovanski in kulturni prostor sosednjih držav. Ob 25-letnici ustanovitve bo letos poleti še eden pomemben jubilej, s katerim se ta slovenska kulturna ustanova zapisuje v pota svetovne likovne umetnosti, 10. mednarodni grafični bienale, ki vsako drugo leto pretehtano predstavi dosežke na področju grafične umetnosti v svetu.

Na tej razstavi, ki si jo bodo ogledali tudi najpomembnejši svetovni likovni kritiki (saj bo njena otvoritev soupadala z generalno skupščino mednarodnega združenja likovnih kritikov), bodo posebej predstavili tudi dela nagrajencev vseh dosedanjih razstav.

Na slovesnosti ob 25-letnici Moderne galerije je govoril Stane Dolanc, sekretar izvršnega biroja ZKJ. Med drugim je dejal, da je brez dvoma ena prvih nalog naših kulturnih institucij odpreti in neprestano odpirati delovnemu človeku vrata duhovnemu bogastvu. Zavzel se je za to, da bi bila Moderna galerija in z njo vred tudi ostala, številna likovna razstavišča pri nas, odprta najširšim plastem in tako opravljala vlogo kulturnega osveščevalca.

Moderne galerije je v petindvajsetih letih pobudila živahno likovno dogajanje tudi drugod po Sloveniji, kjer je okoli 80 likovnih razstavišč, ki se brez dvoma oplajajo tudi z njenim delom in njenimi spoznanji. V njej se zbira gradivo za muzej slovenske moderne umetnosti, gradivo, ki bo nekoč v prihodnosti pričalo o rasti naše umetnosti in bo pomenilo neprecenljivo vrednost.

Slovenska knjižna žetev 1972

Tako v začetku naj zapišemo, da je v minulemu letu izšlo na Slovenskem okoli štirideset izvirnih knjig proze, ki so jih napisali domači pisatelji. To je za slovenske razmere bržčas velika številka, pomembnejše pa je dejstvo, da je med njimi vrsta mladih piscev, ki so se pred javnostjo pojavili prvič, sicer pa so tudi »starejši«, to je tisti, ki so bralcem že tako ali drugače znani, izdali vrsto kvalitetnih del, če tako lahko imenujemo njihovo uspešnost pri kritiki.

Omejimo se torej le na krajši oris tistih avtorjev in njihovih del, ki po mnenju kvalificiranih poznavalcev literature predstavljajo »najboljše« dosežke minulega leta. Med mladimi bi v tem primeru bilo treba omeniti vsaj tri pisce: Marka Švabiča, Dimitrija Rupla in Floriana Lipuscha. Švabičeva prva knjiga »Sonce, sonce, sonce«, ki jo sestavlja več novel oziroma črtic, je v domače pisanje prineslo vrsto svežih oblikovalskih pobud, pri čemer je zanimivo, da njegova proza kljub modernizmu povečini ni takšna, da je ne bi bilo mogoče »brati«, kot se to pogosto dogaja s prozo sodobnih pisateljev, ki hočejo biti za vsako ceno »novi«, seveda v tem smislu, da jih naposled navaden bralec ne razume. Seveda tudi Švabičeve zgodbe, če jih tako lahko še imenujemo, imajo neredko premaknjeno, »pomešano« časovno zaporedje dogajanja, toda po drugi strani se takšen način pripovedovanja umika v fantazijo in pravljico, kjer je seveda časovni tok nepretrgan oziroma linearen. V celoti pa je za njegovo knjigo značilna intenzivna jezikovna inovacija, se pravi nenavadne, nove in kajpada uspešne jezikovne zveze in metafore.

Knjiga »Čaj in puške ob petih« Dimitrija Rupla, ki trenutno študira v ZDA, je po svoji zasnovi in realizaciji povsem drugačna: gre za delo, ki je povečini za bralce »nesprejemljivo«, saj ga skoraj ni mogoče razumeti, kajti sodi zlasti med eksperimente, ki pa so dober obet za naprej: in Rupel je, reči je mogoče, res lahko »obet«, saj je njegova knjiga kljub vsemu zanimiv poskus, kako pisati »drugače«, neobrabljeno, nekonvencionalno; ravno po tem se »Čaj in puške ob petih« uvršča, kot vse kaže, med najvidnejšo prozo minulega leta.

Florian Lipusch, po rodu Korošec, živi na Koroškem v Avstriji, njegov prvenec »Zmote dijaka Tjaša« pa ni le zanimiv za tamkajšnje zamejske Slovence, temveč tudi za literarne porabnike tostran meje. V njem pripoveduje o internetu, v katerem se njegov junak upira represivnim metodam vzgoje, hkrati pa kajpada vsemu zgrešenemu načinu prebivanja v današnjem času, pri čemer pa seveda ne gre za moralistično pisanje, ampak za globlji prikaz človekove nesvobodne situacije: in velja dodati, da je tudi njegov opisovanje sveže in jezikovno nekonvencionalno, hkrati pa seveda zadosti tekoče, da ga je mogoče dojemati, se pravi razumeti. Lipusch je zavaljo vseh teh dobrih strani svoje knjige prejel tudi nagrado »Zlata ptica« za leto 1972, ki jo mladim ustvarjalcem vsako leto podeljuje mladinska revija »M«.

Bržkone pa je največji lanskoletni uspeh dosegel Ljubljčan Lojze Kovačič, ki je znan že po svojih delih, v minulemu letu pa kljub temu vse presenetil s svojo knjigo »Sporočila v spanju — Resničnost«, ki jo sestavljata dve istoimenski noveli. Predvsem je presenetljiva druga, »Resničnost«, ki govori o vojaškem kaznjencu, ki kmalu po drugi vojni nekje na jugu Jugoslavije preživlja v nenehni življenjski nevarnosti in stiski svojo kazen, le-ta pa seveda v resnici ni bila utemeljena. Novela je nastala pred več kot desetimi leti, toda v celoti je mogla iziti šele v sedanjem času. Na kratko rečeno, gre nedvomno za vrhunsko pisanje v slovenščini, njegova odlika pa je, mimogrede tudi v tem, da je več kot komunikativno: že sama tematika »drži« bralca v nenehni napeto-

sti in ga vleče vase. Tedaj ni čudno, da je Lojze Kovačič, ki zna biti socialno zelo kritičen, lani prejel za knjigo več nagrad, tudi nagrado Franceta Prešerna, ki je najvišje literarno priznanje v Sloveniji.

Med zanimivejšimi deli, ki so izšla lani, so gotovo še Vitomila Zupana »Potovanje na konec pomladi«, ki je nastalo pred več kot tridesetimi leti, Bena Zupančiča roman »Golobnjak«, Andreja Hienga »Orfeum«, Mire Miheličeve »Vrnite se, sinovi«, Leopolda Suhadolčana »Noro življenje«

in tako dalje. Že tako pa je jasno, da je bilo lani na Slovenskem precej bogato prozno knjižno leto — žetev je bila v marsičem izjemna, nemara je celo mogoče zapisati, da bogatejša kot na področju poezije, kjer je bilo v ne tako daljni preteklosti osrednje polje slovenskega knjižnega dogajanja. Tudi z dramatikom ni mogoče primerjati lanske proze, ki je, z eno besedo, postala zares sodobna in aktualna.

Jože Horvat

Tiskovni sklad

ARGENTINA: Franc SLAVIČ 5.— US \$, Daniel LUKAČ 5.— US \$.

AVSTRALIJA: S. SMEDLEY 0,75 Lstg, Karol SEDMAK 0,50 Lstg, Leo VRHOVŠEK 0,45 Lstg, Justina, Ivan KANJIR 4.— Lstg, Lojze DRVODEL 2.— austr. \$, Marija BLATNIK 1,33 Lstg, Ivan STRAMŠEK 1,29 Lstg, Darinko HAFNER 0,37 Lstg, Marija STARIHA 0,83 Lstg.

AVSTRIJA: Anton ROSC 40.— Sch, Jozef MAUTZ 20.— Sch.

BELGIJA: Olga RAFOLT-GORJANEC 20.— Bfr, Jožefa GLOBEVNIK 50.— Bfr, Silvester BOGOVIČ 50.— Bfr, Ana VIRANT 100.— Bfr, Friderik JOŠT 27.— Bfr, Anton STEMBERGER 100.— Bfr.

FRANCIJA: Antoine PIRMAN 5.— FF, Jean TRSTENJAK 5.— FF, Ludvik, Ivana KRAŠEVEC 10.— FF, Rosina RUPNIK 5.— FF, Paula JERINA 5.— FF, Ludvik JANEŽ 5.— FF.

HOLANDIJA: Mici MICHON-ČEBIN 1.— Hfl, Franc SELIČ 4.— Hfl.

JUGOSLAVIJA: Štefan ŠAJN 10.— din.

KANADA: Mary PERUŠEK 1.— can. \$, Janez SKERBINŠEK 15.— din, Ivan SKERBINEK 100.— din, Vinko BABNIK 1.— can. \$, Ludvik DERMAŠA 7,80 can. \$, Lado STERŽAJ 11.— can. \$, Maria Pia FIORENTINO 33.— din, Vladimir URBANČ 2.— can. \$, Frank VRECHAR in Viktor TASKAR 3.— can. \$, Milan FRUMEN 1.— can. \$, August KOLLER 2.— can. \$, Štefan KOLAR 4.— can. \$, Louis ZULY 2.— can. \$, Danny KISEL 2.— can. \$.

NEMCIJA: Stanko GLASER 1.— DM, Felix GRM 3.— DM, Marija DOŠLER 3.— DM, Drago ČURČIČ 2.— DM, Ivan VINDIŠ 1.— DM, Vinko KORBER 22.— DM, Tony GROBELNIK 12,50 din, Justina KRAMBERGAR 2.— DM, Filip ŽGUR 3.— DM, Ciril PODMILŠČAK 3.— DM, Franciška FLAKUŠ 1.—

DM, Michael JELTER 6.— DM, Ana BUČAR 7.— DM, Joseph BRINJEVEC 1.— DM, Johann KRIVIC 1.— DM, Vinko UPLAZNIK 7.— DM, Rok LESKOVŠEK 5.— DM, Marija JUHANT 6.— DM, Elica RIEDEL 4.— DM, Franc SLEKOVEC 4.— DM, Roman SKAPER 2.— DM.

SSSR: Ing. Franc HUDINA 16,00 din.

ŠVEDSKA: Maks ZADRAVEC 6.— Skr, Marija HRIBERŠEK 5.— Skr, Viktor PRESTOR 2,50 Skr, Pavla STRGAR 10.— Skr, Margareta KRASEVEC 15.— Skr, Ela CRV 10.— Skr, Franjo BREZNIK 5.— Skr, Jože TORKAR 5.— Skr, Angela PRIMAR 2,50 Skr, Andrej KOCIPER 20.— Skr.

ŠVIČA: Janez PETERNEL 26,10 din, Matilda JELEN 34,15 din, Jože JELOVČAN 43,00 din, Marija MARINIČ 24,35 din.

ZDA (USA): Antonija URANKAR 1.— US \$, Marija Logar 1.— US \$, Tonca FURLAN 5.— US \$, Helen MAYER 1.— US \$, Gabrijela PRESSLER 1.— US \$, John SHINE 3.— US \$, Matt A. TURK 2.— US \$, Martin MATJAN 3.— US \$, Helen KAPLA 1.— US \$, Mary OBREZA 2.— US \$, John KUCIC 2.— US \$, Frank AMBROZIC 1.— US \$, Agnes MALENCIK 1.— US \$, Mary YOGER 1.— US \$, Ana MLEKUŠ 1.— US \$, Elizabeth AUGUSTINE 1.— US \$, Frances ARCH 1.— US \$, Josephine PESTOTNIK 1.— US \$, Joseph CADONIC 1.— US \$, Zofija COLARIC 5.— US \$, Anna ZADNIKAR 1.— US \$, Drago DRAKULIC 5.— US \$, Antonia EZZO 3.— US \$, Anton STIBELJ 2.— US \$, Sabina ZGRABLJIC 5.— US \$, Christine SILVER 3.— US \$, Frank JAMNICK 1.— US \$, Mary ISKRA 2.— US \$, Dpl. ing. F. KALAN 2.— US \$, Ane TRDAN 1.— US \$, Peter, Rose VERDERBER 1.— US \$, Angela DESNICA 2.— US \$, Mary MAHNE 2.— US \$, Angela ZAITZ 2.— US \$, Mary CEK 1.— US \$, Jenie JANEZIC 1,50 US \$, Louis HRIBAR 1.— US \$, John SUSTARSIC 1.— US \$, John ZUGICH 1.— US \$.

Vsem se iskreno zahvaljujemo!
Uredništvo in uprava Rodne grude

INEX adria aviopromet

Ljubljana, Titova 48 — Tel.: 313-366

Slovinci in Jugoslovani, ki živite v ZR Nemčiji, in njihovi sorodniki doma, izkoristite delavsko linijo vsak petek iz Düsseldorfa ob 12.45 uri in iz Frankfurtu ob 14.05 uri v Zagreb in Ljubljano ter obratno z modernimi letali DC-9 po cenah, ki so skoro enake železniškim.

Informacije v ZRN: GRIMEX GmbH 6 Frankfurt/Main, Bleichstr. 12, tel.: (06 11) 28 41 57 ter

v vseh DER in ostalih potovalnih agencijah.

Kje povsod živijo Slovenci

Avstrija

Zaposlovanje Slovencev v Avstriji ni novo. Tu so si iskali zaposlitve že konec 19. stoletja tisti Slovenci, ki jim je bilo potovanje v prekmorske dežele predrago. Mnogim je zmanjkalo tudi poguma za potovanje v dežele prek oceana in so si raje poiskali delo v bližini doma, takoj za mejo.

Tako so se naselili v industrijskih predelih bivše avstroogrske monarhije, zlasti na Srednjem in Zgornjem Štajerskem. Iz statistik je razvidno, da je izseljevanje zavzelo velik obseg, ni pa natančnih podatkov o številu naših izseljencev in o razporejenosti slovenskih naselbin v štajerskih industrijskih predelih. Vendar razberemo iz statistik, da so se Slovenci zaposlili zlasti in Gradcu in okolici, v Brucku na Muri, Judenburgu, v okrajih Leoben in Voitsberg. Manjše število se je ustavilo v okrajih Hartberg, Weiz in Feldbach v vzhodni Štajerski, nekaj pa tudi v krajih severozahodne Štajerske. Zaposleni so bili v industriji in v javnih službah. V nemškem okolju pa so se hitro asimilirali in izginjali.

V Avstriji je ostalo tudi nekaj naših ljudi, ki so se tja izselili med zadnjo vojno, nekaj

pa tudi tistih, ki so tja zbežali po zadnji vojni.

Velik del Slovencev v Avstriji pa izhaja iz rodu Koroških Slovencev in so tamkajšnji prvotni prebivalci.

Okrog leta 1960 so začeli odhajati na sezonsko delo v Avstrijo naši delavci iz Pomurja, ki ostajajo tam od 2 do 9 mesecev. Zaposleni so v kmetijstvu, gradbeništvi in v gostinstvu. Iz vseh štirih pomurskih občin — Murske Sobote, Ljutomera, Radgone in Lendave — pa je precej prebivalcev tudi na stalnem delu v Avstriji. Zaposleni so v tovarnah, gostinstvu in v trgovini.

Po podatkih Komunalnega zavoda za zaposlovanje iz Murske Sobote, z dne 19. januarja 1973, je na delu v Avstriji 6.500 prebivalcev, od tega polovica na sezonskem delu.

Če upoštevamo avstrijske pokrajine, potem je največ delavcev iz Pomurja zaposlenih v Spodnji Avstriji, na Dunaju in v okolici, potem na Štajerskem (Graz, Bruck/Mur in v okolici), dalje v krajih Zgornje Avstrije (Linz), na Koroškem (Celovec, Beljak, Spittal), manj pa jih je na Predarlškem (Dornbirn, Mäder, Lauterach, Bludenz, Bregenz) in na Tirolskem (Innsbruck, Kitzbühel, Lienz itd.).

Razen v sedmih zgoraj naštetih avstrijskih pokrajinah pa delajo naši ljudje še na Salzburškem in Gradiščanskem.

Po podatkih Republiškega zavoda za zaposlovanje v Ljubljani se je v letih 1968—1972

zaposlilo v Avstriji 9.878 Slovencev. Toliko so jih zabeležili konec septembra 1972. Med temi jih je največ iz Pomurja, kakor smo že omenili in iz mariborske občine.

Računajo pa, da je konec leta 1972 delalo v Avstriji 13.000 Slovencev. V razliki so všteti tisti, ki so se izselili pred letom 1968, ko Zavod še ni vodil statistike in tisti, ki so si sami poiskali delo v Avstriji.

Pokrajine v Avstriji, kjer je zaposlenih največ Slovencev

Dunaj — številčno na prvem mestu, nato sledijo: **Spodnja Avstrija** (kraji zahodno in severno od Dunaja)

Štajerska (Graz, Bruck/Mur)

Salzburška (Salzburg in okolica)

Koroška (Celovec, Beljak, Spittal)

Gradiščanska (Jennersdorf itd.)

Zgornja Avstrija (Linz)

Tirolska (Innsbruck, Kitzbühel)

Pedarlska (Dornbirn, Mäder, Lauterach, Bregenz, Bludenz)

Reginald Resnik

V letošnjem juliju prispe v Jugoslavijo v goste Slovenski pevski zbor Jadran iz Clevelanda, Ohio. To je drugi najstarejši pevski zbor v Clevelandu; obstaja že 52 let. Zboru bo dirigiral glasbeni učitelj zbora Reginald Resnik, ki poučuje petje pri Jadranu zadnjih 12 let, pred tem je več let spremljal zbor in soliste na klavirju.

Reginald Resnik je diplomirani glasbenik. Diplomsko »Bachelor of Science and Music«, glavni predmet kot pianist, je prejel na Western Reserve University v Clevelandu leta 1949, potem pa je študij nadaljeval še na Cleveland Institute of Music.

Zdaj je zaposlen v Euclid Educational departmentu, kjer je predsednik glasbenega oddelka Euclid Shore High School. Na klavirju spremlja soliste in recitale v več gledališčih in Euclid Lyric. Pevo-vodja je poleg pri pevskem zboru Jadran tudi v Richmond Heights Theatre.

Reginald izhaja iz znane glasbene družine. Njegov oče Martin Resnik je bil svojčas izvrsten harmonikar. Harmoniko je poučeval več let. Reginaldov stari oče je bil rojen v Sloveniji, v vasi Moravče — Gabrovka. Domovino starega očeta bo Reginald to pot obiskal prvič. Bil je vojak v ameriški armadi in dve leti je bil na evropskih bojnih poljanah, ob zaključku vojne pa se je znašel na Dunaju. Kot vidimo, ima lepo učno in delovno zgodovino v teku svojih let.

To pot pride z njim tudi njegova ljubka žena Betty, ki je izvrstna solistka in igralka, znana med Slovenci in Američani. To bo njen drugi obisk domovine njenega očeta Antona Novaka, ki je bil rojen v vasi Šembije pri Ilirski Bistrici, njena mati Julia pa na 200. cesti v Clevelandu.

Louis Kaferle

Francija

Prijetno zimsko srečanje

Iz mnogih pisem, ki jih v začetku leta prejemo veliko več kot navadno, smo prebrali, kako so naši ljudje, ki za no-voletne praznike niso prišli na obisk v domovino, tudi v svojih naselbinah prav prijetno praznovali na številnih družabnih prireditvah, ki so jih pripravila društva. Združenje Jugoslovanov v Se-vernici Franciji s sedežem v Sallauminesu je priredilo svoj tradicionalni družinski večer letos 14. januarja. Prizadevni pred-sednik **Justin Čebul** nam to prijetno pri-reditev takole opisuje:

V lepo okrašeni in preurejeni občinski dvorani na Epinette se nas je zbralo kar lepo število, okrog dvesto. Poleg svojih družin so člani pripeljali s seboj tu-di druge sorodnike, kar pomeni, da je za naše prireditve vse več zanimanja. Nadvse smo bili veseli obiska župana mesta Sallauminesa ter njegove soproge. V uvodni besedi sta zbrane pozdravila tajnik Združenja Jean Demšar in pred-sednik Justin Čebul ter jim zaželela, da se jim v letu 1973 izpolnijo vse njihove želje. Vrle članice Združenja so kot vedno tudi ob tej priložnosti poskrbele, da so bile mize dobro obložene z okus-nimi domačimi dobrotami. Da pa ni bil nihče žejen, je pridno skrbel blagajnik in naš gospodar Viktor Rahle.

Tudi dedek Mraz nas je obiskal, čeprav je bil njegov prihod malo pozen. A tak-

šen obisk je vselej dobrodošel, saj smo vedeli, da ne prihaja praznih rok. Za vsakogar je imel darilek, pri čemer mu je pomagala kakor prejšnja leta, priza-devna domiselna članica Franja Prekova. Mladi in stari so bili obdarovani. Razum-ljivo je bilo največ veselja med otroci, ki so dobrodušnega dedka že zdaj pro-sili, naj se ob letu spet prav gotovo oglasi s svojim polnim košem. Dedek je seveda obljubil, da pride, če mu bosta to dovoljevala starost in pa seveda — društvena blagajna. Pozabili nismo tudi potrebnih članov, ki smo jih obdarili, kolikor so dopuščale možnosti. Domači orkester je pridno skrbel za zabavo. Žal pa se nismo mogli fotografirati, ker je naš pridni fotograf malo prej zbolel.

Švica

Za osamosvojitve podružnice

Jugoslovanski klub, podružnica Amris-wil, je priredila v soboto, 10. februarja v hotelu Schwert v Amriswilu veliko maškarado. Za ples in prijetno domače razpoloženje je poskrbel kvintet Rudija Pernata s pevko Metko Pernat. Tudi mask ni manjkalo. Najlepše in najbolj originalne so bile nagrajene. Dne 10. marca se bodo člani te dejavne podruž-nice zbrali na 5. rednem občnem zboru, na njem bo podružnica Jugoslovanskega kluba Amriswil praznovala svojo prvo petletko. Kakor nam poročajo, so v te-ku priprave za osamosvojitve podružni-

ce, kakor imajo v načrtu tudi ostale po-družnice na področju züriškega kluba, ki bo o tem razpravljaj in sklepal na občnem zboru 11. februarja v Zürichu. Osamosvojitve bo prav gotovo zelo ugod-no vplivala na delo posameznih podruž-nic.

Nemčija

Zahvala staršev

Slovenska beseda vse krepkeje prodira med naše potomce, ki so rojeni in od-raščajo na tujem. Tu in onstran morja se je uče na brezštevilnih tečajih in v šolah, ki jih je vse več in več. V dopol-nilnih šolah po evropskih deželah jo vsajajo in negujejo v mladih srcih po-klicni vzgojitelji. Ponekod pa so takšni razredi zrasli kar sami, organizirali so jih starši sami. Koliko našim ljudem takšen pouk pomeni, nam pove tudi jav-na zahvala, ki smo jo januarja prebrali med »Pismi bralcev« v ljubljanskem ča-sopisu Delo. Takole je zapisano: »Star-ši, zbrani na prvem roditeljskem sestan-ku v Pforzheimu se zahvaljujemo domo-vini, da je omogočila našim otrokom v tujini slovensko šolo. Slovenski učiteljici Milici Pukl bomo pomagali in z njo tes-no sodelovali. Slovenska šola pomeni za nas tu v tujini najlepšo in najtesnejšo povezavo z domovino.« Pismo so podpi-sali: Rozi in Pavel Marinček, Simon Hri-bar, Srečko Varl, Franc Krivec in Miha Pavlovčič.

ZDA

Pohvale in priznanja za Prešernov koncert

Že v januarski številki smo objavili krat-ko vest o koncertu pevskega zbora Pre-šeren v Chicagu, ki je 5. novembra lani prvikrat nastopil v sestavu kot mešani zbor. Doslej je bil to moški zbor. Nav-dušena priznanja ob tem koncertu, ki smo jih prebrali v več pismih in sloven-skih ameriških listih, dokazujejo, da si je pevski zbor Prešeren s tem, da je po-stal mešani zbor, prav gotovo krepko začrtal pot k novim uspehom. Med pev-kami vsekakor pomeni še posebno pri-dobitev nekdanja znana solistka pri Glas-beni Matici v Clevelandu Tončka Sim-čičeva. Med pevci pa sta še posebej iz-stopala tenorist Konrad Novak in basist Tedy Korošec. Tudi trio Andy Bavetz, Konrad Novak in Edy Hribar so še po-sebej poželi priznanje.

Lepo uspele so bile tudi ostale točke dobro izbranega programa, na katerem sta poleg Prešernovcev uspešno nasto-pila še mladinski zbor krožka št. 26

SNPJ in Preradovičev zbor iz Hary, Ind. ter Down Cherway in Konrad Novak ml. V novem odboru, ki bo nadaljeval z delom v letošnjem letu, so večidel ostali dosednji odborniki, ki so prizadevno delovali pri zboru že vrsto let. Prva letošnja prireditev bo tradicionalni Kaba-retni večer zadnji dan marca v dvorani Peacock na Cermak rd. Zatem pa pravi-jo, da bodo že začeli s pripravami za jubilejni koncert ob 45-letnici prvega koncertnega nastopa Prešernovcev. Zbor, ki ima danes 26 pevcev in pevk, vabi v svoje vrste mlade pevce in pevke. Pre-pričani smo, da bo prijav kar precej, saj je tudi v Chicagu precejšnja sloven-ska naselbina in Slovenci smo znani, da radi pojemo. Ob lepo uspelem koncertu čestitamo pevcem in njihovemu prizadev-nemu pevovodji prof. Franku Kubini.

Prvi stanovalci v novi stavbi Slovenskega doma za ostarele

O gradnji nove stavbe pri Slovenskem domu za ostarele v Clevelandu smo že večkrat poročali. Ta stavba je namenje-na predvsem za tiste oskrbovance, ki so zaradi bolezni ali ostarelosti potrebni posebne nege. Ta stavba je zdaj dogra-jena in opremljena in je v decembru, kakor poroča publicist Frank Česen, že sprejela prva stanovalca, čeprav dom for-malno še ni bil odprt. Prva stanovalca sta znana društvena delavka Marion Bashel in Joseph Jeraj. V novi stavbi je 32 prostornih sob s 63 posteljami ter ostali prostori, ki spadajo v takšne so-

dobno urejene ustanove. Tudi lega do-ma je zelo ustrezna, saj stoji sredi euclid-ske in collinwoodske slovenske naselbi-ne. V bližini sta dva slovenska društve-na domova: Slovenski delavski dom in Slovenski društveni dom. Na severni strani pa drži trgovska E. 185. cesta do jezera Erie. Cena oskrbnine v domu se bo ravnala po tem, kakšno je zdravstve-no stanje oskrbovanca in kakšne nege je potreben. Gradnja in oprema nove stavbe je veljala 600.000 dolarjev. S pro-stovoljnimi prispevki so doslej v ta na-men zbrali nekaj nad 360.000 dolarjev. Vse ostalo pa bo še treba zbrati. Vred-nost doma s starim poslopjem in zem-ljiščem pa je blizu milijon dolarjev. No-vo stavbo bodo slovesno odprli v pri-hodnjih mesecih.

Slovenska potica in flancati v mednarodni kuharski knjigi

V decembrski številki Rodne grude smo spregovorili o kuharski knjigi »Woman's Glory — the Kitchen«, ki jo je leta 1971 izdala Slovenska ženska zveza v Chicagu, pripravila in uredila pa jo je zvezina ustanoviteljica in častna predsednica Marie Prislandova. To je bila že deveta (seveda popolnoma obnovljena in dopol-njena) izdaja Zvezine kuharske knjige. Kakor nas je avtorica nedavno obvestila, je medtem izšla že deseta naklada te zanimive knjige in ko bo razprodana, bo kar 35.000 kuharskih knjig s slovenskimi specialitetami med ameriškimi gospodi-njami, kar je prav gotovo lahko v po-nos našim ljudem po svetu in doma. V

januarski številki Zvezinega glasila Zarja, pa v svoji stalni rubriki pripoveduje Marie Prislandova, kako so po njenem posredovanju prišli slovenska potica in flancati v svetovno kuharsko knjigo. Ta-kole se je zgodilo.

Lani poleti je Prislandovi telefonirala iz Washingtona Kristine Wagner, tajnica urada za narodnostne skupine, zbrane pri republikanski stranki (National Re-publican Heritage Groups Council). Taj-nica ji je sporočila, da namerava njihov urad izdati kuharsko knjigo, v kateri bodo zbrane priljubljene jedi v Ameriki živečih narodnosti. Želeli bi imeti ku-harske zapise za slovensko kosilo, slike naših narodnih noš in kratek opis kul-turnega udejstvovanja in domače obrti Slovencev v Ameriki. Ga. Prislandova je želji rade volje ustregla.

Knjiga je nedavno izšla pod naslovom: National Republican Heritage Groups Council WORLD COOKBOOK. Knjiga je okusno opremljena in obsega 230 strani, na katerih so zbrani kuharski zapisi naj-bolj priljubljenih jedi 32 narodnosti, ki žive v Ameriki. Od Jugoslovanov so za-stopani Hrvatje, Srbi in Slovenci. Pri vsaki narodnosti so objavljene tudi slike narodnih noš. Pod lepo sliko dveh pri-kupnih slovenskih deklet v narodnih no-šah je objavljen zapis za poprečno slo-vensko kosilo:

Kokošja ali goveja juha z domačimi re-zanci,
pohana piška s praženim krompirjem,
solata, začinjena z oljem in kisom,
fižol v stročju,
potica, flancati ali krofi.

Poleg je naveden podroben zapis za pri-pravo slovenske orehove potice in za flancete.

V to zanimivo knjigo so kuharske zapi-se prispevale tudi Nixonova soproga Pat in njuni hčerki Julia in Tricia ter gospa Agnew, žena ameriškega podpredsednika. Sledijo priljubljena jedila 41 ameriških senatorjev in 135 kongresnikov s foto-grafijami in kratkim opisom njihovega položaja v ameriški vladi. Med kongres-niki sta tudi dva Slovenca: Philip E. Ruppe iz Michigana in Joseph Skubitz iz Kansasa. Zares zanimiva knjiga. Ge. Prislandovi čestitamo za njen prispevek v njej!

»Prehitro pozabimo ljudi«

pravi znana dopisnica slovenskih ame-riških listov Anna Jesenko, ko poroča o koncertu, ki je bil lani decem-bra v Clevelandu v spomin pokojnega pevovodje Antona Šublja. Piše: »V ne-deljo, 10. decembra, smo uživali ob pe-tju lepih slovenskih pesmi in ob igrici, pripravljeni in podani v spomin znane-ga pevovodje in pevca, pokojnega Anto-na Šublja, ki je pred leti učil krožek št. 2 in tudi naš pevski zbor Triglav. Pre-hitro pozabimo ljudi, ki so delovali za

Novi prizidek Slovenskega doma za ostarele v Clevelandu, ki je bil zgrajen konec preteklega leta. Foto: Jo Mišič

Novice iz Rosaria

V letu 1972 smo imeli v našem društvu »Centro Jugoslavo« skoraj vsak mesec po eno prireditev. Z lepim programom smo sodelovali tudi na proslavah argentinskih praznikov. Izredno uspela je bila celodnevna proslava 29. novembra. Dvorana je bila nabito polna naših rojakov. Na lepi akademiji je bil bogat program, na katerem je nastopil tudi Jugoslovanski tamburaški zbor Zagreb. Častna gosta na prireditvi sta bila prvi sekretar na jugoslovanski ambasadi Ivo Mrša in konzul Branko Rubeša, ki sta imela priložnostne govore. Po skupnem kosilu smo zapeli argentinsko in jugoslovansko himno, zatem pa so ob poskočnih zvokih zaplesali mladi, mlajši in vsi tisti, ki se počutijo mlade. Bilo je zelo veselo. Tudi silvestrovali smo skupaj in se dobre volje poslovili od starega leta ter pozdravili novo leto 1973. Odborniki so postregli z izvrstno večerjo in zatem sta seveda sledila pesem in ples. Dobro volje smo ostali skupaj do jutra.

Pa še žalostna novica. Nedavno je za vselej odšel od nas Štefan Žigon, eden tukajšnjih prvih naseljencev po prvi svetovni vojni. Bil je priden, narodno zaveden poštenjak, doma iz St. Tomaža pri Ajdovščini. Pred enim letom mu je umrla žena Francka, rojena Bratina. Zdaj počivata skupaj na tukajšnjem pokopališču. Zapustila sta sinova Milka in Dorčeta ter hčerko Cilko. Ob zaključku naj povemo še to, da smo se zelo razveselili Slovenskega koledarja za leto 1973, ki smo ga prejeli že v začetku decembra. Hvaležni smo tovarišem pri Matici za to prekrasno in zanimivo knjigo. Tudi Rodne grude smo zelo veseli, čeprav prihaja k nam zelo neredno. Vzbuja nam tople spomine na domovino in nas tolaži, saj tukaj nimamo nobenega slovenskega časopisa.

Tudi novo leto so jugoslovanski rojaki v Kanadi pričakali na svečan način. Na novoletni prireditvi Kanadsko-jugoslovanskega kulturnega društva Bratstvo in jedinstvo v P.B.A Hall se je zbralo blizu tristo rojakov. Vstopnice so bile razprodane v dveh dneh. Goste je zabaval orkester »Mladi« iz Toronta. Na programu je bila šaljiva pošta in izvolitev kraljice novoletne noči.

Ob zelo bogati večerji in kapljici iz starega kraja je praznovanje trajalo do 4. ure zjutraj.

Kanadsko-jugoslovanski radio klub je priredil novoletno praznovanje v prostorih »Old Spain« tavern restavracije. Priказovali so domače filme. Zatem so bili gostje postreženi z odlično novoletno večerjo, pripravljeno na domač način in z domačo kapljico. Na glasbo s plošč so lahko plesali. Manjkalo ni tudi loterije, pa tudi svojo lepotico novoletne noči so izvolili. Ta mikaven naslov je dobila s 146 glasovi Ljuba Martinovski.

Vesela novoletna praznovanja so priredili še: Slovensko kulturno društvo Simon Gregorčič, kjer se je zbralo okrog štiristo obiskovalcev, članov z družinami in prijatelji, ki so se ob zvokih polk in valčkov prijetno zabavali do zgodnjih jutranjih ur. Športni klub Balkan v Kitchenerju je priredil tudi veselo novoletno prireditev, na kateri so njegovi člani in prijatelji, predvsem športniki seveda, ki jih je bilo blizu 150, v prijetnem razpoloženju pričakali novo leto. Tudi v restavraciji »Avala« je bilo na Silvestrov večer prijetno in veselo. Goste je zabaval orkester Žike Djordjevića iz domovine. Stregli so z jedmi, pripravljenimi na žaru in z domačimi pijačami. Podobno pa je bilo še marsikje.

Ob novoletnih praznikih niso bili pozabljeni tudi otroci naših rojakov. V prostorih Radio kluba jih je letos prvokrat obiskal dedek Mraz in jim prinesel darila.

Kanada

Skupna praznovanja nas povezujejo in ustvarjajo nova prijateljstva

Med zadnjimi našimi praznovanji, ki nas povezujejo in utrjujejo naše prijateljstvo, moramo najprej omeniti proslavo Dneva republike v Torontu, ki jo je pripravilo Kulturno-prosvetno združenje Bratstvo in jedinstvo v soboto, 25. novembra, v P.B.A. Hall v Bloor ulici. Slavje je bilo zelo svečano, obiskovalcev pa toliko, da mnogi niso dobili prostora v prepolni dvorani. O pomenu tega našega praznika je spregovoril predsednik Združenja Tvrdko Komljenovič. Zatem so govorili še generalni konzul SFR Jugoslavije Tomislav Temoski, direktorica glasbenega oddelka na Brown's College Margareth Booth in urednik kanadske televizije W. Boyd. Ob glasbi, pesmih in družabnih igrah je prijetno praznovanje trajalo do jutranjih ur. Med gosti sta bila navzoča tudi vdova majorja Jonesa Helen Jones in njun sin Bill ter številne delegacije iz okoliških mest južnega Ontarija.

Slovenski paviljon na mednarodni razstavi v Wollongongu

Uprizoritev Linhartovega »Matička« je od igralcev, članov Slovenskega društva Melbourne, zahtevala veliko požrtvovalnega dela

Ludvik Pirnat kot baron in Branka Jelenič kot Nežka v Linhartovem »Matiček«

Zahvala Slovenski izseljenski matici

Po našem poslaništvu smo prejeli sporočilo, da je član našega društva Karel Ivan Oven, ki je kot štipendist Slovenske izseljenske matice študiral na filozofski fakulteti v Ljubljani, v določenem roku uspešno zaključil študij dne 24. julija 1972 in prejel diplomu za srbohrvatski in italijanski jezik. To veselo novico smo sporočili odboru na mesečni seji in odbor je sklenil, da o tem obvesti vse člane društva, Slovenski izseljenski matici pa sporočamo iskreno zahvalo.

V imenu odbora in vsega članstva Slovenskega podpornega društva Edinost v Cordobi se Slovenski izseljenski matici iskreno zahvaljujemo za ves trud, skrb in stroške, ki jih je imela s tem, da je lahko naš član Karel Ivan Oven, ki je bil tudi na tukajšnji šoli vedno med prvimi dijaki, zdaj uresničil svoj načrt in diplomiral na univerzi v Ljubljani.

Anton Govednik, predsednik

Avstralija

Pogovorili so se o delu in izvolili nov odbor

Lani, 12. novembra, je imelo Slovensko društvo Sydney svoj drugi redni letni občni zbor. Pogovorili so se o delu in težavah preteklega leta, ki društvu ni prineslo kdove kakšnih gmotnih dobrin, vsekakor pa je bilo uspešno, kar zadeva prireditve. Teh je bilo kar precej: silvestrovanje, gostovanje Slakovega ansambla iz domovine, proslava v počastitev mater, prireditve za dan očetov, gostovanje dramske skupine iz Melbourne s predstavo »Veseli dan ali Matiček se ženi«, seveda je bilo poleg navedenih

prireditev tudi precej piknikov, ki so postali prav priljubljena družabna srečanja naših rojakov. Ustanovljena sta bila tudi krožek slovenskih žena in mladinski odsek, ki uspešno delata. V novi odbor, ki bo vodil delo društva v letošnjem letu, so bili izvoljeni: Jože Petrič za predsednika, Ludvik Klakočar za podpredsednika, Saša Lajovic za tajnico, Franc Stare za blagajnika in Alfred Brežnik za referenta za tisk.

Linhartov »Matiček se ženi« v Avstraliji

Dramska družina pri Slovenskem društvu Melbourne je lani naštudirala znano in precej zahtevno delo Tomaža Linhart: »Ta veseli dan ali Matiček se ženi«. Zelo so se vsi potrudili od igralcev glavnih vlog do statistov in vseh tistih sodelujočih, brez katerih ni mogoče postaviti na oder dramskega dela. Levji delež pri vseh skrbih in odgovornostih pa ima seveda režiser, v tem primeru rojak Valentinčič. Dramska družina je z lepim uspehom gostovala tudi med rojaki v Sydneyu. Čestitamo z željo, da bodo našim igralcem doseženi uspehi in pohvale v spodbudo pri nadaljnjem delu!

Kako se pripravlja naš izseljenski par na Kmečko ohcet

V prejšnji številki ste spoznali naš simpatični izseljenski par iz Avstralije, ki se bo letos v maju poročil v Ljubljani na Kmečki ohceti. Draga Dušica in Ivan, vajino sliko smo v uredništvu izrezali iz vašega društvenega lista in jo objavili v Rodni grudi, da vaju spoznajo naši naročniki in prijatelji in vidijo, kakšen lep slovenski par sta. Danes pa smo veseli, da lahko iz pisma, ki je prispelo na Matico, še kaj več povemo o vaju. Tako smo zvedeli, da so vsi tamkajšnji Slovenci te poroke na naši atraktivni mednarodni Kmečki ohceti zelo veseli. Posebej pa so tega veseli domači od obeh mladoporočencev, saj si bodo tako po dolgih letih spet segli v roke.

Zenin Ivan se je pred nedavnim iz Wollongonga preselil v Sydney in stanuje v novem stanovanjskem bloku. Zaposlen je pri podjetju ISAS kot mehanik pri dizlovih motorjih pri buldožerjih, velikih dvigalih, vilicarjih itd. Delajo od jutra do večera, delo pa je olajšano z modernimi pripravami. Vročina je letos v Avstraliji pošteno pritiskala tako, da je bilo tudi za delavce prav hudo. Tudi nevesta Dušica v zadnjih mesecih gara kar dvanajst ur dnevno. »Vidite, tujina je neusmiljena,« piše zenin Ivan in dostavlja: »Na naše veselje pa je letos zmaga delavska stranka z Mr. Whitlamom na čelu in tako upamo, da se bo marsikaj obrnilo na boljše.«

Čeprav se je Ivan odselil iz Wollongonga, svojega dela pri društvu Planica ni opustil. Društvo živahno dela, posebej uspešne so plesne prireditve, ki privabijo rojake od blizu in daleč. Tako se za delo Planice vse bolj zanima tudi lokalni časopis Mercury. Pri Razstavi Fusion 1972 v Wollongongu so dosegli naši zelo viden uspeh. Razstava slovenskih domačih izdelkov in umetnin je vzbujala splošno pozornost. Enako tudi skupina 36 Slovencev v narodnih nošah, ki so sodelovali v svečani povorki. Pri tem uspehu ima veliko zaslug tudi društvo Triglav v Sydneyu, posebej še prizadevna Marija Košorokova.

Naši pevci in plesalci v ZDA

V januarski Rodni grudi smo povedali, da bosta februarja in marca gostovali v večjih mestih ZDA (in zdaj tudi Kanadi) dve izmed najbolj priljubljenih slovenskih umetniških skupin: akademski pevski zbor »Tone Tomšič« in akademska folklorna skupina »France Marolt«. Veliko dvomesečno turnejo je organizirala managerska firma Pittluck com., sodelovale pa so tudi organizacije naših ameriških rojakov. Ob zaključku te številke naše revije imamo pred seboj poročila o prvih šestih nastopih, ki so bili v Chicagu, Vincenesu, Terre Haute, Limi, East Lansingu in Detroitu. Povsod so doživeli izreden uspeh in velik obisk, pri čemer ima nemalo zaslug tudi naš ameriški izseljenski tisk, ki je že prej obširno spregovoril o tem gostovanju.

Prvi koncertni in plesni nastop je bil v Chicagu, v veliki dvorani Orchestra Hall pred 2600 obiskovalci. Pri organizaciji tega nastopa so ameriškemu managerju pomagali odborniki Slovenske ženske zveze. Slovenski rojaki so se na prireditve pripeljali z avtobusi tudi iz krajev, ki so nekaj sto kilometrov daleč. V izredno akustični dvorani je še pridobila naša lepa slovenska pesem. Navdušenje je bilo nepopisno. Pevci so morali že med programom dodati še venček pesmi, plesalci pa zaplesati še zelo atraktivne bunjevske plese. Navzoči ustanoviteljici in častni predsednici Slovenske ženske zveze so pevci zapeli koroško narodno »Gor čez izaro«.

Koncertni nastop v avditoriju Slovenskega narodnega doma v Clevelandu je presegel vsa pričakovanja. Vstopnice so bile že nekaj dni prej razprodane. Mnogi so želeli, da bi nastop ponovili in obžalovali, da se to ni zgodilo.

Povsod so med ameriškimi občinstvom in med našimi rojaki želi izredno toplo priznanje. Po prvih ocenah lahko ugotavljamo, da uvrščajo nastope obeh naših umetniških skupin med najelitnejše nastope katerekoli evropske skupine v ZDA. Veliko zanimanje za gostovanje je tudi med našimi v Kanadi, zato bodo podaljšali turnejo za nekaj dni, da bodo nastopili še v Torontu.

Varljiva omama

Azra Kristančič
dipl. psiholog

Alkoholizem je osebni in prav tako družbeni problem, ki zadeva vsakega izmed nas, ne glede na to, na katerem koncu sveta živi. Posledice so nam znane, saj trpi sam alkoholik, pa tudi njegovo neposredno (družina) in širše okolje (družba). V vseh deželah sveta je pojav alkoholizma znan, prav tako pa se vsi trudijo, da bi število alkoholikov zmanjšali. Tudi v naši ožji domovini Sloveniji je čedalje večja skrb strokovnjakov, kakor tudi celotne družbe, usmerjena k zmanjševanju števila ljudi, ki se vdajajo alkoholu ali — kot pravijo strokovnjaki — ki so odvisni od alkohola. Skrb vzbujajo podatki, ki nam jih posredujejo strokovnjaki o številu alkoholikov v Sloveniji. Dr. Janez Rugelj, ki se ukvarja z zatiranjem alkoholizma v Sloveniji, trdi, da je v Jugoslaviji 200.000 alkoholikov, od tega 80.000 v Sloveniji!

Vsi alkoholiki v svojih izpovedih o začetkih vdajanja alkoholu trdijo, da jim je bila pijača v začetku odvrtna, izzivala je neprijetne občutke in jih zastrupljala. Počasi pa so ta odpor do pijače preboleli in postali takšni kot drugi. Takšno »junaštvo«, ki se kaže v težnji, da ne zaostajamo za drugimi, ki nenehno pijejo, pahne tudi nas same v alkoholizem. Tako se postopno od enega do drugega kozarca razvije navada, da vsako srečanje s prijatelji, poslavljanja, družinska veselja, žalost, dobičke in izgube zalijemo z alkoholom. Čas stori svoje. Počasi in neopazno posameznik čedalje več časa preživi v družbi z alkoholom, prav kmalu pa alkohol prodre tudi v naš delovni čas. Nekaterim ljudem alkohol nadomesti »uspavanko«. Takšno sistematično uživanje alkohola pa lahko preide v kronični alkoholizem.

Nagnjenosti k uživanju alkohola pa botrujejo tudi različne življenjske težave, s katerimi se srečuje vsak izmed nas. Neredko ljubezenski polom, kon-

flikt na delovnem mestu, prepir v družini itd., rešujemo z vdajanjem alkoholu. Rezultat je prav nasproten. Namesto pričakovane konstruktivne in ustrezne rešitve najrazličnejših življenjskih težav, se le-te še bolj poglobljajo. Saj ni čudno, če vemo, da alkoholiziranost zmanjšuje sposobnost presojanja, dojemanja resničnih razmer in tudi samo ukrepanje.

Kaj lahko storimo, da preprečimo posamezniku pretirano uživanje alkohola. Ukrepati je treba takoj na začetku, še preden posameznik postane resničen suženj pijače. Tako kot postopamo v primerih, ko želimo, da se posameznik odvadi negativne navade: razlagamo, kakšna nevarnost se skriva v vdajanju alkoholu, če le-ta preide v navado. Prepričani moramo biti: če takšna opozorila ne delujejo, je neizogibna naslednja faza: sistematično uživanje alkohola zastruplja možgane, izčrpava moč, zmanjšuje voljo za delom, delovno sposobnost in ustvarjalnost. Ni čudno, da se poslabšuje kvaliteta dela in delovni učinek, in da je izostankov z dela čedalje več. Ko že tako daleč deluje odvisnost od alkohola, lahko še vedno pomagamo. Razumna strogost do takšnega človeka ni zanj negativna, ampak učinkovita in zaželena oblika delovanja. Pravi prijatelji, starši ali pa zakonski tovariši bi morali v tej fazi, ko posameznika še lahko rešimo pred boleznijo, poseči tudi za kaznijo. Kazen naj bi prisilila moža, očeta, prijatelja, da premisli, v kakšno nevarnost se podaja.

To so ukrepi, ki jih lahko storimo. Kdaj? V tistem obdobju, ko lahko govorimo o človeku, ki se ne zna kontrolirati in za katerega je značilna neka oblika osebne zanemarjenosti. Nič ni bolj nevarnega, kot popuščanje alkoholiku še v tistem obdobju, ko ta uničujoča navada še ni popolnoma zagospodarila z njim in ga osvojila. Če ta čas, ko lahko ukrepamo, zamudimo, če ne izkoristimo vseh možnosti, da kot resnični prijatelji pomagamo, smo tudi sami sokrivi za naraščanje števila ljudi, ki se vdajajo alkoholu. Posledice alkoholizma so nam znane; bolezensko stanje, v katerem je celoten organizem posameznika izobličen, življenjsko pomembni organi kot so srce, jetra in možgani, doživljajo škodljive spremembe, ki onemogočajo normalno delovanje. Toda, ne konča se samo pri telesnih znakih in spremembah. Zaradi poškodovanosti srca in jeter, se pojavljajo motnje v obtoku krvi, otekline, naduha. Spremeni se oseb-

nost in karakter posameznika. Tudi ta podoba nam je vsem znana: razvija se značilni tip alkoholika, človeka, ki se je zanemaril, izgubil čast, postal grob in egoist. Toda, to še ni dno prepada! Nadaljnji učinek alkohola prinaša s seboj še psihične bolezni, grozne sanje preidejo v halucinacije, nezaupanje in sumničenja pa se spreminijo v nezdravo stališče do okolja. Alkoholik postane nevaren sebi in drugim, potrebno ga je izolirati od družbe za nekaj časa in zdraviti. Takšen je rezultat, ko navada pijančevanja preide, oziroma se razvije v kronični alkoholizem.

In kje je meja, ki deli ti dve stanji? Kje se končuje pijanstvo kot slaba navada in pomanjkljiva samokontrola, in kje se začneja alkoholizem, ki bolezensko, psihično in fizično kazi človeka?

To mejo je težko določiti. Alkoholizem se ne začne kar naenkrat, kot kakšna strašna bolezen, ko lahko določimo dan in uro začetka zvišane temperature. Vendar, obstajajo merila in znaki, po katerih lahko ugotovimo začetek alkoholizma. Prvi znak boleznega nagona je izguba kontrole nad količino alkohola, ki smo ga popili. Najbolj viden znak je »maček«, ki se javlja naslednji dan po užiti pijači. Občutenje »mačka« vsebuje več neprijetnih znakov kot so mora, žalost, brezupnost. V takšnem stanju močnega glavobola, slabosti, močnejšega bitja srca, močnejšega potenja, občutka nemoči, se rado pripeti, da posameznik »dvigne roko nase« in si želi skrajšati življenje. Odklonilna čustva do sveta, strah, fizična oslabelost spreminjajo »mačka« v pravo mučenje. Iskanje rešitve za mučne občutke in edino zatočišče je alkohol, h kateremu posameznik teži kot rešilnemu sredstvu — zdravilu. Čim prej nekaj popiti, da bi vsaj začasno olajšali mučno stanje — tako fizično kot psihično! In alkohol »pomaga«! Alkohol, zahrbtni sovražnik, pomaga začasno. Strah preneha! Toda, kako dolgo?

Nevidna vez

Na zemljo padajo drobne snežinke in pokrivajo drevesa, hiše in travnike. Nikjer ni več zelenja, le pusta zima obdaja okolico. Zaželim si pomladi, cvetja, da bi si vsaj za nekaj časa pričarala spomin na mladostna leta, ko smo se brezskrbni otroci podili po travnikih. Takrat še nismo slutili, da se s hitrimi koraki bliža čas, ko bo treba skrbeti zase, zapustiti dom in si ustvariti novo življenje.

Kot marsikateri otrok sem si tudi jaz želela biti odrasla. Najlepša leta so mimogrede zbežala in šele, ko sem vstopila v tuj svet, sem spoznala dragocenost otroštva. Takrat sem večkrat slonela ob oknu in strmela v daljave. »Oh, kako lepo mora biti za tistimi hribi,« sem včasih rekla mami. A že naslednji trenutek mi je bilo žal za tiste besede. Nisem hotela žaliti mame, zato tudi njenega otožnega pogleda nisem razumela. Danes vem, da je že takrat slutila, da me bo kmalu vzela tujina kot druge njene otro-

ke. Vedela je, da nihče ne bo vzdržal ob očetu, ona pa je morala ostati zaradi otrok. Šele zdaj, ko sem sama mati, se zavedam, kako so jo prizadele moje besede. Prav takšna sem, kot je bila nekoč ona — na zunaj in po značaju. Vsak dan znova se bojim za otroke. Ko stojim ob zibelki, razmišljam, če me bo nekoč doletela ista usoda, kot moja mater.

Ne vem, če čuti tako vsaka mati, a prepričana sem, da nas je takih večina. Meni je žal zaradi očeta, saj prav zaradi njega ne gremo radi domov. Razen prepirov ne pozna ničesar. Ko bi ne bilo matere, ne bi bilo nikogar več domov. Trezen je le malokdaj, v pijanosti pa nas zaničuje, nam grozi in nas zmerja z nesramnimi vzdevki, oponaša hrano, čeprav tudi njemu zmeraj kaj prinese. Res, očeta — čeprav je še živ — smo izgubili že zdavnaj. Moje rosno oko se zastrmi v daljave. Tam daleč za hribi si ti, mati. Morda tudi tvoje solze močijo lica, morda tudi tvoje misli hitijo k meni v tujino. Morda se vprašuješ: »Otroci moji, ste srečni?« Vedno si nam želela več sreče, kot jo imaš sama. Med nama je spletena nevidna nit, ki je ne podre niti najmočnejši veter in ne potopi noben dež, vez, ki naju bo združevala še po smrti.

Krista, Hitzendorf, Avstrija

Milenko Pegan: Vesela bratca

Nazdravimo si za naš dan, dekleta!

Ta pozdrav velja prav vsem našim dekletom in ženam na tujem starim od eneg leta naprej. To se pravi mladim in najmlajšim, starejšim in še starejšim, pa samskim in omoženim, vdovam in ločenim.

To je zdravica za naš skupni dan, za ženski praznik 8. marec.

Pošiljamo pa vam jo vsa dekleta iz Matice: Ina in Mila iz uredništva, Vera, Milena in Fanči iz uprave, Gabi iz tajništva, Malči iz dokumentacije, kurirka Tončka in naša Albinca, ki ob popoldnevih skrbi, da je v naših pisarnah vse lepo pospravljeno.

Vemo, da bodo prenekatere med vami to prebrale šele takrat, ko bo naš praznik že za nami. Rodna gruda ima pač veliko poti po svetu in marsikatero od teh so zelo dolge, posebej tiste, ko je treba potovati z ladjami. Pa še to se včasih primeri, da v kakšni deželi prav takrat stavkajo transportni ali poštni delavci, kar potovanje naše Rodne grude še bolj zavleče. No, pa saj to navsezadnje ni tako važno. Tiste, ki bodo dobile revijo pozneje, bodo pa za nazaj zvedele za to našo zdravico in za vse naše misli in tople želje, ki so ne le ta dan, temveč vsak danes in jutri v naših srcih toplo povezane z vami. S tem nas pač povezuje vse naše delo na Matici, ki tke iz dneva v dan med nami in vami tisoče drobnih nitk. Za tiste, ki smo že dolga leta na matičnem uradu, je to zdaj že kar dolga »štrena«. Najprej trčimo z vami, matere. Tudi me, prav vse, smo matere in dobro vemo, kako in kaj čuti, upa in želi materino srce. Vemo: lepo je biti mati, a mnogokdaj to ni lahko. Včasih je treba tudi veliko žrtvovati. S ponosom in hvaležnostjo vasujemo danes pri vas naše misli; z zahvalo za vsa plemenita prizadevanja, da se pri vaših otrocih, vnukih in morda celo že pravnukih ohranjata slovenska beseda in pesem. In zdaj trčimo z vsemi vami, naše žene in dekleta, ki krepko podpirate tri vogale svojih domov. Morda bo kdo ugovarjal, pa vendar je tako! Delavne in prizadevne v društvih, delavne in prizadevne doma. Mnogi možje se marsikdaj ne bi tako dobro in uspešno odrezali, če ne bi imeli ob strani svojih žena. Vemo, da vam marsikaj ni niti malo lahko. To pa se zgodi nam kakor vam, da naletimo na težave, o katerih menimo, da jih ne bomo zmogle. A navsezadnje jih le zmoremo, ne toliko zaradi sebe, temveč zaradi tistih, ki jih imamo rade. A pustimo danes težave. Trčimo za uspešno delo, za zdravje, srečo vas in vaših družin po svetu!

Ela Peroci

Povestica tik - tak

Ta povestica je brez začetka in brez konca, ima pa majhno okno, zagrnjeno s tanko belo zaveso, in na oknu uro budilko. Na oknu je še bela kokoška, ki nikdar ne zakodakala in nikdar ne znese jajca. To je vse. In še to naj povem, da ta povestica niti ni za otroke, temveč za vaše mame. Poslušate pa jo vseeno lahko.

Torej tako:

Tisto majhno okno, ki sem ga že omenila, je že od nekdaj in tudi hiša je že od nekdaj in mi stanujemo v njej. Hiša ima seveda še več oken, a tole majhno okno z belo zaveso je mamino okno.

V okno je posijalo sonce. Otroci tega niti opazili niso, ker se jim je mudilo v šolo in ker jih je pred hišo že čakala sošolka. Mami so zaklicali na svidenje, ona pa je ostala sama. Obstala je tam in poslušala, kako so otroci stekli po cesti.

Ko njihovih korakov ni več slišala, se je oglasila ura na oknu:

Tik-tak.

To je bil vesel tik-tak. Ali je bil vesel zato, ker je sijalo sonce? Ali zato, ker ste zdravi in ste šli radi v šolo? To morate uganiti sami.

Na okno je skočila črna mačka. To je bilo takrat, ko se je mama vrnila iz službe in je že pomivala posodo. Črna mačka je z zelenimi očmi pogledala v kuhinjo in se nekajkrat po oknu pretegnila.

Pa je mama malo preglasno postavila skodelico na mizo in črna mačka z zelenimi očmi je zbežala.

Mama je pogledala za njo in takrat se je ura na oknu spet oglasila:

Tit-tak.

To je bil vesel tik-tak. Ali je bil vesel, ker so ravno prišli otroci po kruh? Ali je bil vesel, ker bo vsak čas prišel tudi oče domov? To morate uganiti sami. V okno je zapihal veter in tanka zavesa je zaplahutala. To je bilo takrat, ko so otroci hoteli mamo odpeljati na sprehod, pa je rekla, da ne utegne. Danes moram oprati nogavice, se je izgovorila, in vi morate napisati domačo nalogo.

Ura na oknu se je oglasila:

Tit-tak.

In to je bil kljub vsemu in kljub domači nalogi vesel tik-tak.

Vem, tudi vi ste pričakovali, da bo pri domači nalogi tik-tak dolgočasen.

Zakaj je bil vendarle vesel? To morate uganiti.

Na okno je legla mehka hladna senca. To je bilo takrat, ko je sonce zašlo in ko bi bela kokoška skoraj zakodakala in bi skoraj znesla jajce. Pa ni bilo nič. Niti zganila se ni.

In ura se je oglasila:

Tit-tak.

To je bil vesel tik-tak, lahkoten tik-tak. Ali je bil vesel in lahkoten zato, ker kokoška le ni mogla zakodakati, ali zato, ker je dan srečno minil? Tudi to morate uganiti.

Potem je prišla noč in v oknu so zamigljale modre zvezde. Mama ima modre zvezde rada. Šteje jih in nikoli ne prešteje. Zmoti jo ura in ji reče:

Tit-tak.

To je bil vesel tik-tak. Ali zato, ker jih mama ne more prešteti? To pa nam mora povedati mama.

In ura tiktaka vso noč in šteje zvezde in jih tudi ne prešteje.

Zjutraj pa je v oknu dež. Toliko dežnih kapelj, kolikor je bilo zvezd na nebu. Ura pa tiktaka, tiktaka, tiktaka, dokler ne zapiha v okno veter, dokler ne posije v okno sonce, dokler kokoška ne znese jajca, dokler ne pride črna mačka z ze-

lenimi očmi, dokler ne pridejo otroci po kruh, dokler se ne vrne oče in dokler ne zamiglja v črni noči modra zvezda. Mogoče je drugo jutro spet dež v oknu in na cesti in padajo dežne kaplje po strehi in po dežniku. Ura jih šteje in mama pomiva posodo.

Tik-tak, tik-tak, tik-tak.

To je veseli tik-tak. Naj vam mama pove, ali je vesel zato, ker te povestice ni konec, ali zato, ker ni mogoče povedati, kdaj se je pričela.

Če pridno prebirate otroško stran Rodne grude, potem pisateljico Elo Perocijevo dobro poznate, saj je napisala dolgo, dolgo vrsto lepih in najlepših zgodb in marsikatera od njih je bila objavljena tudi v Rodni grudi. Njene zgodbe so bile otrokom tako všeč, da so jih prevedli tudi v tuje jezike in so izšle tudi v mnogih tujih deželah. Povestica Tik-tak, ki ste jo tukaj prebrali, je izšla v zbirki NA ONI STRANI SREBRNE ČRTE. Za to knjigo je pisateljica Ela Peroci v lanskem letu dobila tudi nagrado Prešernovega sklada, ki jo podeljujejo le najboljšim slovenskim umetnikom.

Frane Milčinski

PESEM ZA MAMO

Oblaki pod nebom
vsi beli, vsi beli
in vrabčki pod žlebom
veseli, veseli
in trate zelene,
še komaj zbujene
v prerani pomladi;
in potlej tam zadi
gozdovi in parki;
in sončeca žarki
in zvezdic, ko noč je,
za polno naročje —
vse to, in kar sama
za praznik bi rada,
naj tvoje bo, mama!

Zelena očala mami

Sonce si za pomoč je zelena očala kupilo. Rado šope zelenja mamicam bi podarilo.

Zemlja pa — kot da ne vidi — rjava tam doli ždi. Zelena očala narišem še mami: — Poglej, ves svet za té zeleni!

Neža Maurer

France Bevk
MRAK

Ali ste videli mrak,
kakšen je mrak?
Roke nevidne,
tih je korak.

S suknjico črno
sonce zagrne,
z roko nevidno
zvezde utrne.

Sestrica nočka
hodi za njim...
Srečno zaspanček,
spanje želim!

Krožek mladih dopisnikov

ZIMSKI DNEVI V DOMOVINI

Zima je tu. S starši živim daleč od domovine. Otroci tukaj v tujini ne uživamo zimskega veselja tako, kot otroci doma. Tu ni nikoli veliko snega, kadar pa zapade, se stopi takoj, ko zasiže sonce. Zato se večkrat spomnim, kako lepo je bilo lansko zimo, ko smo bili doma za novoletne praznike. Za našo hišo je majhen hribček, kjer smo se vsak dan smučali in sankali. In koliko snega je bilo! Otroci smo naredili velikega sneženega moža. Minilo je kar nekaj dni, da se je stopil. Zato že komaj čakam, da bom šla spet domov. Pri nas v Sloveniji je zima najlepša.

Irena Golič
3. r. slovenske šole

V SLOVENSKI ŠOLI

Otroci, ki živimo s starši v tujini, smo srečni, da nam je domovina omogočila, da hodimo razen v nemško šolo še k slovenskemu pouku. Veselim se vsakega ponedeljka, ko se iz Obertürkheima pripeljem v Untertürkheim, kjer obiskujem slovenski pouk. Med slovenskimi učen-

ci se počutim bolj varno in zadovoljno. Ker sem največja in najstarejša, jih vedno opominjam, da morajo govoriti slovensko in da morajo biti srečni in ponosni, da imamo slovensko šolo. Jaz nameravam ostati v Nemčiji samo še dve leti. Pridno se bom učila materinski jezik in druge predmete. Po osnovni šoli bom zapustila tujino in odšla v Slovenijo z upanjem, da bom nadaljevala in obiskovala srednjo šolo v domovini. Mlada sem, zato želim preživeti še mnogo lepih let v rodnem kraju, ne pa v tujini, kjer je zame vse tuje in nezanimivo. Komaj čakam dneva, ko se bomo poslovili od tujine in odšli za vedno v našo lepo Slovenijo.

Lucija Mramor
učenka 8. razreda iz Untertürkheima

RADA GREM V DOMOVINO

Oglašam se vam iz Stuttgarta. Ime mi je Klavdija, hodim v 6. razred osnovne šole, razen tega pa obiskujem še slovenski dopolnilni pouk. Čeprav živi naša družina že precej dolgo v Nemčiji, se vsi veselimo, ko lahko gremo za nekaj dni v Jugoslavijo.

Zelo rada grem k svojemu staremu atu v Strahomer. Ta vas leži pod Krimom in je zelo lepa. Okrog hiše so same njive, travniki in gozdovi. Tam imam še vedno veliko prijateljev, s katerimi se igramo predvsem ob večerih, ker podnevi nimajo preveč prostega časa. Pomagati morajo svojim staršem pri delu na polju. Lepo je tudi pri moji teti na Primorskem. Tam preživimo vedno najlepše dneve. Vsak dan se lahko kopamo v našem lepem morju.

Zelo rada grem k svojemu staremu atu v Strahomer. Ta vas leži pod Krimom in je zelo lepa. Okrog hiše so same njive, travniki in gozdovi. Tam imam še vedno mnogo prijateljev, s katerimi se igramo predvsem ob večerih, ker podnevi nimajo preveč prostega časa. Pomagati morajo svojim staršem pri delu na polju.

Lepo je tudi pri moji teti na Primorskem. Tu preživimo vedno najlepše dneve. Vsak dan se lahko kopamo v našem lepem morju.

Rada grem v domovino, ker vedno doživim kaj novega. Vidim pa tudi, kaj delajo in kako živijo ljudje doma. Škoda le, da so naši obiski domovine tako redki in za nas vedno prekratki.

Klavdija Ražman, Stuttgart

Upori na Štajerskem in Kranjskem

Jurij pl. Herberstein je tisti, ki je z devetsto možmi najemniške vojske, kot bi rekli dandanašnji — »likvidiral prvo slovensko vseobčo revolucijo«, prvi vseobči slovenski kmečki punt. Razbil je kmečko vojsko, ki je ob zavzetju Brežic in poboju »Psa Marka« in njegove tolpe štela, kakor poročajo nekateri zgodovinarji 80.000 mož. Vsekakor je to precej pretirano. Toda vsa kmečka oborožena sila je na vrhu svoje razgibanosti in razširjenosti štela vsekakor precej več. Zagotovo Herbersteinova vojska številčno ne predstavlja kaj posebnega nasproti kmečkim zrevolucioniranim množicam, ki bi z njo kmetje lahko bili gredoč opravili, če ... Niti tisto, kar so deželni stanovi spravili skupaj do trenutka, ko je Herberstein že opravil svojo nalogo — dva tisoč petsto mož — ni bila taka sila, da je kmetje ne bi mogli streti, če ...

Vedno ta nesrečni, usodni »če«.

Kdo pa je bil ta mogočni mož »strateg«, kakšna njegova vojaška taktika, ki je z njo spravil na kolena prebujajočo se Slovenijo, s kakšno pravico se je vmešal v slovensko kmečko vstajo? Za Dietrichsteina je stvar razumljiva, bil je štajerski deželni glavar, kot zemljiški gospod je imel mnoga posestva po Sloveniji. Ko se je vračal od cesarja, kamor je bil šel mole-dovat za vojaško pomoč, je najprej pohitel na Koroško, če mu kmetje že niso morda razdejali in zažgali graščin, uničili posestev, in je potem z Welzerjem, ki je tudi imel posestva na Koroškem, najprej udaril kar po tamkajšnjih kmetih in sta zadušila upor na Koroškem »v krvi in ognju«.

Medtem pa so deželni stanovi Kranjske in Štajerske, a tudi Koroške pospazumno postavili Herbersteina za poveljnika svoje najemniške vojske, ki so jo bili zbrali sami že pred vojsko, ki jo je poslal cesar z Zothnom in še onih tisoč mož, ki sta jo, ravno tako od cesarja previedla Puckhard Enns in Hans Steinbock, ki pa v prave boje ni nikdar posegla.

Rod Herbersteinov je izpričan že v dvanajstem stoletju. Čeprav so se uveljavljali v različnih deželah, je njihov domovinski grad bil pri Gleisdorfu ob štajerski Bistrici, do kamor so takrat še segali Slovenci. V šestnajstem stoletju pa so bila njihova posestva raztresena že po vsej Sloveniji — na Štajerskem, na Primorskem in na Koroškem.

Trije od njih so prešli v slovensko literarno zgodovino — mlajši brat Jurija, Sigismund, literarna zgodovina ga imenuje kar po domače — Žiga. Mlad se je bojeval na več krajih, nazadnje — 1514 — proti Benečanom in bil povišan v viteza, nato ga je cesar pošiljal okrog kot diplomata. Mož je nazadnje obvladal sedem jezikov, s svojo knjigo o Rusiji je v resnici odkril za Evropo to širno slovansko državo.

Druga dva, Sigismund Kristof (1644—1711) in Karel Janez (1719—1787) sta se uveljavila kot ljubljanska škofa. Četrtemu, Juriju III. (1469—1528), ki je najusodnejše posegel v slovensko življenje, posveča le novejša zgodovina o kmečkih uporih leta 1515 več pozornosti (dr. Bogo Grafenauer).

Mož je bil na višku svojih moči — bilo mu je šestinštirideset let, ko so mu deželni stanovi zaupali mesto vrhovnega poveljnika svoje vojske, kolikor so je pač bili zmogni zbrati v veliki stiski. Odstavili so prejšnjega poveljnika Stubenberga, ki je sicer v neki bitki potolkel kakih štiristo kmetov, v resnici pa s svojim početjem le še pospešil širjenje kmečke zveze. Jurij Herberstein je imel kar precej posestev po Sloveniji in je bil ravno tako v skrbeh zanje kot drugi plemiči. Ni znano, zakaj deželni stanovi niso te naloge zaupali štajerskemu deželnemu glavarju Dietrichsteinu, ki se je na moč gnal, da bi zbral dovoljšno vojsko proti upornim kmetom, saj je šel do samega cesarja in tudi izprosil kar precej vojske. Toda ko se je vračal in se nato opletal po Koroški, kjer sta z Welzerjem razbila kmečko vojsko in zadušila upor, je Jurij Herberstein že bil imenovan za vrhovnega poveljnika devetstotim najemnikom, ki so jih zmogli deželni stanovi. Bilo je že proti koncu lunija.

Herberstein je, kakor da je že čakal na to imenovanje in ko da je že imel bojne načrte pripravljene, takoj udaril s svojo vojsko proti Wildonu. Ker pa je zvedel, da se kmetje zbirajo za njegovim hrptom, v vasi Gleisdorf, se je obrnil proti tem, jih presenetil, tako da do prave bitke niti ni prišlo — kmetje so se razkropili, kolikor jih niso njegovi najemniki potolkli. Herberstein kot zemljiški gospod, plemenitaš ni imel kaj s

politiko taktizirati nasproti kmetom, kakor je to sprva počel cesar Maksimilijan, ki je po svojih komisijah hotel »zlepa« urediti stvari in kaznovati zgolj voditelje. Herberstein je hotel kmete z brezobzirnim nasiljem za vselej streti: sam taki bodo spet pokorno delali. Pri tem ni izbiral sredstev — vse mu je bilo dobro, Najemniki, ti vojaški plačanci, lumpen-proletariat, zbran na vseh koncih Evrope, se je zavedal, da samo z zmaga-mi lahko pridobi zase čim več.

Tisti čas so kmetje zborovali pri Vuzenici nad Mariborom. Herberstein je izvedel za to zborovanje — očitno je njegova vohunska mreža dobro opravljala svojo službo — pa je ubral pot po dolini Sulme, v naskoku so njegovi najemniki zavzeli most na Dravi, ki ga je varovala kmečka vojska.

Uporniki so zamudili priložnost, da bi bili Herbersteinovo vojsko na mostu zavrnili. Tako pa je Herbersteinov prehod prek Drave zbudil med kmeti pravo paniko, brez pravega odpora, brez hujših bojov so se razkropili na vse strani, pri čemer so pozabili na to, da jih bo razkropljene Herbersteinova konjenica brez usmiljenja pobijala.

Po tej zmagi se je obrnil ob Dravi proti Mariboru, ker je izvedel, da v bližini Maribora imajo uporniki v svojih rokah grad Viltuš. To posestvo je bilo last deželnega glavarja Kranjske Turjaškega. Kmete je z naskokom pregнал iz gradu.

Štajerski kmetje uporniki so kar hitro izvedeli za Herbersteinove zmage, kakor za ono pri Gleisdorfu, tako za poraz puntarjev pri Vuzenici in za padec gradu Viltuš pri Mariboru. To pa so vendar bile manjše skupine kmetov, glavnina se je zbirala na dveh krajih — pri Celju, kjer so uporniki zasedli grad in vse druge pomembne postojanke, ter pri Brežicah.

Pričakovati pa je bilo, da se pridružijo še kmetje iz vse Kranjske. Vsa ta vojska bi bila narasla v silno armado, ki bi lahko bila ob količjak dobrem vodstvu in če ji ne bi bil upadel pogum, gredoč pomendrala Herbersteina z njegovimi devetstotimi najemniki, ne glede na to, da so bili bolj oboroženi in da so to bili pustolovski klavci. A četudi je Herberstein medtem že dobil s Koroškega vso pomoč, ki jo je tja privedel Zothn, in ono, ki jo je poslal cesar, in še tisto, s katero sta Dietrichstein in Welzer ustrovala koroške puntarje — vse skupaj ni doseglo niti treh tisoč mož. Res pa je, da je Herberstein imel na razpolago precej konjenice, ki je s svojim silovitim naletom in naglico napravila povsod hudo zmedo. V nemški kmečki vojni si bo konjenica pridobila posebno ime — »kmečka smrt«. Vse pa kaže, da se je vsa pomoč, ki naj bi bila prihitela Herbersteinu pred določilnimi bitkami, zamudila in da je v resnici imel le devetsto mož.

Kolikšna je bila kmečka vojska pri Celju, ni mogoče reči — ni nikakih natančnih podatkov. Vsekakor ni mogla biti majhna. Saj je tedaj, ko je upor dosegel svoj vrh, bilo »zmobiliziranih« 80.000 mož. Tudi ni mogoče reči, da so bili uporniki preslabo oboroženi. Strelno orožje na smodnik, ki se je šele uveljavljalo, je bilo »nerodno«, prepočasno. Sicer pa so se kmetje že za časa turških vpadov začeli oboroževati in če niso vsi pre-mogli mečev in sulic ali lokov, ki so bili še vedno v rabi, so navsezadnje tudi s kosami, ki so jih znali spretno pritrčiti na drogove, bili dovolj nevarno oboroženi. In ker jih je — vsaj pri Celju — bilo na enega najem-nika vsaj pet kmetov, če ne celo več, so se lahko celo norca delali iz Herbersteinove vojske. Prevzela jih je neka prešernost, ki ni bila, kar se tiče razmerja sil, neupravičena. Tudi ni moč govoriti o nesposobnosti vodstva. Prav gotovo so bili to dobri organizatorji, če so znali in zmogli razgibati domala vso Slovenijo. Gibanje se je sicer začelo že prejšnje leto, toda silen porast je doživelo v zadnjih treh mesecih, zlasti od sredine marca, ko so na Kočevskem podložniki ustrelili plemiča Thurna in njegovega oskrbnika Steržena. Bilo je skoraj neverjetno, kako je mogel upor v tedanjih okoliščinah v treh mesecih preplaviti vso Slovenijo, vsaj njene osrednje pokrajine in spraviti — če smemo tako reči — »pod orožje« 80.000 mož, prav gotovo pa vsaj nad 50.000 in to dobršno večino prostovoljno, da je upor podprla tudi večina slovenskih mest in trgov, da so se pridružili rudarji in vaški obrtniki. Nam večinoma neznani voditelji so morali biti tako rekoč noč in dan na poti, da so organizirali upor, pridobivali, tudi prisiljevali, govorili na zborovanjih, da so vobče obvladali vso to množico. Toda nekaj drugega je tak polet, kakršen jih je prevzel na samem začetku upora in po prvih uspehih, ko so zavzemali slabo branjene gradove, od poleta, fanatizma, ki je potreben v krvavih bojih iz prsi v prsi. Voditelji ali niti niso utegnili ali pa se niso zavedali, da bi bili ustvarili elitne oddelke najbolj drznih, na vse pripravljenih borcev, ki bi bili vzdržali prvi val najemniške vojske. Ali pa vendar niso dorasli vodenju tolikšne vojske, ki bi lahko bili z njo spretno manevrirali: nekaj tisoč kmetov bi lahko bilo zvalilo vso Herbersteinovo vojsko v past na zase najbolj ugodnem kraju in bi bili pomendrali teh dvesto pusto-lovskih plačancev. Taka zmaga nad plemiško vojsko bi bila vzdignila na noge slehernega slovenskega kmeta, plemstvu pa vzela še tisto malo upanja, ki ga je gojilo na cesarjevo vojaško pomoč. Težko si je misliti, kakšne posledice bi bila rodila zmaga kmetov nad plemiško vojsko.

A kaj pomaga vse modrovanje nas sodobnikov — treba se nam je sprijazniti z dejstvi, kakršna so pač bila. Občudovanja vredno in tudi vsega spoštovanja ter priznanja je že dejstvo samo, da so se slovenski

kmetje znali sami od sebe organizirati v tako veličastno silo, da so že s tem samim dejanjem položili — čeprav nenamerno, ne s polno zavestjo temelje tisti skupnosti, na kateri se je počasi oblikovala slovenska narodna zavest. Konec junija 1515 so slovenski kmetje podložniki obvladali dobršen del slovenskega ozemlja in jo strnili vsaj za silo v neko celoto nasproti prejšnji fevdalni razbitosti. In če naj verjamemo podatkom, da so imeli »mobiliziranih« na vrhu svojega upora kakih 80.000 mož, je to sila, kakršna je bila mobilizirana šele štiristo let kasneje, za časa narodnoosvobodilne vojne. Na slovenskih tleh se je prvič zaobsegajoče vse osrednje dežele manifestirala revolucionarna zavest, a najbrž tudi vsaj do neke mere zavest usodne narodnostne povezanosti, skupnosti. Bitka pri Celju je bila krvava, grda. Plačanci iz vseh okoliških »držav« so mesarili, ujetniki so potem obešali, obglavljali, natikali na kole. Bil je pravi, podivjani pekel s tuljenjem, nečloveškim kričanjem. Ker tudi kmetje so pobijali.

Ni poročil, koliko časa je bitka trajala, kdaj se je zmaga nagnila na Herbersteinovo stran, kdaj je kmete zajela panika in je prišlo do nereda med njimi, ker sicer si ni moč predstavljati, da je nekaj deset tisoč kmetov klonilo pred devetsto najemniki in pač so ti bili vajeni pobijanja ali ne. Ker tudi kmetje so znali pobijati, pač z orožjem, ki so ga zmogli. Tudi ni poročil, koliko mož je zgubil v bitki Herberstein, kronike pa navajajo, da je padlo sedemsto kmetov, po Herbersteinovih ocenah pa celo dva tisoč.

Navsezadnje niti ni pomembno — nekaj sto več ali manj. Pomembno je, da so kmetje to prvo večjo bitko zgubili in da se je ta štajerski plemič umazano znašal nad podložniki, pač po tedanjem »okusu« in s tem maščeval zemljiško gospodo za prestani strah. In bil je obračun vladajočega razreda nad tlačanim, zaslužnjem razredom, ki se je uprl in hotel otestiti raz svoj tilnik tlačanski jarem. Obračun za predrzno misel in hkrati novo zaslužjenje je nasilno vzdrževanje fevdalnega reda, tlačanstva, brez katerega plemstvo tudi v novem veku ni moglo živeti. Zmaga plemstva nad tlačani je bila nekako — »logična«, toda bila je poslednja čista zmaga, kmečka revolucija pomeni vendarle močan prelom v družbenem dogajanju in razvoju.

Herberstein je po zmagi pri Celju, ko so se kmetje panično razkropili na vse strani, pošiljal naokrog manjše skupine svojih plačancev, ki so tako rekoč od vasi do vasi, od hiše do hiše obračunavali z uporniki, kolikor so jih pač zmogli zajeti, ali pa sploh s kmeti, ker so lahko vsakogar sumili, da je puntar, kar je navsezadnje tudi bilo res.

Herberstein bi se sicer moral ravnati po navodilih cesarske komisije — tokrat že spet v Ljubljani — ki jo je vodil freisinski škof Filip, in ki se je sam zgražal nad početjem Herbersteinovih najemnikov nad kmeti. Toda Herberstein je po bitki pri Celju čedalje samostojneje ravnal s puntarji, trebil je in čistil Štajersko in mu še na misel ni prišlo, da bi bil spraševal komisijo, kako naj ravna z ljudmi.

Sam cesar Maksimilijan ni bil za tak način obračunavanja s podložniki. Upornike je sicer treba kaznovati, zlasti vodstvo, prisiliti kmete, da razpuste svojo kmečko zvezo. Kakor pa bo upor zadušjen, je treba takoj sklicati sestanke deželnih stanov Štajerske, Kranjske, Koroške, plemstvu vrniti, kar so mu kmetje odvzeli, a kmetom vrniti njihove stare pravice. Tudi cesarska komisija je prepovedala Herbersteinu »obdelovati in kaznovati kmete«, a kaj je vse to pomagalo — cesar je bil daleč, brez moči, komisija pa še bolj brez vsakršnega vpliva na dogajanje.

Bitka pri Celju je bila odločilna za ves kmečki upor. Ker ko je Herberstein očistil Štajersko in ugnal s temeljitimi kaznimi — voditelje je obglavljaval, obešal, natikal na kol — se je okrog 22. julija pri Rajhenburgu prevrgel čez Savo. Kar je še bilo kje kmečke vojske, se je razkropila ob novici o njegovem prehodu čez Savo. Ne le da se je poraz kmečke vojske pri Celju neverjetno hitro raznesel po vsej Sloveniji, z novico so potovale tudi okrutnosti Herbersteina, ki jih počenja s kmeti, posebej še s kmečkimi voditelji. Kmetje so se potuhnilo, poskrili, kolikor je pač bilo možno. Herberstein je na Dolenjskem nadaljeval z okrutnostmi, zraven tega pa še požigal najbolj uporne vasi. Tokrat mu je že prišla na pomoč vojska, ki jo je bil poslal cesar in kar je je še prišlo s Koroškega.

Vse to ni strlo slovenskega kmeta, ni ga zbrisalo s te zemlje. Ni še minilo dobrega polstoletja, ko so po tej zemlji — tudi večkrat na leto — ropali in požigali Turki, pobijali ljudi ali pa jih vlačili v sužnost, ko so pogorele cele vasi in bile iztrebljene. Takrat ni bio moč spraviti vkup plemiške vojske, nikak Dietrichstein, nikak Herberstein se ni našel, ki bi bil zbral vojsko, najemniško pač, in pregnal Turke s te zemlje. Zemljiški gospod se je čutil kolikor toliko varnega za grajskim obzidjem. Turkom se pa tudi ni dalo, da bi se bili zadrževali z obleganjem vsakega gradu, kjer niso mogli računati na zase prepotreben plen — živino, ljudi — v naglih pohodih so napadali vasi. Ko so se kmetje vzdignili proti zemljiški gospodi za svojo »staro pravdo«, in še preden so lahko do kraja izvedli svojo organizacijo, že je plemstvo zbralo prepotrebno vojsko, že so se našli poveljniki, ki v ničemer niso zastajali za Turki: ravno tako so ropali in požigali vasi, v okrutnosti do človeka pa so Turke le še prekašali. Tokrat je upor kmečkih množic bil naperjen proti njim — revolucionarni kmet je mogel zrušiti ali vsaj do kraja nakrhati njihov družbeni red. Pri tem pa niso poznali nikakega usmiljenja.

V slovenski zgodovini tega veličastnega poglavja iz naše preteklosti do nedavnega skoraj niti opazili nismo. Nanj je opozoril v knjigi Razvoj slovenskega narodnega vprašanja Edvard Kardelj, in nadrobno ga je

obdelal dr. Bogo Grafenauer v knjigi Kmečki upor na Slovenskem. In vendar je to bila manifestacija našega človeka, ki nam je kljub vsem tegobam, kljub vsemu izkoriščanju, uničevanju, iztrebljanju, ohranil jezik in zemljo, ohranil kljub temu, da je bil prepuščen samemu sebi, kljub temu, da ni imel ne svoje države, ne svoje inteligence. Njegov poskus, da bi uveljavil svoje človeško dostojanstvo v letu 1515, je bil sicer v krvi zadušjen, zatrt »z ognjem in mečem«, sam pa ni bil uničen. Njegovi voditelji so bili kmetje (poleg »krofastega krojača« iz Radovljice, ki je bil obrtnik). Niso rodili — in v kratkem času upora tudi niso mogli — kakšne posebne, velike osebnosti, toda poleg mnogih, ki so jih ubili kar na kraju samem, kjer so jih ujeli so jih še naknadno ubili (po obsodbi) v Kranju in v Gradcu šestdeset voditeljev, petnajst poveljnikov, poleg še 136 upornikov.

Ni moč oceniti, koliko ljudi je bilo pobitih v tem upor, toda škoda, ki jo je napravila Herbersteinova najemniška vojska s požiganjem in ropanjem, je bila neprecenljiva.

Zemlja, ki je še pred nedavnim stokala, ječala pod turškim nasiljem, je znova začela, tokrat nič manj glasno, boleče, kakor za časa najhujših turških napadov.

Herberstein je prejel visoke denarne nagrade — zgolj zaradi zmage nad kmeti ali tudi zaradi svoje neomejene sirovosti? Fevdalni red se je lahko nadaljeval, denar za nagrado pa bo tako in tako dal podložnik.

☆

Po dogajanju dr. B. Grafenauerja v njegovi knjigi Kmečki upor na Slovenskem »poznamo doslej preko 120 kmečkih uporov«. Niso vsi enaki po svojem obsegu, niti niso enako dolgo trajali niti niso nastali iz enakih, istih vzrokov; ne vedno in povsod zaradi prevelike tlake, ne vedno in povsod zaradi prevelikih dajatev in tudi ne samo zaradi »trgovanja«.

Krhal, razkrajal se je fevdalni red, ki si je hotel s silo podaljšati življenje, zaradi čedalje večjih potreb je moral poseči tudi po tistem, po čemer ga nekoč ni »skominalo«. Toda tudi podložnikove potrebe in želje so naraščale, moral se je boriti za večje »dohodke«, tudi njegova zavest je naraščala, zavest o človekovem dostojanstvu, ki ne more biti omejeno zgolj na plemiče in duhovščino. Prebujala se je njegova razredna zavest.

Ali smo po dolgem romanju po tej strašni trnjevi, krvavi poti vendarle prišli na kraj in ali je vobče moč priti na tak kraj, kjer ni več nikakih vprašanj? Ali je ta nekdanji tlačan, podložnik postal zares že v vsem enakovreden član človeške družbe, enakovreden vsem drugim stanovom? Preimenovali smo ga v delovnega kmeta, kot smo inteligenco preimenovali v delovno inteligenco. S tem pa le še ni vse dovolj jasno povedano. Vendar je pri vsem ostal nekak prizvok nečesa ne do kraja pojasnjene. Šel je mimo kolhozov, ki jih ni sprejel za svoje, tudi mimo različnih obdelovalnih združenj je šel z nekim nezaupanjem. Ne kolhozi ruskega tipa ne farme ameriškega tipa niso našla plodnih tal pri nas, vsaj v Sloveniji ne. Navajamo statistike, da je »kmetov« ostalo pri nas že kar precej pod 50 %. Ljudje odhajajo v mesta, v tovarne, v delavnice. Toda kmetje nam odhajajo tudi po svetu; ne kot izseljenci za vselej. Toda niti ne zaradi kruha kot nekoč ali pa zaradi hipotek na svojem gospodarstvu. Hipoteke jih ne bremenijo, boben ne poje več po naših vaseh. Vprašanja pa vsekakor niso rešena pa četudi odhajajo po svetu zaradi strojev, ki jih potrebujejo pri svojem gospodarstvu. Statistike so čisto metanje peska v oči. Dejstva so veliko bolj preprosta: nekdo bo moral obdelovati to zemljo, da bo rodila kruh, tudi v hribih in ne le po dolinah; je pač takšna naša domovina. Zdaj se nam vasi ponekod že kar praznijo. Slovencev nas je komaj za srednje veliko mesto v velikem svetu. Problemi malega naroda so bili vedno drugačni od problemov velikih narodov. Tisoč petsto let ali kaj že živimo na tej zemlji.

Vso svojo svobodo — na začetku in zdaj — lahko ožmemo na borih sto petdeset let, morda vsaj na dvesto. Več ko tisoč let suženjstva v podložništvu tujim fevdalcem, brez svoje države zgolj z narodnostnimi mejami, ki pa se nihče ni zmenil zanje, stiskani od vzhoda po Madžarih, od severa po Nemcih, od zahoda po Lahih, izpostavljeni turškim roparskim pohodom s pokoli in vodenjem naših ljudi v še hujše suženjstvo od domačega. Kljub vsemu pa so vzdržali na tej zemlji, prepuščeni sami sebi, niti pri duhovnikih niso našli opore, kadar so se borili za svoje pravice. Dolgo je trajalo, preden je to ljudstvo iz svojih nedrij rodilo tiste, ki so mu kazali pot v svetlejšo prihodnost, in še dolgo je trajalo, preden so ga privedli v svobodo.

En sam boj, boj za obstanek, v petsto letih več ko sto puntov, skoraj samih porazov, le kdaj pa kdaj delnih uspehov. Kakšna silna volja je morala privezati to ljudstvo na to zemljo, da ji je ostalo zvesto! In ob petstoti obletnici začetkov njegovih revolucij, njegovih puntov za »staro pravdo« je potrebno, da zaželimo, da ohrani tako ljubezen do svoje grude, svoje domovine še naprej.

Odlomek iz knjige Miška Kranjca »Zimzelen na slovenskih tleh«, Prešernova družba 1972

Znamke za kmečke upore

Prve znamke, ki so izšle letos, so priložnostne znamke v počastitev kmečkih uporov na Slovenskem in skupnega slovensko-hravskega upora leta 1573. V spomin na te zgodovinske dogodke, boja za staro pravdo, sta 29. januarja izšli dve znamki: za 2 in 6 dinarjev. Izšli sta točno istega dne kot se je pred 400 leti začel slovensko-hrvaški upor proti nemškim in madžarskim fevdalcem. Celih serij je 210.000.

Prvi izmed petih večjih kmečkih uporov na Slovenskem je bil leta 1478 na Koroškem. Drugi največji kmečki upor pa je bil leta 1515, ki je zajel vso Slovenko, in se v zgodovini imenuje slovenski kmečki upor. Leta 1573 je prišlo do skupnega hrvaško-slovenskega upora pod vodstvom Matije Gubca in Ilije Gregoriča, ki je segel od Krškega do Stubičkih Toplic. Upor je trajal od 28. januarja do 9. februarja 1573, ko je bila uporniška vojska premagana od rednih vojaških enot. Matija Gubec je bil ujet, mučen in usmrčen v Zagrebu. Četrty večji kmečki upor na Slovenskem je bil leta 1635 na Kranjskem in Štajerskem, peti pa leta 1713 na Primorskem.

Znamki sta namenjeni letošnjim proslavam 500-letnice začetka kmečkih uporov na Slovenskem in 400-letnice hrvaško-slovenskega kmečkega upora.

Na prvi znamki je delček mojstrovine slovenskega umetnika Gojmira Antona Kosa, iz njegove upodobitve boja kmečkih upornikov s fevdalno vojsko pri Krškem. Na drugi znamki je delo hrvaškega likovnika Krsta Hegedušića, bitka pri Stubici.

Znamki je tiskala švicarska tiskarna Courvoisier v petbarvnem rastrskem globokem tisku in v polah po devet znamk. Pole z znamkami po 6 din so tudi ošte-

vilčene. Veliki sta 35,96 × 51,46 mm, brez belega roba pa 32,50 × 48,50 mm in zobčane grebenasto 11³/₄.

Letos bodo po načrtu izšle še tele znamke:

- februarja za 1000-letnico Škofje Loke in 100-letnico rojstva srbskega satirika Radoja Domanovića;
- marca podobe naših mest v starih časih;
- aprila EVROPA-CEPT in za XXXII. svetovno prvenstvo v namiznem tenisu;
- maja FLORA X;
- septembra za 200-letnico slovenskega čebelarja Antona Janše in za I. svetovno prvenstvo v plavanju;
- oktobra za 500-letnico smrti Juraja Dalmatinca, gradbenika in kiparja iz Zadra in Umetnost iz naših krajev XII, s podobami prostorov (interieri);
- novembra narodni heroji II. Znamke za teden Rdečega križa;
- otroški teden in olimpijski teden pa bodo izšle kot vsako leto doslej maja, junija in oktobra.

Danes priobčujemo tudi redni turistični znamki, in sicer Bohinj za 20 par in Hercegnovi za 1,50 din, ki sta izšli 25. decembra 1972.

Spominski koledar marec 1973

1. in 2., 3. 1924 je bila v Clevelandu slavnostna otvoritev največjega slovenskega društvenega in kulturnega hrama v ZDA — Slovenskega narodnega doma.
4. 3. 1844 je bil rojen na Muljavi pri Stični eden najboljših slovenskih pisateljev, Josip Jurčič, ki je kljub prerani smrti napisal vrsto odličnih pripovednih del.
6. 3. 1836 je bil rojen v Podsmreki pri Velikih Laščah slovenski pesnik in pisatelj Josip Stritar.
7. 3. 1891 je umrl na Dunaju največji slovenski jezikoslovec 19. stoletja Fran Miklošič.
7. 3. 1945 je bila v Beogradu ustanovljena začasna enotna vlada Demokratične federativne Jugoslavije pod predsedstvom maršala Josipa Broza Tita.
8. 3. 1910 so ameriške socialistke prvič manifestirale za žensko enakopravnost; v spomin na ta dogodek praznujemo tega dne mednarodni praznik žena.
12. 3. 1958 je umrl v Clevelandu Avgust Kollander, lastnik in ustanovitelj znane slovenske potovalne agencije.
14. 3. 1883 je umrl utemeljitelj znanstvenega socializma in voditelj svetovnega proletariata Karl Marx.
16. 3. 1944 je ustanovil izvršni odbor Osvobodilne fronte slovenskega naroda pokrajinski odbor OF za Koroško.
17. 3. 1943 so izvedli Italijani veliko akcijo proti osvobojenemu ozemlju v Dolomitih, ki so ga takrat imenovali tudi Dolomitska republika.
18. 3. 1904 je bil rojen v Sežani slovenski pesnik Srečko Kosovel, ki je opeval predvsem trpko kraško pokrajino, hkrati pa izpovedoval svojo vizijo velike revolucije.
21. 3. 1898 se je rodil v Prapročah pri Grosupljem Louis Adamič, ameriški pisatelj slovenskega rodu.
27. 3. 1941 je izvedla skupina oficirjev v Beogradu državni udar, ko so hkrati dosegle višek množične demonstracije proti pristopu Jugoslavije k vojaškemu paktu fašističnih sil.
31. 3. do 2. 4. 1945 je bil v Parizu Prvi izseljenski kongres.

Prevajanje

Sodni prevajalec za slovenščino v Münchnu je:

Milena Gratza, 8 München 50, Menzingerstr. 195, tel.: 812 1820

61000 Ljubljana, Slomškova ulica 14/I. — c/l šulgaj.

Prodaj hišo

PRODAM NOVO, na grobo dograjeno enostanovanjsko hišo v šentjurju blizu gasilskega doma. Krasna lega, asfalt do hiše. V račun vzamem tudi novejši osebni avto.

Franč Jošt
Štore 52
63220 Štore

Najlepše darilo za vsakogar

»Odmevi domovine«

Slovenske narodne pesmi,
igrane na orgle

Paul J. Šifler, priznani slovenski
organist (ASCAP)

(Long playing gramofonska plošča
5.95 dolarja)

Naročite jo pri:

John La Montaine

3947 Fredonia Dr.

Hollywood, California 90028

U.S.A.

Manjvrednej pri psihiatru

MANJVREDNEŽ: Dober dan, klanjam se, gospod doktor.

PSIHIATER: Dan. Želite?

MANJVREDNEŽ: Rad bi, da me ozdravite.

PSIHIATER: Izvolite sesti. Za kaj gre? Kar povejte, brez ovinkov.

MANJVREDNEŽ: Jaz... jaz trpim zaradi občutka manjvrednosti!

PSIHIATER: In potem?

MANJVREDNEŽ: Kako in potem? Trpim, razumete?! Nisem normalen! Jaz sem ničla!!

PSIHIATER: Boga zahvalite!!

MANJVREDNEŽ: ??? Kako? Vi se še norčujete iz mene?! Tudi vi me imate za ničlo!!!

PSIHIATER: Narobe!! Oh, kako vam zavidam, mladi človek!

MANJVREDNEŽ: Dal vas bom v Pisma bralcev, ker se norčujete iz pacienta!!!

PSIHIATER: Počakajte, počakajte, da vam razložim! Vi ste sirota, ne? Ste vedno blede in zamišljeni, slabe volje, najraje bi si kar vzeli življenje, drži?

MANJVREDNEŽ: Točno! Do pičice natančno! Vi ste res dober psihiater!

PSIHIATER: Hvala. Poleg tega imate prevelik nos, ne? Prevelika uhlja, ne? Preveč brezbarvne, ribje oči, ne? In še plešasti ste že kar občutno! Drži?

MANJVREDNEŽ: Drži kot pribito!

PSIHIATER: Pa še škilite nekoliko, drži?

MANJVREDNEŽ: Ne! To pa ne! Škilim pa jaz ne!!

PSIHIATER: Seveda škilite, pa še kako! Ste slepi, da tega ne opazite?!

MANJVREDNEŽ: Vi ste slepi! Jaz imam obe očesi v redu!

PSIHIATER: No, pa pustimo. Torej jaz res nimam kaj drugega reči, kakor: Boga zahvalite!!

MANJVREDNEŽ: Take psihiatrije pa jaz ne razumem!! Vam se blede! Šarlatan!!

PSIHIATER: Počasi, počasi, mladi mož. Jaz vam povem tole: če bi na svetu ne bilo takih zakompleksirancev, bi si jih morali izmisliti! Saj ves napredek sloni

ravno na ramah takih čudakov in abnormalnežev kot ste vi!! Boga zahvalite,

vam pravim ponovno! Vi ste res otrok sreče!! Iz vas bo še kaj velikega postalo!! Oh, če bi jaz bil v svojih mladih

letih bolj čudaški in melanholičen!! Danes bi že bil svetovno znana kapaciteta!

Tako pa sem le en navaden plesnivi psihiater, ki v svojem življenju ni napisal

še niti enega dobrega traktata o duševnih boleznih!! Medtem ko so nekateri

moji kolegi, ki so po cele noči prekokali zaradi manjvrednostnih občutkov, danes

člani akademij in pišejo debele knjige in zaslužijo po trideset dolarjev

od seanse!! In imajo lepe mlade žene! In tajnice! In hišne pomočnice!

MANJVREDNEŽ: Potem pa grem, gospod doktor, hvala lepa. Nočem nobenega zdravljenja! Škilim, nisem vedel.

Hvala Bogu, da škilim. Na nas počiva napredek!

PSIHIATER: Saj ne škilite!!

MANJVREDNEŽ: Škilim, škilim! Pa še kako!! Nasvidenje in lepa, lepa hvala!!

Slovenski pevski zbor »Zarja« predstavlja svojo novo stereo ploščo

»Songs by Zarja«

Vol. II

(Pesmi Zarje)

Na tej plošči so posnetki s tradicionalne »Zarjine« vinske trgatve:

En hribček bom kupil; Bratci veseli vsi; Mi Slovenci vinca ne prodamo; Ne grem domov; Živijo, oj živijo!

in še enajst drugih znanih slovenskih melodij. Plošči so priložena tudi besedila vseh posnetih pesmi.

Ko naročate ploščo, prosimo, izpolnite spodnji obrazec, priložite 5 dolarjev in pošljite na naslov:

Joe Braddock

20290 Blackfoot Road

Euclid, Ohio 44117

U.S.A.

Naročam gramofonsko ploščo »Songs by Zarja«, vol. II

Ime in priimek:

Ulica:

Mesto in zip:

Država:

Če ste se preselili ...

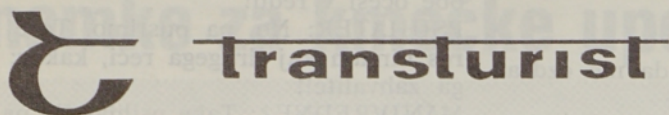
Če ste se preselili, izpolnite naslednji obrazec in ga v kuverti pošljite na naslov naše uprave: Rodna gruda, 61000 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, p. p. 169

Ime in priimek:

Stari naslov:

Novi naslov:

Rojaki, ki potujete v Jugoslavijo in v Evropo, zaupajte se nam!

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze z lastnimi modernimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, vstopnice za prireditve, lov in ribolov itd.

Turistična agencija Transturist Ljubljana, Šubičeva 1, tel. 20-188, 20-189, telex 31 144 YU TRANLJ, ter poslovalnice v Škofji Loki, Bledu, Bohinju in Radovljici.

Prosveta

Glasilo Slovenske narodne podporne jednote

JE NAJBOLJ RAZŠIRJEN SLOVENSKI ČASOPIS V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.

IZHAJA VSAK DAN RAZEN SOBOT, NEDELJ IN PRAZNIKOV.

ROJAKI V AMERIKI, NAROČITE SVOJ DNEVNIK!

2657 — 59 So Lawndale Ave
CHICAGO, Illinois 60632 USA

agro obnova

PODJETJE ZA GRADNJE IN MELIORACIJE
61001 LJUBLJANA, ČRTOMIROVA 8
TELEFON 313-126

GRADI IN PRODAJA

VRSTNE HIŠE V ZALOGU PRI LJUBLJANI,

ATRIJSKE HIŠE V ŠKOFLJICI PRI LJUBLJANI — HIŠE SC ZGRAJENE DO TRETJE GRADBENE FAZE,

VIKEND HIŠICE NA OTOKU KRKU.

HIŠE SO ZGRAJENE TAKO, DA LAHKO KUPCI KASNEJE INDIVIDUALNO NADALJUJEJO GRADNJO PO SVOJI ŽELJI.

VSE INFORMACIJE VAM POSREDUJE UPRAVA PODJETJA.

IMATE OTROKE, VNUKE, PRIJATELJE,

ki govorijo, pišejo, berejo po angleško, radi pa bi znali tudi materin jezik in se tako lažje spoznali z domovino svojih prednikov?

Naročite zanje učbenik slovenskega jezika

ZAKAJ

NE

PO

SLOVENSKO

SLOVENE

BY

DIRECT

METHOD

Učbenik sestoji iz albuma s šestimi gramofonskimi ploščami slovenskih lekcij in iz knjige s poljudnimi razlagami slovenskega jezika v angleščini.

UČBENIK naročite pri SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

Cankarjeva 1/II.
61000 LJUBLJANA

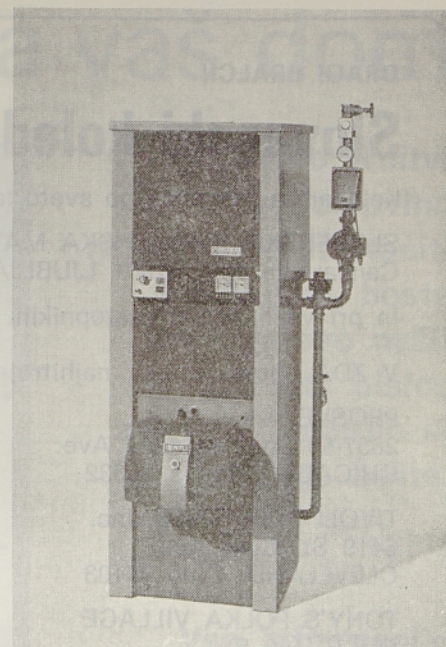
Cena za inozemstvo: 15,60 US dolarjev.

Ko obiščete Ljubljano, stopite še v prodajalno »TEKO«, Trg OF 15 (nasproti železniške postaje), kjer lahko kupite vrsto izdelkov priznanih znamk kot:

litoželezne kotle za centralno kurjavo z vso opremo znamke »IDEAL-STANDARD« (Zahodna Nemčija)

trajno žarne štedilnike in peči na premog znamke »KÜPPERS-BUSCH« (Zahodna Nemčija)

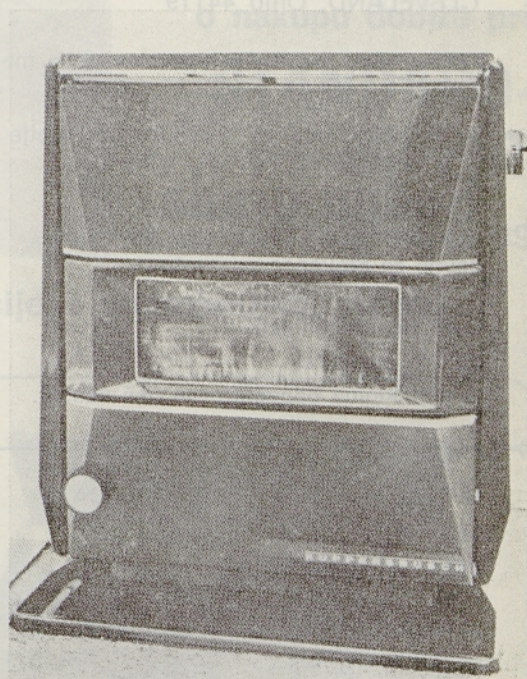
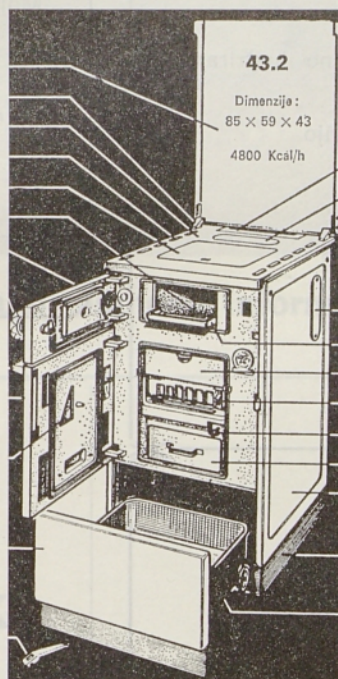
električno ročno orodje s številnimi priključki za razna opravila znamke »BLACK & DECKER« (Anglija)

Na razpolago je še več drugih izdelkov, za katerih kvaliteto, nadomestne dele in servisno službo vam jamčimo!

Prodaja tudi za devize iz konsignacijskega skladišča!

Obisk pri nas vam prihrani čas, trud in skrbi!

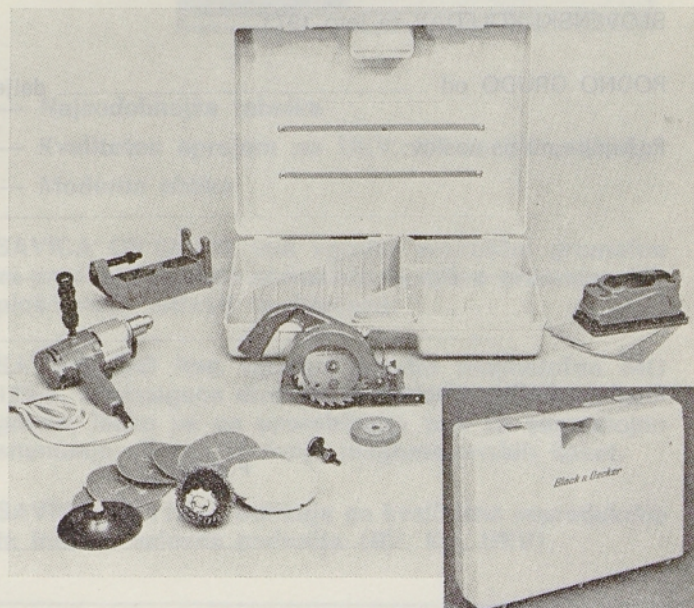
Priporoča se

Trgovsko podjetje s tehničnim blagom na debelo in drobno

TEKO

Prodajalna: Ljubljana — Trg OF 15

Telefon: 312-104

DRAGI BRALCI!

Slovenski koledar 1973

Koledar za Slovence po svetu lahko naročite pri:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

Cankarjeva 1/II. 61001 LJUBLJANA Jugoslavija

in pri vseh svojih zastopnikih.

V ZDA boste koledar najhitreje prejeli od:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave.

CHICAGO, Illinois 60632

TIVOLI ENTERPRISES, Inc.

6419 St. Clair Ave.

CLEVELAND, Ohio 44103

TONY'S POLKA VILLAGE

591 E. 185 St.

CLEVELAND, Ohio 44119

Želite redno prejemati lepo slovensko mesečno ilustrirano revijo?

— Naročite zase, za sorodnike, prijatelje revijo

Rodna gruda

Revijo za Slovence po svetu

Odrežite naročilnico,

čitljivo izpolnite

in nemudoma odpošljite na naš naslov.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

61000 LJUBLJANA Cankarjeva 1/II.

Jugoslavija

Naročam

SLOVENSKI KOLEDAR za leto 1973

RODNO GRUDO od dalje

Pošiljajte mi na naslov:

Prosimo, čitljivo izpolnite!

Podpis:

Za vsakega novega naročnika – nagrada!

Že pred nekaj meseci smo vas seznanili z našim nagradnim razpisom za pridobivanje novih naročnikov. Obljubili smo vam, da bomo vsakomur, ki nam bo našel vsaj enega novega naročnika, poslali knjižno nagrado po izbiri. Razpis bo veljal vse leto! Že doslej imamo zapisanih vrsto naročnikov, ki so se že odzvali na ta naš razpis, vabimo pa k sodelovanju še druge rojake!

Prav gotovo imate znanca, prijatelja, sorodnika, ki mu bo revija »Rodna gruda« prav tako zvesta prijateljica, kot je vam. Izpolnite spodnji obrazec in ga v kuverti ali na-lepljenega na dopisnico pošljite na naš naslov!

Rodna gruda 1973

Moj točen naslov:

Točen naslov novega naročnika:

Podpis:

GRADBENO
PODJETJE
OBNOVA
LJUBLJANA
TITOVA 39

Kupcem individualnih hiš

V neposredni bližini Ljubljane, na komunalno urejenem zemljišču so naprodaj individualne hiše, zgrajene do III. gradbene faze, to je do strehe, neto stanovanjske površine 167,00 m² s pripadajočim zemljiščem od 600—1200 m².

Hiše so izvedene v treh variantah, od česar zavisi tudi fiksna cena, ki znaša skupno za zemljišče, komunalije, zgradbo do III. faze in prometnim davkom od 359.187.— din do 480.531.— din.

Vse informacije glede nakupa dobite v gradbenem podjetju »Obnova« Ljubljana, Titova 39/II nadstropje, soba št. 23, telefon 320-841/20.

Morda bo prav taka hišica vaš dom

Zakaj ne.

Postavljena je v novem, mirnem in urejenem naselju ob robu Šišenskega hriba. To so naše Koseze, idiličen kraj izven mestnega hrupa in vendar tako blizu središča Ljubljane.

Hišico lahko kupite dograjeno ali pa si jo sami zidate na prvi plošči, ki ima vgrajene že vse potrebne instalacije.

Če se po vrnitvi v domovino nameravate naseliti v Ljubljani, boste prav gotovo našli pri nas hišico z vrtom, kakršno si že dolgo želite.

Vse informacije o nakupu dobite pri

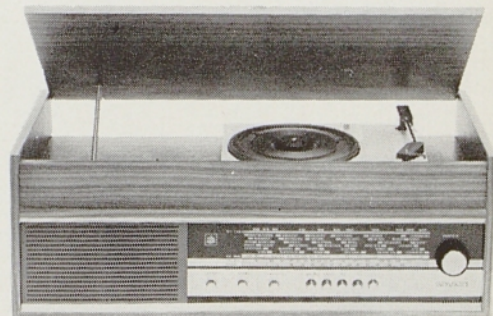
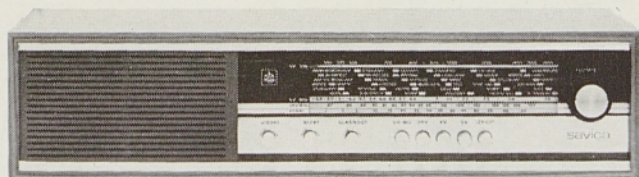
**STANDARD-
INVEST**

Ljubljana, Celovška 89

Interesantom v inozemstvu pošiljamo tudi pismene informacije o podrobnostih prodaje.

 Iskra

**Radijski sprejemniki
za vas!**

- Najsodobnejša tehnika
- Kvaliteten sprejem na UKV, KV in SV področju
- Moderna oblika

SAVICA CR SN 112 ima vgrajen električni gramofon za predvajanje vseh normalnih in mikro gramofonskih plošč vseh hitrosti in dimenzij.

SAVICA MG ima vgrajen kasetni magnetofon MG 125 S, ki omogoča direktno snemanje radijskega programa, lahko pa ga uporabljamo tudi za samostojno snemanje ali reprodukcijo magnetofonskih kaset.

SAVICA SN 111 — odlikuje ga kvalitetna reprodukcija in ima tri valovna področja (SV, KV, UKV).

YUGOSLAV AIRLINES 1947 25
1972

marec

3

1973

SLOVENIJA

»Tam z visoke pečine grad Kamen obuja
spomine...« poje danes že skoraj ponarodela
Avsenikova pesem. Ta srednjeveška trdnjava je
bila prvič omenjena že v 13. stoletju in še
danes njihove razvaline spominjajo na slavno
preteklost. Od tod je bil tudi legendarni
Lambergar... Foto: Janez Klemenčič

Predstavništva v tujini

JUGOBANKA
Repräsentanz Frankfurt/M
Goethe Strasse 2/IV
6 FRANKFURT/MAIN 1
DR Deutschland
tel. 285-957, 285-958

JUGOBANKA
Bureau de Représentation
25, Rue Lauriston
PARIS (16 éme)
France
tel. 553-97-58, 553-36-04

JUGOBANKA
Ufficio di Rappresentanza
Via Fatabenefratelli 15/IV
MILANO 20121
Italia
tel. 632-005, 666-695

JUGOBANKA
Representative Office
4th floor, Moor House,
London Wall,
LONDON E.C. 2Y 5ET
England
tel. 628-9081/3

JUGOBANKA
Representative Office
500 Fifth Avenue, Room 4120
NEW YORK, N.Y. 10036
USA
tel. B. Ryant 9-4251-2

JUGOBANKA
MITRE CVETKOVSKI
Mosfilmovskaja 42
MOSKVA
SSSR
tel. 147-84-09

JUGOBANKA
Representace
Havanska 8/III
PRAHA 7
ČSSR
tel. 376-618

JUGOBANKA

BANKA NAŠEGA ČASA

Devizni račun

Pri naši banki lahko odpre devizni račun vsak državljan SFRJ ne glede na to, če prebiva v državi ali v tujini. Jugobanka priporoča, da se poslužujete posebnih sporazumov, ki vam nudijo razne ugodnosti pri pošiljanju deviz v Jugoslavijo in to iz Francije (brezplačno), Švice (brezplačno), Nemčije (minimalna tarifa 0,5 DM) in Avstrije. Vse posle v zvezi z otvoritvijo in vodenjem deviznih računov opravljamo brezplačno. Jugobanka vam daje najvišje možne obresti za vse vezane hranilne vloge in za vloge na vpogled

- za sredstva na vpogled 7,5 % od tega 5,5 % v devizah in 2 % v din.
 - za sredstva vezana nad 13 mesecev 9 % od tega 7,5 % v devizah in 1,5 % v dinarjih.
 - za sredstva vezana nad 24 mesecev 10 % od tega 7,5 % v devizah in 2,5 % v dinarjih.
- POSOJILA NA PODLAGI NAMENSKEGA VARČEVANJA, PRODAJE DEVIZ ALI VEZAVE DEVIZNIH SREDSTEV**

S premišljenim varčevanjem si lahko zagotovite raznovrstna namenska posojila pod izredno ugodnimi pogoji. Radi vam bomo posredovali vse informacije, pisмено ali po telefonu. Če pa v njih ne boste našli ustreznega načina, se oglasite osebno. Skupaj bomo izdelali vaš varčevalni program.

Za vsa pojasnila v zvezi z bančnimi posli so vam na voljo naše poslovne enote in naša predstavništva v tujini.

iz vaših pisem

Lepe Haloze

Moram se vam zahvaliti za redno pošiljanje Rodne grude, ki me vedno, ko jo berem, zelo približa domovini. Prosila bi vas, če bi o kakšni priložnosti nekaj prostora posvetili tudi Ptuju, posebno pa še našim lepim Halozam, od koder nas je tukaj kar precej. Zelo bomo veseli, če bomo v Rodni grudi kaj prebrali tudi iz naše ožje deželice.

Rezika Žunec
Oberkochen, Nemčija

Pismo iz Fontane

Tu nas je veliko Slovencev, od katerih pa je večina že upokojena. Prodali smo svoje domove, zdaj pa se stiskamo v nekaj sobah, zdravimo revmatizem in čakamo... Za objavo v Rodni grudi bom malo popisala svoje življenje pred 60, 50 leti.

Leta 1907 se nas je zbralo nekaj iz naše fare Šmarjeta in smo zapustili domovino. Vsi smo se že prej poznali med seboj, bili sva dve dekleti in nekaj starejših. Pustili smo naše drage in odšli v zlato, bogato Ameriko. Nekateri so imeli srečo, da so prišli v dobre kraje, meni pa sreča ni bila naklonjena in zelo sem bila razočarana. Znašla sem se v rudarskem kraju. Predstavljala sem si bogate hotele, našla pa sem črne in umazane rudarje, ki so prihajali z dela. Bila sem pri sestri in samevala. Niso minila tri leta, ko sem tudi jaz že okusila ameriški kruh. Ni bilo ne dela, ne kruha. Mislim, da je bilo leta 1909, ko so prišli možje domov in začeli pripovedovati, da zdaj delajo po 12 ur na dan in da bodo šli na stavko. Zares so prvega aprila začeli stavkati in stavkali so 18 mesecev. To je bila revščina. Še zdaj mi zveni po glavi, kako so stavkarji marširali okoli premogarnjav. Po več dni jih ni bilo domov, potem pa so se vrnili vsi bolni in sestradani. Potem so spet odšli zmerjat stavkokaze. To je bilo grozno. Nazadnje so stavko še izgubili, ostali brez dela in začeli so rajzati iz enega kraja v drugega ter iskali delo. Tudi jaz sem bila na

Značilna stara kmečka domačija v Halozah

stavkah več kot tri leta. Premogarji so veliko naredili za unijo in za delavske pravice, nazadnje pa so prišli v železarne, kjer je bil malo boljši zaslužek. Zdaj, na stara leta smo se preselili v tople kraje in se pogosto spominjamo, kako smo pomagali bogateti Ameriko. Zdaj je res bogastvo, delavci pa še vedno niso dosegli vseh svojih pravic. Doma sem iz Šmarjeških toplic in bi zelo rada, če bi včasih kaj napisali tudi iz naše dolenjske dežele, kjer se pride luje dolenjski cviček in o tem, kako smo prepevali, ko smo končali delo in se napotili domov.

Josefina Brezovec
Fontana, Kalifornija, ZDA

»Naš fant«

Pošiljam naročnino za Rodno grudo in koledar, obenem pa pošiljam mojo kratko povest (pesem). Če je za tisk, objavite, drugače pa vrzite v koš!

Je hodil po svetu naš fant — kavalir. Sreče ni našel, iskal je le mir. Čez Gorjance pride v Belo krajino med vesele ljudi in dobro vino. Dekle si izbere tam naš kavalir. Glej — srečo je našel in našel je mir. Tam ljubi dekle, hvali Belo krajino, zdrav in vesel pije metliško črnino.

Leo Trček
Islington, Ont., Kanada

Prijetna obletnica

Mineva že leto dni, odkar smo imeli nadvse lep obisk iz domovine. Tako je bil dobrodošel, kakor takrat, ko je velika suša, pa pade pošten dež. Lepo pozdravljam vse tiste iz uredništva, ki so bili navzoči — Drago Seliger in drugi, pa tudi Jano Osojnikovo ter seveda ansambel Slak in fante iz Praprotna, ki so nam tako lepo zapeli, da so nam solze tekale po licih.

Moja rojstna vas pa je Praproče v Beli Krajini in naši starši — tu živimo kar štirje otroci — imajo v februarju zlato poroko, lep jubilej. Iskreno jima čestitamoro!

Maria Stariha
Strathfield, N. S. W., Avstralija

Satinski hrib

Minilo je že leto dni, odkar sem vam nazadnje pisal. Rodna gruda mi tu v tujini resnično dela kratek čas, zato se vam lepo zahvaljujem za redno pošiljanje. Naj vam še nekaj napišem o sebi. Doma sem iz Murske Sobote, Satina 36, pošta Rogaševci v Pomurju. Prosil bi vas, če bi lahko slikali Satinski hrib in ga ob priložnosti objavili v Rodni grudi. To je moja domovina.

Letos gotovo spet pridem na obisk in vas bom obiskal. Nikjer ni lepše, kot je doma, v naši lepi Sloveniji, Jugoslaviji. Pozdravljam vas in vse Slovence po svetu.

Avgust Koller
Hamilton, Ont., Kanada

Ponosni na rojake v Washingtonu

Država Minnesota, kjer živimo, je lepa pozimi in poleti. Pozimi imajo svoje razvedrilo smučarji in »snowmobilarji«, poleti pa je prijetno za nas starejše, ker nas greje sonce in negujemo naše gredice, polne cvetja.

Tukaj smo imeli 4. decembra lani veliko slavnost za našega Johna Blatnika, ki je naš zastopnik v Washingtonu že 32 let. Bilo je veliko ljudi od vsepovsod, ker Johna vsi poznajo in cenijo. Mislim, da je dobro znan tudi v Jugoslaviji. Drugi Slovenec iz naše naselbine, ki je prav tako dobro znan, je Ludvik Andolšek. Tudi on ima v Washingtonu odgovorno službo, slovensko pa govori bolje kot jaz, čeprav je že tukaj rojen. Vidite, da smo lahko ponosni na naše Slovence v Washingtonu.

Ana Trdan
Chisholm, Minn., ZDA

Dolgoletna naročnika

Revijo Rodna gruda, na katero sva z možem naročena že polnih 18 let, oba z možem zelo ceniva. Jaz sem v Ameriki že čez 52 let, mož pa 60. Slovenske besede nisva pozabila in je tudi ne bova. Prosveta je najina dušna hrana vsa dolga leta, poleg Rodne grude pa sva naročena še na nekatere druge časopise v angleščini. Tako zveva, kaj se godi po vsem svetu.

Andy in Alice Mirtich
St. Petersburg, Florida, ZDA

Pozdravi iz Kanade

Ko vam to pišem, minevajo zadnje ure starega leta. Spet bomo dvignili kozarce ter si nazdravili na zdravo in uspešno novo leto, v mislih na hitro preletimo dogodke, nato pa se bomo ob veseli polki zavrteli.

Vsem bralcem Rodne grude in Slovencem po svetu ter uredništvu Rodne grude želim, da bi še naprej tako uspešno širili in oživljali slovensko besedo po svetu.

S. Paulič s sinkom Vilijem in ženo Majdo Willoudale, Ont., Kanada

»Sem mati šestih otrok...«

Oprostite, ker se vam nisem oglasila celo leto. Nikoli ni bilo časa, pa še bolehala sem vse leto. Zdaj je končno malo bolje. Jaz sem mati šestih otrok, tu v New Yorku pa smo od leta 1968. Dva sta že poročena, drugi pa so še samski in študirajo ter hkrati delajo. Nič nam ne manjka, le na domovino se pogosto spominjamo, posebno ob praznikih. Tu ni tistega veselja, ki je bilo pri nas v domovini. Imela bi veliko za pisati, vendar bi bil to predolg roman. Doma se veliko pogovarjamo o domovini in radi prebiramo Rodno grudo, le žal tako pozno prihaja. Koliko stane, če bi mi jo pošiljali z letalsko pošto?

Marija Tepeš z otroki
Ridgewood, N. Y., ZDA

Planiške skakalnice

Že večkrat sem vam nameraval pisati, pa vedno pride kaj vmes, da odložim za drugič, včasih pa so zvečer roke tako trde, da niso za pisanje. Če bo šlo vse po sreči, bo letos prišel moj sin v Slovenijo. Rad bi se kaj smučal, predvsem pa bi rad videl slovite smučarske skakalnice v Planici. Sin je dober smučar in je doslej dobil že deset pokalov in drugih nagrad.

V vsaki številki Rodne grude me posebno zanimajo zapisi o slovenskih gozdovih. Ravno sem vam mislil pisati, da fotografirajte kdaj tudi grad Rihenberg (Branik), ko je prišla oktobrska številka in zagledam ta znani kraj. Zanima me tudi, če boste napisali tudi kaj o zgodovini tega gradu. Ob priliki se bom še oglasil.

Herman Bačer
San Carlos de Bariloche, Argentina

Kužno znamenje

Lepo se vam zahvaljujem za redno pošiljanje Rodne grude, ki mi vedno nudi kaj zanimivega. V zadnji številki, ki sem jo prejel, je posnetek »kužnega znamenja s kozolcem ter ozadjem Kamniških planin«. Ta tipičen slovenski motiv nam je uganka, kje je ta slika posneta. Skoraj je prišlo do prepira, zato se obračam

na vas, da objavite kraj. Ne zaradi mene, temveč zaradi mojih nasprotnikov, ki trdijo, da je bil posnetek narejen nekje na senčurskem polju. Jaz ostajam pri moji trditvi: znamenje s kozolcem je ob cesti, ki pelje iz Šmartna pod Šmarno goro proti Vodicam. Upam, da je moja trditev pravilna.

Vinko Tarzan — šmarnogorski Vancouver, B. C., Kanada

Zdaj smo pa kar veseli, da v podpisu k sliki nismo navedli kraja, kje je bila posneta. Tako smo vam dali hkrati s sliko tudi uganko. Upamo, da ni bilo preveč žolčnih preprirov in stav. Zdaj pa rešitev: fotografija je bila posneta ob glavni cesti, ki pelje iz Ljubljane proti Celju, na odseku med Trzinom in Domžalami!

Rad bi se učil slovenščino

Sem sin Slovenca in Francozinje. Skoraj vsako leto preživimo letni dopust v Sloveniji, kjer imamo sorodnike in vsako leto več prijateljev. Moje prijetno počutje med njimi kvari le to, da se ne znam z njimi tekoče pogovarjati in se z njimi dopisovati. Zato sem sklenil, da se naučim slovenščine.

Upam, da imate pri vas učbenik slovenščine za tiste, katerih pogovorni jezik je francoščina. Prosim, da mi pošljete en izvod. V orientacijo naj navedem, da sem star 16 let. Iz istega učbenika bi se učila slovenščine tudi moja dva mlajša brata, stara 13 in 10 let.

Raphael Hladnik Malzeville, Francija

Tečaj nemškega jezika

Revije sem vedno zelo vesel, ko jo prejmem, le škoda, da ne objavljate več tečaja nemškega jezika, ki nam je bil v veliko pomoč pri delu in življenju v Nemčiji. Najlepša hvala za vaš trud, saj je revija skrbno opremljena in urejena.

Franz Bogataj Kuchenheim, ZR Nemčija

Novi naročniki — knjižnica

Na zadnjem občnem zboru Slovenskega društva v Stockholmu smo sklenili, da bomo pridobili tudi čimveč naročnikov za vašo in našo revijo Rodna gruda. Precej članov revijo že prejema, uspelo pa nam je pridobiti še šest novih. Število članov našega društva stalno raste, zato upamo, da se vam bomo še oglasili s podobnimi veselimi novicami. Odkrito vam moramo priznati, da nam je pobudo za zbiranje novih naročnikov dal tudi vaš razpis v zadnjih številkah Rodne grude. Vsako knjižno darilo je pač dobrodošlo na policah naše knjižnice in čitalnice, ki jo imamo v načrtu.

V imenu upravnega odbora Slovenskega društva v Stockholmu vas prisrčno pozdravlja

Tone Jakše Stockholm, Švedska

Izdaja — Publisher:
Slovenska izseljenska matica
Naslov — Address:
61000 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Jugoslavija

Telefon:
23 102 — uredništvo, 21 234 — uprava

Glavni urednik:
Drago Seliger

Odgovorni urednik:
Jože Prešeren

Urednica:
Ina Slokan

Uredniški odbor:
Dragan Flisar, Anton Ingolič, Branka Jurca, Janez Kajzer, Tone
Krašovec, Zvone Kržišnik, Stane Lenardič, Ernest Petrin, Boštjan
Pirc, Anton Rupnik, Mila Šenk, France Vurnik

Upravnica publikacij:
Vera Valenci

Oblikovalec:
Jože Boncelj

Prevajalci:
Milena Milojevič-Sheppard / angleščina
Albert Gregorič / španščina

Revija izhaja mesečno — 7. in 8. številka izideta skupno

Cena posameznega izvoda: 5 din

Letna naročnina: Jugoslavija: 50 din, Inozemstvo: 5 am. dolarjev,
Argentina: 5 USA dol., Avstralija: 4,5 avstr. dol. ali 2,2 Lstg,
Avstrija: 115.— Asch, Belgija: 220.— Bfr, Brazilija: 5.— dol.,
Danska: 35.— Dkr, Finska: 20.— Fm, Francija: 25.— FF, Holan-
dija: 16.— Hfl, Italija: 2.900.— Lit, Nemčija: 16.— DM, Norveška:
33.— Nkr, Švedska: 24.— Skr, Švica: 19.— Sfr, ZDA — USA:
5.— dol.

Plačila naročnine:

za dinarje tekoči račun: 50100-678-45356

iz inozemstva: dev. račun: 501-620-7-32002-10-575 pri Ljubljanski
banki, po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporo-
čenem pismu

Payment from abroad:

assignment to our account no. 501-620-7-32002-10-575 at Ljub-
ljanska banka or by international money order or by check in
registered letter

Tisk — Printed by Kočevski tisk, Kočevje

rodna gruda

revija za Slovence po svetu

3

LETO XX — MAREC 1973

REVILJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD

REVUE POUR LES SLOVÈNES DANS LE MONDE
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS EN EL MUNDO

Iz vsebine

Iz vaših pisem	1
Na kratko	4
Prešernove nagrade 1973	6
Nova tečajna lista	6
Grad Kamen	7
Kako se oblačijo Slovence	8
Šah kot učni predmet	9
Čudežna deklica ni ugasnila	10
Most za osamljena srca	12
»Prinesi mi rože«	13
Kjer je doma cviček	14
Industrijsko oblikovanje na Slovenskem	16
Gaspari v anekdotah	18
I. English Section	19
II. Začasno na tujem	19
Jubilej Moderne galerije	27
Slovenska knjižna žetev	28
Kje povsod živijo Slovenci	29
Naši po svetu	30
Naši pomenki	34
Iz vaših zgodb	35
Otroci berite	36
Ob štiristoletnici kmečkih uporov na Slovenskem	38

Jože Prešeren
odgovorni urednik

Vedno krajše razdalje med nami

Komaj se je leto dobro začelo, že nam v pismih najavljate svoj letošnji obisk Slovenije. Veseli smo, da ste v načrt svojega bivanja vključili tudi obisk na Matici oziroma na našem uredništvu. Marsikdo izmed vas ima to že za obveznost, čeprav seveda to ni niti najmanj, saj vendar gre le za vljudnostni

obisk in povečini spotoma še za poravnane naročnine. Prav gotovo boste presenečeni, če vam ob tej priložnosti zapujemo številko, ki v naši reviji še ni bila objavljena: iz letnega poročila Slovenske izseljenske matice povzemam, da je prišlo v letu 1972 v Jugoslavijo s čarterskimi letali in v eni skupini z vlakom (iz Holandije) skupno kar 6243 naših rojakov! Tako visoke številke doslej še nismo imeli priložnosti omeniti. Več kot pet tisoč od teh jih je bilo iz Združenih držav Amerike. Seveda pa so v njej zajeti le potniki, ki so dopotovali v skupinah, koliko pa jih je prišlo še posamezno! In še to: to so bili sami izseljenci in njihovi otroci, v tem številu zato niso vključeni naši »začasni izseljenci«, ki so z domovino tesneje povezani in mnogi prihajajo domov tudi po večkrat na leto, ob različnih večdnevniških praznikih in preživljajo svoj letni dopust.

V omenjenem poročilu je poudarjeno še nekaj: kolikor bolj se Slovenci po

svetu zanimajo za Slovenijo, toliko bolj se tudi slovenska javnost zanima zanje. Izseljencem posvečajo vedno večjo pozornost domači časopisi in revije ter televizija in radio. O izseljenskih problemih razpravljajo tudi na oblastvenih forumih in na družbenih organizacijah.

Prav gotovo se bo s tem tudi vaša zavest, da v tujini niste osamljeni, še okrepila, naši stiki pa bodo spričo ugodnejših možnosti za potovanja še pogostejši.

Iz vseh vaših pisem veje tesna navezanost na domovino, naša revija vam, čeprav nenamerno, često povzroča domotožje. Rojak iz Avstralije pa je zapisal kar neposredno: »Nam 'domotožcem' je ta revija edino razvedrilo...« Beseda je zanimiva in po svoje pretresljiva, čeprav sem jo prvokrat slišal. Že sama po sebi nam pove, kako se naš človek vsaj v začetnem času počuti v tuji deželi.

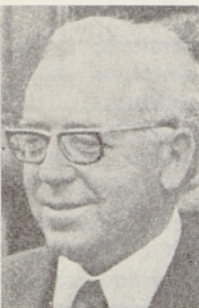

Janez Vipotnik na RTV, Mitja Ribičič na SZDL

V januarju je bil imenovan za generalnega direktorja RTV Ljubljana Janez Vipotnik, dosednji predsednik republiške konference Socialistične zveze Slovenije, hkrati pa so sprejeli postopek o kandidiranju Mitje Ribičiča za predsednika SZDL Slovenije. Z imenovanjem Janeza Vipotnika je bil nedvomno dan še večji poudarek radiu in televiziji.

Slovenci za Vietnam

Republiški koordinacijski odbor za pomoč žrtvam imperialistične agresije že dalj časa po svojih močeh pomaga pri zbiranju pomoči za opustošeni Vietnam. Številne slovenske delovne organizacije so že prispevale denarna ali materialna sredstva v ta namen; Gorenjska predilnica je nakazala 50.000 din, tovarna Lek iz Ljubljane je poklonila Vietnamu za 10.000 din zdravil, podobno pa prispevajo tudi druga podjetja in posamezniki.

Rudi Čačinovič doma

Dosednji jugoslovanski veleposlanik v ZR Nemčiji je bil imenovan za podpredsednika slovenske vlade. Pred odhodom iz Bonn je Rudija Čačinoviča sprejel predsednik ZR Nemčije dr. Gustav Heinemann, poslovil pa se je tudi od predsednice nemškega parlamenta Anemarie Renger-Lončarjevič ter od ministra za zunanje zadeve Walterja Scheela.

Zemlja, na kateri se plača živeti

V Beogradu je bila v prvih dneh februarja skupščina jugoslovanskega sveta za zaščito človekovega okolja, ki se je udeležilo okrog 200 strokovnjakov in predstavnikov družbenih organizacij. Na skupščini so ustanovili jugoslovanski svet za zaščito okolja, za njegovega predsednika pa izvolili dr. Aleša Beblerja. V pozivu, ki so ga naslovili na vse Jugoslovane, so poudarili, da moramo bodočim generacijam zapustiti takšno Zemljo, na kateri se bo splačalo živeti.

Tito sprejel Gino Lolobrigido

Italijanska filmska igralka Gina Lolobrigida (ki je bila svojčas poročena s Slovencem Milkom Škofičem) se je udeležila beograjskega filmskega festivala FEST. Ob tej priložnosti jo je sprejel tudi predsednik Tito, igralka pa mu je poklonila svojo knjigo fotografij »Italia mia«.

zanimivosti iz domovine

Največja ladja

V Splitu so splovili 108.000-tonsko ladjo »Motilal Nehru«, ki velja za največjo ladjo v enem kosu, ki je bila doslej zgrajena v jugoslovanskih ladjedelnicah. Ladja bo prevažala tekoč in razsut tovor, naročila pa jo je indijska ladijska družba. Znano je, da so v Jugoslaviji izdelali tudi že večje ladje, vendar pa so jih sestavili iz dveh kosov.

Predsedstvo o delavcih v tujini

Predsedstvo SFR Jugoslavije je na svoji nedavni seji, na kateri so obravnavali vprašanje naših delavcev v tujini, poudarilo, da je treba spričo odprtosti jugoslovanske družbe tudi v prihodnje računati z zaposlovanjem v tujini in da je to proces, do katerega prihaja zaradi razlik v gospodarski razvitosti posameznih držav. Predsedstvo je tudi sklenilo, da je treba storiti veliko več kot do zdaj, da bi se zmanjšalo število ljudi, ki odhajajo v tujino — zlasti strokovnjakov, v tujini pa naj bi se naši državljani počutili kot polnopravni državljani samoupravne socialistične Jugoslavije.

Josephine Baker pri Titu

Predsednik republike Josip Broz Tito je v začetku februarja na Brionih sprejel znano umetnico in pobudnico številnih humanitarnih akcij Josephine Baker. Umetnica je Tita seznanila z delom svoje ustanove, katere cilj je skrb za otroke in zbliževanje mladih vseh ras in z vseh celin. Enega od podobnih centrov bodo odprli tudi blizu Šibenika.

Kemikalije v koprski luki

V koprski luki so pred nedavnim odprli poseben terminal za tekoče kemikalije, ki sta ga skupno zgradila Luka Koper in tvrdka »Grupa Johanoff« iz Amsterdama. Novi terminal, ki so ga zgradili po najsodobnejših metodah, bo omogočal preskrbo naše industrije s kemičnimi surovinami, zadovoljeval pa bo tudi potrebe velikega dela kemične industrije srednje in vzhodne Evrope. Ta terminal bo koristil tako Jugoslaviji kot tudi Italiji, Avstriji, Madžarski, Češkoslovaški, južni Nemčiji in Švici.

Gospodarsko sodelovanje z Združenimi državami Amerike

Pred kratkim so v Beogradu podpisali sporazum med jugoslovansko vlado in ameriško agencijo za prekmorska vlaganja, s katerim ta agencija zagotavlja jamstvo tako imenovanih neposlovnih rizikov privatnemu kapitalu, ki bo investiran v jugoslovansko gospodarstvo. Ameriška vlada je s tem prevzela jamstvo za vloženi ameriški kapital, kadar bi ta trpel škodo zaradi politično-

pravnih sprememb v Jugoslaviji. Jugoslavija je tako postala prva socialistična država, za katero je sprejela jamstvo ta agencija. To vsekakor govori tudi o tem, da je ameriška vlada zainteresirana za to, da se del ameriškega privatnega kapitala usmeri tudi v Jugoslavijo.

Letos več tujih turistov

Jugoslovanski turistični delavci pričakujejo, da bo prišlo letos v našo državo okrog 20 odstotkov več ameriških turistov kot lani. Doslej imajo že sklenjene pogodbe za 250 večjih skupin turistov iz ZDA, zanimivo pa je, da je med tujimi gosti precejšnje zanimanje tudi za pred- in posezono v jugoslovanskih turističnih središčih. Podobno povečanje prihoda tujih gostov pričakujejo tudi iz zahodnoevropskih držav.

Termalni vrelec v Tuhinju

V vasici Vaseno v Tuhinjski dolini so strokovnjaki ljubljanskega Geološkega zavoda odkrili nov vrelec termalne vode. V globini 41 metrov je bila temperatura vode 28 stopinj Celzija, kar bi zadostovalo za termalno kopališče. Če bodo ugotovili, da je upravičena graditev turističnih objektov v tem kraju, bo lahko ta odločitev vplivala na hitrejši razvoj teh krajev.

Dobro poslovanje Inex-Adrie

Slovenska letalska družba Inex-Adria avio-promet, ki je bila ustanovljena leta 1960, leta 1968 pa se je združila s podjetjem Interexport, je imela v letu 1972 štiri letala DC-9, nekaj časa pa tudi letalo caravelle in DC-8. V Jugoslaviji vzdržuje ta družba red-

Turistični kažipot v Kostanjevici na Krki, v enem izmed najmanjših slovenskih mest. Mestece obkroža rokav Krke, zato pravzaprav leži na otoku.

no letalsko linijo med Ljubljano in Beogradom, v sezoni pa tudi med Ljubljano in nekaterimi dalmatinskimi mesti. Redne letalske zveze vzdržujejo tudi med nekaterimi nemškimi in jugoslovanskimi mesti. Od 2. marca naprej ima IAA redno linijo med Beogradom, Zagrebom in Ljubljano ter Frankfurtom in Düsseldorfom. Ta linija je namenjena predvsem našim delavcem, ki so zaposleni v ZR Nemčiji in njihovim sojcem. V letošnjem letu namerava Inex-Adria avio-promet razširiti svojo floto na šest letal s skupno 690 sedeži. Lani je podjetje prepeljalo skupno 377.124 potnikov.

Nafta pod Jadrantom?

Letos nadaljujejo s podmorskim vrtanjem na Jadranu. Francoska družba Neptun, ki je specializirana za tovrstne raziskave, je doslej že naredila prve štiri vrtnice, ki so pokazale optimistične rezultate. Točen odgovor na vprašanje, če je pod Jadranskim morjem nafta, pa bo znan šele po končanih raziskavah.

Najstarejša trta na svetu

V starem delu Maribora raste ob hiši na Vojašniškem trgu št. 8 trta, za katero nekateri Mariborčani trdijo, da je najstarejša na svetu. Strokovnjak za ugotavljanje starosti dreves je namreč ocenil starost te trte na najmanj tristo let, sodijo pa celo, da je stara že štiristo let. Po vseh ugotovitvah, sodijo Mariborčani, je to najstarejša trta na svetu. Trta še vedno lepo uspeva in daje celo po nekaj grozdov. Trta je pod zaščito zavoda za spomeniško varstvo.

Izola postaja pomembno gospodarsko in turistično mesto ob slovenski obali

V jubilejnim letu kmečkih puntov, enem izmed najpomembnejših mejnikov v slovenski zgodovini, bodo v Ljubljani postavili veličasten spomenik, za katerega je izdelal osnutek akademski kipar Stojan Batič.

Prešernove nagrade 1973

Ob slovenskem kulturnem prazniku, na dan obletnice smrti dr. Franceta Prešerna — 8. februarja, so v Ljubljani podelili tudi Prešernove nagrade, najvišja slovenska priznanja na področju kulture. Letos sta bili podeljeni dve glavni Prešernovi nagradi, ki sta ju prejela: pisatelj Lojze Kovačič za pripovedno delo »Sporočila v spanju — resničnost« in Danilo Švara za življenjsko skladateljsko delo.

Lojze Kovačič je s svojo pripovedjo »Sporočila v spanju — resničnost« ustvaril delo, ki pomeni slovstveno sintezo in dogajanje vseh tistih snovnih, slogovnih, pripovednih in izpovednih kvalitet, ki so slovenski kulturni javnosti že dobro znane. Zadnja Kovačičeva knjiga pomeni tako enega izmed najtehtnejših dosežkov sodobne slovenske pripovedne književnosti.

Z imenom Danilo Švara je slovenska glasbena umetnost tesno povezana že več kot štiri desetletja. Težišče Švarovih kompozicijskih snovanj je predvsem v operah, vendar je ves čas svojega ustvarjanja uspešno posegal tudi na druga glasbena področja. Podeljene so bile tudi nagrade Prešernovega sklada. Dobili so jih: igralec Boris Cavazza, pisatelj Primož Kozak za knjigo »Peter Klepec v Ameriki«, akademska slikarka Meta Krašovec, akademski slikar Vladimir Lakovič, arhitekt Saša Mächtigt, pevec Danilo Merlak, filmski režiser Dušan Povh, režiserka Rosanda Sajko, pesnik Tomaž Šalamun in skladatelj Dane Škerl.

Spremenjena vrednost dinarja

Po večdnevni monetarni krizi, ki je pretresala ves svet, je bila znana odločitev, da je ameriški dolar razvrednoten za 10 odstotkov. Vrednost posameznih valut po svetu se je spreminjala, nekatere pa so se odločile, da obdržijo dosedanje razmerje do dolarja. Tudi jugoslovanska vlada je skrbno proučila mednarodni monetarni položaj in uskladila tečaj dinarja z nastalimi spremembami. Sprejeli so tudi odlok, po katerem ostaja tečaj dinarja v primerjavi do ameriškega dolarja nespremenjen — 17 din za en dolar.

Nova tečajna lista

Narodna banka Jugoslavije je objavila novo listo kupoprodajnih tečajev, ki velja od 15. februarja 1973.

Država	valuta	enote	nakup	prodaja
AVSTRIJA	šiling	100	77,50	78,00
BELGIJA	frank	100	40,70	41,10
DANSKA	krona	100	249,00	252,00
FINSKA	marka	1	4,25	4,27
FRANCIJA	frank	100	355,50	359,00
NIZOZEMSKA	forint	100	560,00	564,00
ITALIJA	lira	100	2,858	2,87
JAPONSKA	jen	100	6,10	6,20
KANADA	dolar	1	16,65	16,75
ZR NEMCIJA	marka	100	563,50	569,00
NORVEŠKA	krona	100	260,00	264,00
ZDA	dolar	1	16,62	16,72
ŠPANIJA	pezeta	100	26,00	26,20
ŠVICA	frank	100	480,00	488,00
ŠVEDSKA	krona	100	360,00	365,00
V. BRITANIJA	funt	1	40,50	41,50

Nove cerkve v Sloveniji

Na tradicionalnem novoletnem sprejemu za predstavnike verskih skupnosti v Sloveniji, ki ga prireja predsednik komisije SR Slovenije za verska vprašanja Pavle Bojc, je v imenu predstavnikov verskih skupnosti govoril tudi ljubljanski nadškof Jože Pogačnik in med drugim dejal:

»V preteklem letu moramo naštet tudi zadovoljive uspehe, katere smo dosegli, ker smo našli podporo in razumevanje pri naših oblasteh. Na tem mestu naj izrečem zahvalo za podporo naši teološki fakulteti. Tudi vaša zasluga je, da smo bili oproščeni davčnih dajatev, saj bi sicer bila zidava nemogoča. Končana je zidava cerkve v Grosupljem, v teku je zidava cerkve na Kokrici, po devetih letih razgovorov so stekla dela pri novi cerkvi v Kosezah. Dano je dovoljenje za zidavo župnišča in cerkve v Senovem ter cerkve v Šoštanj. V preteklem letu so bile dozidane cerkve v Ljubčini pri Vojniku, v Tepanjah, v Josipdolu, v Gornji Bistrici, v župniji Črešnovci v Prekmurju in v Radmožancih v župniji Dobrovnik v Prekmurju. To nam daje tudi upanje, da se bodo nujne potrebe po kulturnih prostorih za verne državljane tudi v bodoče ugodno reševale.«

Grad Kamen

»Tam, kjer murke cveto... v lepi Dragi...« Tako sta zapela brata Avsenik o Dragi, dolini krvi, starih sanj in pesmi o svobodi. In naprej: »Tam z visoke pečine grad Kamen obuja spomine...« Spomine na žulje slovenskih tlačanov, ki so zgradili to srednjeveško trdnjavo (pisani viri jo prvič omenjajo v 13. stoletju). Spomine na staro tovarniško pot skozi dolino Drage na Prevalo in potem naprej čez Ljubelj na Koroško. Spomine na fevdalce, na Lamberge, Ortenburžane, grofe Celjske in druge, ki so s tega gradu stražili dolino, nadzirali promet skozi njo. In ne nazadnje spomine na slavnega Lambergarja, junaka slovenske narodne pesmi, ki je na Dunaju premagal ošabnega Pegama, s katerim se v vsem cesarstvu nihče drug ni upal spoprijeti...

Razvaline gradu Kamna ob vstopu v dolino Drage pri Begunjah so — tako po svoji zunanosti kot po tlorisu — odličen primer srednjeveške grajske utrdbene arhitekture. Grad je v renesančni dobi doživel večje, predvsem utrdbene prezidave in nato še enkrat v zgodnjem baroku, ko so bile izvedene nekatere dozidave, in sicer predvsem v smislu stopnjevanja stanovanjske kulture. V gradu so najprej prebivali gospodje iz Kamna, kasneje je bil v posesti Celjanov in Ortenburžanov. Od leta 1436 naprej so v njem bivali Lambergi, stara plemiška rodbina. Najpomembnejša iz tega rodu sta bila prvi ljubljanski škof Žiga in njegov brat Gašper, zmagovalec na mnogih turnirjih. Prav njega opeva naša ljudska pesem.

Ta je bila — tako domnevajo — prvotno verjetno bajeslovnega izvora. Opevala je boj med »dobrim — svetlim« in »hudobnim — temnim« junakom. Sčasoma je pesem privzela oris srednjeveških viteških turnirjev, torej je morala nastati prej, kot so se v slovenski zgodovini pojavili Lambergi. Naš anonimni ljudski pesnik je — najbrž v drugi polovici 15. stoletja — v pesem vpletel ime pogumnega viteza svoje dežele, ker je hotel poudariti misel, da je ravno Lamberg, junak iz slovenskih krajev, premagal Pe-

Ančka Tomšič: Zasanjani macesni

gama. V tem oziru spominja pesem na Levstikovega Martina Krpana, junaka iz slovenskega ljudstva, ki je prav tako v dvoboju pobil velikega Brdavsca in odvrnil s tem nevarnost od cesarja, od Dunaja in od velikega cesarstva.

V prvi polovici 18. stoletja je grad Kamen razpadel. Grajsko streho so namreč razkrili in opeko uporabili za prekritje baročne cerkve v Begunjah. Prav nasilna razkrivanja, rušenja in nezadržno razpadanje dobrih dveh stoletij — vse to je iz nekdanjega mogočnega gradu ustvarilo eno izmed najslikovitejših graščin pri nas. Zato ni čudno, da Kamen — mogočen tudi še v razvalinah — vzbuja pozornost vsakogar, ki ga vidi. In zob časa bi še naprej počasi, toda vztrajno in učinkovito razjedal razvaline, če jih ne bi začeli leta 1959 na pobudo takratne okrajne spomeniške komisije v Radovljici in kasnejšega okrajnega zavoda za spomeniško varstvo v Kranju utrjevati in konservirati. Ta dela še niso končana, čeprav je že veliko narejenega. Najprej je bilo treba očistiti razvaline drevja in grmovja, ure-

diti peš poti do razvalin, potem pa odstraniti ogromno materiala — skal, peska in prsti. Do leta 1961 je bil konserviran celotni jugozahodni del gradu, očiščene in deloma zavarovane pa so bile tudi razvaline osrednjega in južnega grajskega trakta. Leta 1964 so z deli nadaljevali. Takrat so predvsem v celoti restavrirali prvo grajsko teraso ter dozidali in utrdili stene, ki povezujejo okrogli stolp ob obrambnem jarku in stolp na jugozahodnem delu gradu. Pozneje je bil v celoti obnovljen jugovzhodni trakt razvalin, restavrirani sta bili druga in tretja grajska terasa itd. Del je bilo doslej že ogromno, a še niso končana.

Z restavratorskimi deli Kamen spet postaja monumentalna zgradba, čeprav gre le za razvaline. Te so zdaj lepo vidne tudi že s ceste Radovljica—Lesce. Ko bo grad povsem obnovljen in ko bodo v njem uredili tudi reprezentativne gostinske lokale, kot je v načrtu, potem nedvomno lahko pričakujemo, da bo pomembna turistična privlačnost.

Andrej Triler

Kako se oblačijo Slovenke

Sejem mode je največja modna prireditel v Sloveniji. Januarja vsako leto namreč privabi na Gospodarsko razstavišče v Ljubljani na tisoče obiskovalcev. Letos se je pod kupolo razstavišča zbralo 184 jugoslovanskih proizvajalcev, ki so razstavišče zasedli do zadnjega kotička, celo balkone. Kdor je pač mogel, je pristavil svoj lonček novosti na sejem, da bi vsaj opozoril nase oziroma na svoje izdelke, če ne drugega.

Moda se res spreminja iz leta v leto, vendar pa osnovna usmerjenost le ostaja dalj časa na površju. Zato bi vseeno rekli, da je bil letošnji sejem modni, čeprav mu mnogi očitajo, da ga prirejajo na nesrečen datum; januarja še ne vemo, kakšna bo moda poleti, z zimskimi modeli pa smo že na repu modnih smernic. Modni strokovnjaki in modni novinarji to že ves čas poudarjajo, ven-

dar pa kaže, da so prireditelji za te glasove, žal, gluhi.

Letošnji sejem mode je bil osemnajsti po vrsti. Ni kaj, modnim ustvarjalcem oziroma proizvajalcem v prid moramo priznati, da je na sejmu iz leta v leto manj kiča in parade neokusa. Kvaliteta počasi a trdno prodira v vzorčne oddelke naših tovarn in izpodriva dolgočasne modele, kakršnih je še vedno preveč po naših trgovinah.

Tovarne pletenin, usnjenih izdelkov, konfekcije in obutve so na sejmu v Ljubljani prikazale kolekcije modelov, ki so po njihovem mnenju najbolj uspeli minulo leto. Le redki so modeli, ki bi jih tovarne pripravile nalašč za ljubljansko modno prireditel.

Med paviljoni je bilo precej takšnih, ki so vzbujali pozornost, nekaj pa tudi takšnih, ki so bili površno zmetani sku-

paj in niso vzbudili nikakršnega zanimanja. So pač razstavljali, da so bili navzoči.

Mislim pa, da ni bilo ženske, ki ne bi vzdihovala pred izložbo Industrije usnja iz Vrhnike, kjer so bile razstavljene torbice v različnih barvah od oranžne do sivo-modre, potovalke, kovčki in usnjena konfekcija. Novost je na primer predstavljala kratka jakna iz zajčka in modeli iz na poseben način strižene in pobarvane ovčje kože. Seveda ni manjkalo tudi plaščev iz krzna, ki pa so v glavnem le vzbujali skomine, saj za ceno marsikatera še vprašati ne bi upala. Tudi Konus iz Slovenskih Konjic je imel nekaj prikupnih hlačnih kostimov iz usnja.

Kar zadeva proizvajalce konfekcije, za katere običajno menimo, da so nedomiselni, uniformirani in sploh dolgočasni, je bilo tukaj nekaj izjem. Tako ni bilo človeka, ki ne bi občudoval modelov Kroja iz Škofje Loke iz oranžnega in beige jerseyja. Tudi ljubljanski Tip-Top je zaslužil pohvalo, medtem ko Varteks ni pokazal nič posebnega. Z nekaj prav elegantnimi poročnimi oblekami pa se lahko pobaha razstavljalec lahke konfekcije Gorenjska oblačila.

Največ paše za oči pa so imele nedvomno pletenine. Tako pletenine tovarne Rašica z drzno kolekcijo spomladanskih oblek v kombinaciji bele z zeleno barvo, potem Angora z nekaj poletnimi oblekami v safari-look in Almirini modeli v močni modri barvi, h kateri so pritaknili nekoliko zelene. Ni kaj, delovali so zares očarljivo.

Kot vsako leto, so tudi letos podelili Ljubljanskega zmaja kot priznanje za najboljše modele. Tako je bilo na Gospodarskem razstavišču podeljenih enajst kipcev zelenega zmaja in enajst diplom za letošnje vrhunske dosežke na Modi 73. Med drugimi so nagrade prejeli Kroj iz Škofje Loke, Angora, Lisca iz Sevnice, Konus iz Slovenskih Konjic, Galant iz Ljubljane, tovarna obutve Peko iz Trziča in drugi.

Kljub modnemu sejmu, pa se le še vedno sprašujemo, kako se bomo Slovenke letos oblačile. Res je sicer, da imamo Slovenci na splošno raje manj upadljivo klasično obleko, vendar je zlasti med mladimi vse več sproščenih in drznejših ljudi, ki nekaj dajo tudi na modo. S tem pa nočem trditi, da obleka dela človeka, ampak v lepši, kvalitetnejši obleki je tudi človek lepši, samozavestnejši.

B. P.

Take bodo letos obleke nekaterih Slovenk, ki se bodo odločile za odločilni korak — poroko ...

Šah kot učni predmet

Vsak četrtek dopoldne učenci enega izmed drugih razredov kočevske osnovne šole prestajajo preizkušnjo. So nekakšni »poskusni« učenci, ki jim predmetni učitelj glasbe Ive Stanič vrtinči možgane s šahom. Šah je v poskusnem razredu v Kočevju obvezni učni predmet. Je že res, da gre za poskus, toda učenci jemljejo pouk šaha povsem resno. Njihovo znanje odseva v redovalnici, res pa je, da ocene niso napisane v spričevalu.

Človek bi si mislil, da bi bilo poskusno igranje šaha lažje uresničiti v Ljubljani. Pa ni tako. Šah je že leta in leta zabava vse večjega števila prebivalcev Kočevja, postal je nekakšna ljudska igra. To vsesplošno zanimanje pa odseva tudi šahovski musical, ki se je v začetku februarja začel prav v Kočevju in se bo nadaljeval vsak petek tja do konca marca. Del te šahovske prireditve, h kateri sodijo še zabavna glasba, balet, recitacije, kviz in drugo, bo prenašala tudi televizija. Tako se bo Kočevje vsej Sloveniji na zabaven način predstavilo kot slovenska šahovska metropola.

In zakaj šah še med rednim poukom, tako kakor računstvo, spoznavanje prirode in glasba? Ima to smisel, ni dovolj šahovski krožek?

»Ne, šah je igra, ki jo je treba vpeljati kot obvezni učni predmet v vse osnovne šole,« trdi Ive Stanič, ki je o svojem poskusu obvestil pristojne prosvetne organe. Niso mu dali kakšnega posebno navdušenega pristanka, nimajo pa nič proti, da poskusi in potlej o vsem poroča strokovnjakom za šolstvo.

»Veste,« rad razlaga Ive Stanič, »šah je posebna igra, ki ni le igra. Po mojem načrtu bi jo morali uvajati kot obvezni predmet v tretji razred osemletke. Ker pa je težko obdržati nespremenjene razrede čez četrti razred, v petem se dijaki v razredih navadno precej pomešajo, jaz pa moram imeti za poskus isti razred tri leta zapored, sem začel s šahom že v drugem razredu. To je malce prezgodaj, a tudi v drugem razredu se že kažejo sadovi. Pol leta moji dijaki vsak teden eno uro poslušajo razlage in igranje šaha in mislim, da se jim to že pozna. Ne le v znanju šaha, marveč v vedenju, v pridobivanju volje, tovarištvu...«

Ive Stanič namreč zatrjuje, da bosta s psihologom, ki je vse dijake pred uvedbo šahovskih učnih ur testiral, dokazala, da šah zelo močno vpliva na splošni razvoj mladih.

»Dijaki drugega b razreda kočevske osnovne šole bodo drugačni od sovrstni-

Pri šahovski učni uri

kov. Saj šah kot tekma vpliva na tovarištvo, disciplino, delovne navade, predvsem pa na voljo, vztrajnost, odločnost, hrabrost, odgovornost, iznajdljivost in doslednost. S samo vsebino pa prav gotovo razvija tudi mišljenje. Vse to se na dijakih pozna, psiholog dijakov ob polletju ni testiral na novo, toda že zdaj so vidne razlike. Lahko trdim, da je razred bolj discipliniran, da so otroci bolj tovariški. To se da opaziti, zelo zanimivi pa bodo rezultati učnega uspeha in sploh duševne razvitosti na koncu šolskega leta...«

In medtem ko je Ive Stanič pripovedoval o šahu, so otroci sedeli obrnjeni drug proti drugemu in zamišljeno zrl v deske. Že na začetku šahovske ure jim je učitelj razložil, kakšno moč ima sredinski kmet v primerjavi s stranskim, obnovili so znanje o skakaču in zdaj so praktično preizkušali moč sredinskih kmetov.

Toda ni presenetila le resna igra, zavzetost, dosledno spoštovanje pravil in pošten stisk roke zmagovalca in premagan-

ca, presenetil je tudi Ive Stanič, ki vsako šahovsko uro otrokom ne razlaga le vloge skakača, tekača... Tisto, kar morda otroci pogrešajo, se v drugem b razredu uveljavlja prav pri šahu. Še sedaj so mi v spominu stavki, izrečeni na začetku šahovske učne ure:

»Šah je igra za plemenite, drzne ljudi...«

»Šah ni matematika, igrati ga je treba s srcem, do konca...«

»Pravi šahist se nikoli ne preda, vztraja do konca...«

»Kako naj igrajo šah ljudje, ki so brez srca, treba je tvegati ob pravem času in se ob pravem času tudi umakniti...«

»Dvakrat je treba premisliti, enkrat potegniti...«

In tako Ive Stanič neopazno, med razlago šaha, v mlada srca polaga kopico napotkov, ki se bodo v mladih utrdila in iz njih naredila ne le poznavalce šaha, marveč resnično klene ljudi. Morda pa je prav v tem tisto, čemur pravimo šah. Bitka, obzirna a dokončna. Kot življenje dvajsetega stoletja.

Jože Vetovec

kim čelom, »sem že znala igrati na klavir več kot 100 pesmi.«

Z velikim in zbranim mirom v vsem telesu, kar je bilo prav tako razločno opaziti, nam je Dubravka Tomšič, žena slovenskega skladatelja sodobne glasbe Alojza Srebotnjaka in mati 11-mesečnega sinka Martina, opisovala nekatere v spominu ostale kratke odbleske zgodnje zvezde njenega talenta, opisovala v lepo urejeni sprejemnici družinskega stanovanja v tretjem nadstropju hiše, stoječe tik ob prometni in glasni in za svet urejenih klavirskih zvokov kar neprimerni Celovski cesti v Ljubljani.

»Tedad se je vojna že iztekala, ljudje so prepevali narodne pesmi, jaz pa sem poskušala melodije ponoviti na klavirju. Enkrat ali dvakrat mi je nekdo zaigral, jaz pa sem sedla in zaigrala melodijo. Imam perfekten posluh.«

— Kaj to pomeni, imeti perfekten posluh?

»Človek se včasih jezi, če naleti na slabo uglašen klavir. No, to pomeni, da sem jaz v drugi sobi, vi pa lahko tukaj zaigrate več tonov, pa vam bom natanko povedala, katere tone ste zaigrali. Recimo, če je klavir razglašen za četrtno tona, me to moti. Ali pri ploščah, te so včasih malo nižje ali malo višje, in jaz to opazim. Perfekten posluh, to je prirojena stvar.«

Seveda, če za hip še ostanemo pri Dubravki kot 4-letni čudežni deklici, so starši postali pozorni na otroka, ki čuje melodijo in gre precej h klavirju ter zaigra to melodijo. Poklicali so na dom glasbenike in jih prosili za svet.

»In bili so vsi prepričani,« se spominja naša sogovornica, »da imam talent, in svetovali so, naj grem študirat glasbo. Ko sem začela študirati in ko sem se

Dubravka Tomšič, znana slovenska pianistka: »Hvaležen moraš biti, da si se rodil s talentom. Zato ne moreš biti nad drugimi!«

Čudežna deklica ni ugasnila

Dubravka Tomšič, znana slovenska in jugoslovanska pianistka z velikim mednarodnim ugledom, o čemer med drugim pričajo laskave časopisne ocene, priobčene v domala brez števila deželah, ki jih je obiskala na svojih koncertnih poteh (vendar pribijamo, da umetnica ne mari dosti za kritike), je pri svojih 32 letih na koncertnem odru polnih 27 let. To je skoraj neverjetno, ali ne?

Vendar je imel nekdanji čudežni otrok iz Dubrovnika, je imela nekdanja čudežna deklica iz Dubrovnika, ki — kot vidimo — ni ugasnila v žarkem in divjem sijaju svoje naključne zvezde, kar se je

zgodilo mnogim talentom na svetu, svoj prvi samostojni koncertni večer, ko je bila stara samo 5 let. Igrala je skladbe Bacha in Mozarta, vendar pa se pianistka dandanes ne spominja več natančno, kakšen je bil tedaj njen spored.

Zaradi jasnosti moramo še zapisati, da je Dubravka Tomšič rojena v Dubrovniku, da je njena mati Dubrovčanka, oče pa Slovenec, doma iz Tacna pri Ljubljani in da se je družina že v pianistkinih zgodnjih mladih letih preselila v Ljubljano.

»S štirimi leti,« je dejala temnolasa umetnica z izrazitim in vpadljivo viso-

razvijala, je bilo videti, da je bil storjen pravi korak.«

Ko ji je bilo 11 let, se je Dubravka Tomšič vpisala na slovito Iuilliard School of Music v New Yorku, najboljšo glasbeno akademijo v Ameriki in, tak je njen sloves, tudi eno najboljših na svetu. Po tistem, ko jo je uspešno absolvirala, se je še 2 leti izpopolnjevala pri znamenitem klavirskem mojstru Arturju Rubinsteinu tako, da je mogoče kdaj v kritikah o njenem nastopu ali o naznanilih o njenem bližnjem koncertu domala vedno zaslediti stavek: »Nastopila je,

ali bo, mlada jugoslovanska pianistka, Rubinsteinova učenka...«

— Koliko ur na dan, da vas tako ljudsko vprašam, pa vadite, ker je splošno znano, kako naporen vsakdanji »trening« morajo redno opravljati pianisti in violinisti, o tem dosti pišejo?

»Jaz pravzaprav še malo delam, približno 4 ure na dan, drugi vadijo od 8 do 10 ur na dan, to vse je seveda odvisno od posameznega človeka, nekateri imajo bolj razgibane roke in potrebujejo manj vaje, drugim pa je za razgibanost spet potrebno več časa.«

— Vi se pravzaprav še razvijate, kajne? Cilj vsake umetnosti je, da napreduje. Vsakič je v istem programu nekaj novega, nikdar ne moreš reči, da si naredil tokrat popolnoma enako, kot prej. Uspeh je, mislim, v tem, da si zrelejši. Da, naš uspeh je v tem, da ne stagniraš. Pri umetnosti, vsaj tej, moji, je tako, da čim starejši si, tem boljši si. Vsi veliki mojstri so pri 50, 60 ali 70 letih. Nenehno rasteš, po dvajsetem začenjaš dozorevati, potem pa to zorenje raste in modrost raste.«

— Kako občutite občinstvo, lahko rečete nekaj o tem?

»Jaz nimam treme, jaz uživam pred občinstvom. So umetniki, ki bi najraje imeli zastor razgrnjen pred publiko, da bi jih ločil od ljudi. Z menoj pa je tako, čim večja je dvorana, čim več je ljudi, tem bolj se živim.«

— Morda je to vaše stanje posledica tega, da ste tako zgodaj začeli nastopati, v najzgodnejših otroških letih?

»Možno, so pa nekateri prav tako rano začeli, a imajo vseeno tremo.«

— No, kaj čutite, ko pridete na oder in sedete za klavir, ali je kakšna zveza med vami in publiko, kako čutite to zvezo, ali jo je mogoče opisati?

»Ko stopim na oder, ko imam pred seboj dvorano, publiko, tedaj lahko res čutim, kakšna je ta publika, samo vzdušje čutim, in dobivam vase elektriko, ki jo dvorana oddaja, tako nekako. Čutiš, ali je hladna ali topla publika, in tvoj namen je, da hočeš dati človeku nekaj lepega. Če doživlja nekaj lepega, potem je tvoj cilj uspel. Tvoj cilj pa je doseči, da doživi tvojo glasbo preprost človek, ki sicer ne vé veliko o glasbi. To je večji uspeh, kot pa če pripraviš do tega nekega glasbenika, ker je teže pripraviti do lepega doživljaja človeka, ki se na glasbo ne spozna.«

— Vendar, saj vi med to množico ne morete čutiti takega, bi rekel, neglasbena človeka, ki ste ga pripravili v doživljaj?

»O, to se čuti, zlasti ko gre tvoj koncert h koncu, ko končaš. Tedaj čutiš, da se je publika odprla, potem ko je bila najbolj nekomunikativna, čutiš toplino.«

— Po svetu je veliko naših ljudi, naših izseljencev, gotovo ste jih na svojih po-

potovanjih in koncertih tudi srečali, se spominjate kakšnih doživetij ob takih srečanjih?

»V Evropi naši izseljenci bolj malo prihajajo na koncerte. Če pa pride kakšen naš človek na koncert, tedaj redko kdaj stopi zadaj, za oder, da bi me pozdravil. Nekajkrat se mi je to zgodilo. Njihovo delo je utrudljivo in jim je zvečer težko iti na koncert. V Avstraliji pa je drugače, tam sem se mnogokrat srečala z našimi izseljenci. V Melbourneu, se spominjam, so mi priredili majhen sprejem, da bi me spoznali. Potem se spominjam takih snidenj v Broken Hillu, bogatem rudarskem mestu, tu hodijo na vse kulturne predstave, pa v Sydneyju. V Sydneyju sem postala prva častna članica društva Triglav. Bila sta sprejem in spoznavno srečanje in bilo je zelo pristrčno. Tam živijo odmaknjeno in so veseli, če srečajo rojaka. Mogoče je razlaga, zakaj v splošnem naših ljudi, zdaj ne mislim na Avstralijo, ni na koncerte tudi v tem, da meni pripravljajo koncerte tuje agencije, tuji menažerji, in ti koncerti, ki jih imam v evropskih centrih, so pripravljani tako, kot so pripravljani tudi za njihove umetnike, to so abonmajski koncerti. Kadar pa gre na gostovanje kakšna naša folklorna skupina, tedaj ji pripravi nastope kako naše društvo v tisti državi, kamor je odšla na gostovanje. In prireditelj verjetno tudi obvesti naše izseljence, da bo ta skupina nastopila.«

— Ali se med igranjem tudi kdaj zmotite, da pritisnete, zelo poenostavljeno povedano, kakšno napačno tipko? Sploh nam je že večkrat prišlo na misel, poslušajoč različne koncerte in umetnike, če se je nastopajoči vmes tudi kaj zmotil, a mi tega v procesu igranja pač nismo zaznali? Ali lahko rečete nekaj o tem?

»To je težko povedati. Lahko pritisnete kakšen ton napačno, pa temu ne rečeš, da si se zmotil, to pravzaprav ni pomota, težko je to razložiti. Kadar napraviš skok čez dve oktavi, na primer, pa mimogrede pritisneš še na nek ton. To se lahko zgodi največjim mojstrom, ali pri kaki pasaži, ali pri akordu, umetniki smo ljudje.«

— Pa se to sliši?

»Če se velikemu mojstru kaj zgodi, poslušalec tega ne bo vedel, ne bo zaznal. So pa nekateri glasbeniki, ki imajo velike nečistosti v tehniki, zmote, spominske lapsuse, takšne, da lahko to zazna že poslušalec.«

— Kaj je to spominski lapsus?

»To je recimo tisto, če ste se naučili nekaj na pamet, pa nenadoma pride praznina. Zato mora biti dobra koncentracija, da se kaj takega ne zgodi. Če pa že pride, je tehnika taka, da se lapsusa

ne čuti. Nekateri se trudijo premagati lapsus, da začnejo ponavljati, to je tako vidno, da bi še vi čutili.«

— Ste vi imeli kdaj tak lapsus?

»Nikdar.«

— Kako to?

»Veliko koncentracijo mora imeti človek pri svojem delu. Slikar lahko popravi, če se mu na sliki kaj pripeti. Pri nas je važna koncentracija; če si na odru, moraš delo izvesti čimbolj popolno. Kipar lahko dela mesece, pri nas je izvedba enkratna. Dobri živci so zelo važni.«

— Zaradi nosečnosti in poroda ste morali za nekaj časa nehati nastopati, mar ne?

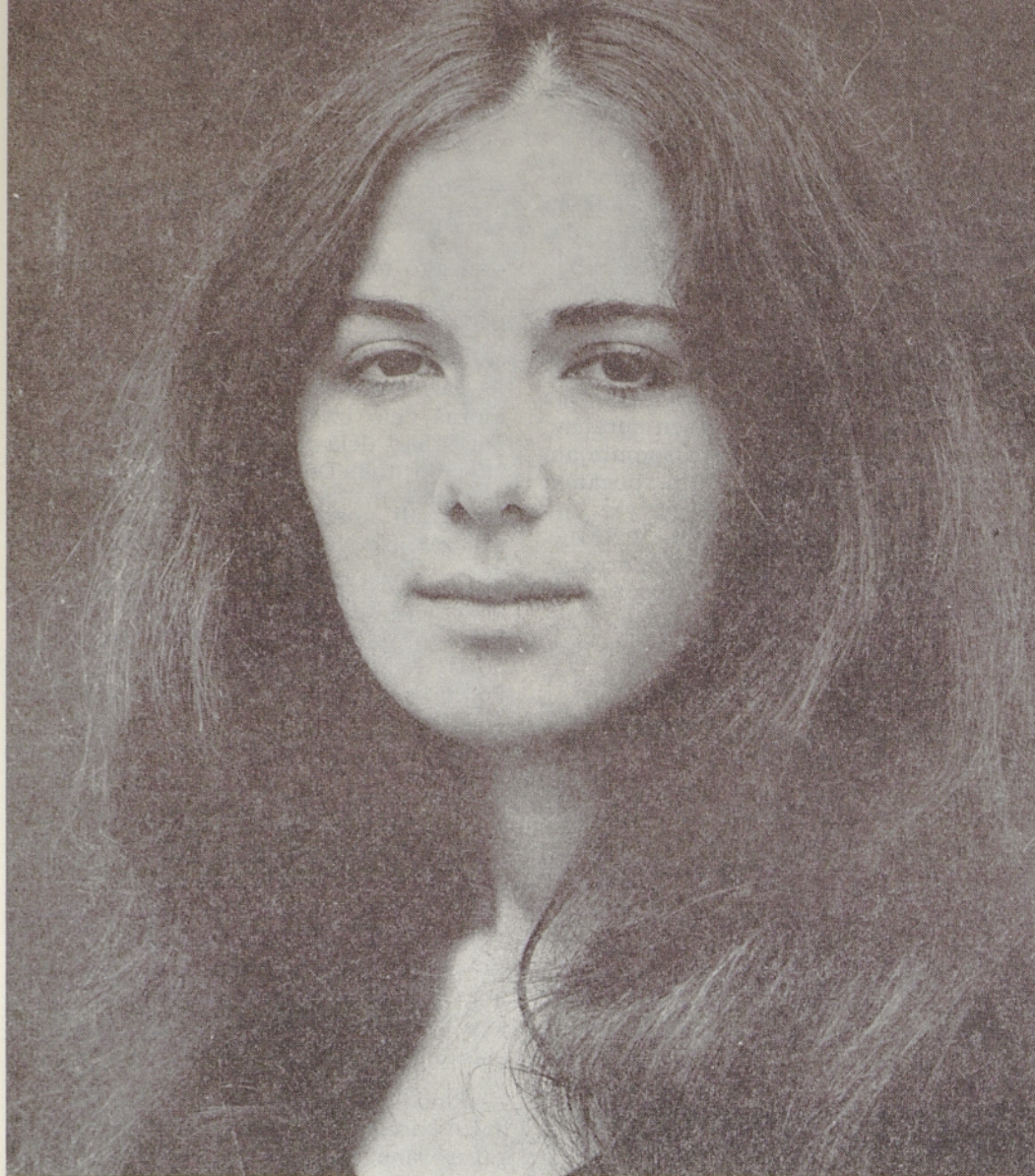
»Pavza je bila dolga kakšnih 10 mesecev. Ko sem bila v tretjem mesecu nosečnosti, sem še imela koncert, v Kanadi. Potem sem nehala, da bi to ne škodovalo otroku. Prvi koncert po porodu sem imela lanskega septembra v Münchnu. Trije koncerti so bili z orkestrom. Nato sem imela, prav tako septembra, v Londonu solistični večer in nato snemanje za BBC. To je za nas pianiste velika stvar. Kritika je bila odlična, fantastična kritika, recimo v londonskem časniku »The Times«. Jaz sicer ne dam dosti na kritike, ker sam veš, kako si stvar izvedel. Vendar sem bila tu izredno vesela, ker je kritiko napisala znana londonska glasbena osebnost.«

— Radi bi vas vprašali še to, saj je mogoče banalno vprašanje, če imate roke zavarovane?

»Na žalost pri nas specialno to zavarovanje ne obstoja, zunaj pa je zelo drago. Če bi si jaz zlomila roko, bi dobila tako zavarovalnino kot drugi državljani. Vendar je pri nas konec kariere, če si zlomiš prst. Tisti državljani pa lahko dela tudi z zlomljenim prstom, lahko še vedno piše. Njegov prst je lahko tudi negibljiv, pa bo lahko pisal in delal. Pri nas pa je, kot rečeno, konec kariere. Lahko še poučuješ, z igranjem je pa konec. Te vrste zavarovanje pri nas še ni uveljavljeno, bi pa moralo biti. Zunaj pa imajo roke zavarovane.«

— Še tole, prijazna ženska ste, nič niste privzdignjeni (ali napihnjeni), kar bi zaradi zgodnjega oboževanja občinstva ne bilo tako čudno in nenavadno. Kaj pravite na to?

»Na to so vplivali starši, celotna vzgoja je bila taka, da je uspeh, če dobro delaš. Streliš k uspehu, ne zato, da bi se povelečeval, ampak zato, ker si toliko truda vložil. Talent, s tem se rodiš, talenta se ne moreš naučiti, tak se rodiš, in moraš biti hvaležen, da si se s tem rodil, ne moreš biti zaradi tega visok na drugimi. Nato pa so potrebni delo, volja in dobra šola. Lahko se rodiš z največjim talentom, pa brez teh treh stvari nič ne dosežeš.«

Milenko Pegan: Osamljena

Most za osamljena srca

Pravijo, da je Bog Adamu ustvaril Evo za to, da mu v raju ne bi bilo dolgčas. Kolikor je v tej domislici šale, toliko je tudi globoke resnice, kajti dolgočasje oziroma osamljenost, če se sodobneje izrazimo, je strla že marsikatero srce. Da je osamljenost bolezen našega časa, nam med drugim kažejo mali oglasi, v katerih nešteto Adamov išče svojo Evo in obratno — nešteto Ev išče svojega Adama. To je eden od načinov, kako najti prijatelja, življenjskega tovariša. So pa še drugi, organizirani mostovi za premagovanje osamljenosti. To so ženitvene posredovalnice, kjer se običajno cela strokovno usposobljena skupina ljudi ukvarja z navezovanjem stikov med ljudmi.

Ena takšnih in edina v Jugoslaviji je ženitna posvetovalnica »Živa« v Ljubljani s svojimi filialami v Mariboru, Zagrebu in Beogradu, skozi katere je šlo že več tisoč ljudi. V Ljubljani jo

najdemo v eni od tihih ulic za Bežigradom, kamor večinoma z nogoto-vostjo in morda tudi s težkim srcem prihajajo ljudje, da bi našli sebi primernega partnerja. Tu ga bodo verjetno laže našli kot na ulici ali v ozkem krogu svojih znancev. Prihajajo mladi in stari, preprosti ljudje in ljudje z akademskimi naslovi, iz Slovenije, Hrvaške, Srbije, pa iz Francije, Amerike in celo iz daljne Avstralije.

Da, povsod po svetu živijo ljudje, ki jih preganja osamljenost, tare razočaranje ali pa mori domotožje. Le-teh je vse več: 15 odstotkov vseh strank pri »Živi«. So takšni, ki so si za domovino izbrali drugo deželo, hočejo pa z ženo iz rodnega kraja ustvariti domače ognjišče in so takšni, ki so na tuje odšli samo začasno, da bi si zaslužili večji kos kruha, ampak brez tujke. Hočejo se poročiti s Slovenko, Hrvatiko...

Preden so pred štirimi leti v Ljubljani ustanovili ženitno posredovalnico, so izseljenci iskali svoje družice drugje. Tako je na primer nek avstralski Slovenec iskal ženo na Poljskem, da je bila vsaj slovanskega, če že ne slovenskega rodu. Zdaj marsikdo pride sem samo, da bi si našel ženo.

Pred nekaj leti je iz Kanade prišel Slovenec in s pomočjo »Žive« dve leti iskal primerno ženo. Menda so ga spoznali z dvajsetimi dekleti, preden je naletel na pravo. Ampak našel jo je in se takoj vrnil v Kanado.

Veliko pa je tudi takšnih, ki si najdejo družico že ob prvem, drugem ali tretjem sestanku. Pred kratkim se je »Živi« prijavil 35-letni rojak iz Švedske in že v predsobi posvetovalnice naletel na dekle, ki je čakalo drugega partnerja. Le-tega pa ni bilo, kar je bila tudi sreča v nesreči. Švedski Slovenec se je pozanimal zanjo in v treh tednih sta bila poročena.

»Moram pa poudariti, da mi naših uspehov ne merimo po številu porok, ker o tem niti ne vodimo evidence. Poglavitno naše delo je v tem, da navezujemo stike med ljudmi, za katere mislimo, da bi se lahko razumeli, da bi si lahko postali prijatelji in šele potem tudi zakonci,« je povedala Katarina, direktorica te ustanove.

Ženitna posvetovalnica je konec koncev tudi socialna ustanova. Zapolnjuje vrzel, ki jo je povzročila moderna industrijska doba, ko imamo ljudje vse manj in manj časa za drugega človeka in ko se vse bolj in bolj zapiramo vase in svoj ozek krog znancev. Stiki med ljudmi se rahljajo, osamljenost razžira marsikaterega posameznika.

»Me se z vsakim človekom posebej pogovarjamo. Brez uradnega tona. Prijateljsko. Tako se nam marsikatera duša odpre in pove, kar ji leži na srcu. Poslušamo jih, jim svetujemo, predvsem pa odpremo zeleno luč upanja,« je dejala Katarina.

— Kako je s predsodki?

»Teh ne manjka. Konec koncev smo tudi narod, ki se težko sprosti, ki težko naveže stike z drugimi. Pa še nekaj je: nekoliko smo nevzgojeni in zgodi se, da moramo tu marsikoga poučevati, kako se mora obnašati, da bo bolj ugajal.«

»Vsak izpolni osem strani dolg vprašalnik, kjer ga sprašujemo vse, od kraja rojstva do seksualne aktivnosti. Na osnova za zakon je povsem razumska, čustva se lahko rodijo potem.« Takšno je delo z osamljenimi srci. Seveda pa vsako srce ne more biti potolaženo. Preveč različna so si med seboj.

B. P.

»Prinesi mi rože«

Največji uspeh ansambla Borisa Kovačiča

V tej številki začnemo predstavljati nekatere bolj ali manj znane ustvarjalce in izvajalce narodne in narodno-zabavne glasbe. Želimo vam veliko zabave pri prebiranju in upamo, da bomo s tem ustregli tudi vašim številnim željam. Že kakih petnajst let bo minilo od ustanovitve ansambla Borisa Kovačiča, ki velja za enega izmed najbolj kvalitetnih in priljubljenih na Slovenskem. Pravijo, da sega v sam vrh izvajalcev slovenske narodno-zabavne glasbe.

Takrat, ob ustanovitvi, leta 1958, je bil Boris Kovačič študent glasbene akademije. Pri raznih skupinah je igral klarinet. Spoznal je, da bi prav lahko ustanovil svoj lastni ansambel. Omenjenega leta pa mu je misel prerasla v dejanje. Prvi člani so bili: Ivan Papež — harmonika, Ivo Ciani — bas kitara, Milan Izgoršek — ritem kitara, klarinet pa je do leto 1963 igral sam. Pri različnih skupinah si je nabiral izkušnje in zamisli, ki jih je uvedel v svojo skupino. V ansamblu je prihajalo do sprememb in menjav članov, predvsem trobentačev. Danes nastopajo v zasedbi: Tone Grčar — trobenta, Franc Tržan — klarinet, Vital Ahačič — harmonika, Boris Vede — bas kitara in Milan Ferlež — ritem kitara. Boris Kovačič pa je vodja, aranžer in komponist skupine. S skupino nastopa kot pevka tudi Borisova žena, Stanka Kovačič, ki je zelo popularna. Danes imajo vsi člani visoko glasbeno izobrazbo. Tone Grčar je prva trobenta v Jugoslaviji. Nastopal je že v New Yorku, v Filharmoniji, in dobil visoka priznanja. Ostali člani skoraj ne zaostajajo za njim. Besedila Kovačiču včasih napiše tudi znani pesnik Gregor Strniša. Boris Kovačič je edini slovenski ustvarjalec, ki mu je uspelo najti in tudi uspešno izvesti kompromis med narodno in zabavno glasbo. Poleg tega pa nikoli ne kopira, »krade« tujih skladb. Vedno želi biti iskalec nečesa novega in boljšega v slovenski glasbi. Njegova glasba bi ravn tako dobro in kvalitetno zvenela, če bi besedilo prevedli v tuj jezik in zaigrali. Ohranila pa bi slovensko jedro.

Ansambel je dobil že številna priznanja in nagrade. Naj omenim le nagrade, ki jih podeljuje gramofonska hiša Helidon za prodane plošče. Stanka Kovačič je dobila »Zlato lastovko« strokovne žirije za leto 1972, »srebrno lastovko« strokovne žirije za leto 1971, »zlato lastovko« žirije občinstva za leto 1972. Ansambel Bo-

Ansambel Borisa Kovačiča

risa Kovačiča pa je dobil za instrumentalno izvedbo »srebrno lastovko« strokovne žirije za leto 1972.

Skupaj so izdali okoli 25 plošč. V letu 1971 in prvi polovici 1972 je vladalo v ansamblu neko mrtvilo in niso snemali novih skladb. V drugi polovici pa so se spet zagrizli v delo in v februarju je izšla nova LP plošča Stanke Kovačič. Brez dvoma se bo poslušalcem priljubila in s tem tudi zelo dobro prodajala. Poleti pa bo izšla instrumentalna LP plošča ansambla, ki bo prav gotovo naletela na zadovoljstvo in ugoden sprejem pri občinstvu. Boris Kovačič pravi, da je v zadnjih dveh letih naredil le eno veliko napako. Na prigovarjanje poklicnih kolegov, da naj Stanka posname izrazito zabavno glasbo, je tako ploščo res izdal. Prodajala pa se je veliko slabše kot druge. Od takrat se drži pravila, naj vsakdo igra le eno zvrst in ne vsega, kar v glasbi obstaja.

Njihove najbolj znane skladbe so: Vрни se sinko, Mak je vzcvetel, Kaj mi lažeš, Rekel mi je, Prinesi mi rože, Mati, Kitara. Najbolj je uspela skladba Prinesi mi rože.

Dobili so že številne vabljuje ponudbe za stalne aganžmaje v Švici, Avstriji, Nemčiji, toda vse so odklonili. Ansambel ne nastopa na koncertih in turnejah. Snemajo le za televizijo, radio, plošče in kasete. Vodja ansambla pa se posveča tudi vzgoji mladih glasbenikov. Tega ne dela iz materialnih razlogov, pač pa le zaradi svojega osebnega zadovoljstva. Tudi mlademu celjskemu pevcu Franju Bobincu, ki je zaslovel s skladbo Lidija, je prav on pomagal do uspeha.

Boris Kovačič pripravlja v ansamblu osvežitev in spet bodo nastopile menjave v zasedbi, ker so nekateri člani preobremenjeni z delom.

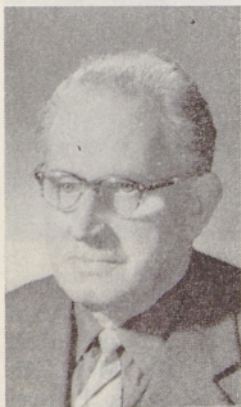
Silvo Pust
Foto: Stane Jerko

Gadova peč zajema le petnajst do dvajset hektarov vinogradov nad vasjo Podbočje, nič slabši cviček pa pridelujejo tudi na Brezovici, Banovcu Gradiščku

Kjer je doma cviček

Držim v roki čašo cvička, srknem ga požirek, pravi je, iz domačega vinograda, »ta zaresen«, bi rekel, in besede Jožeta Likarja, priznanega enologa iz Kostanjevice na Krki, poslušam le napol: »Vino nima z alkoholom nobenega opravka... Plemenita, najstarejša pijača... Nežna, dehteča skladnost...« Ta mladenič pri skoraj osemdesetih letih, ki je vse življenje posvetil skrbi za vino, za vinograde in vinogradnike, je zaljubljen v vina, najbolj najbrž v cviček. O njem je

Jože Likar

leta 1954 že napisal knjigo, ki je razprodana, novo knjigo o vinih pa ima v rokopisu že pri založniku, pri podjetju SLOVENIJA VINO. Naslov knjige bo značilen za njegov odnos do vina: »Slovenska vina, njih lepota in uporaba«. Kozarček ali dva, pravi, in če je pravo, plemenito, potem je vino živilo, pomembno za vsakega človeka. Napačno je gledanje tistih, ki v vinu vidijo le alkohol.

Vino je Dolenjcu hrana

Poslal vam bom knjigo, ko bo izšla, s posvetilom, mi reče. Vesel je, ker sem ga obiskal, ker se zanimam za cviček, za kraje, kjer je domovina te žlahtne pijače, ponudi mi pridelek iz svojega vinograda, v isti sapi me že povabi v svojo zidanico, kdaj drugič,

pravi, ko ne bo snega, in kar vidim ga, kako skrbno obdeluje vsako trto in s kakšno obredno natančnostjo potem preša grozdje v mošt. Potem pa se spomni, da ima še tri izvode knjige »Kostanjevica na Krki«, zbornika, ki je izšel leta 1953 ob 700-letnici, odkar je Kostanjevica mesto, in iz sosednje sobe mi jo prinese in napiše vanjo posvetilo: »Tov. Triler Andreju v prijeten spomin.« Hvaležen sem mu in kar precej presenečen, spoznala sva se pred pol ure, on pa že govori naprej o svojih načrtih, delo mu je obenem konjiček, toliko dela ima še, pravi in se prime za glavo, toliko bi še rad naredil, vse je seveda v zvezi z vinom in s kraji pod Gorjanci, s Kostanjevico, z domovino cvička, njegovega marvina.

Vino je Dolenjcu življenjska hrana, berem v njegovem uvodnem prispevku v knjigi o Kostanjevici. Zato čestokrat srečaš našega kmeta s čutaro čez ramo, ko gre po »pit«. Zakaj brez vina ni praznika, ni setve ne pletve, ni košnje, ne žetve, ne mlačve, ni veselja in celo ne žalosti. V mnogih hišah opoldne navadno ne kuhajo. Prej kuhan krompir v oblicah, v jeseni kuhan kostanj pa kozarec vina, in zadovoljna je vsa družina od starca do otroka. Ako pa gre naš človek na »taberh«, to je na delo k drugemu, mora biti vsaj potica ali meso; še boljše, če oboje. Seveda brez vina ali vsaj »mošta« ni nič!

Marvin razburi Slovenijo

Marvin je dolenjski cviček. Spominjam se, da je to Likarjevo odkritje, to novo ime za cviček, ki pa naj bi bilo pravo, starejše, obenem pa tudi zaščitno ime za cviček, pred letom ali dvema razburkalo vesoljno slovensko javnost. Vem, kakšen hrup sem povzročil, večkrat mi je žal, ampak — dokaze imam, da je to prav, mi reče in mi začne razkazovati fotokopije iz raznih starih knjig. Pleteršnik piše v svojem slovarju,

da je marvin dolenjsko vino. Ime pride od markwein, kakor ga imenuje Valvasor, torej vino iz marke. V zgodnjem srednjem veku je namreč Kostanjevica z okolico pripadala Veliki Karantaniji. Potem pa, ko se je ta začela drobiti v krajine — marke, je pripadala najprej posavski marki (leta 830), pozneje (leta 955) pa je prešla v sklop kranjske marke — Creina marcha. Vino z obronkov Gorjancev je zaslovelo kot eno najboljših namiznih vin, o tem je pisal August Dimitz že leta 1593 v svoji Zgodovini Kranjske, in

Gostišče »Gadova peč« v Podbočju

spet mi dokaže to s fotokopijo. Nazadnje pa mi pokaže še dve strani v prvem delu Gospodarske in družbene zgodovine Slovencev, ki je izšla pozneje, kot je poslal v svet svoje ime marvin, v kateri pa je tudi našel potrditev, da ima prav.

Jaz pa bom ostal kar pri cvičku, prijetneje mi zveni v ušesih, na Gadovo peč se spominim ob tej besedi in na prijetno kislast okus v ustih. Nekako takole je ponavadi, ko pride družba v gostilno: Kaj bomo? Nisem za kaj žganega, vino bi, Kakšno? Cviček. Imate cviček? Imamo. Potem pa liter gor! Za začetek.

Ta ubogi cviček! Malo se ga pridela, tistega ta pravega kajpak, precej se ga porabi doma, pa še vsaka gostilna v Sloveniji ga ima. To nekako spominja na tisto svetopi-semko legendo, kako je Jezus vodo v vino spremenil. Ne da bi hotel biti zloben, ne da bi hotel kaj natolcevat, sploh ne, ampak z računico, s seštevanjem pa odštevanjem, to nekako ne gre skupaj.

Pravšnja mešanica grozdja, pa zemlja in podnebje

Spet sedim ob litru cvička, poskušam ga in rekel bi, da je pravi, ta zaresen. V Podbočju, pred vojno pri Sv. Križu blizu Kostanjevice, sem se oglasil pri Karelenu Kerinu. Rekli so mi, da se on spozna na cviček, da ima vinograde na Bočju in v Gadovi peči in da je dober, umen proizvajalec, zraven pa še obrtnik, zidno opeko izdeluje že 18 let.

Cviček? Poskusite ga, mi nazdravi, tale je ta pravi, domač! Priljubljeno vino je to, to veste, kislo, zdravniki ga priporočajo za diabetike. Iz česa je res dober cviček? Kakšnih 60 odstotkov mora biti črnine, najboljše je drobna črnina, ne žametovka, potem 20 ali do 25 odstotkov rdeče kraljevine, 10 odstotkov modre frankinje in potem 10 odstotkov še ostalih vrst trte, nekaj portugalke na primer in še druge. Seveda bi podobno mešanico vinskih vrst lahko pridelovali in nato skupaj sprešali v mošt kje drugje, vendar ne bi bila nikjer drugje okus cvička in njegova kvaliteta taka, kot sta tu, na obronkih Gorjancev. Kvaliteta je odvisna tudi od zemlje, od pedoloških razmer, delno pa najbrž tudi od podnebja. Cviček pridelujejo tudi okrog Krškega, Lukovice, Bučja in Škocjana, vendar tam ni tako kvaliteten kot naš in tudi takšne cene ne dosega na trgu.

Gadova peč, to je cviček

Zraven Kerinove domačije v Podbočju je gostilna, ki ima že kar simbolično ime: Gadova peč. Cviček in Gadova peč sta nekako že kar sinonima. Saj je prav to, v Gadovi peči je doma pravi cviček, vendar Gadova peč še zdaleč ni največje področje, kjer »raste« ta

Karel Kerin, podboški strokovnjak za cviček

žlahtna pijača. Kerin pravi, da je največja gorica, na kateri raste grozdje, iz katerega stiskajo cviček, Bočje. Po tej gorici so po vojni prejšnji Sv. Križ tudi preimenovali v Podbočje. Bočje je dolgo tri do štiri kilometre in tam je več kot sto nogradov, kot pravijo Dolenjci vinogradom. Po velikosti potem pride gorica Brezovica, potem pa so še Gadova peč, Banovec in Gradišček. V Gadovi peči je okrog 15, največ 20 hektarov vinogradov.

Središče vinorodnega področja na obronkih Gorjancev, kjer je doma cviček, je vas Podbočje, ki ima okrog 80 hiš, nekaj je v zadnjih letih novih. Pri nas ima skoraj vsak nograd, se pohvali Kerin, vsaka hiša, še šolski upravitelj ga ima. Vinski trgovci in gostilničarji, ki kupujejo cviček, pridejo k Sv. Križu. No, v Podbočje, zmotil sem se, tu med seboj še vedno govorimo po starem. Sploh je bilo staro ime boljše, se pošali, samo Sv. si napisal in zraven narisal križ, pa je tudi pošta vedela, kje je to. Tu smo včasih imeli celo vinske razstave in sejme, čeprav je vinarska zadruga, ki zdaj sodi h kmetijski zadrugi Krško, v Kostanjevici.

Pogled na Gadovo peč z okoliškega vinograda

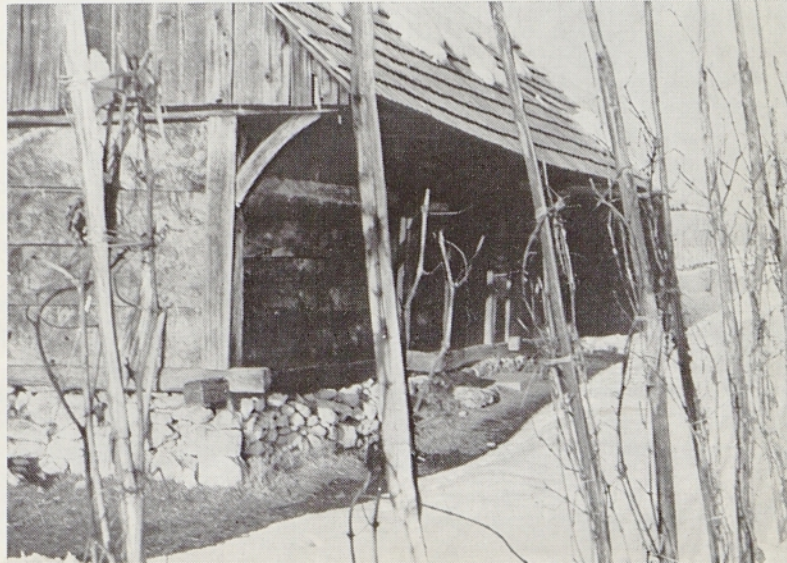
Cvička bi bilo lahko več, če vinogradi ne bi bili tako razdrobljeni, če bi bile ceste do njih boljše in če bi bili obnovljeni, da bi jih lahko strojno obdelovali. Tega pa je malo. Računamo, da se na hektar vinograda pridela okrog 50 hektolitrov cvička, pojasni Karel Kerin. Jaz imam poldrugi hektar nogradov in vem, da bi lahko več pridelal, da bi več zraslo, če bi bila obdelava res intenzivna. Ročno delo v vinogradu pa zahteva veliko časa in veliko truda. Za vinograd se naš človek trudi, trpi in dela od januarja do oktobra, potem pa obiskuje zidnico ali hram, pregleduje in urejuje svoj pridelek in že pričenja pripravljati kolje za naslednje leto. Kjer raste vinska trta, tam je največja revščina. A vedite, da živijo tam dobri ljudje, ne premožni, a pridni in skromni. Težko bi bilo približno točno reči, koliko pravega cvička z goric okrog Bočja in Gadove peči pride vsako leto na naš trg. Vinogradniki ga največ prodajo individualno, po svojih zvezah in poznanstvih, le malo tega dobi vinska zadruga. Vsekakor pa drži, da je pravega cvička precejkrat manj kot tistega, ki se ga pod tem imenom popije vsako leto v slovenskih gostilnah.

Andrej Triler

Motiv iz Podbočja

Značilni vinski hram na Gadovi peči

prof. Niko Kralj

Za lepše oblike

pozornost, ko je v mednarodni konkurenci na razstavi AS Design na Gospodarskem razstavišču prejel za svoje predloge vrsto nagrad in priznanj.

Lani je bil storjen velik korak naprej: večje je bilo število gospodarskih organizacij, ki so sodelovale na tem natečaju, skupna vsota nagrad se je povečala, zelo pa se je povečalo tudi število udeležencev.

Vaš inštitut je dobil na natečaju zelo veliko nagrad...

Dobil je 21 nagrad in priznanj. Res pa je, da smo se mi te akcije lotili profesionalno. Veste, večina naših kolegov oblikovalcev dela kot arhitekti-projektanti in se z oblikovanjem ukvarja dodatno, ne tako kot mi. Mi pa jemljemo industrijsko oblikovanje povsem profesionalno. Smo zavod, ki predvsem raziskuje. Glede na to, da smo menili, da je ta razstava, na kateri so razstavljali tudi oblikovalci iz sveta, preverjanje lastne sposobnosti in lastnih sil, smo se množično udeležili natečaja.

Kakšna so danes razmerja med vami, oblikovalci, in gospodarskim življenjem, ki vam omogoča, da realizirate svoje projekte?

S proizvodnjo imamo zelo dobre stike. Zdi se mi, da je to mogoče eden redkih inštitutov, ki ima zveze s celo vrsto industrij. Zdi se mi, da smo v tem doma, kajti tudi sam sem bil deset let šef razvojnega oddelka v nekem slovenskem podjetju in vem, kaj so problemi industrije. Z njo danes zelo hitro najdemo skupni jezik.

In vendar, ko si človek v trgovinah ogleduje izdelke slovenske, vzemimo pohištvene industrije, vendarle opaža, da je kar preveč povsem konvencionalnih estetskih rešitev.

Res še ne moremo biti zadovoljni z našim industrijskim oblikovanjem. Lahko pa ugotovimo, da je bil storjen korak naprej predvsem z mnogo sodobnejšo tehnologijo, ki jo Slovenija zmora, oblikovanje pa tej tehnologiji šele sledi. Res pa je, da postavlja tržišče čedalje večje potrebe po industrijskem oblikovanju. Res je tudi to, da ta potreba ni enakomerno porazdeljena po celi državi. V Sloveniji je želja po teh uslugah zelo močno prisotna.

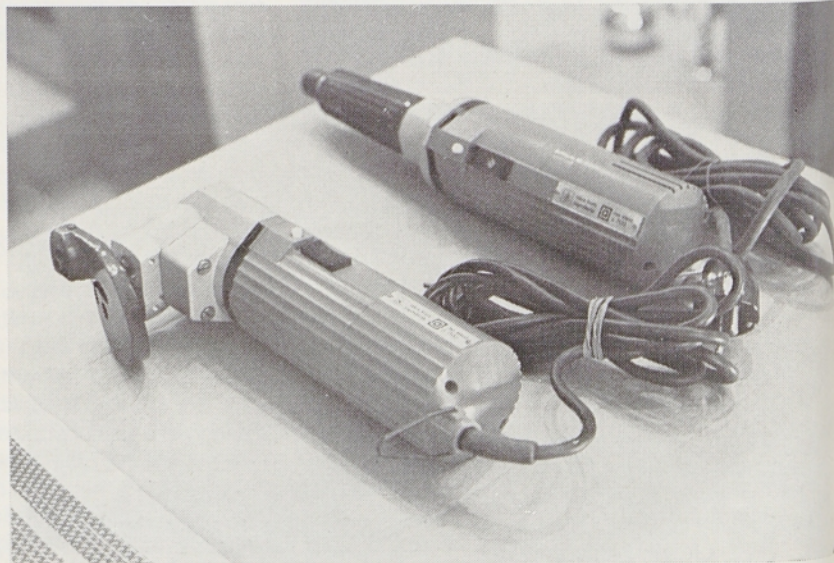
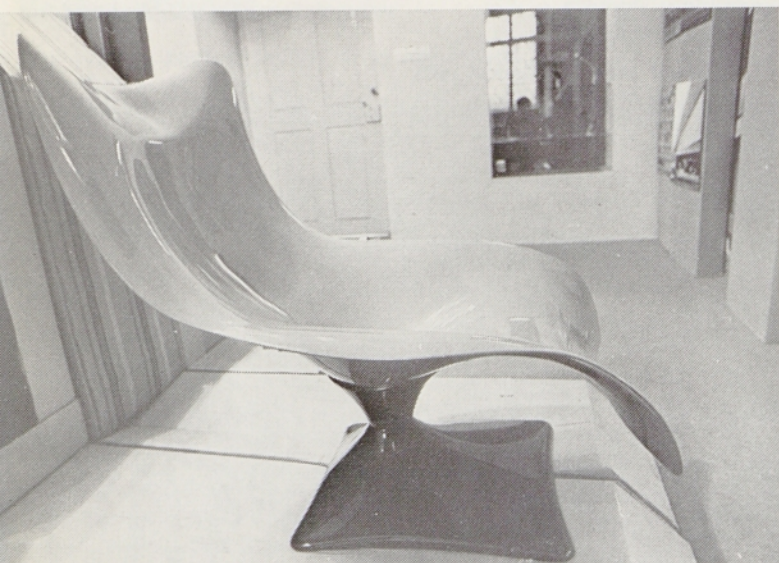
S katerimi deli ste lani tako uspešno sodelovali na natečaju AS Design?

Tega natečaja smo se udeležili skoraj na vseh področjih: svetila, pohištvo, elektronika, metalni sistemi, itd. Nismo se omejili na nobeno posamezno področje, vsega smo se lotili: embalaže, nakita itd.

Ta vaš inštitut sodeluje tudi z zunanjimi sodelavci, ali ne?

Inštitut za industrijsko oblikovanje je fakultetna enota. Njegova naloga je predvsem raziskovalno znanstveno delo, njegova druga naloga pa je vzgoja za to področje, čeprav v učnem načrtu tega nimamo posebej. Ker se osebno nagibam k tej stroki, uvažam cel krog mladih ljudi v studio, kjer se ukvarjamo s področjem industrijskega oblikovanja.

Kdaj pa ste se vi začeli ukvarjati z industrijskim oblikovanjem?

Izviram iz obrtniške družine. Oče je bil mi-zar in je izrezoval tudi angelčke. Oče je bil trojanski samouk-umetnik in že pri njem v delavnici sem dobil veselje do oblikovanja. Pozneje pa sem dobil štipendijo industrije pohištva »Stol« iz Kamnika in sem bil tam kasneje deset let šef razvojnega oddelka. Tam sem eksperimentiral in oblikoval. Po-tem sem bil povabljen na fakulteto.

Med evropskimi oblikovalci so zlasti znani Skandinavci. Ali vidite kakšne stične točke med oblikovalskimi prijemi pri njih in pri nas?

Mislim, da danes o kakšnem nacionalnem industrijskem oblikovanju ne more biti go-vora. Če so stroji podobni, če so ljudje po velikosti, po antropometriki nekako enaki in če so tudi naše želje po stanovanju v lepem ambientu podobne, potem rezultati ne more-jo biti zelo različni. Gre predvsem za to, kakšna je podedovana stanovanjska kultura. V skandinavskih deželah, ki jih imenujete, je stanovanjska kultura visoka predvsem zato, ker človek velik del svojega življenja prebije v stanovanju, medtem ko pa se na primer življenje v Italiji odvija bolj na cesti. To vpliva na stanovanjsko kulturo. Sam sem bil šest mesecev v Stockholmu, kjer sem delal pri neki veliki firmi za notranjo arhi-tekturo, tako sem si pred dobrimi trinajsti-mi leti nadrobno ogledal to stanovanjsko kulturo in zdi se mi, da jo je treba videti, saj je res najvišja.

Vendar pa se poleg vašega, naj temu reče-mo »spodbujanja« bodočih oblikovalskih ta-lentov, pojavljajo zunaj fakultete in vašega inštituta številni mladi oblikovalci. Kako bi označili te pojave?

Zelo me veseli, da je cela vrsta mladih ljudi, ki odpira lastne biroje. Takšen biro, ki je perspektiven, je biro arhitekta Skar-larja. Imamo tudi Mächtiga ... in slednjič Kogoja. To so mladi zagnani ljudje in njih-o-vo delo je treba samo pozdraviti.

Ali tudi sodelujete s temi mlajšimi arhitek-ti-oblikovalci?

Z njimi sodelujem predvsem v društvu. Po-drobnih kontaktov ni, toda srečujemo se v društvu likovnikov-oblikovalcev in na raz-stavah.

S čim se na vašem inštitutu zdaj ukvarjate?

Trenutno se na inštitutu ukvarjamo s pro-blemi gradbene prefabrikacije, s serijsko pro-izvodnjo gradbenih elementov za predšolske ustanove, za šole in v bodoče tudi za sta-novanjske zgradbe. Navadno gradijo stavbe z opeko, mi pa mislimo, da je to prepočasen način. V takih gradbenih sredinah kot je

Uspeh mladega slovenskega arhitekta Saše Mächtiga: kiosk, ki je bil med drugim na posebnem natečaju izbran tudi za opremo olimpijske vasi v Münchnu. Arhitekt Mächtiga, ki je svojčas oblikoval tudi našo revijo, je dobil za svoj sistem kioskov tudi letošnjo nagrado Prešernovega sklada. Foto: Joco Žnidaršič

Ljubljana, kjer zgrade letno nekaj tisoč sta-novanj, že prihaja do potrebe v industria-lizaciji in pocenitvi te gradnje. Zelo ozko smo povezani s celo vrsto inštitutov po svetu, ki se ukvarjajo s tem problemom. Mi smo začeli tam, kjer so drugi nehali. Mi-slim, da smo v teh raziskavah že precej daleč.

Na katerem področju pa smo v industrijskem oblikovanju v Sloveniji najbolj uspešni?

Po rezultatih, ki smo jih dobili na natečaju AS Design, vidimo, da se lesna in pohištve-na industrija najbolj zanimata za nove oblikovalske predloge. To je najbrž zato, ker je to področje sorazmerno zelo zgodaj stopilo v oster konkurenčni boj. To industrijo ima-mo zelo močno razvito in smo velika sila za pohištvo v Evropi in celo v svetu. Naši izdelki te industrije se v tujini srečujejo s tamkajšnjimi in se med seboj primerjajo. V konkurenčnem boju pa je lahko uspešna samo dobra oblika. To je najbrž prvo pod-ročje, ki je najbolj poudarjeno. Uspešni smo tudi v oblikovanju svetil, kovinskih izdelkov, tekstila, nakita itd.

Katera industrija pa se najbolj zanima za sodelovanje z oblikovalci?

Kar zadeva napredno gledanje, uzakonitve industrijskega oblikovanja v tovarni, je go-tovo »Iskra« storila prvi korak.

Delate tudi vi za Iskro?

Jaz konkretno z »Iskro« ne sodelujem, spremljam pa njihove napore, po tem, da bi šel vsak predlog skoz oblikovalski »filter«. To je pri njih sprejel tudi delavski svet. To je danes njihova veliki prednost.

Ste s svojim delom zadovoljni?

Globoko me veseli raziskovalno delo, delo s študenti. Predvsem se mi zdi ta mlada generacija fantastična. Vsaj večji del kaže izredno ljubezen do stroke.

Vendar pa je znano, da se večji del diplo-miranih arhitektov po odhodu s fakultete le težko znajde, ali ne?

Mislim, da je na področju industrijskega oblikovanja še veliko možnosti. Niti načeli jih še nismo! K nam prihajajo direktorji industrij in nas prosijo za sodelavce.

Studijska leta na Dunaju so bila leta stradanja, pa seveda tudi veselih doživljanj. Tako je v krogu Gašperjevih prijateljev nastala šala, ki je bila pozneje tudi objavljena in ilustrirana.

K mlademu slikarju pride ženski model, ki pa ga slikar odkloni:

— Za moj namen si predebela.

— Kaj, je zaklicalo dekle, predebela?! Ti sestradani pajac! Namesto da bi bil ve-

sel, da ti je vendar enkrat prišlo meso v hišo!

Gašper se je oženil med drugo vojno. Stric jima je dal zatočišče v čumnati. Vendar poročni noči ni bil usojen naveden potek. Nenadoma so se začeli pred hišami v okolici ustavljati kamioni in zaslišalo se je topotanje italijanskih vojakov, ki so med racijo vdiral v hiše. Stric se je znašel. Vrgel je Gašperja iz

postelje, ga posadil k mizi in Gašper je moral takoj narisati mrtvaško glavo s pripisom spodaj v italijanščini: »KOLERA — VSI BOLNI — KARANTENA«. Stric je list nemudoma izobesil na vidno mesto.

Kmalu nato so prišli Italijani. Verjetno niso napisu čisto verjeli — ampak za vsak primer so se obrnili in jo odkurili s hitrostjo, ki so jo z lahkoto obvladali.

Gaspari v anekdotah

M.G.
1957

RODNA GRUDA

Slovenski slikar Maksim Gaspari, ki mu povsem upravičeno pravimo ljudski slikar, je v januarju praznoval visok življenjski jubilej — devetdesetletnico. Daljši razgovor z njim smo objavili v letošnjem Slovenskem koledarju, zato ga v Rodni grudi nismo posebej predstavljali, vendar pa smo mu poslali čestitko tudi v imenu vseh ljubiteljev njegove umetnosti po svetu.

Prijatelji kličejo Maksima Gasparija — Gašper. In pod tem imenom je bila pred kratkim v ljubljanskem Delu objavljena vrsta njegovih anekdot, ki kažejo tudi Gašperjevo zasebno stran. Nekatere od teh anekdot ponatiskujemo. Leta 1957 je mojster Gaspari izdelal tudi opremo za našo revijo. Starejši bralci se je bodo še spominjali, mlajšim pa bo tudi zanimiva. Naj s ponatisom takratne naslovne strani počastimo slikarjev visoki jubilej.

The Unforgettable Tour to Slovenia

For more than fifty-six years, the Slovene Singing Society Zarja, of Cleveland, Ohio, has solicitously nurtured the memory of our heritage through the singing of the Slovene Song in countless performances in America. These many years of activity culminated, last summer, in a Concert Tour of Slovenia; and the passing months, since our return, seem only to intensify our recollections of this most memorable event. Our tour included performances in Ajdovščina, Murska Sobota (Moravci) and Cerknica; and the exuberant response, warm welcome and genuine enthusiasm, which greeted our Chorus everywhere, made us feel we were true sons and daughters of Slovenia.

We wept in Šmarje, where we unveiled a permanently-placed Plaque in memory of the late Leonard Poljšak, charter member and, for many years, dedicated leader of Zarja. This village of his birth seemed to epitomize that love for Slovenia which inspired his untiring devotion to the perpetuation of the Slovene Culture among the Slovenes of his adopted country. It was his ever-present hope that the memory of our Heritage would not fade with the passing of his generation, but would remain to become a part of the lives of succeeding generations of American-born Slovenes. The mixed-chorus of the Vipava Valley sang their touching tribute to Mr. Poljšak and to the Singing Society Zarja, at Šmarje, and the beauty of the moment will be long remembered by all who were present on that day.

We rejoiced in Ajdovščina, where our first formal concert was held. We were honored with a resounding ovation of welcome at the instant of our appearance on stage, which filled us with emotion as we presented our opening song. Ajdovščina had won our hearts. We were, in turn excellently entertained at the Hotel Planika by the Kosovel Male Chorus, as well as in the joyful merrymaking which followed.

The journey from Ajdovščina, in the west, to Murska Sobota, in the extreme Eastern part of Slovenia, was a fascinating one. We travelled north through the beautiful valley of Trenta, and over the Mountain Vršič to Podkoren, and across the border into Austria — down the road East along the Verbsko Jezero, the lake about which our chorus had so often sung, then back across the border into Slovenia to Dravograd — and on to Murska Sobota to Hotels Zvezda and

Diana, where we were received with utmost cordiality.

The following especially warm day, at the noon hour, we presented an outdoor concert at Moravec to an audience, composed, largely, of Slovenes who had emigrated to various parts of the world and who had returned to attend this Annual Picnic held in their honor. Many of these people expressed much interest in our organization, and were desirous of forming such groups in their countries. They, too, were anxious that the roots of their Slovene ancestry not be left, untended, to wither.

A delightful prelude to our final appearance, which was to be staged at Cerknica, occurred at Rakov Skocjan, where we were greeted by a welcoming committee, led by charming young people of Cerknica, garbed in National Costume. They presented, to each of us, the traditional, beautiful red carnation — the lovely harbinger of the honor which was to follow.

We gazed, with wonder, upon the immense crowd which had assembled to hear our concert, on the grounds of the elementary school in Cerknica, later that evening. The weather had turned unseasonably cold, and we had surmised our audience would be small, since this performance was also to be held out of doors. Adding immeasurably to our pleasure, at this surprise, was the fact that we could sense immediately the responsiveness and friendliness of the gathering, as the Male Chorus of Cerknica sang, beautifully, the traditional song of welcome.

It was in Cerknica, that we reached the zenith of our years of activity, when we were honored with the presentation of the GALLUS AWARD to the Singing Society Zarja. It was conferred in recognition of the sustained interest of our organization in preserving the Slovene Culture in our own country; and will

serve, also, as inspiration to continue in this interest.

We came away from Slovenia with a renewed pride in our ancestry, and with glad memories of the many kindnesses and courtesies extended to us, individually, and as a group. We were as impressed, with the beauty of the people of Slovenia, as we were with Slovenia itself.

The hospitality, in restaurants, hotels and in private homes, was of the finest. In more than one instance, we found ourselves surrounded by friendly villagers, as we went about our individual search for relatives, all interested and eager to assist us in any way possible. They were patient, with those of us who do not easily speak the Slovene language, and treated us as cordially as though we were one of their own.

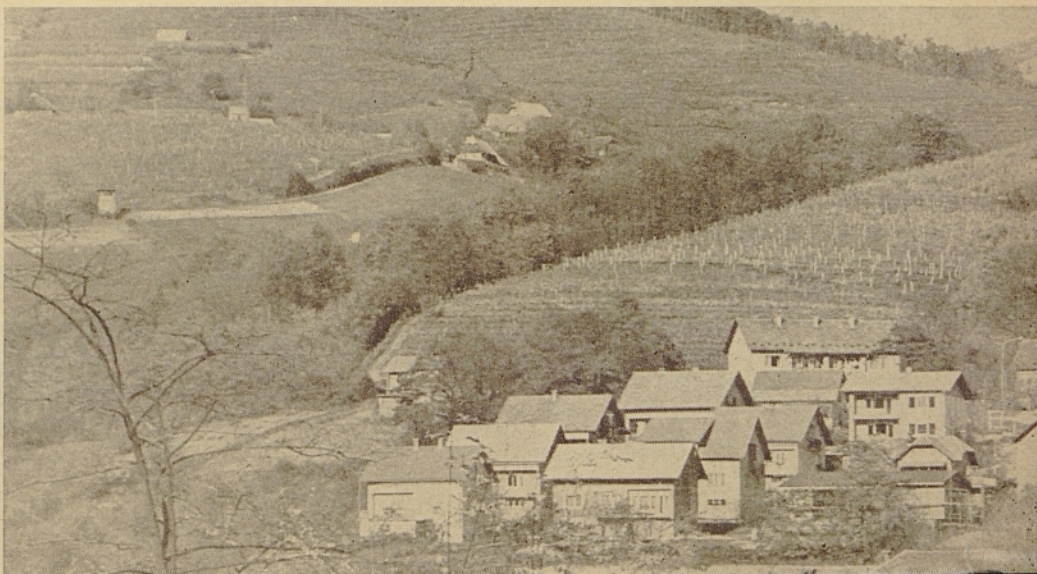
We were most impressed by their obvious enjoyment of every-day life, as well as their profound interest in happenings outside their own immediate world.

The young people were a delight, and seemed to enjoy our stay among them as much as we did; as we happily discovered that many of them understand and speak the English language, and were eager to communicate. Their manners were charming and unassuming, and they are truly a credit to their country.

We are deeply indebted to the Officials and Staff of Slovenska izseljenska matiča, who sponsored this Concert Tour of the Singing Society Zarja, and to all the people of various committees, at the concert sites, who did such fine work in making our stay in Slovenia the totally gratifying experience that it was. We are hopeful that the time is not too distant, when we may again have the opportunity and pleasure of returning to beautiful Slovenia — and we are convinced that that day will surely come.

Jennie Mramor

The vineyards near the town Krško

Slovenian Chorus Jadran with its director Reginald Resnik

Reginald Resnik

Slovenian Chorus Jadran of Cleveland, Ohio, come in the month of July of this year to Yugoslavia as a guestwise of the Slovenska Izselsjenska Matica. With the group of singers will come their choral director Reginald Resnik, who is teaching vocally the group for last 12 years and before that he accompany them on the piano for several years. So we would like to introduce him to our readers:

Reginald Resnik is a graduate of Western Reserve University in Cleveland, from school of education as piano major in 1949 Bachelor of Science in Music and after that he was engaged at The Cleveland Institute of Music for further study. He is now Department chairman of music at the Euclid Shore High School. Beside Jadran Chorus he conducts and directs Richmond Heights Theater Choral, also he is a very excellent accompanist for soloists, recitals at five Threater choral groups including Euclid Lyric.

Reginald comes from a musical family. His father was an excellent accordian player and teacher. Many of today's polka-teers get first touch on the accordian from his dad Martin Resnik. Reginald's grandfather was born in Slovenia in the village of Moravče, Sv. Križ na Dolensjkem.

This will be his first visit of Yugoslavia. As an American soldier in the Second World War he came as far as Vienna, Austria, at the conclusion of the war. This time his lovely wife Betty will come with him. She is very popular and a recognizable soprano soloist among Slovenians and others. Her fahter was born in the village of Šembije — Ilirska Bistrica.

Louis Kaferle

Mary Jo Zamlen — »Perry Personality 73«

(The following article depicts the problems encountered in the social changes and growth being experienced within the largest American-Slovenian community located in Cleveland, Ohio U.S.A.) In 1813 Commodore Oliver Hazard Perry's ship »Niagara« fired broadside into a British line of vessels on Lake Erie forcing them to surrender. Mary Jo Zamlen »Perry Personality 1973« relays her neighborhood complaints short-range into Cleveland's City Hall, to the meter maids enforcing traffic rules and to the 3rd, 5th and 6th district Cleveland Police.

The St. Clair Avenue Slovenian community is included in the Perry Area between Lake Erie's shores on the north and to Superior Avenue on the south between East 39th St. and East 82nd Street.

The Perry Home Owners Improvement Association, Inc. honored Mary Jo Zamlen with a »Perry Personality« banquet on February 25, 1973 at the Slovenian National Home. The association respects her interests, knowledge and capabilities.

»The questions and problems I encounter range from the most complicated housing codes to a late night phone caller seeking advice as to who is the best dentist in the Perry Area,« commented Mrs. Zamlen.

»I try to get more police protection for our neighborhood churches, schools and public events,« continued Mary Jo in a lengthy interview. »Often I come in contact with Puerto Rican, Black and Euro-

pean newcomers. Their problems relate to Food Stamps, Welfare, Housing, Jobs, Relocation and Orientation to the northern midwest U.S.A. way of life. I listen to their problems and help them. I advise parents where to send their children to school and how to meet the educational costs.

»I would like to see the Perry Area retained as a model area. Our elders cannot sell their homes and adjust to new ways of living. They feel happy and secure among their longtime neighbors, friends, church and cultural environments.

»I want to impress upon the young people the need to keep the neighborhood as stable as possible. There are many advantages to living in the inner-city. The daily conveniences are much greater and less costly for a city resident than for a suburban commuter.«

As a young bride, Mary Jo and her husband Stanley moved into the Perry Area thirteen years ago. Her father's law office in the Slovenian National Home building was a few steps from her apartment and she became Joseph Zorman's legal secretary with two years of Hiram College and two years of Case-Western Reserve education behind her. Her majors were »Pre-Law« and »Music«. Attorneys Milan A. Jakšič, Edmund J. Turk and her uncle Ray M. Zorman now claim her services.

Mrs. Zamlen became Ward Leader in May, 1972 and now supervises seventeen Precinct Committee Men during public election time.

»As Ward Leader I work very closely with the Perry Home Owners Improvement Association, Croatia Information Service and the St. Clair Business Association and as secretary to Councilman Edmund J. Turk I have many important problems with newcomers arriving in the Perry Area. Once again I am on call day or night advising people who are located in hospitals or jails. They cannot reach the busy now City Council President E. J. Turk, so they call me« exclaimed tiny Mrs. Zamlen.

Mary Jo Zamlen

In spite of everything, Mary Jo takes time out to be with her husband Stanley and nine year old daughter Cynthia Jo. »My husband is of great help to me. In the evenings he translates the phone calls made by Croation, Slovenian, German, Serbian and Russian speaking callers. He is extremely co-operative in meeting people« said his loving wife. For enjoyment Mrs. Zamlen prepares Creole, European and Oriental foods. At year's end when work and daily living become overwhelming, the Zamlens take a vacation. They have already visited Trinidad, Jamaica, Guadeloupe, Martinique, Barbados and Puerto Rico and soon they will cruise the Canal Zone in Panama and the coasts of Venezuela and Colombia in South America.

How can an American born Slovenian housewife be so alert to so many social problems? »As a child I was raised by Slovenian housekeepers while my attorney father was busy with Real Estate and Probate Court matters and my mother Josephine Ogrin-Zorman was supervisor of the Medical Social Workers in Cuyahoga County. You see, it is all in the family,« said Zamlenova.

Jo Mišič

Every Fourtieth Slovene Is a Singer

Among the many jubilees celebrated in Slovenia last year mention must be made, although somewhat belated, of the twenty-five years of the Association of Slovene Cultural and Educational Organizations. This jubilee is of particular importance because this association has been trying from its very beginnings in 1947 up to now to enrich people's personalities, to help and enable people to enter cultural life and become active participants in it. Last, but not least, the association has been helping people to understand better and to carry out the tasks set up for them by our socialist society. The Association of Slovene Cultural and Educational Organizations has succeeded in attracting and organizing more members than most other organizations in Slovenia. The Slovene cultural-educational organizations include about a hundred thousand active members who have been successfully participating in the formation and realization of cultural programs and events. All the time special attention has been paid to the qualitative growth of the cultural programs so as to narrow the gap between professional and amateur creative work.

You'll be more than a little surprised to learn that in Slovenia there are no less than eight hundred singing groups,

counting all adult, youth and children's groups, of course. These groups include 42,392 singers and if we add to this number the number of instrumentalists we discover that every fourtieth Slovene is a singer or plays an instrument. The Association includes 504 amateur theatrical groups, 150 puppet shows, and 49 folk groups. The club activities are widely spread for there are as many as 150 active clubs. We mustn't forget to mention other fields of cultural activity such as libraries, film education, fine arts, etc. All these widely-spread cultural activities are looked after by special committees of experts for individual professional fields. The committees are constantly striving for higher quality in the programs and performing levels. For this purpose the Association organizes various seminars and conventions for its members every year. Thus they can improve their knowledge of any particular kind of cultural activity.

The wide range of activities of the »Association of Slovene Cultural and Educational Organizations in shown also in the organization of various competitions and cultural events. Of those which took place last year we shall

mention only a few: The fifteenth jubilee meeting of theatrical groups in Velenje, »Naša beseda '72« (»Our Word '72«) in Idrija, the competition for youth singing groups in Zagorje, »Naša pesem '72« (»Our Song '72«) at Čezsoča, the meeting of folk instrumentalists, singers and dancers at Ribnica, the meeting of school folk groups in Ljubljana, the seminar about the Slovene book, etc.. Many groups which performed abroad got flattering write-ups from the critics and earned the recognition of both experts and audiences. Furthermore, the Association of Slovene Cultural and Educational Organizations has established contacts with all Slovene cultural organizations behind the borders of Slovenia and thus it has contributed a lot to the consolidation of a uniform Slovene culture. The Association also helps the cultural organizations and societies of Slovenes temporarily working abroad. During the twenty-five years of its widely spread activities the Association of Slovene Cultural and Educational Organizations has, undoubtedly, proved that the culture of a small nation, too, can be great, widely-spread, of high quality and fruitful.

What Will This Year's »Kmečka ohcet« Be Like?

This year once again the Union Brewery will be sponsoring »Kmečka ohcet« (»Folk-wedding«). The organizers have changed the program for »Kmečka ohcet '73« only a little. While last year the bridal shower and the bridegrooms' stag party were on the same day, this year the two events will be separated by 24 hours. This time the bridal shower will take place in Škofja Loka, three days before the great avant. The organizers in Škofja Loka are already preparing the bridal shower. It will begin with lunch at a farm in one of the hamlets in the Selška Valley. Afterwards the brides and all the guests will first go to the Transturist hotel and then to the Škofja Loka castle. The brides' dowries will be driven around Ribnica this year. The countries from which the couples will come are already known. On the temporary list three new countries can be noticed: Japan, Australia and Hungary. Couples also will come from the following countries: Czechoslovakia, Holland, Italy, the Soviet Union, Switzerland, the United States and West Germany. Of course we'll be able to see the couples from the other Yugoslav republics, too.

The Slovene couple coming from Australia was introduced to our readers in the previous number of »Rodna Gruda«. They are Ivan Debeljak and Dušica Beguševa from Sydney.

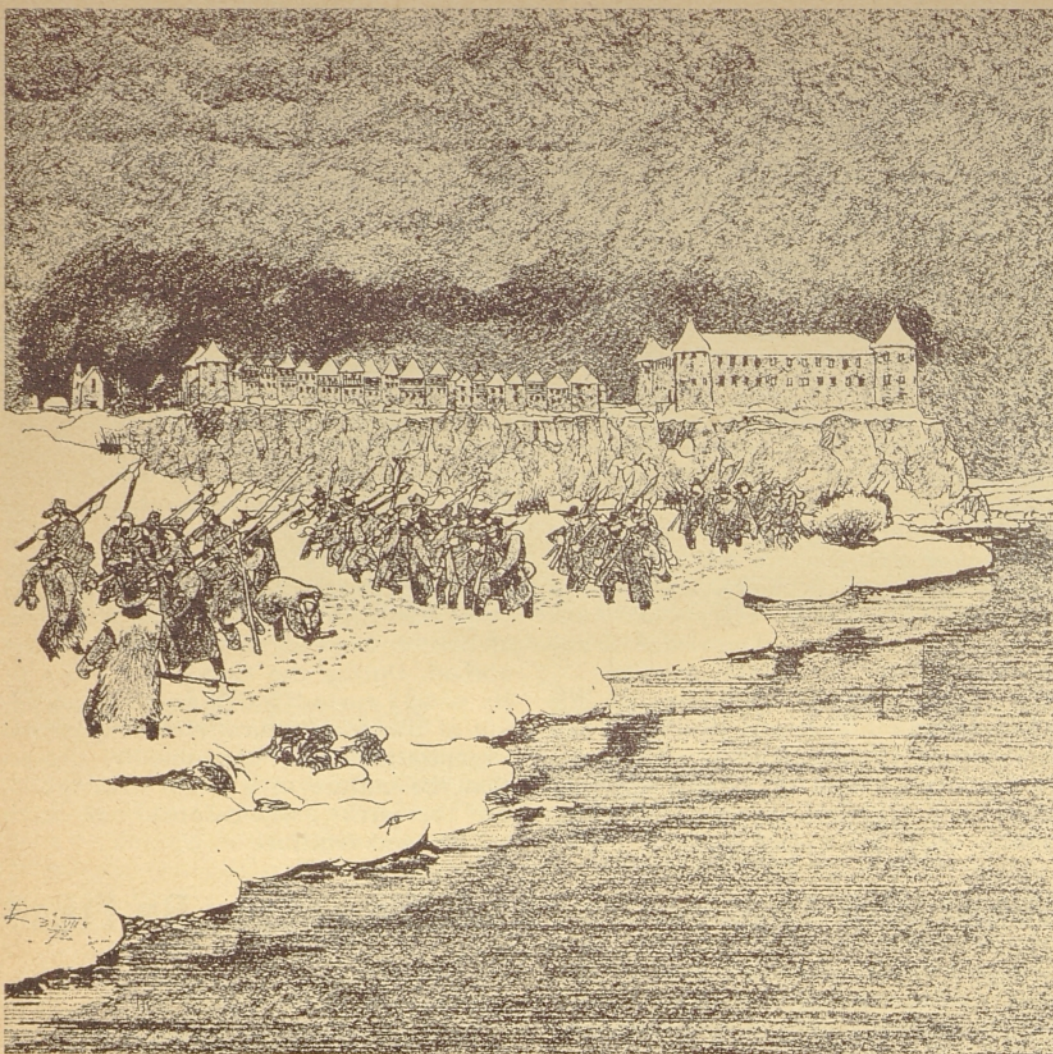
»Kmečka ohcet '73« will begin on May 21st when the couples arrive in Ljubljana.

On May 22nd the brides and bridegrooms will be welcomed by the President of the Ljubljana Town Council and then »Kmečka ohcet '73« will be ceremonially started and the couples introduced to the public. The »Tone Tomšič« Academic Singing Group will take part in the opening ceremony. On May 23rd the bridal shower will take place in Škofja Loka and on May 24th bridegrooms will have their stag-party at Preddvor. May 25th is reserved for the visit to the firm which is sponsoring the Folk Wedding, the Union Brewery and for the display of dowries at Ribnica. On Saturday, May 26th the solemn wedding ceremony will take place, followed by the wedding reception in the Tivoli Hall. »Kmečka ohcet« will be concluded by the traditional Posavsko »štehvanje« at Ježica near Ljubljana, on Sunday, May 27th.

It is expected that on the wedding day there will be more than two thousand folk group players and people dressed in various national costumes.

The wedding menu reads like this: beef-soup with noodles, »wedding feast« and wedding cake. The price will be 60 ND. Those who want a souvenir plate, original menu and the Kmečka ohcet badge will have to pay 40 ND extra.

Considerable interest is already being shown in »Kmečka ohcet '73«. We've learned that tourists from the United States and Australia will be flying over to Ljubljana with special planes.

The peasant army near Brežice

Thirty Books to Commemorate the Great Peasants' Uprising

This year several celebrations will be held to mark the occasion of the 500th anniversary of the peasants uprisings and of the 400th anniversary of the Great Croatian-Slovene Peasants' Uprising which represents the first combined rebellion of the Slovene and Croatian peoples against their foreign masters. The celebrations dedicated to these events, which were of great importance to the history and development of our nations, will start around February 9th. On this day 400 years ago the Great Peasants' Uprising led by Matija Gubec was bloodily suppressed in the famous battle near Spodnja Stubica. Later on numerous celebrations of various kinds will be held in many places throughout the year.

One of the more important events at the beginning of the jubilee year is, without doubt, the publishing of the »Gubčeva knjižnica« (»The Gubec Library«). This will be a widely-assorted collection of thirty books published with the joint

co-operation of the »Partizanska knjiga« publishing house of Ljubljana, the »Založništvo tržaškega tiska« publishing house in Trieste and the »Spektar« publishing house in Zagreb. The collection will be divided into two equal parts: fifteen books of works by Slovene and an equal number of works by Croatian and Bosnian authors. Altogether the collection will include twenty-eight books of novels and short stories and two nicely arranged anthologies of Slovene and Croatian poetry.

Among the Slovene authors the following twenty will be represented by one or more of their shorter works: Jurčič, Tavčar, Finžgar, Pregelj, Voranc, Bevk, Ingolič, Kosmač, Grabeljšek, Koprivec, Potrč, Vladimir Levstik, Zidar, Kersnik, Alojz Kraigher, Godina, Jalen, Hace and Bratko Kreft. The Croatian side will present twenty authors as well: August Šenoa, Eugen Kumičić, Ante Kovačić, Josip Kozarac, Ivan Kozarac, Joža Ivakić, Anton Gustav Matoš, Franc Mažura-

nić, Vladimir Nazor, Milutin Cihlar Nehajev, Slavko Kolar, Dinko Šimunović, Miroslav Krleža, August Cesarac, Mihovil Pavlek Miškina, Ivan Goran Kovačić, Mirko Božić, Novak Simić, Hasan Kikić, and Alija Nametak. Both antologies will, of course, have rich contents as well and will include, as well as all other books, good forewords.

In Slovenia three thousand complete sets of the collection will be published. It will be possible to buy only the Slovene part which will be printed in four thousand sets. »Spektar« will publish as many as six thousand complete sets of the thirty books consisting of nine thousand pages altogether. All books will be hard-bound and will have multi-coloured protective covers.

The above mentioned numbers speak for themselves of how extensive and important a project the »Gubčeva knjižnica« will be. This collection is probably the most fruitful example so far of successful co-operation between publishing houses of our own republic and one of the neighbouring republics. It even gives a thought to those Slovenes who live behind our borders.

The »Gubčeva knjižnica« is also important because of the several new translations of the works by Croatian authors. Furthermore we must mention that due to the relatively low price (the complete collection will cost only 900 ND if ordered before publication) most readers will be able to afford this collection.

How Many Nationalities In Slovenia?

At the end of last year the Federal Institute for Statistics published the final results of the census taken on March 31st 1972. According to these particulars, on that day there were 1,727,137 people living in Slovenia. This is 8.5 % more than at the time of the previous census taken eleven years ago. Out of the total number of inhabitants of Slovenia 94.3 % are Slovenes, the rest have other nationalities. Who are they? They are Croats, Serbs, Hungarians, Italians, Montenegrins, Macedonians, Moslems, Albanians, Yugoslavs (as nationality), Turks, Slovaks, Rumanians, Bulgarians, Czechs, Rusinians, Austrians, Germans, Greeks, Jews, Poles, Romany Gipsies, Russians, Ukrainians, Vlachs. A small number didn't declare their nationality at the time of the census.

»Na kmetih« in Dutch

Last year, in the middle of November, the Zuid-Hollandsche uitgeversmaatschappij N. V. publishing house published what is perhaps the first and only Slovene literary work translated into Dutch. This is »Na kmetih« by Ivan Po-

trč. The title has been translated into Dutch as »Bloed en Bodem, Een Slavische boerenroman«. A well-known Slovene translator, Janko Moder, contributed a lot to this translation, which is based on the English translation of the work, entitled »The Land and the Flesh«. Talks are going on about publishing this work in Norway. The German translation will be probably published by the P. Szolnay publishing house in Frankfurt.

Divje jezero – Museum In Nature

A lake has become the first Slovene museum in nature. Naturalists have known of it for a long time and they have always wanted to show its marvellous, untouched beauties to other people, mainly to those tourists who like lovely, unspoilt nature. This lake near Idrija is called Divje jezero (The Wild Lake). The museum has been open since the autumn of 1972.

Divje jezero is hidden away about four kilometers from Idrija, in a gorge, 600 meters above the place where the Zala flows into the Idrijca. Nowadays it is a real wonder that such a wonderful and romantic bit of nature has been preserved so near the town rush of modern Idrija. In 1967 Divje jezero was protected as a natural preserve; along its shores so many peculiarities of nature can be found as nowhere else in Slovenia. Here many interesting specimens of fauna and flora and rare geological and geomorphological phenomena can be observed all at the same place, just as if Nature herself had wanted to open a museum.

The lake was given its name after its wild surroundings and because in the rainy season a vast quantity of water gushes into the Idrijca from the usually tranquil lake. Divje jezero is neither large nor deep (average depth is only about three meters). In its deepest part, however, the bottom suddenly tips down into a steep narrow passage, about thirty-five metres deep, which leads to a syphon, not investigated so far.

The fauna and flora around the lake are big attractions for those experts who know the various species and their Latin names well. For ordinary visitors the lake represents a step into unspoilt nature, among multicoloured flowers, into the shelter of the woods and, per-

haps, a meeting with stone-bucks and other animals living there.

The idea of a museum in nature is simple, too; all »exhibits« are parts of nature, dead and alive: water phenomena, rocks, the shape of the ground, plants and animals and even the natural processes going on around Divje jezero. Visitors are given an interesting and nicely illustrated leaflet. More details about this lake can be found in »Divje jezero«, a booklet published in the collection »Cultural and Natural Monuments of Slovenia«.

The museum in nature is being looked after by the Town Museum in Idrija. The idea of turning Divje jezero into a natural museum was the inspiration of the Naturalists's Association of Slovenia and the Institute for the Protection of Monuments of Slovenia.

377,000 Passengers Carried By Inex Adria Aviopromet Last Year

Last year the Inex Adria Aviopromet airline company carried over 377,000 passengers. There were 20,500 passengers on the only regular flight route which is between Ljubljana and Belgrade, enough to justify the existence of this route.

This year Inex Adria Aviopromet is going to purchase two new DC-9's, bringing the total number of these planes owned by this company to five. In March Inex Adria Aviopromet will start operating a new route between Yugoslavia and West Germany. This new route is intended for our workers temporarily employed there and their relatives.

Farmers Aid Industry

For several years the »Eta« food-processing firm at Kamnik has been co-operating with farmers and agricultural collectives from all over Slovenia. In the past »Eta« used to buy fresh agricultural produce mostly in Serbia and Macedonia but it was soon discovered that in Slovenia, too, there are good conditions for growing some vegetables. Thus last year successful co-operative production was developed in the area of Trebnje, Mirna peč and Krško where farmers grew delicatessen cucumbers. Co-operating with the agricultural collectives, the factory agreed to reasonable prices and supplied the farmers with seeds of high quality and with black foliage which considerably increases the production per acre. »Eta« was able to get five hundred tons of

small cucumbers in Slovenia which were all pickled at the factory. At the present the staff of »Eta« are trying to contact all farmers willing to co-operate with them. This year a co-operation contract will be set up for beet-root as well as for delicatessen cucumbers, since growing conditions for the former in Slovenia are good.

In the »Eta« factory large quantities of bell-peppers and sweet small paprikas (»feferoni«), are pickled. There is an increasing demand for them on the market. It has been discovered that conditions for growing sweet »feferoni« are especially good on the edges of the Pannonian plain, that is on the Krško and Ptujsko plains in Prekmurje. This vegetable was previously unknown in Slovenia. It grows near water and has to be artificially watered. »Eta« has provided detailed directions for growing this plant for all who are interested.

New Thermal Spring in the Tuhinjska Valley

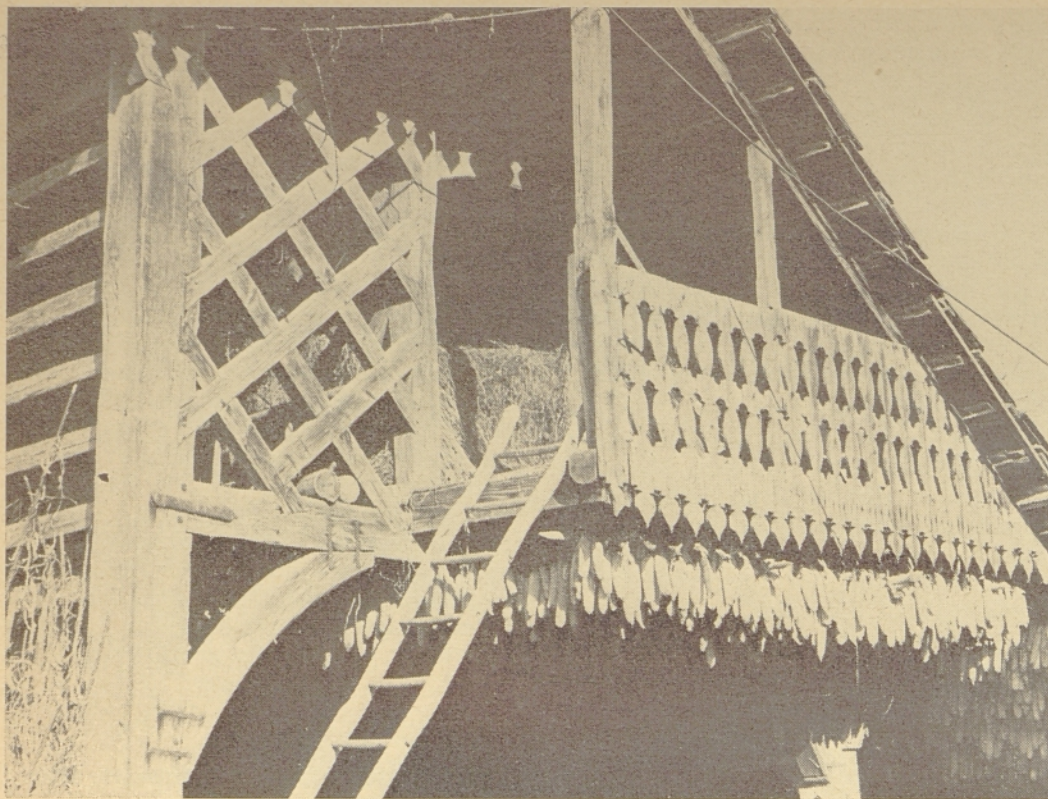
Results of thermal water investigations indicate that the little village of Vaseno in the Tuhinjska Valley is about to enter a new period of development, which will contribute to the accelerating growth of this backward area of the Kamnik Rural District.

Investigating scientists from the Geological Institute in Ljubljana have already discovered a thermal water source. At a depth of 41 metres the temperature of the water was 28°C; the rate of flow from the spring was about twenty litres per second. This should be enough to justify the construction of a thermal bathing-place there, because, at this rate, an Olympic-size swimming-pool could be completely filled in one day.

One more question should have been solved by the end of January. A bore-hole, 150 metres deep, will have been driven in order to ascertain whether there is any water at this depth and, if so, what it is like. Such findings will have great influence on further investigations.

The World's Oldest Grape- vine

The house at No. 8, Vojašniški Square in the old part of Maribor near the Drava river has something special to be proud of; on its wall there grows what is thought to be the oldest grape-vine in the world. Last year, Dr. Erker, Professor at the Faculty of Forestry in Ljubljana, used a special drill for the deter-

The motif from a village in Dolenjsko

mination of the ages of trees to find out the age of this venerable old grapevine.

This professional expert dated the grapevine as being at least 300 years old. In view of the decayed state of this grapevine, he did not exclude the possibility that it might be already over 400 years old. At this rate the Maribor grapevine must be the world's oldest.

In spite of its great age, the grapevine still prospers and even manages to produce some grapes every so often. However, unfortunately we don't know what the quality of the fruit is like. It's certainly a good thing that the Institute for the Preservation of Historic Monuments has given this remarkable grapevine special protection. After all, though not too well-known yet, it is an object of great interest in Maribor.

Last of the Privately-Owned Spas

A short time ago Ivan Klun died. He was a character without an equal: the town humorist of Ribnica, a man with an unusual profession and a still stranger destiny. Mr. Klun was the owner of the well-known Bušeška Spa. The Spa has been open for 160 years now, so that he was yet another guardian of the baths who had finally to take his leave of them.

Nearby, at Čateška Spa, a full-scale bathing industry has sprung up. How-

ever, at the village of Bušeča vas, set in the idyllic peace of the lovely. Dolenjska countryside, there still remains a miniature bathing-place. And now its owner has passed from among us.

Mr. Klun wouldn't sell the Spa for any amount of money. When a German industrialist offered him 400,000 ND for it, he simply shook his head and waved a hand in refusal. It didn't seem to him that there was the least sense in discussing the matter. »I can only be the owner of this Spa once,« he said, »once and then never again.«

Certainly he had put up with and survived a great deal. Life didn't spare this former blacksmith. He had been a soldier, a prisoner of the Russians and an officer in the Red Army. He liked best to remember those times, the tough winters in Siberia and how the people there were amazed at his artist's skill as a blacksmith. He had a constant urge to get out into the world. He was noted in the town of Ribnica for two things: firstly for his jocular and, secondly, for his love of travel. He settled down in Bušeča vas, where he married for the second time after his first wife died. His second wife's dowry was the Spa itself.

The best advertisement for the healing power of this water was Mr. Klun himself. He didn't have to give any special proof to show that the water healed disorders of the bones and the stomach as well as of the nervous system. He liked to tell this little story:

»A few years ago, when I was 80, during the middle of winter my boat drifted away from me while I was on a little island in the middle of the Krka River. What could I do? It was a waste of time to shout since nobody would have heard me. So I jumped right into the ice-cold water. It was freezing out there; the trees were cracking with the cold. I swam across to the far bank. When I had climbed out of the water, I suddenly lost consciousness. But when I came to I didn't cough nor did I catch a cold afterwards!«

Now he's gone and his jokes and stories with him. Will foreigners still come to this unusual spa and roast piglets on a spit out in the nearby meadow.

Who knows... nothing lasts for ever.

In the middle of December he was buried in the cold ground. Now he has joined Anton Aleksander Auersperg, the founder of this Spa, who has been resting there for many long years. It was, in fact, in 1811 that Auersperg bought the spring and the piece of land surrounding it at Bušeča vas. Five years later he completed the construction of the bathing-pool, which still stands.

Oil Under the Adriatic?

This year the underwater drilling on the bottom of the Adriatic Sea will continue. At present talks are going on with the French »Neptun« company about the five new drilling-rigs which are to be set up in all probability. The French company has already erected four underwater drilling-rigs.

The possibility of including some other foreign companies in this project is being considered because expenses are very high; a day's research work can cost up to twenty thousand dollars.

Experts expect that after all the research work has been completed a clearer answer to the question as to whether there is any oil under the Adriatic and whether the exploitation of such sources would be economically worth while, will be obtained. According to the experts of the »Naftaplin« company of Zagreb the results of the research carried out so far give grounds for optimism.

Bernardin – First Tourist Town

»Operation Bernardin«, the building of the largest hotel complex in Slovenia, will start on November 1st, 1973, when building works for the two modern hotels to be constructed at Cape Bernardin will commence. The two hotels will be called The Cliff Hotel (»Skalni hotel«) and The Port Hotel (»Pristaniški hotel«) and they will stand in a wonderful area full of colour around about halfway between Portorož and Piran. The blue of the Adriatic, the sandy beach and the promenade with its shades of grey, the hotel outline fitting in with the architectural style and natural environment of the Slovene coast, the green belt, which is covered with cypresses, mediterranean flora and Adriatic greenery. This is the picture of Bernardin in the future.

The hotel town, Bernardin, should start operating on July 1st, 1975. This coincides almost precisely with the end of the third period in the five-year moratorium given by the International Bank for Reconstruction and Development. The latter, by providing a loan of 10 million dollars for Bernardin, has actually only just started its activities in financing tourism around the world. Bernardin is thus a breakthrough for the operating policy of the Bank as well as for Slovene tourism. Such complex urban, economic and environmental planning for a tourist development area has not so far been undertaken elsewhere in Yugoslavia.

What actually will this Bernardin be like? It will be a town for 2500 hotel guests and for several thousand day visitors. Both summer and winter it will add greatly to the available tourist facilities in the triangle enclosed by Portorož, Piran and Bernardin. Yes, we can be certain that it will grow into one of Europe's great centres for tourism, entertainment and recreation, but what will it be like exactly?

By Lift To The Top Of The Cliff

The Cliff Hotel, of A category or High B category (400 rooms), will lean against the coastal wall at the so-called »Entry Gates« into Piran: its floors will rise like the steps of a staircase towards the top of this cliff, upon which the consultant engineers responsible envisage a terrace

and restaurant with specialities. Hotel guests will be able to reach the terrace by lift. Here there will be a wonderful view of the characteristic scene at Bernardin: sea, beach, promenade, the outline of the hotel and the green belt. The road loop, with its rush of traffic, will be far behind, raised onto the Bernardin Hill and completely unnoticeable amidst the green scenery; the latter also hides from view the various holiday houses scattered along the Slovene coast. The Cliff Hotel will be located in a quiet area, but at the same time it will still be near enough the Bernardin Centre to make it easily reached by a pleasant walk beside the cliff or along the Piran—Portorož promenade. The Cliff Hotel will be partly surrounded by tennis-courts while a wooded park with cypresses will stretch out along the top of the cliff on the west side.

The Port Hotel Will Close The Bay

What will the Bernardin Center be like? Several design variants were proposed, from the one first rejected (with four hotels, skyscrapers with 14, 16, 18 and 20 floors) to the accepted »A2« variant, which the Piran Town Council had also accepted in the meantime. Let's see what it will be like.

The architectural centre of gravity of the Bernardin complex will be the Port Hotel, which with its wings will surround the Bay of Bernardin and enclose the sea to make a natural swimming bath.

Alongside the main beach a floating swimming-pool (with a surface area of 300 square metres) will be built. There will be a winter swimming-pool in the Cliff Hotel (25 × 12 metres) and an open-air sea-water swimming-pool on the main beach (50 × 20 metres). The Port Hotel will be of the B category and will have 436 beds. Around this coast hotel a shopping centre will be laid out. Here visitors will be able to find everything they want from an exchange office to a self-service store. Spreading out along the coast will be a hotel-settlement, to be called »Hotel-vas« (Hotel-Village). This will consist of 1628 rooms in two-storey or three-storey buildings which will be arranged in sets of three to five.

Fish Restaurant With Grilled Crabs

The shopping centre in the Bernardin Tourist Centre, with its total surface area of 2242 square metres, is full of pleasant surprises for visitors. When tourists want to go shopping they won't have to leave the shopping centre because they'll be able to get everything they want right there in Bernardin, everything from souvenirs to cameras and sports equipment. It's amazing how much the designers have thought up just in the preliminary plan. A typical Slovene pub, a French-type bistro, a delicatessen store with various types of smoked meat available, a fish restaurant with a speciality: grilled crabs. That's just a few of the items from the list of food-and-drink establishments foreseen for Bernardin.

This ambitious project on the Slovene coast has been made possible with the help of the International Bank for Reconstruction and Development. Experts from the Bank came to the conclusion that the Adriatic coast around Cape Bernardin was ideal for the setting up of a tourist settlement of the town type. Similar settlements will also be set up at Babin kuk near Dubrovnik (with a capacity of 5,000 beds) and at Jaz near Budva (with a capacity of 2,500 beds), but both plans are still only at the preparation stage. Thus Bernardin Hotel Town will be the test piece for the experts from the International Bank for Reconstruction and Development. The experts' analyses have led them to predict that Project Bernardin will be economically profitable if Bernardin is filled from 45 to 55 percent capacity. Tourists will probably spend around ten dollars a day there.

Refinery to be built in Koper

In the next few years and oil-refinery will be built in the industrial zone of Koper port. Initially the capacity of the refinery will be three million tons of oil per year. On the initiative of the Slovenska gospodarska zbornica (the Slovene Chamber of Commerce) the new firm, »Sermin«, has been founded by the following firms: Adriacommerce, Agraria, Intereuropa, Iplas, Kreditna banka and Tomos, all from Koper, Interexport from Beograd, Krka from Novo mesto and Splošna plovba from Piran. The Sermin refinery will be built by means of joint investments by foreign and Yugoslav partners.

Historia de Vipava...

(continuación)

Podría contar más y más historias como ésta. Pero ahora mejor nos detendremos en la verdadera historia. En el monasterio de Sv. Križ conversamos con el padre Pjoter. Según él, nos dijo que este pueblo es el más antiguo de Eslovenia. Lo afirma también el historiador, prof. Jutar. Las primeras personas que vivieron por estos lugares, habitaban en cuevas y se vestían con cueros. Las armas las confeccionaban de huesos, cuernos y piedras. Despacio fueron saliendo de las cuevas y comenzaron a explorar los montes y llanos cercanos. Así se fueron desparramando y construyendo casas de barro y ramas, paja y arcilla, etc. Justamente se deduce ello por que aún hoy día se ven los restos de jardines en las laderas de las montañas. Es ese entonces también cosechaban y tenían frutales. Entre ellos: cerezos, higos y viñas. El primer pueblo o población, si le podemos llamar así, fue justamente en Vipava (y en Eslovenia) la aldea de Sv. Križ—Nadie hasta ahora sin embargo pudo descubrir el dato verdadero. Los habitantes de entonces tenían además de la gran muralla o murallón de piedra dura, un hermoso y artístico cementerio. Las tumbas eran verdaderas obras de arte. Sobre ellas colocaban nichos con las cenizas de los muertos. Es decir qué, ya en esa época exhumaban a los muertos. Tumbas de este tipo también descubrieron los arqueólogos cerca de Gorica (Nova). Vipava después fue la calle o vía recta de los romanos, pues el camino desde Italia los llevaba hacia el norte y la oeste. La calle romana era la fuente de vida, es decir, de trabajo, etc. Además este camino los romanos lo usaban como enlace entre el norte, este y sudeste de la región. A su vez marcó en la historia de las migraciones de los pueblos, una etapa en la cultura misma. Pues era el camino que elegían los pueblos pequeños para dirigirse a la soleada Italia. Bueno, pero si alguna vez significó este camino riqueza, más tarde fue el símbolo de la decadencia y del desastre. La destrucción de todo lo bello acompañaba este camino. Los pueblos se iban trasladando de la siguiente manera, primero los góticos, que se retiraron después del triunfo en el Timaro, donde vencieron al ejército romano. Detrás de ellos llegaron los asiáticos, los hunos, tribu salvaje y nómada que vivía prácticamente «a caballo». Atila «el azote de Dios», en el año 451 llegó hasta Ljubljana. La cercó, entró en ella luego siguió hacia Hrušica. No hubo región o lugar que pudieran po-

Plaza principal de Vipava

ner fin a sus andanzas. Sin embargo documentos escritos sobre ello no existen. En viejas leyendas dicen que Atila y sus huestes asolaron Ajdovščina, Sv. Križ y otros pueblos vecinos hasta lo que era entonces el puerto de Oglej (hoy Aquileia). El padre Pjoter tiene en la biblioteca del monasterio un libro, que sin lugar a dudas es el único ejemplar aún conservado en el mundo. En él escribe sobre que los hunos pasaron por estos lugares y que detrás de ellos llegaron los germanos. Esta tribu, a los habitantes del Vipava, los mataban o llevaban consigo como esclavos. Los que escaparon, fueron hacia las montañas altas que bordean el valle. Así se salvaron y pudieron sobrevivir gracias a la caza. Los góticos del este llegaron al valle en el año 476, y recién a partir de entonces, comenzaron a reinar en el Vipava. Para el rey Teodoro este valle significó mucho, pues se calmaron las guerras de posesión y la vida comenzó a ser más tranquila. Este rey era sabio y supo brindar las riquezas. El valle de Vipava gracias a él, comenzó a fructificar y la alegría invadió esta tierra llena de frutales. La gente vivía en cooperativas. Un conjunto de co-

operativas formaban una comuna. Los hombres del pueblo o comuneros tenían en sus manos tanto el gobierno político como también el espiritual. Detrás de los góticos, llegaron los Avaros. Justamente el rey Samo salvó a los eslovenos del yugo y de la tiranía de los ávaros. Este rey riénó por el término de 30 años. Después de él invadieron los germanos. El hijo de Carlo Magno, Pepino «el pequeño», venció a los eslovenos por estar éstos desunidos. Así pues los eslovenos pierden su independencia en el 789. Según los derechos germanos, el rey era omnipotente. Reinaba sin límites. Podía sacar cuanto tierra quisiese y a quien quisiera. A voluntad repartía luego la misma a sus soldados, iglesias y monasterios. La tierra eslovena fue así repartida entre los condes alemanes. Nuestros antecesores fueron así simples inquilinos de su propia tierra. El valle de Vipava pertenecía al condado de Solkan. Después de la muerte del último conde de Gorizia, el conde Lenard, en el año 1500, tomó posesión de las tierras, y además el gobierno de la región toda, el conde Ivan Febo della Torre.

(continuará).

Jubilej Moderne galerije

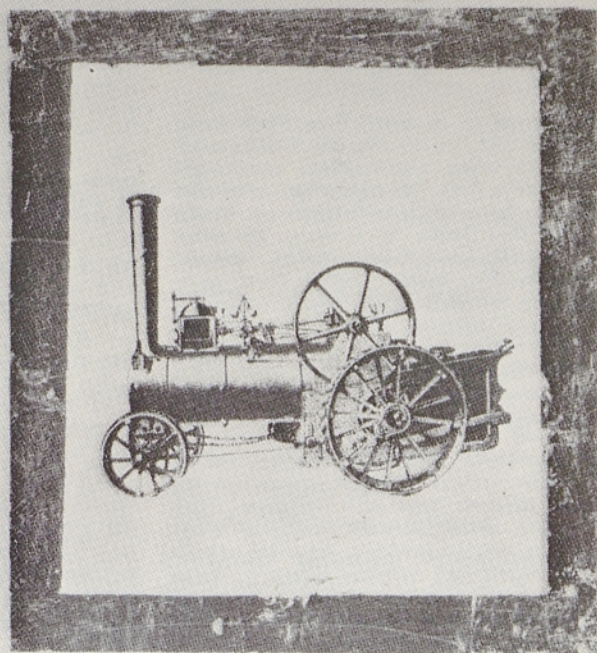
Moderna galerija v Ljubljani, hram slovenske sodobne likovne umetnosti, je pred dnevi slavila pomemben jubilej, 25-letnico ustanovitve. »Ko ob četrstoletnem jubileju pregledujemo pot,« je dejal v slavnostnem govoru ob tem jubileju ravnatelj Moderne galerije Zoran Kržišnik, »ki jo je ta ustanova prehodila od svoje ustanovitve do danes, občutimo gotovo nekaj zadoščenja zaradi njenih uspehov, predvsem pa hvaležnosti do vseh, ki so ji te uspehe omogočili, in razumljivo tesnobo spričo velikih obveznosti, ki nam jih nalagajo v prihodnje.« Obračun Moderne galerije s preteklostjo je vsekakor v prid tej ustanovi. Spremljala je slovensko likovno tvornost, na moč živo pa se je odpirala tudi v jugoslovanski kulturni prostor in v Evropi. Prav Moderna galerija je bila tista, ki je v slovenski kulturi prva in tudi najbolj hitro našla pot v svet. Danes ni nobena novost več, da je po njeni zaslugi svet spoznal izjemno zanimivo umetniško šolo, ki je zrasla v Sloveniji po osvoboditvi — ljubljansko grafično šolo. Imeni kot Debenjak ali Bernik se pojavljajo po številnih svetovnih grafičnih razstavah, kamor si je Moderna galerija s svojim mednarodnim ugledom pridobila vstop.

Moderna galerija v Ljubljani budno spremlja nastajanje likovne umetnosti pri mladem rodu, s svojim oddelkom sredi Ljubljane — Malo galerijo — pa posega predvsem v jugoslovanski in kulturni prostor sosednjih držav. Ob 25-letnici ustanovitve bo letos poleti še eden pomemben jubilej, s katerim se ta slovenska kulturna ustanova zapisuje v pota svetovne likovne umetnosti, 10. mednarodni grafični bienale, ki vsako drugo leto pretehtano predstavi dosežke na področju grafične umetnosti v svetu.

Na tej razstavi, ki si jo bodo ogledali tudi najpomembnejši svetovni likovni kritiki (saj bo njena otvoritev soupadala z generalno skupščino mednarodnega združenja likovnih kritikov), bodo posebej predstavili tudi dela nagrajencev vseh dosedanjih razstav.

Na slovesnosti ob 25-letnici Moderne galerije je govoril Stane Dolanc, sekretar izvršnega biroja ZKJ. Med drugim je dejal, da je brez dvoma ena prvih nalog naših kulturnih institucij odpreti in neprestano odpirati delovnemu človeku vrata duhovnemu bogastvu. Zavzel se je za to, da bi bila Moderna galerija in z njo vred tudi ostala, številna likovna razstavišča pri nas, odprta najširšim plastem in tako opravljala vlogo kulturnega osveščevalca.

Moderna galerija je v petindvajsetih letih pobudila živahno likovno dogajanje tudi drugod po Sloveniji, kjer je okoli 80 likovnih razstavišč, ki se brez dvoma oplajajo tudi z njenim delom in njenimi spoznanji. V njej se zbira gradivo za muzej slovenske moderne umetnosti, gradivo, ki bo nekoč v prihodnosti pričalo o rasti naše umetnosti in bo pomenilo neprecenljivo vrednost.

Slovenska knjižna žetev 1972

Takoj v začetku naj zapišemo, da je v minulem letu izšlo na Slovenskem okoli štirideset izvirnih knjig proze, ki so jih napisali domači pisatelji. To je za slovenske razmere bržčas velika številka, pomembnejše pa je dejstvo, da je med njimi vrsta mladih piscev, ki so se pred javnostjo pojavili prvič, sicer pa so tudi »starejši«, to je tisti, ki so bralcem že tako ali drugače znani, izdali vrsto kvalitetnih del, če tako lahko imenujemo njihovo uspešnost pri kritiki.

Omejimo se torej le na krajši oris tistih avtorjev in njihovih del, ki po mnenju kvalificiranih poznavalcev literature predstavljajo »najboljše« dosežke minulega leta. Med mladimi bi v tem primeru bilo treba omeniti vsaj tri pisce: Marka Švabiča, Dimitrija Rupla in Floriana Lipuscha. Švabičeva prva knjiga »Sonce, sonce, sonce«, ki jo sestavlja več novel oziroma črtic, je v domače pisanje prineslo vrsto svežih oblikovalskih pobud, pri čemer je zanimivo, da njegova proza kljub modernizmu povečini ni takšna, da je ne bi bilo mogoče »brati«, kot se to pogosto dogaja s prozo sodobnih pisateljev, ki hočejo biti za vsako ceno »novi«, seveda v tem smislu, da jih naposled navaden bralec ne razume. Seveda tudi Švabičeve zgodbe, če jih tako lahko še imenujemo, imajo neredko premaknjeno, »pomešano« časovno zaporedje dogajanja, toda po drugi strani se takšen način pripovedovanja umika v fantazijo in pravljico, kjer je seveda časovni tok nepretrgan oziroma linearen. V celoti pa je za njegovo knjigo značilna intenzivna jezikovna inovacija, se pravi nenavadne, nove in kajpada uspešne jezikovne zveze in metafore.

Knjiga »Čaj in puške ob petih« Dimitrija Rupla, ki trenutno študira v ZDA, je po svoji zasnovi in realizaciji povsem drugačna: gre za delo, ki je povečini za bralce »nesprejemljivo«, saj ga skoraj ni mogoče razumeti, kajti sodi zlasti med eksperimente, ki pa so dober obet za naprej: in Rupel je, reči je mogoče, res lahko »obet«, saj je njegova knjiga kljub vsemu zanimiv poskus, kako pisati »drugače«, neobrabljeno, nekonvencionalno; ravno po tem se »Čaj in puške ob petih« uvršča, kot vse kaže, med najvidnejšo prozo minulega leta.

Florian Lipusch, po rodu Korošec, živi na Koroškem v Avstriji, njegov prvenec »Zmote dijaka Tjaša« pa ni le zanimiv za tamkajšnje zamejske Slovence, temveč tudi za literarne porabnike tostran meje. V njem pripoveduje o internatu, v katerem se njegov junak upira represivnim metodam vzgoje, hkrati pa kajpada vsemu zgrešenemu načinu prebivanja v današnjem času, pri čemer pa seveda ne gre za moralistično pisanje, ampak za globlji prikaz človekove ne-svobodne situacije: in velja dodati, da je tudi njegovo opisovanje sveže in jezikovno nekonvencionalno, hkrati pa seveda zadosti tekoče, da ga je mogoče dojemati, se pravi razumeti. Lipusch je zavoljo vseh teh dobrih strani svoje knjige prejel tudi nagrado »Zlata ptica« za leto 1972, ki jo mladim ustvarjalcem vsako leto podeljuje mladinska revija »M«.

Bržkone pa je največji lanskoletni uspeh dosegel Ljubljčan Lojze Kovačič, ki je znan že po svojih delih, v minulem letu pa kljub temu vse presenetil s svojo knjigo »Sporočila v spanju — Resničnost«, ki jo sestavljata dve istimenski noveli. Predvsem je presenetljiva druga, »Resničnost«, ki govori o vojaškem kaznjencu, ki kmalu po drugi vojni nekje na jugu Jugoslavije preživlja v nenehni življenjski nevarnosti in stiski svojo kazen, le-ta pa seveda v resnici ni bila utemeljena. Novela je nastala pred več kot desetimi leti, toda v celoti je mogla iziti šele v sedanjem času. Na kratko rečeno, gre nedvomno za vrhunsko pisanje v slovenščini, njegova odlika pa je, mimogrede tudi v tem, da je več kot komunikativno: že sama tematika »drži« bralca v nenehni napeto-

sti in ga vleče vase. Tedaj ni čudno, da je Lojze Kovačič, ki zna biti socialno zelo kritičen, lani prejel za knjigo več nagrad, tudi nagrado Franceta Prešerna, ki je najvišje literarno priznanje v Sloveniji.

Med zanimivejšimi deli, ki so izšla lani, so gotovo še Vitomila Zupana »Potovanje na konec pomladi«, ki je nastalo pred več kot tridesetimi leti, Bena Zupančiča roman »Golobnjak«, Andreja Hienga »Orfeum«, Mire Miheličeve »Vrnite se, sinovi«, Leopolda Suhadolčana »Noro življenje«

in tako dalje. Že tako pa je jasno, da je bilo lani na Slovenskem precej bogato prozno knjižno leto — žetev je bila v marsičem izjemna, nemara je celo mogoče zapisati, da bogatejša kot na področju poezije, kjer je bilo v ne tako daljni preteklosti osrednje polje slovenskega knjižnega dogajanja. Tudi z dramatiko ni mogoče primerjati lanske proze, ki je, z eno besedo, postala zares sodobna in aktualna.

Jože Horvat

Tiskovni sklad

ARGENTINA: Franc SLAVIČ 5.— US \$, Daniel LUKAČ 5.— US \$.

AVSTRALIJA: S. SMEDLEY 0,75 Lstg, Karol SEDMAK 0,50 Lstg, Leo VRHOVŠEK 0,45 Lstg, Justina, Ivan KANJIR 4.— Lstg, Lojze DRVODEL 2.— austr. \$, Marija BLATNIK 1,33 Lstg, Ivan STRAMSEK 1,29 Lstg, Darinko HAFNER 0,37 Lstg, Marija STARIHA 0,83 Lstg.

AVSTRIJA: Anton ROSC 40.— Sch, Jozef MAUTZ 20.— Sch.

BELGIJA: Olga RAFOLT-GORJANEC 20.— Bfr, Jožefa GLOBEVNIK 50.— Bfr, Silvester BOGOVIČ 50.— Bfr, Ana VIRANT 100.— Bfr, Friderik JOŠT 27.— Bfr, Anton STEMBERGER 100.— Bfr.

FRANCIJA: Antoine PIRMAN 5.— FF, Jean TRSTENJAK 5.— FF, Ludvik, Ivana KRAŠEVEC 10.— FF, Rosina RUPNIK 5.— FF, Paula JERINA 5.— FF, Ludvik JANEŽ 5.— FF.

HOLANDIJA: Mici MICHON-ČEBIN 1.— Hfl, Franc SELIČ 4.— Hfl.

JUGOSLAVIJA: Štefan ŠAJN 10.— din.

KANADA: Mary PERUŠEK 1.— can. \$, Janez SKERBINSEK 15.— din, Ivan SKERBINEK 100.— din, Vinko BABNIK 1.— can. \$, Ludvik DERMAŠA 7,80 can. \$, Lado STERŽAJ 11.— can. \$, Maria Pia FIORENTINO 33.— din, Vladimir URBANČ 2.— can. \$, Frank VRECHAR in Viktor TASKAR 3.— can. \$, Milan FRUMEN 1.— can. \$, August KOLLER 2.— can. \$, Štefan KOLAR 4.— can. \$, Louis ZULY 2.— can. \$, Danny KISEL 2.— can. \$.

NEMČIJA: Stanko GLASER 1.— DM, Felix GRM 3.— DM, Marija DOŠLER 3.— DM, Drago ČURIČ 2.— DM, Ivan VINDIŠ 1.— DM, Vinko KORBER 22.— DM, Tony GROBELNIK 12,50 din, Justina KRAMBERGAR 2.— DM, Filip ŽGUR 3.— DM, Ciril PODMILČAK 3.— DM, Franciška FLAKUS 1.—

DM, Michael JELTER 6.— DM, Ana BUČAR 7.— DM, Joseph BRINJEVEC 1.— DM, Johann KRIVIC 1.— DM, Vinko UPLAZNIK 7.— DM, Rok LESKOVŠEK 5.— DM, Marija JUHANT 6.— DM, Elica RIEDEL 4.— DM, Franc SLEKOVEC 4.— DM, Roman SKAPER 2.— DM.

SSSR: Ing. Franc HUDINA 16,00 din.

SVEDSKA: Maks ZADRAVEC 6.— Skr, Marija HRIBERSEK 5.— Skr, Viktor PRESTOR 2,50 Skr, Pavla STRGAR 10.— Skr, Margareta KRAŠEVEC 15.— Skr, Ela CRV 10.— Skr, Franjo BREZNIK 5.— Skr, Jože TORKAR 5.— Skr, Angela PRIMAR 2,50 Skr, Andrej KOCIPER 20.— Skr.

SVICA: Janez PETERNEL 26,10 din, Matilda JELEN 34,15 din, Jože JELOVČAN 43,00 din, Marija MARINIČ 24,35 din.

ZDA (USA): Antonija URANKAR 1.— US \$, Marija Logar 1.— US \$, Tonca FURLAN 5.— US \$, Helen MAYER 1.— US \$, Gabrijela PRESSLER 1.— US \$, John SHINE 3.— US \$, Matt A. TURK 2.— US \$, Martin MATJAN 3.— US \$, Helen KAPLA 1.— US \$, Mary OBREZA 2.— US \$, John KUCIC 2.— US \$, Frank AMBROZIC 1.— US \$, Agnes MALENCIK 1.— US \$, Mary YOGER 1.— US \$, Ana MLEKUS 1.— US \$, Elizabeth AUGUSTINE 1.— US \$, Frances ARCH 1.— US \$, Josephine PESTOTNIK 1.— US \$, Joseph CADONIC 1.— US \$, Zofija COLARIC 5.— US \$, Anna ZADNIKAR 1.— US \$, Drago DRAKULIC 5.— US \$, Antonia EZZO 3.— US \$, Anton STIBELJ 2.— US \$, Sabina ZGRABLJIC 5.— US \$, Christine SILVER 3.— US \$, Frank JAMNICK 1.— US \$, Mary ISKRA 2.— US \$, Dpl. ing. F. KALAN 2.— US \$, Ane TRDAN 1.— US \$, Peter, Rose VERDERBER 1.— US \$, Angela DESNICA 2.— US \$, Mary MAHNE 2.— US \$, Angela ZAITZ 2.— US \$, Mary CEK 1.— US \$, Jennie JANEZIC 1,50 US \$, Louis HRIBAR 1.— US \$, John SUSTARSIC 1.— US \$, John ZUGICH 1.— US \$.

Vsem se iskreno zahvaljujemo!

Uredništvo in uprava Rodne grude

INEX adria aviopromet

Ljubljana, Titova 48 — Tel.: 313-366

Slovenci in Jugoslovani, ki živite v ZR Nemčiji, in njihovi sorodniki doma, izkoristite delavsko linijo vsak petek iz Düsseldorfa ob 12.45 uri in iz Frankfurtu ob 14.05 uri v Zagreb in Ljubljano ter obratno z modernimi letali DC-9 po cenah, ki so skoro enake železniškim.

Informacije v ZRN: GRIMEX GmbH 6 Frankfurt/Main, Bleichstr. 12, tel.: (06 11) 28 41 57 ter

v vseh DER in ostalih potovalnih agencijah.

Kje povsod živijo Slovenci

Avstrija

Zaposlovanje Slovencev v Avstriji ni novo. Tu so si iskali zaposlitve že konec 19. stoletja tisti Slovenci, ki jim je bilo potovanje v prekmorske dežele predrago. Mnogim je zmanjkalo tudi poguma za potovanje v dežele prek oceana in so si raje poiskali delo v bližini doma, takoj za mejo.

Tako so se naselili v industrijskih predelih bivše avstroogrske monarhije, zlasti na Srednjem in Zgornjem Štajerskem. Iz statistik je razvidno, da je izseljevanje zavzelo velik obseg, ni pa natančnih podatkov o številu naših izseljencev in o razporejenosti slovenskih naselbin v štajerskih industrijskih predelih. Vendar razberemo iz statistik, da so se Slovenci zaposlili zlasti in Gradcu in okolici, v Brucku na Muri, Judenburgu, v okrajih Leoben in Voitsberg. Manjše število se je ustavilo v okrajih Hartberg, Weiz in Feldbach v vzhodni Štajerski, nekaj pa tudi v krajih severozahodne Štajerske. Zaposleni so bili v industriji in v javnih službah. V nemškem okolju pa so se hitro asimilirali in izginjali.

V Avstriji je ostalo tudi nekaj naših ljudi, ki so se tja izselili med zadnjo vojno, nekaj

pa tudi tistih, ki so tja zbežali po zadnji vojni.

Velik del Slovencev v Avstriji pa izhaja iz rodu Koroških Slovencev in so tamkajšnji prvotni prebivalci.

Okrog leta 1960 so začeli odhajati na sezonsko delo v Avstrijo naši delavci iz Pomurja, ki ostajajo tam od 2 do 9 mesecev. Zaposleni so v kmetijstvu, gradbeništvu in v gostinstvu. Iz vseh štirih pomurskih občin — Murske Sobote, Ljutomera, Radgone in Lendave — pa je precej prebivalcev tudi na stalnem delu v Avstriji. Zaposleni so v tovarnah, gostinstvu in v trgovini.

Po podatkih Komunalnega zavoda za zaposlovanje iz Murske Sobote, z dne 19. januarja 1973, je na delu v Avstriji 6.500 prebivalcev, od tega polovica na sezonskem delu.

Če upoštevamo avstrijske pokrajine, potem je največ delavcev iz Pomurja zaposlenih v Spodnji Avstriji, na Dunaju in v okolici, potem na Štajerskem (Graz, Bruck/Mur in v okolici), dalje v krajih Zgornje Avstrije (Linz), na Koroškem (Celovec, Beljak, Spittal), manj pa jih je na Predarlškem (Dornbirn, Mäder, Lauterach, Bludenz, Bregenz) in na Tirolskem (Innsbruck, Kitzbühel, Lienz itd.).

Razen v sedmih zgoraj naštetih avstrijskih pokrajinah pa delajo naši ljudje še na Salzburškem in Gradiščanskem.

Po podatkih Republiškega zavoda za zaposlovanje v Ljubljani se je v letih 1968—1972

zaposlilo v Avstriji 9.878 Slovencev. Toliko so jih zabeležili konec septembra 1972. Med temi jih je največ iz Pomurja, kakor smo že omenili in iz mariborske občine.

Računajo pa, da je konec leta 1972 delalo v Avstriji 13.000 Slovencev. V razliki so všteti tisti, ki so se izselili pred letom 1968, ko Zavod še ni vodil statistike in tisti, ki so si sami poiskali delo v Avstriji.

Pokrajine v Avstriji, kjer je zaposlenih največ Slovencev

Dunaj — številčno na prvem mestu, nato sledijo: Spodnja Avstrija (kraj zahodno in severno od Dunaja)

Štajerska (Graz, Bruck/Mur)

Salzburška (Salzburg in okolica)

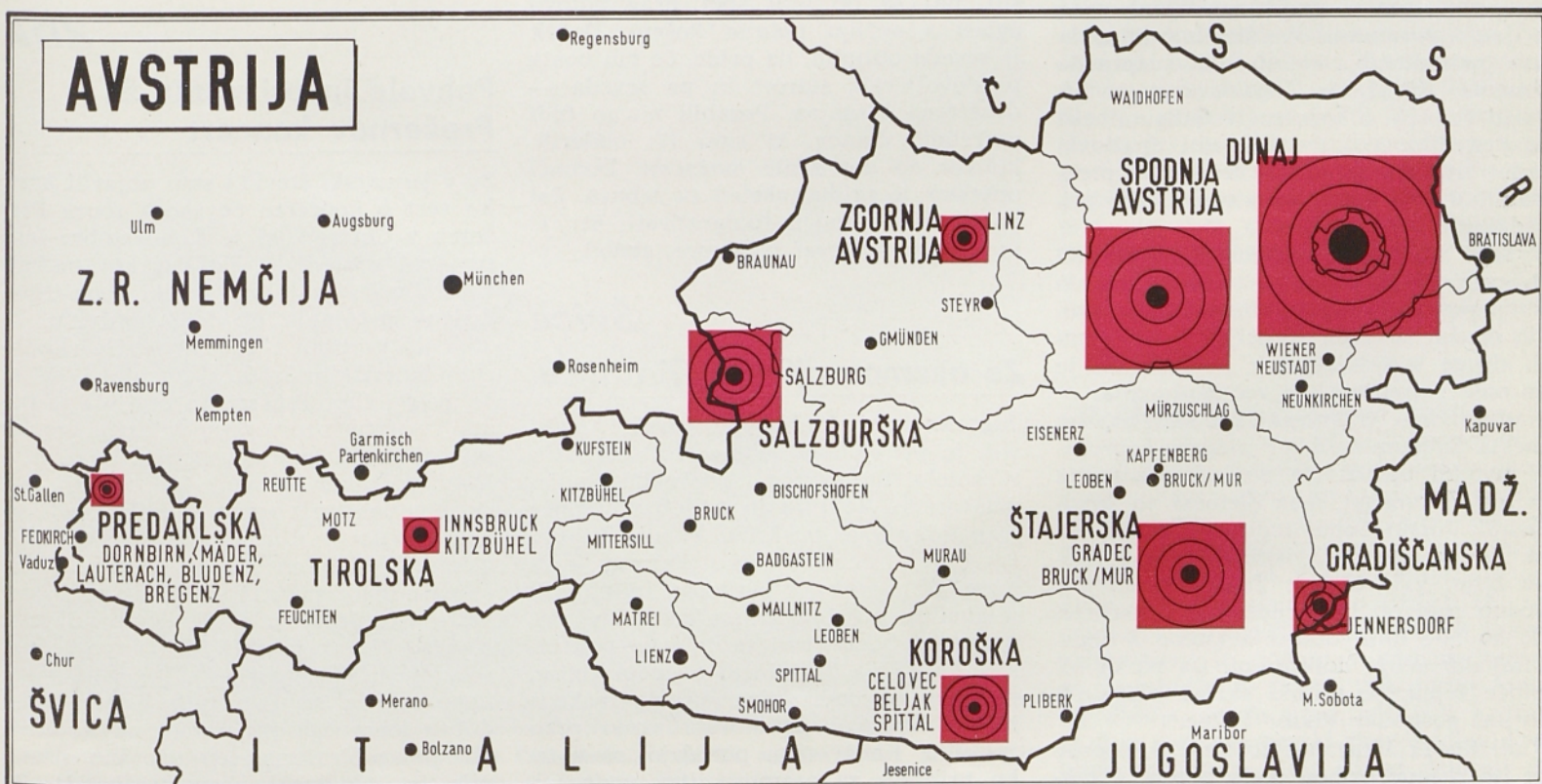
Koroška (Celovec, Beljak, Spittal)

Gradiščanska (Jennersdorf itd.)

Zgornja Avstrija (Linz)

Tirolska (Innsbruck, Kitzbühel)

Predarlška (Dornbirn, Mäder, Lauterach, Bregenz, Bludenz)

Reginald Resnik

V letošnjem juliju prispe v Jugoslavijo v goste Slovenski pevski zbor Jadran iz Clevelanda, Ohio. To je drugi najstarejši pevski zbor v Clevelandu; obstaja že 52 let. Zboru bo dirigiral glasbeni učitelj zbora Reginald Resnik, ki poučuje petje pri Jadranu zadnjih 12 let, pred tem je več let spremljal zbor in soliste na klavirju.

Reginald Resnik je diplomirani glasbenik. Diplomlo »Bachelor of Science and Music«, glavni predmet kot pianist, je prejel na Western Reserve University v Clevelandu leta 1949, potem pa je študij nadaljeval še na Cleveland Institute of Music.

Francija

Prijetno zimsko srečanje

Iz mnogih pisem, ki jih v začetku leta prejemamo veliko več kot navadno, smo prebrali, kako so naši ljudje, ki za novoletne praznike niso prišli na obisk v domovino, tudi v svojih naselbinah prav prijetno praznovali na številnih družabnih prireditvah, ki so jih pripravila društva. Združenje Jugoslovanov v Severni Franciji s sedežem v Sallauminesu je priredilo svoj tradicionalni družinski večer letos 14. januarja. Prizadevni predsednik **Justin Čebul** nam to prijetno prireditve tako opisuje:

V lepo okrašeni in preurejeni občinski dvorani na Epinette se nas je zbralo kar lepo število, okrog dvesto. Poleg svojih družin so člani pripeljali s seboj tudi druge sorodnike, kar pomeni, da je za naše prireditve vse več zanimanja.

Nadvse smo bili veseli obiska župana mesta Sallauminesa ter njegove soproge. V uvodni besedi sta zbrane pozdravila tajnik Združenja Jean Demšar in predsednik Justin Čebul ter jim zaželela, da se jim v letu 1973 izpolnijo vse njihove želje. Vrle članice Združenja so kot vedno tudi ob tej priložnosti poskrbele, da so bile mize dobro obložene z okusnimi domačimi dobrotami. Da pa ni bil nihče žejen, je pridno skrbel blagajnik in naš gospodar Viktor Rahle.

Tudi dedek Mraz nas je obiskal, čeprav je bil njegov prihod malo pozen. A tak-

Zdaj je zaposlen v Euclid Educational departmentu, kjer je predsednik glasbenega oddelka Euclid Shore High School. Na klavirju spremlja soliste in recitale v več gledališčih in Euclid Lyric. Pevovalja je poleg pri pevskem zboru Jadran tudi v Richmond Heights Theatreu.

Reginald izhaja iz znane glasbene družine. Njegov oče Martin Resnik je bil svojčas izvrsten harmonikar. Harmoniko je poučeval več let. Reginaldov stari oče je bil rojen v Sloveniji, v vasi Moravče — Gabrovka. Domovino starega očeta bo Reginald to pot obiskal prvič. Bil je vojak v ameriški armadi in dve leti je bil na evropskih bojnih poljanah, ob zaključku vojne pa se je znašel na Dunaju. Kot vidimo, ima lepo učno in delovno zgodovino v teku svojih let.

To pot pride z njim tudi njegova ljubka žena Betty, ki je izvrstna solistka in igralka, znana med Slovenci in Američani. To bo njen drugi obisk domovine njenega očeta Antona Novaka, ki je bil rojen v vasi Šembije pri Ilirski Bistrici, njena mati Julia pa na 200. cesti v Clevelandu.

Louis Kaferle

šen obisk je vselej dobrodošel, saj smo vedeli, da ne prihaja praznih rok. Za vsakogar je imel darilce, pri čemer mu je pomagala kakor prejšnja leta, prizadevna domiselna članica Franja Prekova. Mladi in stari so bili obdarovani. Razumljivo je bilo največ veselja med otroci, ki so dobrodušnega dedka že zdaj prosili, naj se ob letu spet prav gotovo oglasi s svojim polnim košem. Dedek je seveda obljubil, da pride, če mu bosta to dovoljevala starost in pa seveda — društvena blagajna. Pozabili nismo tudi potrebnih članov, ki smo jih obdarili, kolikor so dopuščale možnosti. Domači orkester je pridno skrbel za zabavo. Žal pa se nismo mogli fotografirati, ker je naš pridni fotograf malo prej zbolel.

Švica

Za osamosvojitve podružnice

Jugoslovanski klub, podružnica Amriswil, je priredila v soboto, 10. februarja v hotelu Schwert v Amriswilu veliko maškarado. Za ples in prijetno domače razpoloženje je poskrbel kvintet Rudija Pernata s pevko Metko Pernat. Tudi mask ni manjkalo. Najlepše in najbolj originalne so bile nagrajene. Dne 10. marca se bodo člani te dejavne podružnice zbrali na 5. rednem občnem zboru, na njem bo podružnica Jugoslovanskega kluba Amriswil praznovala svojo prvo petletko. Kakor nam poročajo, so v teku priprave za osamosvojitve podružni-

ce, kakor imajo v načrtu tudi ostale podružnice na področju žiriškega kluba, ki bo o tem razpravljajal in sklepajal na občnem zboru 11. februarja v Zürichu. Osamosvojitve bo prav gotovo zelo ugodno vplivala na delo posameznih podružnic.

Nemčija

Zahvala staršev

Slovenska beseda vse krepkeje prodira med naše potomce, ki so rojeni in odrasčajo na tujem. Tu in onstran morja se je uče na brezštevilnih tečajih in v šolah, ki jih je vse več in več. V dopolnilnih šolah po evropskih deželah jo vsajajo in negujejo v mladih srcih poklicni vzgojitelji. Ponekod pa so takšni razredi zrasli kar sami, organizirali so jih starši sami. Koliko našim ljudem takšen pouk pomeni, nam pove tudi javna zahvala, ki smo jo januarja prebrali med »Pismi bralcev« v ljubljanskem časopisu Delo. Takole je zapisano: »Starši, zbrani na prvem roditeljskem sestanku v Pforzheimu se zahvalujemo domovini, da je omogočila našim otrokom v tujini slovensko šolo. Slovenski učiteljici Milici Pukl bomo pomagali in z njo tesno sodelovali. Slovenska šola pomeni za nas tu v tujini najlepšo in najtesnejšo povezavo z domovino.« Pismo so podpisali: Rozi in Pavel Marinček, Simon Hribar, Srečko Varl, Franc Krivec in Miha Pavlovčič.

ZDA

Pohvale in priznanja za Prešernov koncert

Že v januarski številki smo objavili kratko vest o koncertu pevskega zbora Prešeren v Chicagu, ki je 5. novembra lani prvokrat nastopil v sestavi kot mešani zbor. Doslej je bil to moški zbor. Navdušena priznanja ob tem koncertu, ki smo jih prebrali v več pismih in slovenskih ameriških listih, dokazujejo, da si je pevski zbor Prešeren s tem, da je postal mešani zbor, prav gotovo krepko začrtal pot k novim uspehom. Med pevskimi vsekakor pomeni še posebno pridobitev nekdanja znana solistka pri Glasbeni Matici v Clevelandu Tončka Simčičeva. Med pevci pa sta še posebej izstopala tenorist Konrad Novak in basist Tedy Korošec. Tudi trio Andy Bavetz, Konrad Novak in Edy Hribar so še posebej poželi priznanje.

Lepo uspele so bile tudi ostale točke dobro izbranega programa, na katerem sta poleg Prešernovcev uspešno nastopila še mladinski zbor krožka št. 26

SNPJ in Preradovičev zbor iz Hary, Ind. ter Down Cherway in Konrad Novak ml. V novem odboru, ki bo nadaljeval z delom v letošnjem letu, so večidel ostali dosednji odborniki, ki so prizadevno delovali pri zboru že vrsto let. Prva letošnja prireditev bo tradicionalni Kaba-retni večer zadnji dan marca v dvorani Peacock na Cermak rd. Zatem pa pravi-jo, da bodo že začeli s pripravami za jubilejni koncert ob 45-letnici prvega koncertnega nastopa Prešernovcev. Zbor, ki ima danes 26 pevcev in pevk, vabi v svoje vrste mlade pevce in pevke. Pre-pričani smo, da bo prijav kar precej, saj je tudi v Chicagu precejšnja sloven-ska naselbina in Slovenci smo znani, da radi pojemo. Ob lepo uspelem koncertu čestitamo pevcem in njihovemu prizadev-nemu pevovodji prof. Franku Kubini.

Prvi stanovalci v novi stavbi Slovenskega doma za ostarele

O gradnji nove stavbe pri Slovenskem domu za ostarele v Clevelandu smo že večkrat poročali. Ta stavba je namenje-na predvsem za tiste oskrbovance, ki so zaradi bolezni ali ostarelosti potrebni posebne nege. Ta stavba je zdaj dogra-jena in opremljena in je v decembru, kakor poroča publicist Frank Česen, že sprejela prva stanovalca, čeprav dom for-malno še ni bil odprt. Prva stanovalca sta znana društvena delavka Marion Bashel in Joseph Jeraj. V novi stavbi je 32 prostornih sob s 63 posteljami ter ostali prostori, ki spadajo v takšne so-

dobno urejene ustanove. Tudi lega do-ma je zelo ustrezna, saj stoji sredi euclid-ske in collinwoodske slovenske naselbi-ne. V bližini sta dva slovenska društve-na domova: Slovenski delavski dom in Slovenski društveni dom. Na severni strani pa drži trgovska E. 185. cesta do jezera Erie. Cena oskrbnine v domu se bo ravnala po tem, kakšno je zdravstve-no stanje oskrbovanca in kakšne nege je potreben. Gradnja in oprema nove stavbe je veljala 600.000 dolarjev. S pro-stovoljnimi prispevki so doslej v ta na-men zbrali nekaj nad 360.000 dolarjev. Vse ostalo pa bo še treba zbrati. Vred-nost doma s starim poslopjem in zem-ljiščem pa je blizu milijon dolarjev. No-vo stavbo bodo slovesno odprli v pri-hodnjih mesecih.

Slovenska potica in flancati v mednarodni kuharski knjigi

V decembrski številki Rodne grude smo spregovorili o kuharski knjigi »Woman's Glory — the Kitchen«, ki jo je leta 1971 izdala Slovenska ženska zveza v Chicagu, pripravila in uredila pa jo je zvezina ustanoviteljica in častna predsednica Marie Prislandova. To je bila že deveta (seveda popolnoma obnovljena in dopol-njena) izdaja Zvezine kuharske knjige. Kakor nas je avtorica nedavno obvestila, je medtem izšla že deseta naklada te zanimive knjige in ko bo razprodana, bo kar 35.000 kuharskih knjig s slovenskimi specialitetami med ameriškimi gospodi-njami, kar je prav gotovo lahko v po-nos našim ljudem po svetu in doma. V

januarski številki Zvezinega glasila Zarja, pa v svoji stalni rubriki pripoveduje Marie Prislandova, kako so po njenem posredovanju prišli slovenska potica in flancati v svetovno kuharsko knjigo. Ta-kole se je zgodilo.

Lani poleti je Prislandovi telefonirala iz Washingtona Kristine Wagner, tajnica urada za narodnostne skupine, zbrane pri republikanski stranki (National Re-publican Heritage Groups Council). Taj-nica ji je sporočila, da namerava njihov urad izdati kuharsko knjigo, v kateri bodo zbrane priljubljene jedi v Ameriki živečih narodnosti. Želeli bi imeti ku-harske zapise za slovensko kosilo, slike naših narodnih noš in kratek opis kul-turnega udejstvovanja in domače obrti Slovencev v Ameriki. Ga. Prislandova je želji rade volje ustregla.

Knjiga je nedavno izšla pod naslovom: National Republican Heritage Groups Council WORLD COOKBOOK. Knjiga je okusno opremljena in obsega 230 strani, na katerih so zbrani kuharski zapisi naj-bolj priljubljenih jedi 32 narodnosti, ki žive v Ameriki. Od Jugoslovanov so za-stopani Hrvatje, Srbi in Slovenci. Pri vsaki narodnosti so objavljene tudi slike narodnih noš. Pod lepo sliko dveh pri-kupnih slovenskih deklet v narodnih no-šah je objavljen zapis za poprečno slo-vensko kosilo:

Kokošja ali goveja juha z domačimi re-zanci,

pohana piška s praženim krompirjem, solata, začinjena z oljem in kisom, fižol v stročju,

potica, flancati ali krofi.

Poleg je naveden podroben zapis za pri-pravo slovenske orehove potice in za flancete.

V to zanimivo knjigo so kuharske zapi-se prispevale tudi Nixonova soproga Pat in njuni hčerki Julia in Tricia ter gospa Agnew, žena ameriškega podpredsednika. Sledijo priljubljena jedila 41 ameriških senatorjev in 135 kongresnikov s foto-grafijami in kratkim opisom njihovega položaja v ameriški vladi. Med kongres-niki sta tudi dva Slovenca: Philip E. Ruppe iz Michigana in Joseph Skubitz iz Kansasa. Zares zanimiva knjiga. Ge. Prislandovi čestitamo za njen prispevek v njej!

»Prehitro pozabimo ljudi«

pravi znana dopisnica slovenskih ame-riških listov Anna Jesenko, ko poroča o koncertu, ki je bil lani decem-bra v Clevelandu v spomin pokojnega pevovodje Antona Šublja. Piše: »V ne-deljo, 10. decembra, smo uživali ob pe-tju lepih slovenskih pesmi in ob igrici, pripravljeni in podani v spomin znane-ga pevovodje in pevca, pokojnega Anto-na Šublja, ki je pred leti učil krožek št. 2 in tudi naš pevski zbor Triglav. Pre-hitro pozabimo ljudi, ki so delovali za

Novi prizidek Slovenskega doma za ostarele v Clevelandu, ki je bil zgrajen konec preteklega leta. Foto: Jo Mišič

Novice iz Rosaria

V letu 1972 smo imeli v našem društvu »Centro Jugoslavo« skoraj vsak mesec po eno prireditev. Z lepim programom smo sodelovali tudi na proslavah argentinskih praznikov. Izredno uspela je bila celodnevna proslava 29. novembra. Dvorana je bila nabito polna naših rojakov. Na lepi akademiji je bil bogat program, na katerem je nastopil tudi Jugoslovanski tamburaški zbor Zagreb. Častna gostja na prireditvi sta bila prvi sekretar na jugoslovanski ambasadi Ivo Mrša in konzul Branko Rubeša, ki sta imela prilžnostne govore. Po skupnem kosilu smo zapeli argentinsko in jugoslovansko himno, zatem pa so ob poskočnih zvokih zaplesali mladi, mlajši in vsi tisti, ki se počutijo mlade. Bilo je zelo veselo. Tudi silvestrovali smo skupaj in se dobre volje poslovili od starega leta ter pozdravili novo leto 1973. Odborniki so postregli z izvrstno večerjo in zatem sta seveda sledila pesem in ples. Dobro volje smo ostali skupaj do jutra.

Pa še žalostna novica. Nedavno je za vselej odšel od nas Štefan Žigon, eden tukajšnjih prvih naseljencev po prvi svetovni vojni. Bil je priden, narodno zaveden poštenjak, doma iz St. Tomaža pri Ajdovščini. Pred enim letom mu je umrla žena Francka, rojena Bratina. Zdaj počivata skupaj na tukajšnjem pokopališču. Zapustila sta sinova Milka in Dorčeta ter hčerko Cilko. Ob zaključku naj povemo še to, da smo se zelo razveselili Slovenskega koledarja za leto 1973, ki smo ga prejeli že v začetku decembra. Hvaležni smo tovarišem pri Matici za to prekrasno in zanimivo knjigo. Tudi Rodne grude smo zelo veseli, čeprav prihaja k nam zelo neredno. Vzbuja nam tople spomine na domovino in nas tolaži, saj tukaj nimamo nobenega slovenskega časopisa.

skupnost, se za njo žrtvovali, da bi ohranili slovensko kulturno dediščino. Naj na tem mestu dam priznanje in pohvalo naši voditeljici Marie Pivik, ki je spored koncerta tako lepo pripravila in ga tudi enako dobro izvedla. Spisala je tudi igrice, deklamacijo za 10-letno Bruno Beričič. Slovenske besede je tako poudarjala, da smo rabili robčke za solzne oči. G. Žitnik je kazal slike iz Slovenije, ki jih je posnel ob svojem obisku. Videli smo tudi rojstno hišo pokojnega Antona Šublja, ob koncu pa božični prizor. Vse pesmi so otroci lepo peli in izgovarjali. Posebno zadnje je za otroke, ki so vajeni angleščine, težko. Vsi so bili dobri in vsi zaslužijo pohvalo.

Kanada

Skupna praznovanja nas povezujejo in ustvarjajo nova prijateljstva

Med zadnjimi našimi praznovanji, ki nas povezujejo in utrjujejo naše prijateljstvo, moramo najprej omeniti proslavo Dneva republike v Torontu, ki jo je pripravilo Kulturno-prosvetno združenje Bratstvo in jedinstvo v soboto, 25. novembra, v P.B.A. Hall v Bloor ulici. Slavje je bilo zelo svečano, obiskovalcev pa toliko, da mnogi niso dobili prostora v prepolni dvorani. O pomenu tega našega praznika je spregovoril predsednik Združenja Tvrdko Komljenovič. Zatem so govorili še generalni konzul SFR Jugoslavije Tomislav Temoski, direktorica glasbenega oddelka na Brown's College Margareth Booth in urednik kanadske televizije W. Boyd. Ob glasbi, pesmih in družabnih igrah je prijetno praznovanje trajalo do jutranjih ur. Med gosti sta bila navzoča tudi vdova majorja Jonesa Helen Jones in njun sin Bill ter številne delegacije iz okoliških mest južnega Ontarija.

Tudi novo leto so jugoslovanski rojaki v Kanadi pričakali na svečan način. Na novoletni prireditvi Kanadsko-jugoslovanskega kulturnega društva Bratstvo in jedinstvo v P.B.A. Hall se je zbralo blizu tristo rojakov. Vstopnice so bile razprodane v dveh dneh. Goste je zabaval orkester »Mladi« iz Toronta. Na programu je bila šaljiva pošta in izvolitev kraljice novoletne noči.

Ob zelo bogati večerji in kapljici iz starega kraja je praznovanje trajalo do 4. ure zjutraj.

Kanadsko-jugoslovanski radio klub je priredil novoletno praznovanje v prostorih »Old Spain« tavern restavracije. Priказovali so domače filme. Zatem so bili gostje postreženi z odlično novoletno večerjo, pripravljeno na domač način in z domačo kapljico. Na glasbo s plošč so lahko plesali. Manjkalo ni tudi loterije, pa tudi svojo lepotic novoletne noči so izvolili. Ta mikaven naslov je dobila s 146 glasovi Ljuba Martinovski.

Vesela novoletna praznovanja so priredili še: Slovensko kulturno društvo Simon Gregorčič, kjer se je zbralo okrog štiristo obiskovalcev, članov z družinami in prijatelji, ki so se ob zvokih polk in valčkov prijetno zabavali do zgodnjih jutranjih ur. Športni klub Balkan v Kitchenerju je priredil tudi veselo novoletno prireditev, na kateri so njegovi člani in prijatelji, predvsem športniki seveda, ki jih je bilo blizu 150, v prijetnem razpoloženju pričakali novo leto. Tudi v restavraciji »Avala« je bilo na Silvestrov večer prijetno in veselo. Goste je zabaval orkester Žike Djordjevića iz domovine. Stregli so z jedmi, pripravljenimi na žaru in z domačimi pijačami. Podobno pa je bilo še marsikje.

Ob novoletnih praznikih niso bili pozabljeni tudi otroci naših rojakov. V prostorih Radio kluba jih je letos prvikrat obiskal dedek Mráz in jim prinesel darila.

Slovenski paviljon na mednarodni razstavi v Wollongongu

Uprizoritev Linhartovega »Matička« je od igralcev, članov Slovenskega društva Melbourne, zahtevala veliko požrtvovalnega dela

Ludvik Pirnat kot baron in Branka Jelenič kot Nežka v Linhartovem »Matičeku«

Zahvala Slovenski izseljenski matici

Po našem poslaništvu smo prejeli sporočilo, da je član našega društva Karel Ivan Oven, ki je kot štipendist Slovenske izseljenske matice študiral na filozofski fakulteti v Ljubljani, v določenem roku uspešno zaključil študij dne 24. julija 1972 in prejel diplomu za srbohrvatski in italijanski jezik. To veselo novico smo sporočili odboru na mesečni seji in odbor je sklenil, da o tem obvesti vse članke društva, Slovenski izseljenski matici pa sporočamo iskreno zahvalo.

V imenu odbora in vsega članstva Slovenskega podpornega društva Edinost v Cordobi se Slovenski izseljenski matici iskreno zahvaljujemo za ves trud, skrb in stroške, ki jih je imela s tem, da je lahko naš član Karel Ivan Oven, ki je bil tudi na tukajšnji šoli vedno med prvimi dijaki, zdaj uresničil svoj načrt in diplomiral na univerzi v Ljubljani.

Anton Govednik, predsednik

Avstralija

Pogovorili so se o delu in izvolili nov odbor

Lani, 12. novembra, je imelo Slovensko društvo Sydney svoj drugi redni letni občni zbor. Pogovorili so se o delu in težavah preteklega leta, ki društvu ni prineslo kdove kakšnih gmotnih dobrin, vsekakor pa je bilo uspešno, kar zadeva prireditve. Teh je bilo kar precej: silvestrovanje, gostovanje Slakovega ansambla iz domovine, proslava v počastitev mater, prireditve za dan očetov, gostovanje dramske skupine iz Melbourne s predstavo »Veseli dan ali Matiček se ženi«, seveda je bilo poleg navedenih

prireditev tudi precej piknikov, ki so postali prav priljubljena družabna srečanja naših rojakov. Ustanovljena sta bila tudi krožek slovenskih žena in mladinski odsek, ki uspešno delata. V novi odbor, ki bo vodil delo društva v letošnjem letu, so bili izvoljeni: Jože Petrič za predsednika, Ludvik Klakočar za podpredsednika, Saša Lajovic za tajnico, Franc Stare za blagajnika in Alfred Brežnik za referenta za tisk.

Linhartov »Matiček se ženi« v Avstraliji

Dramska družina pri Slovenskem društvu Melbourne je lani naštudirala znano in precej zahtevno delo Tomaža Linharta: »Ta veseli dan ali Matiček se ženi«. Zelo so se vsi potrudili od igralcev glavnih vlog do statistov in vseh tistih sodelujočih, brez katerih ni mogoče postaviti na oder dramskega dela. Levji delež pri vseh skrbih in odgovornostih pa ima seveda režiser, v tem primeru rojak Valentinčič. Dramska družina je z lepim uspehom gostovala tudi med rojaki v Sydneyu. Čestitamo z željo, da bodo našim igralcem doseženi uspehi in pohvale v spodbudo pri nadaljnjem delu!

Kako se pripravlja naš izseljenski par na Kmečko ohcet

V prejšnji številki ste spoznali naš simpatični izseljenski par iz Avstralije, ki se bo letos v maju poročil v Ljubljani na Kmečki ohceti. Draga Dušica in Ivan, vajino sliko smo v uredništvu izrezali iz vašega društvenega lista in jo objavili v Rodni grudi, da vaju spoznajo naši naročniki in prijatelji in vidijo, kakšen lep slovenski par sta. Danes pa smo veseli, da lahko iz pisma, ki je prispelo na Matico, še kaj več povemo o vaju. Tako smo zvedeli, da so vsi tamkajšnji Slovenci te poroke na naši atraktivni mednarodni Kmečki ohceti zelo veseli. Posebej pa so tega veseli domači od obeh mladoporočencev, saj si bodo tako po dolgih letih spet segli v roke.

Ženin Ivan se je pred nedavnim iz Wollongonga preselil v Sydney in stanuje v novem stanovanjskem bloku. Zaposlen je pri podjetju ISAS kot mehanik pri dizlovih motorjih pri buldožerjih, velikih dvigalih, viličarjih itd. Delajo od jutra do večera, delo pa je olajšano z modernimi pripravami. Vročina je letos v Avstraliji pošteno pritiskala tako, da je bilo tudi za delavce prav hudo. Tudi nevesta Dušica v zadnjih mesecih gara kar dvanaest ur dnevno. »Vidite, tujina je neusmiljena,« piše ženin Ivan in dostavlja: »Na naše veselje pa je letos zmagala delavska stranka z Mr. Whitlamom na čelu in tako upamo, da se bo marsikaj obrnilo na boljše.«

Čeprav se je Ivan odselil iz Wollongonga, svojega dela pri društvu Planica ni opustil. Društvo živahno dela, posebej uspešne so plesne prireditve, ki privabijo rojake od blizu in daleč. Tako se za delo Planice vse bolj zanima tudi lokalni časopis Mercury. Pri Razstavi Fussion 1972 v Wollongongu so dosegli naši zelo viden uspeh. Razstava slovenskih domačih izdelkov in umetnin je vzbujala splošno pozornost. Enako tudi skupina 36 Slovencev v narodnih nošah, ki so sodelovali v svečani povorki. Pri tem uspehu ima veliko zaslug tudi društvo Triglav v Sydneyu, posebej še prizadevna Marija Košorokova.

Naši pevci in plesalci v ZDA

V januarski Rodni grudi smo povedali, da bosta februarja in marca gostovali v večjih mestih ZDA (in zdaj tudi Kanadi) dve izmed najbolj priljubljenih slovenskih umetniških skupin: akademski pevski zbor »Tone Tomšič« in akademska folklorna skupina »France Marolt«. Veliko dvomesečno turnejo je organizirala managerska firma Pittluck com., sodelovale pa so tudi organizacije naših ameriških rojakov. Ob zaključku te številke naše revije imamo pred seboj poročila o prvih šestih nastopih, ki so bili v Chicagu, Vincenesu, Terre Haute, Limi, East Lansingu in Detroitu. Povsod so doživeli izreden uspeh in velik obisk, pri čemer ima nemalo zaslug tudi naš ameriški izseljenski tisk, ki je že prej obširno spregovoril o tem gostovanju.

Prvi koncertni in plesni nastop je bil v Chicagu, v veliki dvorani Orchestra Hall pred 2600 obiskovalci. Pri organizaciji tega nastopa so amerišskemu managerju pomagali odborniki Slovenske ženske zveze. Slovenski rojaki so se na prireditve pripeljali z avtobusi tudi iz krajev, ki so nekaj sto kilometrov daleč. V izredno akustični dvorani je še pridobila naša lepa slovenska pesem. Navdušenje je bilo nepopisno. Pevci so morali že med programom dodati še venček pesmi, plesalci pa zaplesati še zelo atraktivne bunjevske plese. Navzoči ustanoviteljici in častni predsednici Slovenske ženske zveze so pevci zapeli koroško narodno »Gor čez izaro«.

Koncertni nastop v avditoriju Slovenskega narodnega doma v Clevelandu je presegel vsa pričakovanja. Vstopnice so bile že nekaj dni prej razprodane. Mnogi so želeli, da bi nastop ponovili in obžalovali, da se to ni zgodilo.

Povsod so med ameriškim občinstvom in med našimi rojaki želi izredno toplo priznanje. Po prvih ocenah lahko ugotavljamo, da uvrščajo nastope obeh naših umetniških skupin med najelitnejše nastope katerekoli evropske skupine v ZDA. Veliko zanimanje za gostovanje je tudi med našimi v Kanadi, zato bodo podaljšali turnejo za nekaj dni, da bodo nastopili še v Torontu.

Varljiva omama

Azra Kristančič
dipl. psiholog

Alkoholizem je osebni in prav tako družbeni problem, ki zadeva vsakega izmed nas, ne glede na to, na katerem koncu sveta živi. Posledice so nam znane, saj trpi sam alkoholik, pa tudi njegovo neposredno (družina) in širše okolje (družba). V vseh deželah sveta je pojav alkoholizma znan, prav tako pa se vsi trudijo, da bi število alkoholikov zmanjšali. Tudi v naši ožji domovini Sloveniji je čedalje večja skrb strokovnjakov, kakor tudi celotne družbe, usmerjena k zmanjševanju števila ljudi, ki se vdajajo alkoholu ali — kot pravijo strokovnjaki — ki so odvisni od alkohola. Skrb vzbujajo podatki, ki nam jih posredujejo strokovnjaki o številu alkoholikov v Sloveniji. Dr. Janez Rugelj, ki se ukvarja z zatiranjem alkoholizma v Sloveniji, trdi, da je v Jugoslaviji 200.000 alkoholikov, od tega 80.000 v Sloveniji!

Vsi alkoholiki v svojih izpovedih o začetkih vdajanja alkoholu trdijo, da jim je bila pijača v začetku odvrtna, izzivala je neprijetne občutke in jih zastrupljala. Počasi pa so ta odpor do pijače preboleli in postali takšni kot drugi. Takšno »junaštvo«, ki se kaže v težnji, da ne zaostajamo za drugimi, ki nenehno pijejo, pahne tudi nas same v alkoholizem. Tako se postopno od enega do drugega kozarca razvije navada, da vsako srečanje s prijatelji, poslavljanja, družinska veselja, žalost, dobičke in izgube zalijemo z alkoholom. Čas stori svoje. Počasi in neopazno posameznik čedalje več časa preživi v družbi z alkoholom, prav kmalu pa alkohol prodre tudi v naš delovni čas. Nekaterim ljudem alkohol nadomesti »uspavanko«. Takšno sistematično uživanje alkohola pa lahko preide v kronični alkoholizem.

Nagnjenosti k uživanju alkohola pa botrujejo tudi različne življenjske težave, s katerimi se srečuje vsak izmed nas. Neredko ljubezenski polom, kon-

flikt na delovnem mestu, prepir v družini itd., rešujemo z vdajanjem alkohola. Rezultat je prav nasproten. Namesto pričakovane konstruktivne in ustrezne rešitve najrazličnejših življenjskih težav, se le-te še bolj poglobljajo. Saj ni čudno, če vemo, da alkoholiziranost zmanjšuje sposobnost presojanja, dojemanja resničnih razmer in tudi samo ukrepanje.

Kaj lahko storimo, da preprečimo posamezniku pretirano uživanje alkohola. Ukrepati je treba takoj na začetku, še preden posameznik postane resničen suženj pijače. Tako kot postopamo v primerih, ko želimo, da se posameznik odvadi negativne navade: razlagamo, kakšna nevarnost se skriva v vdajanju alkoholu, če le-ta preide v navado. Prepričani moramo biti: če takšna opozorila ne delujejo, je neizogibna naslednja faza: sistematično uživanje alkohola zastruplja možgane, izčrpava moč, zmanjšuje voljo za delom, delovno sposobnost in ustvarjalnost. Ni čudno, da se poslabšuje kvaliteta dela in delovni učinek, in da je izostankov z dela čedalje več. Ko že tako daleč deluje odvisnost od alkohola, lahko še vedno pomagamo. Razumna strogost do takšnega človeka ni zanj negativna, ampak učinkovita in zaželena oblika delovanja. Pravi prijatelji, starši ali pa zakonski tovariši bi morali v tej fazi, ko posameznika še lahko rešimo pred boleznijo, poseči tudi za kaznijo. Kazen naj bi prisilila moža, očeta, prijatelja, da premisli, v kakšno nevarnost se podaja.

To so ukrepi, ki jih lahko storimo. Kdaj? V tistem obdobju, ko lahko govorimo o človeku, ki se ne zna kontrolirati in za katerega je značilna neka oblika osebne zanemarjenosti. Nič ni bolj nevarnega, kot popuščanje alkoholiku še v tistem obdobju, ko ta uničujoča navada še ni popolnoma zagospodarila z njim in ga osvojila. Če ta čas, ko lahko ukrepamo, zamudimo, če ne izkoristimo vseh možnosti, da kot resnični prijatelji pomagamo, smo tudi sami sokrivni za naraščanje števila ljudi, ki se vdajajo alkoholu. Posledice alkoholizma so nam znane; bolezensko stanje, v katerem je celoten organizem posameznika izobličen, življenjsko pomembni organi kot so srce, jetra in možgani, doživljajo škodljive spremembe, ki onemogočajo normalno delovanje. Toda, ne konča se samo pri telesnih znakih in spremembah. Zaradi poškodovanosti srca in jeter, se pojavljajo motnje v obtoku krvi, otekline, naduha. Spremeni se oseb-

nost in karakter posameznika. Tudi ta podoba nam je vsem znana: razvija se značilni tip alkoholika, človeka, ki se je zanemaril, izgubil čast, postal grob in egoist. Toda, to še ni dno prepada! Nadaljnji učinek alkohola pri naša s seboj še psihične bolezni, grozne sanje preidejo v halucinacije, nezaupanje in sumničenja pa se spreminijo v nezdravo stališče do okolja. Alkoholik postane nevaren sebi in drugim, potrebno ga je izolirati od družbe za nekaj časa in zdraviti. Takšen je rezultat, ko navada pijančevanja preide, oziroma se razvije v kronični alkoholizem.

In kje je meja, ki deli ti dve stanji? Kje se končuje pijanstvo kot slaba navada in pomanjkljiva samokontrola, in kje se začneja alkoholizem, ki bolezensko, psihično in fizično kazi človeka?

To mejo je težko določiti. Alkoholizem se ne začne kar naenkrat, kot kakšna strašna bolezen, ko lahko določimo dan in uro začetka zvišane temperature. Vendar, obstajajo merila in znaki, po katerih lahko ugotovimo začetek alkoholizma. Prvi znak boleznega nagona je izguba kontrole nad količino alkohola, ki smo ga popili. Najbolj viden znak je »maček«, ki se javlja naslednji dan po užiti pijači. Občutenje »mačka« vsebuje več neprijetnih znakov kot so mora, žalost, brezupnost. V takšnem stanju močnega glavobola, slabosti, močnejšega bitja srca, močnejšega potenja, občutka nemoči, se rado pripeti, da posameznik »dvigne roko nase« in si želi skrajšati življenje. Odklonilna čustva do sveta, strah, fizična oslabelost spreminjajo »mačka« v pravo mučenje. Iskanje rešitve za mučne občutke in edino zatočišče je alkohol, h kateremu posameznik teži kot rešilnemu sredstvu — zdravilu. Čim prej nekaj popiti, da bi vsaj začasno olajšali mučno stanje — tako fizično kot psihično! In alkohol »pomaga«! Alkohol, zahrbtni sovražnik, pomaga začasno. Strah preneha! Toda, kako dolgo?

Nevidna vez

Na zemljo padajo drobne snežinke in pokrivajo drevesa, hiše in travnike. Nikjer ni več zelenja, le pusta zima obdaja okolico. Zaželim si pomladi, cvetja, da bi si vsaj za nekaj časa pričarala spomin na mladostna leta, ko smo se brezskrbni otroci podili po travnikih. Takrat še nismo slutili, da se s hitrimi koraki bliža čas, ko bo treba skrbeti zase, zapustiti dom in si ustvariti novo življenje.

Kot marsikateri otrok sem si tudi jaz želela biti odrasla. Najlepša leta so mimogrede zbežala in šele, ko sem vstopila v tuj svet, sem spoznala dragocenost otroštva. Takrat sem večkrat slonela ob oknu in strmela v daljave. »Oh, kako lepo mora biti za tistimi hribi,« sem včasih rekla mami. A že naslednji trenutek mi je bilo žal za tiste besede. Nisem hotela žaliti mame, zato tudi njenega otožnega pogleda nisem razumela. Danes vem, da je že takrat slutila, da me bo kmalu vzela tujina kot druge njene otro-

ke. Vedela je, da nihče ne bo vzdržal ob očetu, ona pa je morala ostati zaradi otrok. Šele zdaj, ko sem sama mati, se zavedam, kako so jo prizadele moje besede. Prav takšna sem, kot je bila nekoč ona — na zunaj in po značaju. Vsak dan znova se bojim za otroke. Ko stojim ob zibelki, razmišljam, če me bo nekoč doletela ista usoda, kot moja mater.

Ne vem, če čuti tako vsaka mati, a prepričana sem, da nas je takih večina. Meni je žal zaradi očeta, saj prav zaradi njega ne gremo radi domov. Razen prepirov ne pozna ničesar. Ko bi ne bilo matere, ne bi bilo nikogar več domov. Trezen je le malokdaj, v pijanosti pa nas zaničuje, nam grozi in nas zmerja z nesramnimi vzdevki, oponaša hrano, čeprav tudi njemu zmeraj kaj prinese. Res, očeta — čeprav je še živ — smo izgubili že zdavnaj.

Moje rosno oko se zastrmi v daljave. Tam daleč za hribi si ti, mati. Morda tudi tvoje solze močijo lica, morda tudi tvoje misli hitijo k meni v tujino. Morda se vprašuješ: »Otroci moji, ste srečni?« Vedno si nam želela več sreče, kot jo imaš sama. Med nama je spletena nevidna nit, ki je ne podre niti najmočnejši veter in ne potopi noben dež, vez, ki naju bo združevala še po smrti.

Krista, Hitzendorf, Avstrija

Nazdravimo si za naš dan, dekleta!

Ta pozdrav velja prav vsem našim dekletom in ženam na tujem starim od eneg leta naprej. To se pravi mladim in najmlajšim, starejšim in še starejšim, pa samskim in omoženim, vdovam in ločenim.

To je zdravica za naš skupni dan, za ženski praznik 8. marec.

Pošiljamo pa vam jo vsa dekleta iz Matice: Ina in Mila iz uredništva, Vera, Milena in Fanči iz uprave, Gabi iz tajništva, Malči iz dokumentacije, kurirka Tončka in naša Albinca, ki ob popoldnevih skrbi, da je v naših pisarnah vse lepo pospravljeno.

Vemo, da bodo prenekater med vami to prebrale šele takrat, ko bo naš praznik že za nami. Rodna gruda ima pač veliko poti po svetu in marsikatero od teh so zelo dolge, posebej tiste, ko je treba potovati z ladjami. Pa še to se včasih primeri, da v kakšni deželi prav takrat stavkajo transportni ali poštni delavci, kar potovanje naše Rodne grude še bolj zavleče. No, pa saj to navsezadnje ni tako važno. Tiste, ki bodo dobile revijo pozneje, bodo pa za nazaj zvedele za to našo zdravico in za vse naše misli in tople želje, ki so ne le ta dan, temveč vsak danes in jutri v naših srcih toplo povezane z vami. S tem nas pač povezuje vse naše delo na Matici, ki tke iz dneva v dan med nami in vami tisoče drobnih nitk. Za tiste, ki smo že dolga leta na matičnem uradu, je to zdaj že kar dolga »štrena«. Najprej trčimo z vami, matere. Tudi me, prav vse, smo matere in dobro vemo, kako in kaj čuti, upa in želi materino srce. Vemo: lepo je biti mati, a mnogokdaj to ni lahko. Včasih je treba tudi veliko žrtvovati. S ponosom in hvaležnostjo vasujejo danes pri vas naše misli; z zahvalo za vsa plemenita prizadevanja, da se pri vaših otrocih, vnukih in morda celo že pravnukih ohranjata slovenska beseda in pesem. In zdaj trčimo z vsemi vami, naše žene in dekleta, ki krepko podpirate tri vogale svojih domov. Morda bo kdo ugovarjal, pa vendar je tako! Delavne in prizadevne v društvih, delavne in prizadevne doma. Mnogi moške se marsikdaj ne bi tako dobro in uspešno odrezali, če ne bi imeli ob strani svojih žena. Vemo, da vam marsikaj ni niti malo lahko. To pa se zgodi nam kakor vam, da naletimo na težave, o katerih menimo, da jih ne bomo zmogli. A navsezadnje jih le zmoremo, ne toliko zaradi sebe, temveč zaradi tistih, ki jih imamo rade. A pustimo danes težave. Trčimo za uspešno delo, za zdravje, srečo vas in vaših družin po svetu!

Milenko Pegan: Vesela bratca

Ela Peroci

Povestica tik-tak

Ta povestica je brez začetka in brez konca, ima pa majhno okno, zagrnjeno s tanko belo zaveso, in na oknu uro budilko. Na oknu je še bela kokoška, ki nikdar ne zakokodaka in nikdar ne znese jajca. To je vse. In še to naj povem, da ta povestica niti ni za otroke, temveč za vaše mame. Poslušate pa jo vseeno lahko.

Torej tako:

Tisto majhno okno, ki sem ga že omenila, je že od nekdaj in tudi hiša je že od nekdaj in mi stanujemo v njej. Hiša ima seveda še več oken, a tole majhno okno z belo zaveso je mamino okno.

V okno je posijalo sonce. Otroci tega niti opazili niso, ker se jim je mudilo v šolo in ker jih je pred hišo že čakala sošolka. Mami so zaklicali na svidenje, ona pa je ostala sama. Obstala je tam in poslušala, kako so otroci stekli po cesti.

Frane Milčinski

PESEM ZA MAMO

Oblaki pod nebom
vsi beli, vsi beli
in vrabčki pod žlebom
veseli, veseli
in trate zelene,
še komaj zbujeje
v prerani pomladi;
in potlej tam zadi
gozdovi in parki;
in sončeca žarki
in zvezdic, ko noč je,
za polno naročje —
vse to, in kar sama
za praznik bi rada,
naj tvoje bo, mama!

Ko njihovih korakov ni več slišala, se je oglasila ura na oknu:

Tik-tak.

To je bil vesel tik-tak. Ali je bil vesel zato, ker je sijalo sonce? Ali zato, ker ste zdravi in ste šli radi v šolo? To morate uganiti sami.

Na okno je skočila črna mačka. To je bilo takrat, ko se je mama vrnila iz službe in je že pomivala posodo. Črna mačka je z zelenimi očmi pogledala v kuhinjo in se nekajkrat po oknu pretegnila.

Pa je mama malo preglasno postavila skodelico na mizo in črna mačka z zelenimi očmi je zbežala.

Mama je pogledala za njo in takrat se je ura na oknu spet oglasila:

Tit-tak.

To je bil vesel tik-tak. Ali je bil vesel, ker so ravnokar prišli otroci po kruh? Ali je bil vesel, ker bo vsak čas prišel tudi oče domov? To morate uganiti sami. V okno je zapihal veter in tanka zavesa je zaplahutala. To je bilo takrat, ko so otroci hoteli mamo odpeljati na sprehod, pa je rekla, da ne utegne. Danes moram oprati nogavice, se je izgovorila, in vi morate napisati domačo nalogo.

Ura na oknu se je oglasila:

Tit-tak.

In to je bil kljub vsemu in kljub domači nalogi vesel tik-tak.

Vem, tudi vi ste pričakovali, da bo pri domači nalogi tik-tak dolgočasen.

Zakaj je bil vendarle vesel? To morate uganiti.

Na okno je legla mehka hladna senca. To je bilo takrat, ko je sonce zašlo in ko bi bela kokoška skoraj zakokodakala in bi skoraj znesla jajce. Pa ni bilo nič. Niti zganila se ni.

In ura se je oglasila:

Tit-tak.

To je bil vesel tik-tak, lahkoten tik-tak. Ali je bil vesel in lahkoten zato, ker kokoška le ni mogla zakokodakati, ali zato, ker je dan srečno minil? Tudi to morate uganiti.

Potem je prišla noč in v oknu so zamigljale modre zvezde. Mama ima modre zvezde rada. Šteje jih in nikoli ne prešteje. Zmoti jo ura in ji reče:

Tit-tak.

To je bil vesel tik-tak. Ali zato, ker jih mama ne more prešteti? To pa nam mora povedati mama.

In ura tiktaka vso noč in šteje zvezde in jih tudi ne prešteje.

Zjutraj pa je v oknu dež. Toliko dežnih kapelj, kolikor je bilo zvezd na nebu. Ura pa tiktaka, tiktaka, tiktaka, dokler ne zapiha v okno veter, dokler ne posije v okno sonce, dokler kokoška ne znese jajca, dokler ne pride črna mačka z ze-

lenimi očmi, dokler ne pridejo otroci po kruh, dokler se ne vrne oče in dokler ne zamiglja v črni noči modra zvezda. Mogoče je drugo jutro spet dež v oknu in na cesti in padajo dežne kaplje po strehi in po dežniku. Ura jih šteje in mama pomiva posodo.

Tik-tak, tik-tak, tik-tak.

To je veseli tik-tak. Naj vam mama pove, ali je vesel zato, ker te povestice ni konec, ali zato, ker ni mogoče povedati, kdaj se je pričela.

Če pridno prebirate otroško stran Rodne grude, potem pisateljico Elo Perocijevo dobro poznate, saj je napisala dolgo, dolgo vrsto lepih in najlepših zgodb in marsikatera od njih je bila objavljena tudi v Rodni grudi. Njene zgodbe so bile otrokom tako všeč, da so jih prevedli tudi v tuje jezike in so izšle tudi v mnogih tujih deželah. Povestica Tik-tak, ki ste jo tukaj prebrali, je izšla v zbirki NA ONI STRANI SREBRNE ČRTE. Za to knjigo je pisateljica Ela Peroci v lanskem letu dobila tudi nagrado Prešernovega sklada, ki jo podeljujejo le najboljšim slovenskim umetnikom.

Zelena očala mami

Sonce si za pomoč je zelena očala kupilo. Rado šope zelenja mamicam bi podarilo.

Zemlja pa — kot da ne vidi — rjava tam doli ždi. Zelena očala narišem še mami: — Poglej, ves svet za té zeleni!

Neža Maurer

France Bevk

MRAK

Ali ste videli mrak, kakšen je mrak? Roke nevidne, tih je korak.

S suknjico črno sonce zagrne, z roko nevidno zvezde utrne.

Sestrica nočka hodi za njim... Srečno zaspanček, spanje želim!

Krožek mladih dopisnikov

ZIMSKI DNEVI V DOMOVINI

Zima je tu. S starši živim daleč od domovine. Otroci tukaj v tujini ne uživamo zimskega veselja tako, kot otroci doma. Tu ni nikoli veliko snega, kadar pa zapade, se stopi takoj, ko zasije sonce. Zato se večkrat spomnim, kako lepo je bilo lansko zimo, ko smo bili doma za novoletne praznike. Za našo hišo je majhen hribček, kjer smo se vsak dan smučali in sankali. In koliko snega je bilo! Otroci smo naredili velikega sneženega moža. Minilo je kar nekaj dni, da se je stopil. Zato že komaj čakam, da bom šla spet domov. Pri nas v Sloveniji je zima najlepša.

Irena Golič

3. r. slovenske šole

V SLOVENSKI ŠOLI

Otroci, ki živimo s starši v tujini, smo srečni, da nam je domovina omogočila, da hodimo razen v nemško šolo še k slovenskemu pouku. Veselim se vsakega ponedeljka, ko se iz Obertürkheima pripeljem v Untertürkheim, kjer obiskujem slovenski pouk. Med slovenskimi učen-

ci se počutim bolj varno in zadovoljno. Ker sem največja in najstarejša, jih vedno opominjam, da morajo govoriti slovensko in da morajo biti srečni in ponosni, da imamo slovensko šolo. Jaz nameravam ostati v Nemčiji samo še dve leti. Pridno se bom učila materinski jezik in druge predmete. Po osnovni šoli bom zapustila tujino in odšla v Slovenijo z upanjem, da bom nadaljevala in obiskovala srednjo šolo v domovini. Mlada sem, zato želim preživeti še mnogo lepih let v rodnem kraju, ne pa v tujini, kjer je zame vse tuje in nezanimivo. Komaj čakam dneva, ko se bomo poslovili od tujine in odšli za vedno v našo lepo Slovenijo.

Lucija Mramor

učenka 8. razreda iz Untertürkheima

RADA GREM V DOMOVINO

Oglašam se vam iz Stuttgarta. Ime mi je Klavdija, hodim v 6. razred osnovne šole, razen tega pa obiskujem še slovenski dopolnilni pouk. Čeprav živi naša družina že precej dolgo v Nemčiji, se vsi veselimo, ko lahko gremo za nekaj dni v Jugoslavijo.

Zelo rada grem k svojemu staremu atu v Strahomer. Ta vas leži pod Krimom in je zelo lepa. Okrog hiše so same njive, travniki in gozdovi. Tam imam še vedno veliko prijateljev, s katerimi se igramo predvsem ob večerih, ker podnevi nimajo preveč prostega časa. Pomagati morajo svojim staršem pri delu na polju. Lepo je tudi pri moji teti na Primorskem. Tam preživimo vedno najlepše dneve. Vsak dan se lahko kopamo v našem lepem morju.

Zelo rada grem k svojemu staremu atu v Strahomer. Ta vas leži pod Krimom in je zelo lepa. Okrog hiše so same njive, travniki in gozdovi. Tam imam še vedno mnogo prijateljev, s katerimi se igramo predvsem ob večerih, ker podnevi nimajo preveč prostega časa. Pomagati morajo svojim staršem pri delu na polju.

Lepo je tudi pri moji teti na Primorskem. Tu preživimo vedno najlepše dneve. Vsak dan se lahko kopamo v našem lepem morju.

Rada grem v domovino, ker vedno doživim kaj novega. Vidim pa tudi, kaj delajo in kako živijo ljudje doma. Škoda le, da so naši obiski domovine tako redki in za nas vedno prekratki.

Klavdija Ražman, Stuttgart

Upori na Štajerskem in Kranjskem

Jurij pl. Herberstein je tisti, ki je z devetsto možmi najemniške vojske, kot bi rekli dandanašnji — »likvidiral prvo slovensko vseobčo revolucijo«, prvi vseobči slovenski kmečki punt. Razbil je kmečko vojsko, ki je ob zavzetju Brežic in poboju »Psa Marka« in njegove tolpe štela, kakor poročajo nekateri zgodovinarji 80.000 mož. Vsekakor je to precej pretirano. Toda vsa kmečka oborožena sila je na vrhu svoje razgibanosti in razširjenosti štela vsekakor precej več. Zagotovo Herbersteinova vojska številčno ne predstavlja kaj posebnega nasproti kmečkim zrevolucioniranim množicam, ki bi z njo kmetje lahko bili gredoč opravili, če... Niti tisto, kar so deželni stanovi spravili skupaj do trenutka, ko je Herberstein že opravil svojo nalogo — dva tisoč petsto mož — ni bila taka sila, da je kmetje ne bi mogli streti, če...

Vedno ta nesrečni, usodni »če«.

Kdo pa je bil ta mogočni mož »strateg«, kakšna njegova vojaška taktika, ki je z njo spravil na kolena prebujajočo se Slovenijo, s kakšno pravico se je vmešal v slovensko kmečko vstajo? Za Dietrichsteina je stvar razumljiva, bil je štajerski deželni glavar, kot zemljiški gospod je imel mnoga posestva po Sloveniji. Ko se je vračal od cesarja, kamor je bil šel mole-dovat za vojaško pomoč, je najprej pohitel na Koroško, če mu kmetje že niso morda razdejali in zažgali graščin, uničili posestev, in je potem z Welzerjem, ki je tudi imel posestva na Koroškem, najprej udaril kar po tamkajšnjih kmetih in sta zadušila upor na Koroškem »v krvi in ognju«.

Medtem pa so deželni stanovi Kranjske in Štajerske, a tudi Koroške sporazumno postavili Herbersteina za poveljnika svoje najemniške vojske, ki so jo bili zbrali sami že pred vojsko, ki jo je poslal cesar z Zothnom in še onih tisoč mož, ki sta jo, ravno tako od cesarja privedla Puckhard Enns in Hans Steinbock, ki pa v prave boje ni nikdar posegla.

Rod Herbersteinov je izpričan že v dvanajstem stoletju. Čeprav so se uveljavljali v različnih deželah, je njihov domovinski grad bil pri Gleisdorfu ob štajerski Bistrici, do kamor so takrat še segali Slovenci. V šestnajstem stoletju pa so bila njihova posestva raztresena že po vsej Sloveniji — na Štajerskem, na Primorskem in na Koroškem.

Trije od njih so prešli v slovensko literarno zgodovino — mlajši brat Jurija, Sigismund, literarna zgodovina ga imenuje kar po domače — Žiga. Mlad se je bojeval na več krajih, nazadnje — 1514 — proti Benečanom in bil povišan v viteza, nato ga je cesar pošiljal okrog kot diplomata. Mož je nazadnje obvladal sedem jezikov, s svojo knjigo o Rusiji je v resnici odkril za Evropo to širno slovansko državo.

Druge dva, Sigismund Krištof (1644—1711) in Karel Janez (1719—1787) sta se uveljavila kot ljubljanska škofa. Četrtemu, Juriju III. (1469—1528), ki je najusodnejše posegel v slovensko življenje, posveča le novejša zgodovina o kmečkih uporih leta 1515 več pozornosti (dr. Bogo Grafenauer).

Mož je bil na višku svojih moči — bilo mu je šestinštirideset let, ko so mu deželni stanovi zaupali mesto vrhovnega poveljnika svoje vojske, kolikor so je pač bili zmogni zbrati v veliki stiski. Odstavili so prejšnjega poveljnika Stubenberga, ki je sicer v neki bitki potolkel kakih štiristo kmetov, v resnici pa s svojim početjem le še pospešil širjenje kmečke zveze. Jurij Herberstein je imel kar precej posestev po Sloveniji in je bil ravno tako v skrbeh zanje kot drugi plemiči. Ni znano, zakaj deželni stanovi niso te naloge zaupali štajerskemu deželnemu glavarju Dietrichsteinu, ki se je na moč gnal, da bi zbral dovoljšno vojsko proti upornim kmetom, saj je šel do samega cesarja in tudi izprosil kar precej vojske. Toda ko se je vračal in se nato opletal po Koroški, kjer sta z Welzerjem razbila kmečko vojsko in zadušila upor, je Jurij Herberstein že bil imenovan za vrhovnega poveljnika devetstotim najemnikom, ki so jih zmogli deželni stanovi. Bilo je že proti koncu lunija.

Herberstein je, kakor da je že čakal na to imenovanje in ko da je že imel bojne načrte pripravljene, takoj udaril s svojo vojsko proti Wildonu. Ker pa je zvedel, da se kmetje zbirajo za njegovim hrbtom, v vasi Gleisdorf, se je obrnil proti tem, jih presenetil, tako da do prave bitke niti ni prišlo — kmetje so se razkropili, kolikor jih niso njegovi najemniki potolkli. Herberstein kot zemljiški gospod, plemenitaš ni imel kaj s

politiko taktizirati nasproti kmetom, kakor je to sprva počel cesar Maksimilijan, ki je po svojih komisijah hotel »zlepa« urediti stvari in kaznovati zgolj voditelje. Herberstein je hotel kmete z brezobzirnim nasiljem na vselej streti: samo taki bodo spet pokorno delali. Pri tem ni izbral sredstev — vse mu je bilo dobro. Najemniki, ti vojaški plačanci, lumpenproletariat, zbran na vseh koncih Evrope, se je zavedal, da samo z zmagami lahko pridobi zase čim več.

Tisti čas so kmetje zborovali pri Vuzenici nad Mariborom. Herberstein je izvedel za to zborovanje — očitno je njegova vohunska mreža dobro opravljala svojo službo — pa je ubral pot po dolini Sulme, v naskoku so njegovi najemniki zavzeli most na Dravi, ki ga je varovala kmečka vojska.

Uporniki so zamudili priložnost, da bi bili Herbersteinovo vojsko na mostu zavrnili. Tako pa je Herbersteinov prehod prek Drave zbudil med kmeti pravo paniko, brez pravega odpora, brez hujših bojov so se razkropili na vse strani, pri čemer so pozabili na to, da jih bo razkropljene Herbersteinova konjenica brez usmiljenja pobijala.

Po tej zmagi se je obrnil ob Dravi proti Mariboru, ker je izvedel, da v bližini Maribora imajo uporniki v svojih rokah grad Viltuš. To posestvo je bilo last deželnega glavarja Kranjske Turjaškega. Kmete je z naskokom pregnal iz gradu.

Štajerski kmetje uporniki so kar hitro izvedeli za Herbersteinove zmage, kakor za ono pri Gleisdorfu, tako za poraz puntarjev pri Vuzenici in za padec gradu Viltuš pri Mariboru. To pa so vendar bile manjše skupine kmetov, glavina se je zbirala na dveh krajih — pri Celju, kjer so uporniki zasedli grad in vse druge pomembne postojanke, ter pri Brežicah.

Pričakovati pa je bilo, da se pridružijo še kmetje iz vse Kranjske. Vsa ta vojska bi bila narasla v silno armado, ki bi lahko bila ob količkah dobrem vodstvu in če ji ne bi bil upadel pogum, gredoč pomendrala Herbersteina z njegovimi devetstotimi najemniki, ne glede na to, da so bili boljše oboroženi in da so to bili pustolovski klavci. A četudi je Herberstein medtem že dobil s Koroškega vso pomoč, ki jo je tja privedel Zothn, in ono, ki jo je poslal cesar, in še tisto, s katero sta Dietrichstein in Welzer ustraževala koroške puntarje — vse skupaj ni doseglo niti treh tisoč mož. Res pa je, da je Herberstein imel na razpolago precej konjenice, ki je s svojim silovitim naletom in naglico napravila povsod hudo zmedo. V nemški kmečki vojni si bo konjenica pridobila posebno ime — »kmečka smrt«. Vse pa kaže, da se je vsa pomoč, ki naj bi bila prihitela Herbersteinu pred določilnimi bitkami, zamudila in da je v resnici imel le devetsto mož.

Kolikšna je bila kmečka vojska pri Celju, ni moč reči — ni nikakih natančnih podatkov. Vsekakor ni mogla biti majhna. Saj je tedaj, ko je upor dosegel svoj vrh, bilo »zmobiliziranih« 80.000 mož. Tudi ni mogoče reči, da so bili uporniki preslabo oboroženi. Strelno orožje na smodnik, ki se je šele uveljavljalo, je bilo »nerodno«, prepočasno. Sicer pa so se kmetje že za časa turških vpadov začeli oboroževati in če niso vsi premogli mečev in sulic ali lokov, ki so bili še vedno v rabi, so navsezadnje tudi s kosami, ki so jih znali spretno pritrčiti na drogove, bili dovolj nevarno oboroženi. In ker jih je — vsaj pri Celju — bilo na enega najemnika vsaj pet kmetov, če ne celo več, so se lahko celo norca delali iz Herbersteinove vojske. Prevzela jih je neka prešernost, ki ni bila, kar se tiče razmerja sil, neupravičena. Tudi ni moč govoriti o nesposobnosti vodstva. Prav gotovo so bili to dobri organizatorji, če so znali in zmogli razgibati domača vso Slovenijo. Gibanje se je sicer začelo že prejšnje leto, toda silen porast je doživel v zadnjih treh mesecih, zlasti od sredine marca, ko so na Kočevskem podložniki ustrelili plemiča Thurna in njegovega oskrbnika Steržena. Bilo je skoraj neverjetno, kako je mogel upor v tedanjih okoliščinah v treh mesecih preplaviti vso Slovenijo, vsaj njene osrednje pokrajine in spraviti — če smemo tako reči — »pod orožje« 80.000 mož, prav gotovo pa vsaj nad 50.000 in to dobršno večino prostovoljno, da je upor podprla tudi večina slovenskih mest in trgov, da so se pridružili rudarji in vaški obrtniki. Nam večinoma neznan voditelj so morali biti tako rekoč noč in dan na poti, da so organizirali upor, pridobivali, tudi prisiljevali, govorili na zborovanjih, da so vobče obvladali vso to množico. Toda nekaj drugega je tak polet, kakršen jih je prevzel na samem začetku upora in po prvih uspehih, ko so zavzemali slabo branjene gradove, od poleta, fanatizma, ki je potreben v krvavih bojih iz prsi v prsi. Voditelji ali niti niso utegnili ali pa se niso zavedali, da bi bili ustvarili elitne oddelke najbolj drznih, na vse pripravljenih borcev, ki bi bili vzdržali prvi val najemniške vojske. Ali pa vendar niso dorasli vodenju tolikšne vojske, ki bi lahko bili z njo spretno manevrirali: nekaj tisoč kmetov bi lahko bilo zvabilo vso Herbersteinovo vojsko v past na zase najbolj ugodnem kraju in bi bili pomendrali teh dvesto pustolovskih plačancev. Taka zmaga nad plemiško vojsko bi bila vzdignila na noge slehernega slovenskega kmeta, plemstvu pa vzela še tisto malo upanja, ki ga je gojilo na cesarjevo vojaško pomoč. Težko si je misliti, kakšne posledice bi bila rodila zmaga kmetov nad plemiško vojsko.

A kaj pomaga vse modrovanje nas sodobnikov — treba se nam je sprijazniti z dejstvi, kakršna so pač bila. Občudovanja vredno in tudi vsega spoštovanja ter priznanja je že dejstvo samo, da so se slovenski

kmetje znali sami od sebe organizirati v tako veličastno silo, da so že s tem samim dejanjem položili — čeprav nenamerno, ne s polno zavestjo temelje tisti skupnosti, na kateri se je počasi oblikovala slovenska narodna zavest. Konec junija 1515 so slovenski kmetje podložniki obvladali dobršen del slovenskega ozemlja in jo strnili vsaj za silo v neko celoto nasproti prejšnji fevdalni razbitosti. In če naj verjamemo podatkom, da so imeli »mobiliziranih« na vrhu svojega upora kakih 80.000 mož, je to sila, kakršna je bila mobilizirana šele štiristo let kasneje, za časa narodnoosvobodilne vojne. Na slovenskih tleh se je prvič zaobsegajoč vse osrednje dežele manifestirala revolucionarna zavest, a najbrž tudi vsaj do neke mere zavest usodne narodnostne povezanosti, skupnosti. Bitka pri Celju je bila krvava, grda. Plačanci iz vseh okoliških »držav« so mesarili, ujetnike so potem obešali, obglavljali, natikali na kole. Bil je pravi, podivjani pekel s tuljenjem, nečloveškim kričanjem. Ker tudi kmetje so pobijali.

Ni poročil, koliko časa je bitka trajala, kdaj se je zmaga nagnila na Herbersteinovo stran, kdaj je kmete zajela panika in je prišlo do nereda med njimi, ker sicer si ni moč predstavljati, da je nekaj deset tisoč kmetov klonilo pred devetsto najemniki in naj so ti bili vajeni pobijanja ali ne. Ker tudi kmetje so znali pobijati, pač z orožjem, ki so ga zmogli. Tudi ni poročil, koliko mož je zgubil v bitki Herberstein, kronike pa navajajo, da je padlo sedemsto kmetov, po Herbersteinovih ocenah pa celo dva tisoč.

Navsezadnje niti ni pomembno — nekaj sto več ali manj. Pomembno je, da so kmetje to prvo večjo bitko zgubili in da se je ta štajerski plemič umazano znašal nad podložniki, pač po tedanjem »okusu« in s tem maščeval zemljiško gospodo za prestani strah. In bil je obračun vladajočega razreda nad tlačnim, zaslužnjem razredom, ki se je uprl in hotel otrestiti raz svoj tilnik tlačanski jarem. Obračun za predrzno misel in hkrati novo zaslužjenje in nasilno vzdrževanje fevdalnega reda, tlačanstva, brez katerega plemstvo tudi v novem veku ni moglo živeti. Zmaga plemstva nad tlačani je bila nekako — »logična«, toda bila je poslednja čista zmaga, kmečka revolucija pomeni vendarle močan prelom v družbenem dogajanju in razvoju.

Herberstein je po zmagi pri Celju, ko so se kmetje panično razkropili na vse strani, pošiljal naokrog manjše skupine svojih plačancev, ki so tako rekoč od vasi do vasi, od hiše do hiše obračunavali z uporniki, kolikor so jih pač mogli zajeti, ali pa sploh s kmeti, ker so lahko vsakogar sumili, da je puntar, kar je navsezadnje tudi bilo res.

Herberstein bi se sicer moral ravnati po navodilih cesarske komisije — tokrat že spet v Ljubljani — ki jo je vodil freisinski škof Filip, in ki se je sam zgražal nad početjem Herbersteinovih najemnikov nad kmeti. Toda Herberstein je po bitki pri Celju čedalje samostojneje ravnal s puntarji, trebil je in čistil Štajersko in mu še na misel ni prišlo, da bi bil spraševal komisijo, kako naj ravna z ljudmi.

Sam cesar Maksimilijan ni bil za tak način obračunavanja s podložniki. Upornike je sicer treba kaznovati, zlasti vodstvo, prisiliti kmete, da razpuste svojo kmečko zvezo. Kakor pa bo upor zadušen, je treba takoj sklicati sestanke deželnih stanov Štajerske, Kranjske, Koroške, plemstvu vrniti, kar so mu kmetje odvzeli, a kmetom vrniti njihove stare pravice. Tudi cesarska komisija je prepovedala Herbersteinu »obdelovati in kaznovati kmete«, a kaj je vse to pomagalo — cesar je bil daleč, brez moči, komisija pa še bolj brez vsakršnega vpliva na dogajanje.

Bitka pri Celju je bila odločilna za ves kmečki upor. Ker ko je Herberstein očistil Štajersko in ugnal s temeljitimi kaznimi — voditelje je obglavljaj, obešal, natikal na kol — se je okrog 22. julija pri Rajhenburgu prevrgel čez Savo. Kar je še bilo kje kmečke vojske, se je razkropila ob novici o njegovem prehodu čez Savo. Ne le da se je poraz kmečke vojske pri Celju neverjetno hitro raznesel po vsej Sloveniji, z novico so potovale tudi okrutnosti Herbersteina, ki jih počenja s kmeti, posebej še s kmečkimi voditelji. Kmetje so se potuhnili, poskrili, kolikor je pač bilo možno. Herberstein je na Dolenjskem nadaljeval z okrutnostmi, zraven tega pa še požigal najbolj uporne vasi. Tokrat mu je že prišla na pomoč vojska, ki jo je bil poslal cesar in kar je je še prišlo s Koroškega.

Vse to ni strlo slovenskega kmeta, ni ga zbrisalo s te zemlje. Ni še minilo dobrega polstoletja, ko so po tej zemlji — tudi večkrat na leto — ropali in požigali Turki, pobijali ljudi ali pa jih vlačili v sužnost, ko so pogorele cele vasi in bile iztrebljene. Takrat ni bilo moč spraviti vkup plemiške vojske, nikak Dietrichstein, nikak Herberstein se ni našel, ki bi bil zbral vojsko, najemniško pač, in pregnal Turke s te zemlje. Zemljiški gospod se je čutil kolikor toliko varnega za grajskim obzidjem. Turkom se pa tudi ni dalo, da bi se bili zadrževali z obleganjem vsakega gradu, kjer niso mogli računati na zase prepotreben plen — živino, ljudi — v naglih pohodih so napadali vasi. Ko so se kmetje vzdignili proti zemljiški gospodi za svojo »staro pravdo«, in še preden so lahko do kraja izvedli svojo organizacijo, že je plemstvo zbralo prepotrebno vojsko, že so se našli poveljniki, ki v ničemer niso zaostajali za Turki: ravno tako so ropali in požigali vasi, v okrutnosti do človeka pa so Turke le še prekašali. Tokrat je upor kmečkih množic bil naperjen proti njim — revolucionarni kmet je mogel zrušiti ali vsaj do kraja nakrhati njihov družbeni red. Pri tem pa niso poznali nikakega usmiljenja.

V slovenski zgodovini tega veličastnega poglavja iz naše preteklosti do nedavnega skoraj niti opazili nismo. Nanj je opozoril v knjigi Razvoj slovenskega narodnega vprašanja Edvard Kardelj, in natančno ga je

obdelal dr. Bogo Grafenauer v knjigi Kmečki upor na Slovenskem. In vendar je to bila manifestacija našega človeka, ki nam je kljub vsem tegobam, kljub vsemu izkoriščanju, uničevanju, iztrebljanju, ohranil jezik in zemljo, ohranil kljub temu, da je bil prepuščen samemu sebi, kljub temu, da ni imel ne svoje države, ne svoje inteligence. Njegov poskus, da bi uveljavil svoje človeško dostojanstvo v letu 1515, je bil sicer v krvi zadušen, zatrt »z ognjem in mečem«, sam pa ni bil uničen. Njegovi voditelji so bili kmetje (poleg »krofastega krojača« iz Radovljice, ki je bil obrtnik). Niso rodili — in v kratkem času upora tudi niso mogli — kakšne posebne, velike osebnosti, toda poleg mnogih, ki so jih ubili kar na kraju samem, kjer so jih ujeli so jih še naknadno ubili (po obsodbi) v Kranju in v Gradcu šestdeset voditeljev, petnajst poveljnikov, poleg še 136 upornikov.

Ni moč oceniti, koliko ljudi je bilo pobitih v tem upor, toda škoda, ki jo je napravila Herbersteinova najemniška vojska s požiganjem in ropanjem, je bila neprecenljiva.

Zemlja, ki je še pred nedavnim stokala, ječala pod turškim nasiljem, je znova zaječala, tokrat nič manj glasno, boleče, kakor za časa najhujših turških napadov.

Herberstein je prejel visoke denarne nagrade — zgolj zaradi zmage nad kmeti ali tudi zaradi svoje neomejene sirovosti? Fevdalni red se je lahko nadaljeval, denar za nagrado pa bo tako in tako dal podložnik.

☆

Po dogajanju dr. B. Grafenauerja v njegovi knjigi Kmečki upor na Slovenskem »poznamo doslej preko 120 kmečkih uporov«. Niso vsi enaki po svojem obsegu, niti niso enako dolgo trajali niti niso nastali iz enakih, istih vzrokov; ne vedno in povsod zaradi prevelike tlake, ne vedno in povsod zaradi prevelikih dajatev in tudi ne samo zaradi »trgovanja«.

Krhal, razkrajal se je fevdalni red, ki si je hotel s silo podaljšati življenje, zaradi čedalje večjih potreb je moral poseči tudi po tistem, po čemer ga nekoč ni »skominalo«. Toda tudi podložnikove potrebe in želje so naraščale, moral se je boriti za večje »dohodke«, tudi njegova zavest je naraščala, zavest o človekovem dostojanstvu, ki ne more biti omejeno zgolj na plemiče in duhovščino. Prebujala se je njegova razredna zavest.

Ali smo po dolgem romanju po tej strašni trnjevi, krvavi poti vendarle prišli na kraj in ali je vobče moč priti na tak kraj, kjer ni več nikakih vprašanj? Ali je ta nekdanji tlačan, podložnik postal zares že v vsem enakovreden član človeške družbe, enakovreden vsem drugim stanovom? Preimenovali smo ga v delovnega kmeta, kot smo inteligenco preimenovali v delovno inteligenco. S tem pa le še ni vse dovolj jasno povedano. Vendar je pri vsem ostal nekaj prizovok nečesa ne do kraja pojasnjene. Šel je mimo kolhozov, ki jih ni sprejel za svoje, tudi mimo različnih obdelovalnih združenj je šel z nekim nezaupanjem. Ne kolhozi ruskega tipa ne farme ameriškega tipa niso našla plodnih tal pri nas, vsaj v Sloveniji ne. Navajamo statistike, da je »kmetov« ostalo pri nas že kar precej pod 50 %. Ljudje odhajajo v mesta, v tovarne, v delavnice. Toda kmetje nam odhajajo tudi po svetu; ne kot izseljenci za vselej. Toda niti ne zaradi kruha kot nekoč ali pa zaradi hipotek na svojem gospodarstvu. Hipoteke jih ne bremenijo, boben ne poje več po naših vaseh. Vprašanja pa vsekakor niso rešena pa četudi odhajajo po svetu zaradi strojev, ki jih potrebujejo pri svojem gospodarstvu. Statistike so često metanje peska v oči. Dejstva so veliko bolj preprosta: nekdo bo moral obdelovati to zemljo, da bo rodila kruh, tudi v hribih in ne le po dolinah, je pač takšna naša domovina. Zdaj se nam vasi ponekod že kar prazni. Slovencev nas je komaj za srednje veliko mesto v velikem svetu. Problemi malega naroda so bili vedno drugačni od problemov velikih narodov. Tisoč petsto let ali kaj že živimo na tej zemlji.

Vso svojo svobodo — na začetku in zdaj — lahko ozmemo na borih sto petdeset let, morda vsaj na dvesto. Več kot tisoč let suženjstva v podložništvu tujim fevdalcem, brez svoje države zgolj z narodnostnimi mejami, ki pa se nihče ni zmenil zanje, stiskani od vzhoda po Madžarih, od severa po Nemcih, od zahoda po Lahih, izpostavljeni turškim roparskim pohodom s pokoli in vodenjem naših ljudi v še hujše suženjstvo od domačega. Kljub vsemu pa so vzdržali na tej zemlji, prepuščeni sami sebi, niti pri duhovnikih niso našli opore, kadar so se borili za svoje pravice. Dolgo je trajalo, preden je to ljudstvo iz svojih nedrij rodilo tiste, ki so mu kazali pot v svetlejšo prihodnost, in še dolgo je trajalo, preden so ga privedli v svobodo.

En sam boj, boj za obstanek, v petsto letih več kot sto puntov, skoraj samih porazov, le kdaj pa kdaj delnih uspehov. Kakšna silna volja je morala privezati to ljudstvo na to zemljo, da ji je ostalo zvesto! In ob petstoti obletnici začetkov njegovih revolucij, njegovih puntov za »staro pravdo« je potrebno, da zaželimo, da ohrani tako ljubezen do svoje grude, svoje domovine še naprej.

Odlomek iz knjige Miška Kranjca »Zimzelen na slovenskih tleh«, Prešernova družba 1972

Znamke za kmečke upore

Prve znamke, ki so izšle letos, so priložnostne znamke v počastitev kmečkih uporov na Slovenskem in skupnega slovensko-hrvatskega upora leta 1573. V spomin na te zgodovinske dogodke, boja za staro pravdo, sta 29. januarja izšli dve znamki: za 2 in 6 dinarjev. Izšli sta točno istega dne kot se je pred 400 leti začel slovensko-hrvatski upor proti nemškimi in madžarskim fevdalcem. Celih serij je 210.000.

Prvi izmed petih večjih kmečkih uporov na Slovenskem je bil leta 1478 na Koroškem. Drugi največji kmečki upor pa je bil leta 1515, ki je zajel vso Slovenko, in se v zgodovini imenuje slovenski kmečki upor. Leta 1573 je prišlo do skupnega hrvatsko-slovenskega upora pod vodstvom Matije Gubca in Ilije Grgorića, ki je segel od Krškega do Stubičkih Toplic. Upor je trajal od 28. januarja do 9. februarja 1573, ko je bila uporniška vojska premagana od rednih vojaških enot. Matija Gubec je bil ujet, mučen in usmrčen v Zagrebu. Četrti večji kmečki upor na Slovenskem je bil leta 1635 na Kranjskem in Štajerskem, peti pa leta 1713 na Primorskem.

Znamki sta namenjeni letošnjim proslavam 500-letnice začetka kmečkih uporov na Slovenskem in 400-letnice hrvaško-slovenskega kmečkega upora.

Na prvi znamki je delček mojstrovine slovenskega umetnika Gojmira Antona Kosa, iz njegove upodobitve boja kmečkih upornikov s fevdalno vojsko pri Krškem. Na drugi znamki je delo hrvatskega likovnika Krsta Hegedušića, bitka pri Stubici.

Znamki je tiskala švicarska tiskarna Courvoisier v petbarvnem rastrskem globokem tisku in v polah po devet znamk. Pole z znamkami po 6 din so tudi ošte-

vilčene. Veliki sta 35,96 × 51,46 mm, brez belega roba pa 32,50 × 48,50 mm in zobčane grebenasto 11³/₄.

Letos bodo po načrtu izšle še tele znamke:

- februarja za 1000-letnico Škofje Loke in 100-letnico rojstva srbskega satirika Radoja Domanovića;
- marca podobe naših mest v starih časih;
- aprila EVROPA-CEPT in za XXXII. svetovno prvenstvo v namiznem tenisu;
- maja FLORA X;
- septembra za 200-letnico slovenskega čebelarja Antona Janše in za I. svetovno prvenstvo v plavanju;
- oktobra za 500-letnico smrti Juraja Dalmatinca, gradbenika in kiparja iz Zadra in Umetnost iz naših krajev XII, s podobami prostorov (interieri);
- novembra narodni heroji II. Znamke za teden Rdečega križa;
- otroški teden in olimpijski teden pa bodo izšle kot vsako leto doslej maja, junija in oktobra.

Danes priobčujemo tudi redni turistični znamki, in sicer Bohinj za 20 par in Hercegnovi za 1,50 din, ki sta izšli 25. decembra 1972.

Spominski koledar marec 1973

1. in 2., 3. 1924 je bila v Clevelandu slavnostna otvoritev največjega slovenskega društvenega in kulturnega hrama v ZDA — Slovenskega narodnega doma.
4. 3. 1844 je bil rojen na Muljavi pri Stični eden najboljših slovenskih pisateljev, Josip Jurčič, ki je kljub prerani smrti napisal vrsto odličnih pripovednih del.
6. 3. 1836 je bil rojen v Podsmreki pri Velikih Laščah slovenski pesnik in pisatelj Josip Stritar.
7. 3. 1891 je umrl na Dunaju največji slovenski jezikoslovec 19. stoletja Fran Miklošič.
7. 3. 1945 je bila v Beogradu ustanovljena začasna enotna vlada Demokratske federativne Jugoslavije pod predsedstvom maršala Josipa Broza Tita.
8. 3. 1910 so ameriške socialistke prvič manifestirale za žensko enakopravnost; v spomin na ta dogodek praznujemo tega dne mednarodni praznik žena.
12. 3. 1958 je umrl v Clevelandu August Kollander, lastnik in ustanovitelj znane slovenske potovalne agencije.
14. 3. 1883 je umrl utemeljitelj znanstvenega socializma in voditelj svetovnega proletariata Karl Marx.
16. 3. 1944 je ustanovil izvršni odbor Osvobodilne fronte slovenskega naroda pokrajinski odbor OF za Koroško.
17. 3. 1943 so izvedli Italijani veliko akcijo proti osvobojenemu ozemlju v Dolomitih, ki so ga takrat imenovali tudi Dolomitska republika.
18. 3. 1904 je bil rojen v Sežani slovenski pesnik Srečko Kosovel, ki je opeval predvsem trpko kraško pokrajino, hkrati pa izpovedoval svojo vizijo velike revolucije.
21. 3. 1898 se je rodil v Prapročah pri Grosupljem Louis Adamič, ameriški pisatelj slovenskega rodu.
27. 3. 1941 je izvedla skupina oficirjev v Beogradu državni udar, ko so hkrati dosegli višek množične demonstracije proti pristopu Jugoslavije k vojaškemu paktu fašističnih sil.
31. 3. do 2. 4. 1945 je bil v Parizu Prvi izseljenjski kongres.

Prevajanje

Sodni prevajalec za slovenščino v Münchnu je:

Milena Gratz, 8 München 50, Menzingerstr. 195, tel.: 812 1820

61000 Ljubljana, Slomškova ulica 14/I. — c/l Šulgaj.

Prodaj hišo

PRODAM NOVO, na grobo dograjeno enostanovanjsko hišo v Šentjurju blizu gasilskega doma. Krasna lega, asfalt do hiše. V račun vzamem tudi novejši osebni avto.

Fran Jošt
Store 52
63220 Store

Najlepše darilo za vsakogar

»Odmevi domovine«

Slovenske narodne pesmi,
igrane na orgle

Paul J. Šifler, priznani slovenski
organist (ASCAP)

(Long playing gramofonska plošča
5.95 dolarja)

Naročite jo pri:
John La Montaine
3947 Fredonia Dr.
Hollywood, California 90028
U.S.A.

Če ste se preselili ...

Če ste se preselili, izpolnite naslednji obrazec in ga v kuverti pošljite na naslov naše uprave: Rodna gruda, 61000 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, p. p. 169

Ime in priimek:

Stari naslov:

Novi naslov:

Manjvrednež pri psihiatru

MANJVREDNEŽ: Dober dan, klanjam se, gospod doktor.

PSIHIATER: Dan. Želite?

MANJVREDNEŽ: Rad bi, da me ozdravite.

PSIHIATER: Izvolite sesti. Za kaj gre? Kar povejte, brez ovinkov.

MANJVREDNEŽ: Jaz... jaz trpim zaradi občutka manjvrednosti!

PSIHIATER: In potem?

MANJVREDNEŽ: Kako in potem? Trpim, razumete?! Nisem normalen! Jaz sem ničla!!

PSIHIATER: Boga zahvalite!!

MANJVREDNEŽ: ??? Kako? Vi se še norčujete iz mene?! Tudi vi me imate za ničlo!!

PSIHIATER: Narobe!! Oh, kako vam zavidam, mladi človek!

MANJVREDNEŽ: Dal vas bom v Pisma bralcev, ker se norčujete iz pacienta!!!

PSIHIATER: Počakajte, počakajte, da vam razložim! Vi ste sirota, ne? Ste vedno blede in zamišljeni, slabe volje, najraje bi si kar vzeli življenje, drži?

MANJVREDNEŽ: Točno! Do pičice natančno! Vi ste res dober psihiater!

PSIHIATER: Hvala. Poleg tega imate prevelik nos, ne? Prevelika uhlja, ne?

Preveč brezbarvne, ribje oči, ne? In še plešasti ste že kar občutno! Drži?

MANJVREDNEŽ: Drži kot pribito!

PSIHIATER: Pa še škilite nekoliko, drži?

MANJVREDNEŽ: Ne! To pa ne! Škilim pa jaz ne!!

PSIHIATER: Seveda škilite, pa še kako! Ste slepi, da tega ne opazite?!

MANJVREDNEŽ: Vi ste slepi! Jaz imam obe očesi v redu!

PSIHIATER: No, pa pustimo. Torej jaz res nimam kaj drugega reči, kakor: Boga zahvalite!!

MANJVREDNEŽ: Take psihiatrije pa jaz ne razumem!! Vam se blede! Šarlatan!!

PSIHIATER: Počasi, počasi, mladi mož. Jaz vam povem tole: če bi na svetu ne bilo takih zakompleksirancev, bi si jih morali izmisliti! Saj ves napredek sloni ravno na ramah takih čudakov in abnormalnežev kot ste vi!! Boga zahvalite, vam pravim ponovno! Vi ste res otrok sreče!! Iz vas bo še kaj velikega postalo!! Oh, če bi jaz bil v svojih mladih letih bolj čudaški in melanholičen!! Danes bi že bil svetovno znana kapaciteta! Tako pa sem le en navaden plesnivi psihiater, ki v svojem življenju ni napisal še niti enega dobrega traktata o duševnih boleznih!! Medtem ko so nekateri moji kolegi, ki so po cele noči prejkali zaradi manjvrednostnih občutkov, dandanes člani akademij in pišejo debele knjige in zaslužijo po trideset dolarjev od seanse!! In imajo lepe mlade žene! In tajnice! In hišne pomočnice!

MANJVREDNEŽ: Potem pa grem, gospod doktor, hvala lepa. Nočem nobene zdravljenja! Škilim, nisem vedel. Hvala Bogu, da škilim. Na nas počiva napredek!

PSIHIATER: Saj ne škilite!!

MANJVREDNEŽ: Škilim, škilim! Pa še kako!! Nasvidenje in lepa, lepa hvala!!

Slovenski pevski zbor »Zarja« predstavlja svojo novo stereo ploščo

»Songs by Zarja«

Vol. II
(Pesmi Zarje)

Na tej plošči so posnetki s tradicionalne »Zarjine« vinske trgatve:

En hribček bom kupil; Bratci veseli vsi; Mi Slovenci vinca ne prodamo; Ne grem domov; Živijo, oj živijo!

in še enajst drugih znanih slovenskih melodij. Plošči so priložena tudi besedila vseh posnetih pesmi.

Ko naročate ploščo, prosimo, izpolnite spodnji obrazec, priložite 5 dolarjev in pošljite na naslov:

Joe Braddock

20290 Blackfoot Road

Euclid, Ohio 44117

U.S.A.

Naročam gramofonsko ploščo »Songs by Zarja«, vol. II

Ime in priimek:

Ulica:

Mesto in zip:

Država:

Rojaki, ki potujete v Jugoslavijo in v Evropo, zaupajte se nam!

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze z lastnimi modernimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, vstopnice za prireditve, lov in ribolov itd.

Turistična agencija Transturist Ljubljana, Šubičeva 1, tel. 20-188, 20-189, telex 31 144 YU TRANLJ, ter poslovalnice v Škofji Loki, Bledu, Bohinju in Radovljici.

Prosveta

Glasilo Slovenske narodne podporne jednote

JE NAJBOLJ RAZŠIRJEN SLOVENSKI ČASOPIS V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.

IZHAJA VSAK DAN RAZEN SOBOT, NEDELJ IN PRAZNIKOV.

ROJAKI V AMERIKI, NAROČITE SVOJ DNEVNIK!

2657 — 59 So Lawndale Ave
CHICAGO, Illinois 60632 USA

agro obnova

PODJETJE ZA GRADNJE IN MELIORACIJE
61001 LJUBLJANA, ČRTOMIROVA 8
TELEFON 313-126

GRADI IN PRODAJA

VRSTNE HIŠE V ZALOGU PRI LJUBLJANI,

ATRIJSKE HIŠE V ŠKOFLJICI PRI LJUBLJANI — HIŠE SO ZGRAJENE DO TRETJE GRADBENE FAZE,

VIKEND HIŠICE NA OTOKU KRKU.

HIŠE SO ZGRAJENE TAKO, DA LAHKO KUPCI KASNEJE INDIVIDUALNO NADALJUJEJO GRADNJO PO SVOJI ŽELJI.

VSE INFORMACIJE VAM POSREDUJE UPRAVA PODJETJA.

IMATE OTROKE, VNUKE, PRIJATELJE,

ki govorijo, pišejo, berejo po angleško, radi pa bi znali tudi materin jezik in se tako lažje spoznali z domovino svojih prednikov?

Naročite zanje učbenik slovenskega jezika

ZAKAJ

NE

PO

SLOVENSKO

SLOVENE

BY

DIRECT

METHOD

Učbenik sestoji iz albuma s šestimi gramofonskimi ploščami slovenskih lekcij in iz knjige s poljudnimi razlagami slovenskega jezika v angleščini.

UČBENIK naročite pri SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

Cankarjeva 1/II.
61000 LJUBLJANA

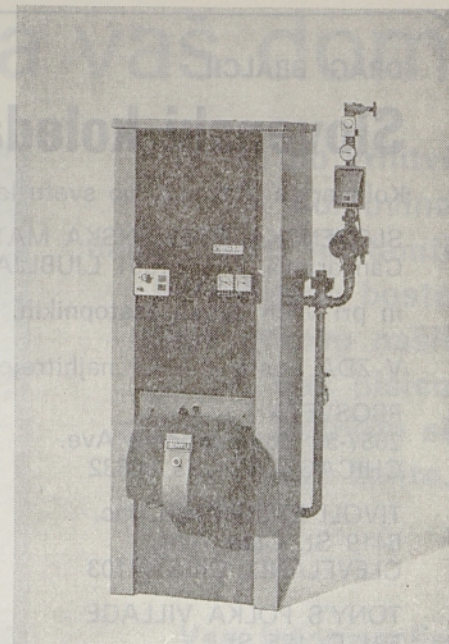
Cena za inozemstvo: 15,60 US dolarjev.

Ko obiščete Ljubljano, stopite še v prodajalno »TEKO«, Trg OF 15 (nasproti železniške postaje), kjer lahko kupite vrsto izdelkov priznanih znamk kot:

litoželezne kotle za centralno kurjavo z vso opremo znamke »IDEAL-STANDARD« (Zahodna Nemčija)

trajno žarne štedilnike in peči na premog znamke »KÜPPERS-BUSCH« (Zahodna Nemčija)

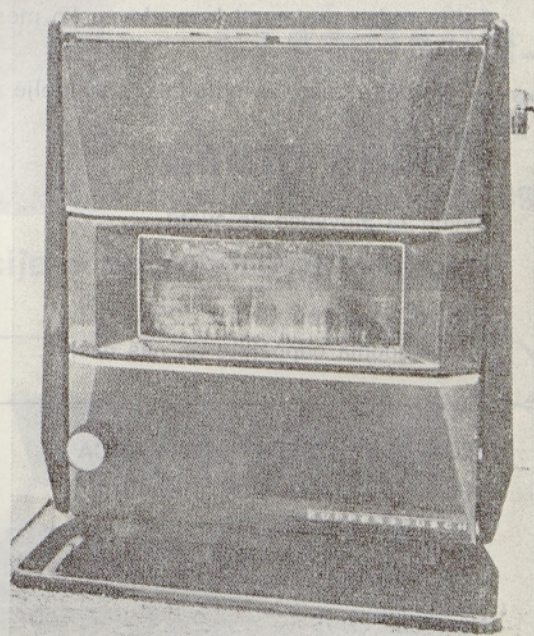
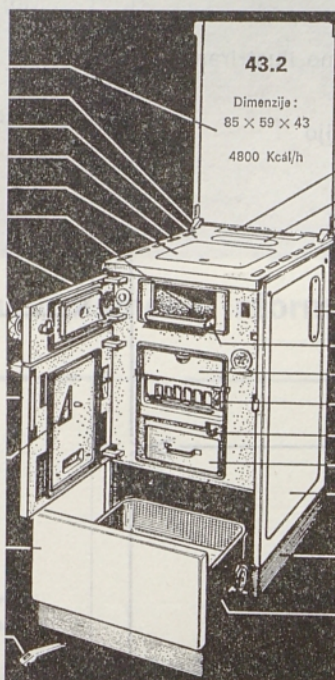
električno ročno orodje s številnimi priključki za razna opravila znamke »BLACK & DECKER« (Anglija)

Na razpolago je še več drugih izdelkov, za katerih kvaliteto, nadomestne dele in servisno službo vam jamčimo!

Prodaja tudi za devize iz konsignacijskega skladišča!

Obisk pri nas vam prihrani čas, trud in skrb!

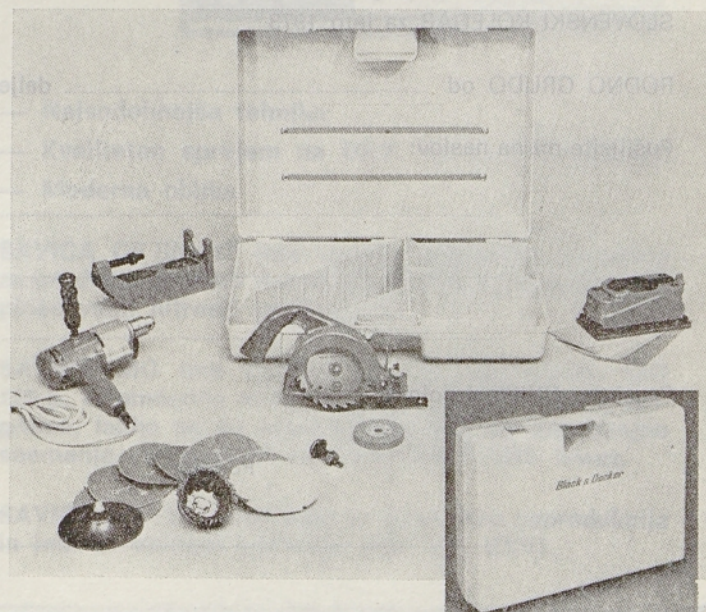

Priporoča se

Trgovsko podjetje s tehničnim blagom na debelo in drobno

TEKO

Prodajalna: Ljubljana — Trg OF 15
Telefon: 312-104

DRAGI BRALCI!

Slovenski koledar 1973

Koledar za Slovence po svetu lahko naročite pri:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
Cankarjeva 1/II. 61001 LJUBLJANA Jugoslavija
in pri vseh svojih zastopnikih.

V ZDA boste koledar najhitreje prejeli od:

PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave.
CHICAGO, Illinois 60632

TIVOLI ENTERPRISES, Inc.
6419 St. Clair Ave.
CLEVELAND, Ohio 44103

TONY'S POLKA VILLAGE
591 E. 185 St.
CLEVELAND, Ohio 44119

Želite redno prejemati lepo slovensko mesečno ilustrirano revijo?

— Naročite zase, za sorodnike, prijatelje revijo

Rodna gruda

Revija za Slovence po svetu

Odrežite naročilnico,
čistljivo izpolnite
in nemudoma odpošljite na naš naslov.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

61000 LJUBLJANA Cankarjeva 1/II.
Jugoslavija

Naročam

SLOVENSKI KOLEDAR za leto 1973

RODNO GRUDO od dalje

Pošiljajte mi na naslov:

Prosimo, čistljivo izpolnite!

Podpis:

Za vsakega novega naročnika – nagrada!

Že pred nekaj meseci smo vas seznanili z našim nagradnim razpisom za pridobivanje novih naročnikov. Obljubili smo vam, da bomo vsakomur, ki nam bo našel vsaj enega novega naročnika, poslali knjižno nagrado po izbiri. Razpis bo veljal vse leto! Že doslej imamo zapisanih vrsto naročnikov, ki so se že odzvali na ta naš razpis, vabimo pa k sodelovanju še druge rojake!

Prav gotovo imate znanca, prijatelja, sorodnika, ki mu bo revija »Rodna gruda« prav tako zvesta prijateljica, kot je vam. Izpolnite spodnji obrazec in ga v kuverti ali nalepljenega na dopisnico pošljite na naš naslov!

Rodna gruda 1973

Moj točen naslov:

Točen naslov novega naročnika:

Podpis:

GRADBENO
PODJETJE
OBNOVA
LJUBLJANA
TITOVA 39

Kupcem individualnih hiš

V neposredni bližini Ljubljane, na komunalno urejenem zemljišču so naprodaj individualne hiše, zgrajene do III. gradbene faze, to je do strehe, neto stanovanjske površine 167,00 m² s pripadajočim zemljiščem od 600—1200 m².

Hiše so izvedene v treh variantah, od česar zavisi tudi fiksna cena, ki znaša skupno za zemljišče, komunalije, zgradbo do III. faze in prometnim davkom od 359.187.— din do 480.531.— din.

Vse informacije glede nakupa dobite v gradbenem podjetju »Obnova« Ljubljana, Titova 39/II nadstropje, soba št. 23, telefon 320-841/20.

Morda bo prav taka hišica vaš dom

Zakaj ne.

Postavljena je v novem, mirnem in urejenem naselju ob robu Šišenskega hriba. To so naše Koseze, idiličen kraj izven mestnega hrupa in vendar tako blizu središča Ljubljane.

Hišico lahko kupite dograjeno ali pa si jo sami zidate na prvi plošči, ki ima vgrajene že vse potrebne instalacije.

Če se po vrnitvi v domovino nameravate nastaniti v Ljubljani, boste prav gotovo našli pri nas hišico z vrtom, kakršno si že dolgo želite.

Vse informacije o nakupu dobite pri

**STANDARD-
INVEST**

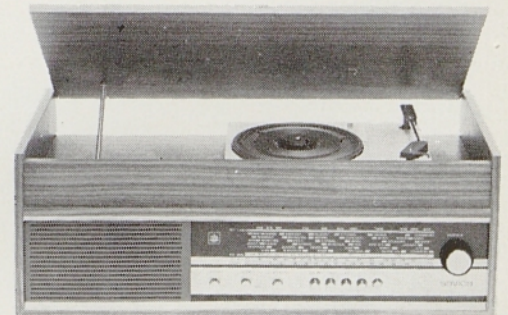
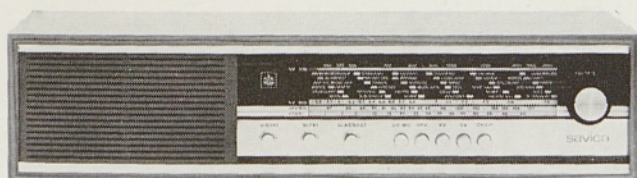
Ljubljana, Celovška 89

Interesentom v inozemstvu pošiljamo tudi pismene informacije o podrobnostih prodaje.

Iskra

Radijski sprejemniki za vas!

- Najsodobnejša tehnika
- Kvaliteten sprejem na UKV, KV in SV področju
- Moderna oblika

SAVICA CR SN 112 ima vgrajen električni gramofon za predvajanje vseh normalnih in mikro gramofonskih plošč vseh hitrosti in dimenzij.

SAVICA MG ima vgrajen kasetni magnetofon MG 125 S, ki omogoča direktno snemanje radijskega programa, lahko pa ga uporabljamo tudi za samostojno snemanje ali reprodukcijo magnetofonskih kaset.

SAVICA SN 111 — odlikuje ga kvalitetna reprodukcija in ima tri valovna področja (SV, KV, UKV).

YUGOSLAV AIRLINES 1947 1972 **25**